

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİMDALI
YENİ TÜRK DİLİ PROGRAMI

NAZMU'L-AKÂİD
(Metin-İnceleme-Sözlük)

KADİR KIVRIK

Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Asu ERSOY

Manisa-2016

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Nazmu'l-Akâid (Metin-İnceleme-Sözlük)” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../10/2016

Adı Soyadı

İmza

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 06/10/2016 tarih ve 2/Ek-5 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin 35. Maddesi gereğince Enstitümüz Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yeni Türk Dili Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Kadir KIVRIK'ın "Nazmu'l-Akâid (İnceleme-Metin-Sözlük)" Konulu tezi incelenmiş ve aday 21/10/2016 tarihinde saat 14:30'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 6.0. Dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna	☒	OY BİRLİĞİ	☒
DÜZELTME yapılmasına	* ☐	OY ÇOKLUĞU	☐
RED edilmesine	** ☐	ile karar verilmiştir.	

* Bu halde adaya 6 ay süre verilir.

** Bu halde adayın tez konusu veya/ve adayın isteği halinde tezsiz yüksek lisans programına geçişi sağlanır

Prof. Dr. Ayşe Başar N. 1142
Ayşe Doç. Dr. Süleyman Selman Yrd. Doç. Dr. Asu ELOY
H. J.

Evet **Havır**

Tez, burs, ödül veya Teşvik programına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.

Tez, mutlaka basılmalıdır.

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır.

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

ÖZET

NAZMU'L-AKÂİD (METİN-İNCELEME-SÖZLÜK)

Nazmu'l-Akâid, Ankara Millî Kütüphane Yazma Koleksiyonunda “06 Mil Yz A76/2” arşiv numarası ile kayıtlı bulunmaktadır. Eserin sonunda yazar kendisini Hüseyin Mustafa olarak tanıtmış ve H. 1059/M. 1648 yılında eseri yazdığını dile getirmiştir. Ayrıca bu eser, Kadızâde Mehmed Efendi’ye ait olan “Manzûme-i Akâid” ile “Nasihatnâme” adlı eserleri de kapsar.

“Akide” kelimesinin çoğulu olan “akâid” kelimesi, “bağlamak” anlamında olan “'akd” kelimesinden türetilmiştir. Bu kelime ikinci bir anlam olarak “inanılması gereken zarûri şeyler, İslam dininin temel kuralları” anlamında kullanılır. Metinde yer alan konular klasik mesnevilerdeki konularla benzerlik gösterse de onlarla birebir örtüşmez. Eserin yazılış amacına gelindiğinde ise Mâturidî ve Mu‘tezile gibi sonradan türetilen mezheplerin geçersiz olduğunu göstermek, onların kişiyi hak yoldan ayırdığını anlatmak ve Allah’ı inkar edenlerin görüşlerinin ne ölçüde yanlış olduğunu belirtmektir. Ayrıca eserin sonunda bir nasihatnâme vardır. Bu nasihatnâme eserin yazıldığı dönemin durumu hakkında bilgi verir.

Eserin dili Divan Edebiyatına daha çok yatkındır, bunu metinde geçen Arapça ve Farsça kelimelerin sıklığından da çıkartabiliriz. Yalnız Nazmü'l-Akâid tamamen Divan Edebiyatını değil aynı zamanda Halk Edebiyatını da kapsar, çünkü içinde akâid ve nasihatnâme konuları dışında bir de yazarın günlük konuşma dilinde kendi ağzından yazdığı düz yazılar mevcuttur, bu durum ise eserin tek bir katagoride incelenmesini zorlaştırmaktadır. Eser, içeriğinde Eski Anadolu Türkçesinden önemli özellikler bulundurmakla beraber ağız özelliklerini de içerisinde bulundurur.

Bu çalışmamızda Nazmu'l-Akâid’in çeviri yazısı ile metnin imlâ, ses ve şekil bilgisi özellikleri üzerinde inceleme yapılmıştır.

Bu çalışmanın ana amacı, XVII. yüzyılda Osmanlı Türkçesinin imlâ özelliklerini, ses ve şekil bilgisini ve o dönemin söz varlığını göstermek ve akâid

ilmiyle ilgilenen araştırmacıların bu alanda bilgi sahibi olabilmelerine yardımcı olmak ve bu eseri bilim âlemine tanıtmaktır.

Anahtar Sözcükler: Yeni Türk Dili, Nazmu'l-Akâid, Hüseyin Mustafa, akâid.

ABSTRACT

NAZMU'L-AKÂİD (TEXT, RESOURCE, DİCTIONARY)

Nazmu'l-Akâid is registered Ankara National Library in Manuscript Collection with the archive code “06 Mil Yz A76/2”. At the end of the work, the author introduced himself as Hüseyin Mustafa and stated that he composed the work in 1059/1648. The work also contains Kadızâde Mehmed Efendi’s “Manzûme-i Akâid” and “Nasihâtname”.

Akâid, the plural form of “akide”, comes from the root “akd”, which means to bind. This term’s second meaning, is used as “things which have to be believed in compulsorily, fundamental faiths of İslam”. Even though the topics of this text have several similarities with the topics of classical masnavis, not all of them are matching. The aim of this work is to show that latter fabricated sects as Mâturidî and Mu‘tezile are not valid, that they lead man astray, and that the nonbelievers are thinking in a wrong way. Also Nasihatname at the end of Nazmu'l-Akâid’s, shows 17th century’s period.

The work is more similar to the literature of the Divan in linguistic terms. This can be easily understood through the amount of Arabic and Persian words. But it doesn’t match completely. The reason is that there are also other topics than akâid and nasihatname. Because these topics are written with everyday words. This reason prevents the work to be studied in one single classification. Also the work includes several important features of Old Anatolian Turkish.

In this study, Nazmu'l-Akâid’s transcript made. Also the dictation, phonetic and morphologic features of the text have been made on the investigation.

The main goal of this study is to show the dialect of Ottoman’s dictation, phonetics and morphology in 17th century, and to help those who are interested in the field of who are reach qualified knowledge, and to introduce this work to the world of science.

Key Words: New Turkish Language, Nazmu'l-Akâid, Hüseyin Mustafa, akâid.

ÖNSÖZ

NA, 1648'de Hüseyin Mustafa tarafından yazılmış, Osmanlı Türkçesi döneminde akâid ilmiyle ilgili bir eserdir. Eserin yazarı Hüseyin Mustafa, eserini oluştururken Kadızâde Mehmed Efendi'nin Manzûme-i Akâid adlı eseri ile Ahvâl-i Âlem olarak anılan nasihatnâmesini istinsah etmiş ve bunların aralarına bazı kısımlar da ekleyerek eseri NA'yı oluşturmuştur. Hüseyin Mustafa eserinin ilk sayfasında; “tevhîd-i Hakkı iâbât ve mâ-sivâyı mahv ve ibtâl içündür.” diyerek eserini yazma sebebini bildirmiştir.

Bu nüsha Ankara Millî Kütüphane Yazma Koleksiyonunda “06 Mil Yz A76/2” arşiv numarası ile kayıtlı bulunmaktadır. Eserin müellifi Hüseyin Mustafa eseri NA'yı 1648 yılında yazmıştır.

Eser ilk iki sayfasında harekeli olarak sonrasında ise harekesiz olarak yazılmıştır. Çok fazla olmasa da Türkçe, Arapça ve Farsça kelimelerin imlâsında eksiklikler bulunmaktadır.

NA'nın içerdiği konular dinî içerikli mesnevilerde bulunan konularla benzerlik göstermektedir. NA'nın konuları İslâmî akâid ve kelâmdır. Bunlar dünya halinden soyutlanma, tevhid, münacaat, naat, Allah'ın kelâmının faziletleri, Allah'ın kelâmına övgü, ashabin büyükleri, vb. konulardır. Eser daha çok akâid ilmiyle alâkalıdır. Eserin son elli beyitlik kısmında dönemin padişahı IV. Murad'a nasihâtlerde bulunulur. Ayrıca eser bize o dönem hakkında ayrıntılı bilgiler verir.

NA'nın üzerinde çalışma yapıp yapılmadığını öğrenmek için YÖK'ün “Ulusal Tez Merkezi”nde, çeşitli üniversite enstitülerinin tez arama motoru ve birçok sanal ortam arama motorlarında araştırma yapılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda NA üzerinde çalışma yapılmadığına ulaştık.

Eser ilk önce transkribe edildi daha sonra sanal ortamda fişleme yöntemiyle Nazmü'l-Akâid'in imlâ, ses ve şekil bilgisi özellikleri çıkartıldı, yabancı kelimelerinin daha iyi anlaşılabilmesi için de eserin sonuna da sözlük eklendi.

Bu çalışmadaki amacımız, Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde Divan Edebiyatı ile Halk Edebiyatını birlikte içeren Nazm'l-Akid zerinden XVII. yüzyıl Türkçesinin söz varlığını ve anlatım olanaklarının ne kadar çeşitli olduğunu göstermektir.

Metinde geçen Arapça ibarelerin okunmasında ve tereddüt ettiğim kısımları titizlikle okuyarak sağlam bir metin ortaya çıkmasında bana yardımcı olan değerli hocalarım sayın Yrd. Doç. Dr. Selim ALTINTOP'a ve Doç. Dr. Süleyman SOLMAZ'a, kaynak eser bulmamda ve tezimin baştan sona incelenip düzenlenmesinde yardımlarını esirgemeyen değerli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Asu Ersoy'a teşekkürlerimi sunarım. Tezimin hazırlanmasında bana maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman eksik etmemiş olan aileme minnettarım.

Kadir KIVRIK

Ekim 2016

KISALTMALAR DİZİNİ

Ar.	Arapça
Agm.	Adı geçen makale
Agt.	Adı geçen tez
Ar.-Far.	Arapça ve Farsça
ET	Eski Türkçe
EAT	Eski Anadolu Türkçesi
Far.	Farsça
Far.-Ar.	Farsça ve Arapça
Fr.	Fransızca
H.	Hicrî
Hz.	Hazreti
İt.	İtalyanca
NA	Nazmu'l-Akâid
Nu.	Numara
OT	Osmanlı Türkçesi
s.	Sayfa
T.	Türkçe
TDK	Türk Dil Kurumu
Soğd.	Soğudça
vb.	Ve benzeri
Yay.	Yayınları
yy.	Yüzyıl
YÖK	Yüksek Öğretim Kurulu
YZ	Yazma

EKLER LİSTESİ

EK 1: Eserin Tıpkı Basımı

ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ

ا (آ)	A, Á; a, ā	ش	Ş; ş
ا (أ)	A, E, I, Í, U, Ü; a, e, ı, i, u, ü	ص	Ş; ş
ء	,	ض	Đ, Ž; đ, ž
ب	B, P; b, p	ط	Ť; ť
پ	P; p	ظ	Z,; z
ت	T; t	ع	'
ث	æ; â	غ	Ĝ; ĝ
ج	C, Ç; c, ç	ف	F; f
چ	Ç; ç	ق	Ķ; ķ
ح	H; h	ك	K; k
خ	H; h	ك	Ñ; ñ
د	D; d	ل	L; l
ذ	Z; z	م	M; m
ر	R; r	ن	N; n
ز	Z; z	و	V; v (O, Ö, U, Ü; o, ö, u, ü, ū)
ژ	J; j	ه	H, h (A, E; a, e)
س	S; s	ی	Y; y (I, Í, Ì, Î; ı, i, ì, î)

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
KISALTMALAR DİZİNİ.....	vii
EKLER LİSTESİ	viii
ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ.....	ix
GİRİŞ	1
Eserin İncelenmesi Sırasında Kullanılan Yöntem.....	1
Araştırmanın Konusu	2
Araştırmanın Önemi.....	2
Araştırmanın Amacı	3
Araştırmanın Kapsamı.....	3

I. BÖLÜM

1. NAZMU'L-AKÂİD.....	4
1.1. Nazmu'l-Akâid Hakkında Genel Bilgiler	4
1.2. Nazmu'l-Akâid'in Yazılış Sebebi.....	4
1.3. Nazmu'l-Akâid'in Konusu.....	5
1.4. Nazmu'l-Akâid'in Olay Örgüsü	7
1.5. Nazmu'l-Akâid'in Yazarı	8
1.6. Eserin Kütüphane Bilgileri.....	10

II. BÖLÜM

2. İNCELEME	12
2.1. NAZMÜL-AKÂİD'İN İMLÂ ÖZELLİKLERİ.....	12
2.1.1. Ünlülerin Yazılışı	12
2.1.1.1. 'a' Ünlüsü	12
2.1.1.1.1. Ön Seste.....	12
2.1.1.1.2. İç Seste.....	12
2.1.1.1.3. Son Seste	12
2.1.1.2. 'e' Ünlüsü	12
2.1.1.2.1. Ön Seste.....	13
2.1.1.2.2. İç Seste.....	13
2.1.1.2.3. Son Seste	13
2.1.1.3. (ı) ve (i) Ünlüleri.....	13
2.1.1.3.1. Ön Seste.....	13
2.1.1.3.2. İç Seste.....	14
2.1.1.3.3. Son Seste	14

2.1.1.4. ‘u’ ve ‘ü’ Ünlüleri.....	14
2.1.1.4.1. Ön Seste.....	14
2.1.1.4.2. İç Seste.....	14
2.1.1.4.3. Son Seste	15
2.1.1.5. ‘o’ ve ‘ö’ Ünlüleri.....	15
2.1.1.5.1. Ön Seste.....	15
2.1.1.5.2. İç Seste.....	15
2.1.2. Ünsüzlerin Yazılışı.....	15
2.1.2.1. Kelime Başında ‘b’ Ünsüzü.....	15
2.1.2.2. Kelime Başında ‘t’ Ünsüzü.....	16
2.1.2.3. Damak ‘n’ si.....	16
2.1.2.4. Türkçe Kelimelerde ‘s’ Ünsüzü.....	16
2.1.2.5. Kelime Başında ‘ç’ Ünsüzü.....	17
2.1.2.6. Türkçe Kelimelerde ‘c’ Ünsüzü	17
2.1.2.7. ‘g’ Ünsüzü	17
2.2. SES BİLGİSİ.....	17
2.2.1. Ünlüler.....	17
2.2.1.1. Aslı Uzun Ünlüler.....	17
2.2.1.2. Ünlü Değişmeleri.....	18
2.2.1.2.1. Ünlü Darlaşması	18
2.2.1.2.2. Ünlü Düzleşmesi	18
2.2.1.2.3. Ünlü Yuvarlaklaşması	18
2.2.1.2.4. Ünlü Kalınlaşması	19
2.2.1.3. Ünlü Uyumu	19
2.2.1.3.1. Kalınlık-İncelik Uyumu.....	19
2.2.1.3.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu.....	19
2.2.1.3. Ünlü Türemesi	19
2.2.1.4. Ünlü Düşmesi	19
2.2.1.5. Ünlü Kaynaşması.....	20
2.2.1.6. Ünlü Birleşmesi	20
2.2.2. Ünsüzler.....	20
2.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri	20
2.2.2.1.1. Ötümlüleşme.....	20
2.2.2.1.2. Sızıcılaşma.....	21
2.2.2.4. Ünsüz Türemesi.....	22
2.2.2.4.1. İç Türeme.....	22
2.2.2.4.1.1. +y ile Türeme	22
2.2.2.4.1.2. +n ile Türeme	22
2.2.2.4.1.3. Ünsüz İkizleşmesi.....	22
2.3. ŞEKİL BİLGİSİ	22
2.3.1. Yapım Ekleri.....	22
2.3.1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri.....	22
2.3.1.1.1. +sız/+suz ile Türemiş Olanlar	22
2.3.1.1.2. +lık/+lik/+luk/+lük ile Türemiş Olanlar.....	22
2.3.1.1.3. +daş ile Türemiş Olanlar	23
2.3.1.1.4. +lu/+lü ile Türemiş Olanlar	23
2.3.1.1.5. +düz ile Türemiş Olanlar.....	23
2.3.1.1.6. +cı/+ci ile Türemiş Olanlar	23
2.3.1.2. İsimden Fiil Yapan Ekler.....	23
2.3.1.2.1. +lan-/+len- ile Türemiş Olanlar.....	23

2.3.1.2.2. +da-/de- ile Türemiş Olanlar	23
2.3.1.2.3. + (İ)t- ile Türemiş Olanlar	23
2.3.1.2.4. +la-/le- ile Türemiş Olanlar	23
2.3.1.2.5. +A- ile Türemiş Olanlar	24
2.3.1.2.6. +l- ile Türemiş Olanlar	24
2.3.1.2.7. +rge- ile Türemiş Olanlar	24
2.3.1.3. Fiilden İsim Yapma Ekleri	24
2.3.1.3.1. -dır/-dir ile Türemiş Olanlar	24
2.3.1.3.2. -ca/-ce ile Türemiş Olanlar	24
2.3.1.3.3. -ıcı/-ici ile Türemiş Olanlar	24
2.3.1.3.4. -gun ile Türemiş Olanlar	24
2.3.1.4. Fiilden Fiil Yapma Ekleri	24
2.3.1.4.1. -t- ile Türemiş Olanlar	24
2.3.1.4.2. - (u)n-/- (ü)n- ile Türemiş Olanlar	24
2.3.1.4.3. -ur/-ür ile Türemiş Olanlar	25
2.3.1.4.4. -dur/-dür- ile Türemiş Olanlar	25
2.3.1.4.5. - (ı)l-/- (i)l- ile Türemiş Olanlar	25
2.3.1.4.6. - (ı)ş-/- (i)ş- ile Türemiş Olanlar	25
2.3.2. İSİMLER	25
2.3.2.1. İsim Çekim Ekleri	25
2.3.2.1.1. Çokluk Eki: +lar/+ler	25
2.3.2.1.2. İyelik Ekleri	26
2.3.2.1.3. Aitlik Eki	27
2.3.2.1.4. Hâl Ekleri	27
2.3.2.1.4.1. İlgi Hâli Eki: +(u)ñ/ +(ü)ñ/ +nuñ/ +nüñ	27
2.3.2.1.4.2. Yükleme Hâli Eki: +ı/ + (y)ı/ +nı/+Ø	28
2.3.2.1.4.3. Yönelme Hâli Eki: + (y)a/+ (y)e	28
2.3.2.1.4.4. Bulunma Hâli Eki: +da/+de	28
2.3.2.1.4.5. Ayrılma Hâli Eki: +dan/+den	29
2.3.2.1.4.6. Eşitlik Hâli Eki: +cA/+cE	29
2.3.2.1.4.7. Vasıta Hâli Eki: + (y) İA/+ (y) İE	29
2.3.2.1.4.8. Yön Gösterme Eki: +ArU/+rA	30
2.3.3. SIFATLAR	30
2.3.3.1. Niteleme Sıfatları	30
2.3.3.2. Belirtme Sıfatları	30
2.3.3.2.1. Sayı Sıfatları	30
2.3.3.2.1.1. Asıl Sayı Sıfatları	30
2.3.3.2.2. İşaret Sıfatları	30
2.3.3.2.3. Soru Sıfatları	31
2.3.3.2.4. Belirsizlik Sıfatları	31
2.3.4. ZAMİRLER	31
2.3.4.1. Şahıs Zamirleri	31
2.3.4.1.1. Şahıs Zamirlerinin Çekimi	31
2.3.4.1.1.1. İlgi Hâli	31
2.3.4.1.1.2. Yükleme Hâli	32
2.3.4.1.1.3. Yönelme Hâli	32
2.3.4.1.1.4. Bulunma Hâli	33
2.3.4.1.1.5. Ayrılma Hâli	33
2.3.4.1.1.6. Vasıta Hâli	34
2.3.4.1.1.7. Bildirme Eki:	34

2.3.4.1.1.8. Şahıs Zamirlerinin Edatlara Bağlanması	34
2.3.4.2. İşaret Zamirleri	34
2.3.4.2.1. İşaret Zamirlerinin Çekimi	35
2.3.4.2.1.1. İlgi Hâli	35
2.3.4.2.1.2. Yükleme Hâli	35
2.3.4.2.1.3. Yönelme Hâli	35
2.3.4.2.1.4. Bulunma Hâli	35
2.3.4.2.1.5. Ayrılma Hâli	35
2.3.4.2.1.6. Vasıta Hâli	35
2.3.4.2.1.7. Bildirme Eki	35
2.3.4.2.1.8. İşaret Zamirlerinin Edatlara Bağlanması	35
2.3.4.3. Dönüştürme Zamirleri	36
2.3.4.3.1. Dönüştürme Zamirlerinin Çekimi	36
2.3.4.3.1.1. Yükleme Hâli	36
2.3.4.3.1.2. Yönelme Hâli	36
2.3.4.3.1.3. Ayrılma Hâli	36
2.3.4.3.1.4. Bildirme Eki	36
2.3.4.4. Belirsizlik Zamirleri	37
2.3.4.5. Soru Zamirleri	37
2.3.4.6. Bağlama Zamirleri	37
2.3.5. ZARFLAR	37
2.3.5.1. Zaman Zarfları	37
2.3.5.2. Yön Zarfları	38
2.3.5.3. Tarz Zarfları	38
2.3.5.4. Soru Zarfları	38
2.3.6. EDATLAR	38
2.3.6.1. Ünlem Edatları	39
2.3.6.2. Bağlama Edatları:	39
birle: Dahı bulsun şefâ'at birle gufrân 28a/11	39
2.3.6.2.1. Cümle Başı Edatları	39
nola: Pedersüz n'ola halk itse beşerden 12a/7	40
2.3.6.2.2. Asıl Bağlama Edatları	40
2.3.6.3. Çekim Edatları	40
dürlü:	41
girü:	41
karşu:	41
taşra:	41
2.3.6.4. Soru Edatları	41
2.3.7. FİİLLER	41
2.3.7.1. Fiil Çekimi	41
2.3.7.1.1. Şekil ve Zaman Ekleri	41
2.3.7.1.1.1. Bildirme Kipleri	41
2.3.7.1.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman	41
2.3.7.1.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman	43
2.3.7.1.1.1.3. Geniş Zaman Eki	43
2.3.7.1.1.1.4. Gelecek Zaman eki	45
2.3.7.1.1.2. Tasarlama Kipleri	45
2.3.7.1.1.2.1. Emir Kipi	45
2.3.7.1.1.2.2. Şart Kipi	47
2.3.7.1.1.2.3. İstek Kipi	48

2.3.7.1.1.3. Fiillerin Birleşik Çekimi	49
2.3.7.1.1.3.1. Hikâye	49
2.3.7.1.1.3.1.1. İstek Kipinin Hikâyesi	49
2.3.7.1.1.3.1.2. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi	49
2.3.7.1.1.3.1.3. Geniş Zamanın Hikâyesi	50
2.3.7.1.1.3.2. Rivayet	50
2.3.7.1.1.3.2.1. Geniş Zamanın Rivayeti	50
2.3.7.1.1.3.3. Şart	50
2.3.7.1.1.3.3.1. Geniş Zamanın Şartı	50
2.3.7.1.1.3.3.2. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı	51
2.3.7.2. Görev Değiştirici Ekler	52
2.3.7.2.1. İsim-Fiil Ekleri	52
2.3.7.2.1.1. -mak/-mek	52
2.3.7.2.1.2. -mıŖ/-miŖ	52
2.3.7.2.1.3. -ma/-me	52
2.3.7.2.2. Sıfat-Fiil Ekleri	52
2.3.7.2.2.1. -an/-en	52
2.3.7.2.2.2. -dUK/-dÜK	52
2.3.7.2.2.3. -mıŖ/miŖ	53
2.3.7.2.3. Zarf-Fiil Ekleri	53
2.3.7.2.3.1. -Up/-İp	53
2.3.7.2.3.2. -IncA/-İncE	53
2.3.7.2.3.3. -AcAk/ -EcEk	53
2.3.7.2.3.4. -arak	54
2.3.7.2.3.5. -dUkça/-dikçe	54
2.3.7.2.3.6. -ken/iken	54
2.3.7.2.3.7. -madan/-meden	54
2.3.7.2.3.8. -duğınca/düğince	54
2.3.7.2.3.9. -uBan/üBen	54
2.3.7.2.3.10. -dUkda/dÜkde	54
2.3.7.2.3.11. -dUkça/-dÜkçe	55
2.3.7.2.3.12. -u/-ü	55

III. BÖLÜM

3. NAZMU'L-AKÂİD (METİN)	55
SONUÇ	190
SÖZLÜK	193
KAYNAKÇA	222
ESERİN TIPKI BASIMI	226

GİRİŞ

Eserin İncelenmesi Sırasında Kullanılan Yöntem

Eser üzerinde çalışmaya başlarken klasik olarak metnin çeviri yazısı yapılmıştır. Daha sonra metin üzerinde dil incelemesi yapılmış ve eser üzerinde klasik gramer inceleme yöntemi kullanılmıştır. İncelemenin ana amacı eserdeki ses, şekil ve imlâ özelliklerini göstermektir.

Eser üzerinde çalışılmaya başlanmadan önce Manisa İl Halk Kütüphanesi ve sanal ortamdaki yazmalar adresinde ve birçok sanal ortamda, edebî metin ve önemli tarihî şahsiyetler hakkında bilgi veren çeşitli kaynaklarda tarama yaptık ve Nazmu'l-Akâid adlı eserin üzerinde kimsenin çalışmadığını gördük.

Metnin okunmasında XVII. yüzyıl dönemine ait diğer eserlerden ve akâid ilmini konu alan kaynak ve tezlerden faydalandık. Ayrıca eserin sonuna metnin daha iyi anlaşılması için sözlük ekledik. Metnin çeviri yazısında ise “Times New Roman” çeviri yazısını kullandık.

Çalışma sırasında numaralandırmayı nüsha sayfalarıyla bir sayılacak şekilde yaptık. Ayrıca eserde geçen bazı ayet ve hadislerin adını da dipnotlarda gösterdik. Biz burada eserin 10. varağı ile 75. varakları arasında, Songül Karaca'nın üzerinde çalıştığı Manzûme-i Akâid (Karaca, 2012) adlı eser ile Nazmü'l-Akâid'in nüshasını karşılaştırmalı olarak inceledik ve iki nüsha arasındaki farklılıkları dipnot kısmında gösterdik. Manzûme-i Akâid, Ankara Millî Kütüphane nüshalarından 06 Hk 2459 numarada kayıtlı bulunmaktadır.

Eser üzerinde çalışmaya başlarken ilk yaptıklarımızdan birisi, metnin çeviri yazısının rahat yapılabilmesi için eserin sayfalarını numaralandırmak oldu.

Eserin sözlük bölümünde kelimelerin sözlük anlamından çok metinde geçen anlamlarına değinip hangi dile ait olduğunu da belirttik. Ayrıca sözlük kısmında verilen kelimeler farklı bir dilde ek aldysa ekin hangi dile ait olduğunu da gösterdik.

Bu çalışma giriş, inceleme, metin, sonuç bölümlerinden oluşur. Giriş kısmında akâid konusu ve içerikleri ile akâidnâmeler, tezin yöntemi ve amacı, eserin yazarı ve nüshası üzerinde bilgilere yer verilmiştir. İnceleme kısmında ise eserin imlâ, ses ve şekil bilgisi incelenmiştir. Sonrasında ise üzerinde çalışılan nüshanın çeviri yazılı metnine yer verilmiştir. Daha sonrasında sonuç kısmı yer verilmiş ve en sona da metnin daha iyi anlaşılabilmesi için sözlük kısmı eklenmiştir.

Araştırmanın Konusu

Eserin giriş kısmında araştırmanın yöntemi, araştırmanın konusu, araştırmanın önemi, amacı ve kapsamı, eserin müellifi, Nazmu'l-Akâid, NA'nın konusu, NA'nın yazılış sebebi ve NA'nın kütüphane bilgilerine yer verilmiştir.

Üzerinde çalışılan eser, Ankara Millî Kütüphanenin yazma eserler bölümünde yer alır ve içindeki 10a-75a arasındaki kısmı Kadızâde Mehmed Efendi'nin Manzûme-i Akâid'inden istinsah edilmiştir. Ayrıca eserin 83a kısmından sona kadar olan kısım ise yine Kadızâde Mehmed Efendi'nin IV. Murad'a yazdığı nasihatnâmesini barındırır, ancak bu bahsi edilen kısmın orijinal nüshasını bulamadık, fakat bize bu konu hakkında en net bilgiyi Sebahat Deniz'in bir çalışması vermektedir (Deniz, 2008: 9). Eserin ilk beş sayfasında kısa ve farklı el yazılarıyla notlar yer almaktadır. Ayrıca eserin son üç sayfasında yine başka bir el yazmasıyla Âyetü'l-kürsî ile bir sayfalık silik ve yarısından çoğu okunmayan nazım bir parça vardır. İlk dört ve son iki sayfa numaralandırmaya dâhil edilmemiştir, çünkü ana metinden kopuk özellikler taşımaktadır.

Araştırmanın Önemi

NA'nın müellifi, Kadızâde'nin eseri Manzûme-i Akâid'i kendi yazdığı yeni esere ekleyerek Manzûme-i Akâid'i hem istinsah etmiş hem de zamanında meşhur olan bir eseri kendi eserine dâhil ederek eserinin niteliğini arttırmıştır. Eser XVII. yüzyıl Osmanlı Türkçesinin dil özelliklerine sahip olup kısmen EAT özelliklerini de içerisinde bulundurur. Bunlarla birlikte eser XVII. yüzyıl Osmanlı akâid ilmi ve terimleri hakkında bizlere önemli bilgiler vermektedir. Bu eserin çeviri yazısının yapılması da İslâmî kelâm ve akâidle ilgilenen araştırmacıların ilk elden kullanabilecekleri bir kaynağın gün yüzüne çıkmasını sağlamaktadır.

Yapılan çalışmada tespit edilen “taşra, kankı, toğrı, kaçan, aışam” gibi arkaik kelimelerin varlığı, bu kelimelerin aslî şekillerinin o dönemde de halen korunup kullanıldığını bize göstermektedir. Eserde, EAT döneminin en tipik özelliği olan düzlük-yuvarlaklık uyumunun bulunmaması da göze çarpan önemli bir diğer özelliktir.

Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı Nazmul-Akâid'i Latin alfabesine aktarmak ve bu eserin ses, şekil ve imlâ bilgisi özelliklerini incelemektir. NA' yı bilim âlemine tanıtmak ise bir diğer amacımızdır.

NA, XVII. yüzyılda kullanılan dilin özelliklerine birinci elden ayna tutar. Eserin yazıldığı dönem, Klasik Osmanlı Türkçesinin etkin bir şekilde kullanıldığı zamana denk gelir. Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde belli başlı terim, kelime ve söz varlıklarının, o dönemin Osmanlı Türkçesinin imlâ, ses ve şekil bilgisi hakkında bize detaylı bilgiler vermektedir.

Eserimiz sadece dil özellikleri ile değil aynı zamanda o dönemin İslâmî akâid ve terimleri hakkında ayrıntılı bilgiler vermesi ile de önemlidir. Bunun yanında eserin o dönemin Osmanlısında en önemli kültür merkezlerinden biri sayılan Osmanlı'nın başkenti İstanbul'da yazılmış olması onun Klasik Edebiyâta ne kadar yakın olduğunu da bizlere göstermektedir.

Araştırmanın Kapsamı

Çalışmamız Ankara Millî Kütüphane Yazma Koleksiyonunda "06 Mil Yz A76/2" arşiv numarası ile kayıtlı, 14 + 172 sayfa ve sayfaları 14 satır üzerine yazılmış Nazmu'l-Akâid adlı eseri kapsamaktadır.

Eserde geçen kelimelerin imlâ, ses ve şekil bilgisi özelliklerini tespit etmeye çalıştık. Hüseyin Mustafa ve eseri NA hakkında bilgi topladık. Klasik Osmanlı Türkçesi metni olan eserin hangi konuları ihtiva ettiğini açıklamaya çalıştık.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. NAZMU'L-AKÂİD

1.1. Nazmu'l-Akâid Hakkında Genel Bilgiler

NA'nın başlangıcından 6b'sine kadar olan bölüm Aziz Mahmûd Hüdayî'nin Fatiha suresinin tefsiri kısmından nakledilmiştir. Bununla beraber NA'nın 10a'sında bulunan İhlas suresi tefsiri de Aziz Mahmûd Hüdayî'nin İhlas Suresi tefsirinden nakledilmiştir. NA'nın 10a ile 75a kısımları arası Kadızâde Mehmed Efendi'nin Manzûme-i Akâid adlı eserini ihtiva eder. Kadızâde Mehmed Efendi'nin şiirlerine mecmualarda rastlanmakta olup Kadızâde'nin bazen "Kadızâde" lâkabıyla bazen de "İlmî" mahlasını kullanarak şiirler yazdığı ve onun ulema sınıfına mensup olması sebebiyle bu mahlası kullandığı bilinmektedir. Şiirlerinden "bilmiş ol" redifli "55 beyitlik kasidesi", Sultan IV. Murad'a sunduğu ve bu şiirleri nasihatnâme olarak kaleme aldığı bir manzûmedir. Kadızâde'nin yaşadığı dönemin meselelerini ve tedbirlerini ihtiva eden bu şiiri, onun IV. Murad'ın itibarına ve nüfuzuna güvenerek bu şiirleri yazdığı tarihî arşivlerde yazmaktadır. Sultan Murad'ın, Kadızâde Mehmed Efendi'nin düşüncelerine ve fikirlerine itibar ettiği, daima onu yakınında bulundurduğu ve bazı konularda onunla istişarede bulunduğu bilinmektedir. İşte burada bahsedilen nasihatnâme eserimizin 83a'sından sonra gelen 55 beyitlik kısımdır.

Eserin konusu sadece akâidle sınırlı değildir, anladığımız kadarıyla müellif İslâmî kaidelere iyice hâkimdir, bunu çalışmamızın 75b ile 79a arasında rahatlıkla görebiliriz, çünkü müellif bu kısımda namaz vakitlerini ve dinî kaideleri dikkatlice ele almış, bu alanda yetkin olduğunu bizlere ustaca göstermiştir. Ayrıca eserin 10a ile 75a kısımları arası, aruzun hezec bahrinin "mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün" kalıbıyla yazılmıştır.

1.2. Nazmu'l-Akâid'in Yazılış Sebebi

Müellifin Kitabı yazma sebebini şu şekilde belirtmiştir: "Bu levh-i mübârekde yazılan kelimat-ı şerîfeye levh-i derûnda tevhîd-i Hakkı isbât ve mâ-sivâyı mahvu ve ibtâl içündür."

1.3. Nazmu'l-Akâid'in Konusu

Sözlükte “akâid” kelimesi “İslam dininde inanılması gereken tüm esaslar ve bu esasları konu olarak işleyen ilmin adı” olarak geçer. Akâid buradan hareketle “İslam dininin temel kâideleri, inanılması şart hükümleri” mânasında kullanılır.(Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, 2008: 212)

Akâid ilmi doğduğu ilk günlerden beri birçok adla anılmıştır. Mesela dinin aslı ve temel hükümlerini ihtiva ettiği için ona “usûlü'd-dîn”, Allah'ın varlığı, bir oluşu ve sıfatlarını ele alması dolayısıyla “tevhid ve sıfat ilmi” (Kılavuz, 2004: 382) mantığı yani düşünmeyi yöntem saydığı için “ilm-i istidlâl ve nazar” olup diğer öne çıkan adlarından biri de “kelâm”dır.

Akâid ilmi, sadece naklin kaynağı olan Kur'ân ve sahih hadislerin ışığında değil, temel kaynağı akıl ışığı olan kelâm yöntemine göre de incelenebilir. Bu yönden kelâmıla benzerlik gösteren akâid ilmi, tartışmayı içerisinde barındırmamakla kelâm ilminden ayrılmış sayılır. Bunu daha da açıklayacak olursak kelâm ilminde iman esasları ile ilgili karşıt düşünceleri aklî ve naklî ispatlarla çürütme çabası vardır. Buna örnek olarak Allah'ın isimleri ve sıfatları konusu akâid ilmi içerisinde çok farklı yorumları barındırır, işte bu noktada kelâm ilmi devreye girer ve bunu daha açık hale getirmek isteyen âlim kimseler kelâm ilminden faydalanır.

Akâidin konusu, ilk dönem âlimlerine göre Allah'ın zatıdır. Çünkü bu ilimde Allah'ın zatından ve sıfatlarından, dünya ve ahirete ilişkin fiillerden İslam kanuna göre bahsedilir. Ancak zaman ilerledikçe konular bunlarla sınırlı kalmamış ve akâid ilmine Kur'an-ı Kerîm'in yaratılıp yaratılmadığı, rü'yetullah ve bazı önemli zâtların övgüsü de dâhil edilmiş, böylece bu alana birçok yeni konu eklenmiştir. Akâidin konuları ise daha sonra usul-i selase ismiyle uluhiyyet (Allah'a, kaza ve kadere, iman), nübüvvet (kitaplara ve peygamberlere iman) ve semiyet (meleklerle ve ahirete iman) ile düzenlenmiş ve daha sonra ise amentü ile özet edilmiştir.

Ehl-i sünnet zamanla kendi arasında akâid ile ilgili görüşlerine bağlı olarak üç ayrı kola ayrılmıştır, bunlar ise Maturidiyye, Eşariyye ve Selefiyye'dir. Akâidin bir ilim dalı haline gelmesi ise bu mezheplerin oluştuğu XI. yy'a rast gelmektedir. Bu tarihlerden sonra bu ilim kelâmî bir özellik kazanır. Mesala kelâmî kitaplara akâid kitaplarını ayırabilseydik akâid eserlerinin sayısı önemli derecede azalardı.

Akâid ilminin içerdiği konular kısaca şunlardır: Âmentüde belirtilen Allah, melekler, kitaplar, peygamberler, ahiret günü, kazâ ve kadere iman etmek ile

bunlardan sonra gelen cennet, cehennem, iman ve tevhid. Ayrıca Türkçe ve manzum olarak ele alınan esmâ-i hüsnâlar, kazâ ve kader risaleleri, mu'cizât-ı Nebiler, cennet hakkında manzûmeler, ahvâl-i kıyâmet gibi dinî-edebî türler akâidnâmelerin bir alt bölümleridir.

İslâm ilk ortaya çıktığında Hz. Peygamber zamanında ona vahiy geldiği için ve o dönemde yaşayan kimseler, bir problem ortaya çıkarsa Hz. Peygambere danışır. Bu yüzden İslâmî bilimler daha doğmamıştı. Ancak sonraları Hz. Peygamberin insanların arasından ayrılıp ahirete göçtüğü zaman bazı sorunlar hakkında net cevaplar verilemiyordu. Sonucunda ise bu alanda yetkin sayılan kişiler kendilerine göre yorumlar yapmaktaydı, böylelikle birçok farklı yorum ortaya çıkmıştı. İşte bu farklı yorumlamalar bidat sayılan birçok itikad mezhebinin doğmasına neden olmuş ve insanların türlü itikadi sorunlardan uzak kalmaları için akâid eserler yazılmaya başlanmıştır. Bu yüzden Hz. Peygamberin ahirete göç etmesinden sonra doğan mezheplere karşı yazılan ilk akâidî eserler bunlara cevap vermek ve onları reddetmek amacıyla kaleme alınmıştır. İlk akâidî eser Ebû Hanîfe tarafından yazılmıştır. Onun el-Fıkhu'l-ekber, el-Fıkhu'l-ebzat, er-Risale, el-Âlim ve'l-müteallim ve el-Vasiyye diye tanınan beş eseri akâid meselelerinin hemen hepsini barındırır. Akâidî alanda diğer eser veren kişiler ise İmam Şâfiî, Ahmed b. Hanbel, Taberî, Tahavî gibi âlimlerle Buhârî, Dârimî, Ebû Davud, İbn Mende gibi muhaddisler, bidat ehline karşı duran ve ehl-i sünnet akâidini barındırıp savunan eserler vermiştir.

Akâidnâmelerin edebî yönden genel özelliklerini kısaca ifade etmek gerekirse; nazım biçimi mesnevi tarzındadır, yine vezinleri aruzun “mefâ’îlün mefâ’îlün fa’ûlün” ölçüsüdür. Akâidnâmelerin dilleri yalın ve anlam sanatları bakımından diğer edebî türlere nazaran zayıftır, çoğunlukla Sünnî islâm akâidini barındırır ve medrese gibi ilim yuvalarında okutulma amacı ile yazılır ve ru'yetullah, Allah'ın sıfatları, cennet ve cehennem, vb. konulara değinilir.

Akâid alanında Türkçe, Arapça ve Farsça birçok eser telif edilmiştir. Biz adlarını burada bahsetmekle yetineceğiz.

Arapça akâidnâmeler: Akâ'idü'n-Nesefî, el-Emâlî, Akâidetü's-Şeybâniyye, el-Kasâidetü'n-Nûniyye, Kasâide-i Nûniyye, Cevheretü't-Tevhid.

Farsça akâidnâmeler: İtikadnâme, Necm-i Zeberkân, Nehcü'l-Enâm fî Akâidi'l-İslâm.

Kürtçe akâidnâmeler: Akâideyâ İmân, Nehcü'l-Enâm.

Türkçe akâidnâmeler: Ahvâl-i Kıyâmet, Muhammediyye, Sîrâcü'l-Müslimîn, Zübdetü'l-Akâid, Lâmiyye-i Kelâmiyye, Tercüme-i Akâid-i Lâmiyye alâ Mezhebi Maturîdiyye, Manzûme-i Akâid, Vasiyyet-nâme, Terceme-i Fıkh-ı Ekber, Nazm-ı Fıkh-ı Ekber, Hüda Rabbim Manzûmesi, Nazmü'l-Leâîf, Manzûme-i Akâid, Zührü'l-Âhire, Manzûme-i Akâid-i Terceme-i Nukirrî, Terceme-i Akâid-i Nûniyye, Kasîde-i Emâlî Türkçe Tercüme-i Manzûmesi, Kasîde-i İtikâdiyye, Türkçe İtikad Manzûmesi, Manzûme-i Risâle-i Rûmî, Terceme-i Kasîde-i Yekûlü'l-'Abd, Ravzatü'l-İmân.

1.4. Nazmu'l-Akâid'in Olay Örgüsü

Metnin ilk kısmında yazar, NA'yı yazmasının nedenlerine değinmiştir. Bu ilk kısımda Allah'ın varlığını ispat etmek, Allah'ın var olmadığını savunan bâtil düşünceleri çürütmek, Allah'a ait sadece ona mahsus olan özellikleri öğretmek, Allah'a karşı çıkanları ve Allah'a şirk koşanları bekleyen azaplar gibi konulara değinilir. Bu kısım sonrasında yazar Aziz Mahmud Efendi' den alıntılar yapmıştır. Bu alıntı yapılan kısımda ağırlıklı olarak Allah'a şirk koşma konusu üzerinde durulmuştur. Şair nakledilen kısımdan sonra vahdet anlayışı ve dünya halinden soyutlanma konularını içeren nazım parçalar eklemiştir. Bu kısımları ilk on bir varak içinde işlemiştir, daha sonra onuncu varak ile yetmişbeşinci varaklar arasındaki kısımlarda Kadızâde Mehmed Efendi'nin yazmış olduğu Manzûme-i Akâid adlı eserini şair kendi eseri içerisine dâhil etmiştir. Onuncu varaktan itibaren her klasik mesnevide olduğu gibi bu eser de tevhid ile başlatılmıştır. Kadızâde eserine başlarken Allah'ın onbir isminden ve O'nun oniki sıfatından bahsetmiştir. Sonrasında tevhid kısmını sırasıyla münâcaat, Allah'ın kelâmının faziletleri, Allah'ın kelâmına övgü, na't, dört dostu övgü (Hz. Ebûbekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali), ashâbın büyükleri (Hz. Abbas, Hz. Hamza), tâbiin ve müçtehidler, İmam-ı Azama övgü, Ahmed bin Kemalpaşazâde, Sa'di Efendi, Çivizâde Muhyiddin Mehmed Efendi, Ebussuud Efendi, Sultan IV. Murad'a dua, Manzûme-i Akâid'in yazılış nedeni, Manzûme-i Akâid'in yazılmasındaki amaç, vahdet, Allah'ın sıfatları (Allah'ın Vahdaniyet sıfatı, Vücûd sıfatı, Hayat sıfatı, İlim sıfatı, Kudret sıfatı, İrade sıfatı, Semi' ve Basar sıfatı, Kelâm sıfatı ve Tekvîn sıfatı başlıkları izler, bu bahsedilen başlıklar 11. ve 35. varaklar arasında geçer. 35. ve 43. varaklar arasında IV. Murad'a dua edilir, küfür ve iyiliği Allah'ın yarattığını söyleyen Kadızâde 39. varakta 72 tane cehennemlik mezhepten bahseder. Daha sonra sırasıyla fi'l-i ihtiyârî,

istitâat, ecel, kabir azabı, haşir hali, amel defteri, Kevser havuzu, Sırat köprüsü, cennet ve cehennem hâli, Keba'ir hâli, şefaât, Kebâ'ir ehlinin ahiretteki hâli, imânın mânası, Peygamberlerin gönderilmesi konuları bu başlıklar altında 63. varâğa kadar işlenir. Yine bunlardan sonra sırasıyla Kutsal kitapların vasfı, Mîraç, Ashab-ı Güzinün faziletleri, velilerin kerametleri, imamet, cenâze hali, sünnetler, hususa ile nus, küfür alâmetleri, duanın ölüye faydası, meleklerin gerçek hali, içtihad hali, kıyâmet alâmetleri ve tetimme başlıkları altında başlıklarla alâkalı konulara değinilir. Kadızâde'nin Manzûme-i Akâid'i 75. varakta son bulur.

75. varakla 83. varak arasında NA'nın yazarı Hüseyin Mustafa ibadetlere değinir, bu kısımda ibadetlerin özellikleri ve vakitleri hakkında bilgi verilir. Yazar bu kısımda Allah'a şeksiz ve şüphesiz gönül ile inanmak gerektiğini söyler. Eğer mümin kimse Allah'ın gönderdiği bir şeyden şüphe ederse münafık olur, bundan sonra da mümin gönlünden geçen şüpheyi ağzıyla tekrar eder. Yazar tüm bunların sonrasında farz, vacip, sünnet olan ibadetleri ayrıntılı olarak işler. Örneğin farz ibadetler iki türlü olup farz-ı kifaye ve farz-ı 'ayn olarak ayrılırlar ve bunlar bütün müminlerin borcudur. Farz, vacib ve sünnet olan ibadetlerin sabah, öğle, ikindi, akşam, yatsı, cuma, bayram, teravîh ve nafîle namazlarındaki rekât sayılarını ayrıntılı bir şekilde işler. Tüm bunların yanında namaz kılınmayacak zamanları ve hangi namazın ne zaman kılınması gerektiği gibi bilgiler verilir. İbadetlerden sonra Allah'ın buyurdıklarını yalanlama ve onları değıştirme, Allah'ın Hak sözü ve Hak yolu gibi konular üzerinde durulur, bu bahsedilen kısımlar 83. varakta biter ve söz edilen varaktan sonra Kadızâde'nin IV. Murad'a sunduğu Nasihâtnâme adlı eserin kopyası mevcuttur. Bu son kısımda IV. Murad'a dua edilmiş ve dönemin aksaklıkları sert bir dille işlenmiştir.

1.5. Nazmu'l-Akâid'in Yazarı

Nüşanın sonunda eserin müellifinin Nişancı Paşa'da ikâmetgâh eden Hüseyin Mustafa olarak verilmektedir. Ayrıca kırmızı harflerle de 1059 yılında bu eserin tamamlandığı belirtilmektedir.

NA ve müellifi hakkında araştırma yaparken şu kelimelere dikkat ettik, Nazmu'l-Akâid, akâidnâmeler, Hüseyin, Mustafa, Nişancı Paşa, 'âtik, 'âtik medresesi, XVII. yüzyıl, Kadızâdeliler, 1059, 1648, kâtipler, şeyhülislâmlar, müderrisler, tarikat şeyhleri, Manzûme-i Akâid, akâidler ve nâsihatnâmeler. Bu

kelimeleri araştırmamızın nedenleri, eserin orta kısmının istinsah olması ve Kadızâde Mehmed Efendiye ait olması, eserin sonunda 1059 senesinde yazıldığıının belirtilmesi, yine eserin sonunda “nişancı paşa el ‘atık” ibaresinin geçmesi müellifin orada yaşadığını belirtmesi gibi bazı ifade ve cümlelere yer vermesidir. Eserin son kısmı şöyle geçmektedir:

(1) Raĥmetullah Te‘âlâ limen nazara ĥar‘e ve de‘â li-ķâtibihi‘l-faķîrû‘l-ĥaķîri
Hüseyin Muştafâ el (2) müteferriķân es-sultâniyi es-sâkin nişancı paşa el ‘atık el
mûlaķķab be-kavmi bâb

(3) Kâtibine kim iderse bir du‘â

(4) Vire Ĥaķķ aña murâdın fi‘l-cezâ

temmetü‘l-kitâb be-‘inâyeti‘l-meliki‘l-vehhâb fi ĥurre şehri zi‘l-ķade sene‘ tiş‘a
ve ĥamsin ba‘de elf 1059

Bursalı Mehmet Tahir’in Osmanlı Müellifleri ve Diyanet vakfının İslam Ansiklopedisinde aradığımız kişiye uygun şahıslara ulaştık. İslam Ansiklopedisi’nde NA’nın yazarı olabileceğini düşündüğümüz biri ise Memekzâde Mustafa Efendi’dir. Onun Şeyhülislam olması, Nişancı Paşa-i Cedfd medresesinde müderrislik yapması ve 1066’da vefat etmesi bize onun müellifimiz olabileceğini düşündürmektedir. Bu şahsın dışında Osmanlı Müellifleri adlı çalışmada XVII. yüzyılda İstanbul’un Eyüp semtinin Nişancı Paşa mahallesinde yaşamış ya da Atik Medresesiyle de bir alakası olabilecek kişilerden eseri yazabilecek niteliklere uygun Hüseyin veya Mustafa isimlerindeki kişileri aradık ve sonucunda bazı kişilere ulaştık. Bunlardan ilki Eyüp’te Tahtakale mescidinin bânisi olmuş ve orada defn edilmiş Mustafa Efendi’dir, yaşadığı tarihler hakkında bilgi verilmemiştir. Bunlardan ikincisi ise Bakkalzâde Mustafa Efendi’dir, müderris ve Üsküdar Mollası olup 1676’da ölmüştür. Bunlardan üçüncüsü olarak Celep Mustafa Efendi’dir, müderris ve Eyüp Mollası olup 1653’te ölmüştür. Yine bunlardan dördüncüsü olan Fındık Mustafa Efendi ise müderris ve Üsküdar mollası olup 1688’de vefat etmiştir. Beşinci kişi ise Öreke Mustafa Efendi’dir. İstanbullu, Eyüp mollası ve müderristir, 1659’dan sonra vefat etmiştir. Altıncı olarak ise Koca Mustafa Efendi’dir. Kendisi kethudalık, hocalık, defter eminliği, reisülküttaplık ve yeniçeri kâtipliği yapmıştır, 1694’te vefat etmiştir, Eyüp’te defnedilmiştir. Yedinci ve son olarak ise Bosnavî Koca Müverrih lakabındaki Hüseyin Efendi’dir, babası Bosna’da Gazi Hüsrev Paşa Camii Kütübhanesinde Hâfız-ı kütüb (kütübhane me'muru) idi. Osmanlı edebiyat ve

tarihçilerinden bir zât olup Sultan IV. Murad ile Bağdad Seferinde bulunduktan sonra Diyarbakir'e geldiklerinde Reîsü'l-Küttablığa yükselmişti. 1054 (1644) tarihinde emekli olmuş ve sonrasında İstanbul'da vefat etmiştir. Ayrıca Osmanlı Müellifleri kitabında Bosnavî Koca Müverrih lakabındaki Hüseyin Efendi hakkında geçen şu bilgiler de dikkate şayandır: Hz. Âdem'in yaratılışından kendi zamanına kadar olan olaylardan bahseden (Bedâyiü'l-Vekayî") ismindeki iki cildlik tarihi ile Bağdad Seferine gittiği zaman padişahın emri ile Arapçadan tercüme ettiği (Ahbârü'd-Düvel) tercemesinden ibarettir. (Bedâyiü'l-Vuku'at) seçilip süzölmüş tarihlerden sayılmaktadır. Türkçe, Arapça ve Farsça ile Bosna'nın mahallî dili olan Boşnakça'yı bilirdi. Eserleri basılmamıştır.

Eserin yazarı olan Hüseyin Mustafa hakkında araştırma yapılan kaynaklar arasında Osmanlı Müellifleri, Türkler Ansiklopedisi, İslam Ansiklopedisi, Osmanlı Ansiklopedisi, Tezkireler, Sicill-i Osmanî, Naîmâ Târihi, Türkçe Yazmalar Kataloğu ve bazı üniversitelerin arama katalogları bulunur.

1.6. Eserin Kütüphane Bilgileri

Arşiv Numarası: 06 Mil Yz A 76/2

Eser Adı: Nazmul-Akâid

Yazar Adı: Kâdî-zâde Mehmed Efendî (öl. 1173/1759)

Konu: İslâm Dini-Akâid ve Kelâm

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: Hicri 1037 (Miladi) (1627)

İstinsah Tarihi Hicri: 1059 (Miladi) (1648)

İstinsah Yeri: İstanbul

Bulunduğu Yer: Millî Kütüphane-Ankara

Koleksiyon: Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu

Dvd Numarası: 1779

Boyut (Dış-İç) 203x145-164x108 mm.

Yaprak 10a-75a

Satır 14

Yazı Türü İri Nesih

Kağıt türü: Ay yıldız filigranlı

Söz başları ve cedveller kırmızı mürekkepledir. Sırtı yıpranmış koyu kahverengi meşin, satırları solmuş ebru kâğıt kaplı mukavva bir cilt içerisindedir. 54b-62a yapraklarında Muhammediye'den bir parça vardır. Süleyman Buminden satın alınmıştır.

Eserin 10a ve 75a arasındaki kısım istinsah olup bu bölümün farklı nüshalarda küçük değişikliklerle bulunduğunu tespit ettik. Bu nüshaların künye bilgilerini ise aşağıda sıraladık.

Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi Nu: 19 Hk 1007

Raşit Efendi Yazma Eser Kütüphanesi Nu: 21538/5

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Nu: Y 1852

Atıf Efendi Yazma Eser Kütüphanesi Nu: 34 Atf 2285

Balıkesir İl Halk Kütüphanesi Nu:10 Hk 125

Millî Kütüphane Nu: 03 Gedik 18142

Millî Kütüphane Nu: 06 Hk 2459

Balıkesir İl Halk Kütüphanesi Nu: 10 Hk 1061

Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi Nu: 19 Hk 3228

Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi Nu: 07 El 2796

Manisa İl Halk Kütüphanesi Nu: 45 Hk 5869

Köprülü Yazma Eser Kütüphanesi Nu: 34 Ha 345/1

Millî Kütüphane Nu: 06 Mil Yz A 8872

Millî Kütüphane Nu: 06 Mil Yz A 6962

Millî Kütüphane Nu: 06 Mil Yz A 2141

Diyarbakır İl Halk Kütüphanesi Nu: 21 Hk 1578

Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Nu: 37 Hk 1101/4

İKİNCİ BÖLÜM

2. İNCELEME

2.1. NAZMÜL-AKĀİD'İN İMLĀ ÖZELLİKLERİ

2.1.1. Ünlülerin Yazılışı

2.1.1.1 'a' Ünlüsü

2.1.1.1.1. Ön Seste

Kelime başında 'a' ünlüsü çoğunlukla medli elif (ا) ile gösterilmiştir. Bazı yerlerde elif (ا) ile gösterilmiştir.

أنا anuñ 4b/9	أنا aña 4a/1	آن an 5a/5
أنا anuñla 53b/3	أنا ayırma 28a/8	أنا az 39b/13

2.1.1.1.2. İç Seste

Kelime içinde 'a' ünlüsü çoğunlukla elif (ا) ile gösterilmiştir. Kelime ortasında tereddüt edilen kelime hareke yoksa okunuştan çıkarılmaktadır.

أنا olunmamağ 5a/6	أنا olan 14a/4	أنا var 20b/10
أنا yazılan 1b/1	أنا yaradan 2a/3	أنا arayup 5b/7

2.1.1.1.3. Son Seste

Kelime sonunda 'a' ünlüsü çoğunlukla he (ه) ve elif (ا) ile gösterilmiştir.

أنا - eyle 28a/8	أنا - ire 61b/4	أنا virmege 2b/8
أنا hağğa 80b/5	أنا olunsa 5a/5	أنا aña 44a/8

2.1.1.2. 'e' Ünlüsü

2.1.1.2.1. Ön Seste

Kelime başında ‘e’ sesi elif (ا) gösterilmiştir.

اكره	eger 20b/8	ايله	eyle 83a/8	الوي	elümi 22b/4
اشيا	eşya 2a/1	ايلديلا	eylediler 31a/14	البتة	elbette 41b/3

2.1.1.2.2. İç Seste

Kelime içinde tereddüt edilen kelimelere hareke konulmuştur, yoksa herhangi bir işaret konulmamıştır. Bazı durumlarda ise elif (ا) ile gösterilmiştir.

الندن	elinden 56a/8	كردن	gerekdür 25b/12	اكوتمادي	götürmedi 39b/11
ويرن	viren 55b/4	كلوب	gelüp 31b/2	سوزلورن	sözlerin 2a/8

2.1.1.2.3. Son Seste

Kelime sonunda ‘e’ sesi he (ه) ile gösterilmiştir.

ايله	eyle 21a/5	هيركه	esirge 50a/8	ايمنه	itmeye 62b/5
اوومه سنه	oğumasına 2a/11	برليكه	birliğine 13a/9	سچيله	seçile 55b/6

2.1.1.3. (ı) ve (i) Ünlüleri

2.1.1.3.1. Ön Seste

Kelime başında ‘ı’ ve ‘i’ ünlüleri elif ve ye ile (ا , ي), bazen de harekeli şekilde yazılmıştır.

اندردی	indürdi 41a/6	ایانمقدنر	inanmağdur 22a/1	ایله	ile 2a/5
ايتسلر	itseler 4a/4	ایدر	ider 22a/12	استمز	istemezüz 3a/8

2.1.1.3.2. İç Seste

Ortada ye (ی) ile ya da tereddüt edilen kelimedede hareke yoksa okunuştan çıkarılmaktadır.

دینلیدی	dinildi 29a/1	ایچینددره	içindedür 4b/9	بری	biri 47b/8
دیلدوکلدر	diledügündür 13a/11	دیمشه	dimiş 69b/8	ویرن	viren 2a/3

2.1.1.3.3. Son Seste

'i' sesi sonda ye (ی) ile ya da herhangi bir harf ve hareke olmadan da gösterilmiştir.

یوزک	yüziñ 8b/7	بولدی	buldı 14a/7	اولمادی	olmadı 3b/5
مرادی	murādı 40b/8	ایلیدی	eyledi 48a/11	ایتدوکنی	itdügini 54a/8

2.1.1.4. 'u' ve 'ü' Ünlüleri

2.1.1.4.1. Ön Seste

Kelime başında 'u' ve 'ü' ünlüleri (او) ile gösterilmiştir. Bazen de elif (ا) ile yazılmaktadır. Başka bir kelimeyle karışma ihtimali durumunda harekeli (اُ) biçimde yazılmıştır.

اوزره	üzre 22b/1	اوستند	üstünde 48a/8	اولوردی	olurdu 33b/8
اولان	olan 3a/5	اولدز	oldur 54b/11	اولوز	olur 3b/9

2.1.1.4.2. İç Seste

Kelime ortasında bazen (و) ile bazen de başka bir kelimeyle karışma ihtimali durumunda harekeli (وُ) biçimde gösterilmiştir.

ايرۈپ irüp 26a/7

بولدى buldı 14a/7

ياردوب yaradup 2b/2

قوللارك qullaruñ 3a/5

ايدوب idüp 57b/5

ایتدکه itdükde 4a/6

2.1.1.4.3. Son Seste

Sonda ise bazen vav (و) ile bazen de okunuştan çıkarmaktayız.

اولو ulu 29a/2

كۆرۈپ görüp 46b/9

دۈرلۈ dürlü 6a/1

شۈ şu 6b/3

قۇ kamu 61a/8

قاراڭۇ karañu 11b/8

2.1.1.5. ‘o’ ve ‘ö’ Ünlüleri

2.1.1.5.1. Ön Seste

Kelime başında ‘o’ ve ‘ö’ ünlüleri hem (او) ile hem de harekeli (أ) biçimde gösterilmiştir.

اولان olan 5a/7

اولدۇ oldur 1b/7

اولمىنچە olmayınca 10b/1

اولمىدى olmadı 12b/4

كۆرۈر görür 13a/12

اويۇپ uyup 3b/6

2.1.1.5.2. İç Seste

Kelime ortasında (و) ile gösterilmiştir.

سۆيلىگۈر söyleyi gör 6a/10

كۆكده gökde 3b/9

كۆزەت gözet 21a/13

قويۇپ koyup 3b/8

بولدىن yolından 23b/4

قوللارە qullara 4b/7

2.1.2. Ünsüzlerin Yazılışı

2.1.2.1. Kelime Başında ‘b’ Ünsüzü

Kelime başında ‘b’ ünsüzü taşıyan kelimeler daima (ب) ile gösterilmiştir.

بولردان bulardan 5a/7

باش baş 50b/4

بعوب bakup 6a/6

بۇرۇر buyurur 2b/9

بىلك بilmek 42a/7

بۇرۇر buyurur 2b/9

2.1.2.2. Kelime Başında ‘t’ Ünsüzü

Kelime başında ‘t’ ünsüzünü koruyan ve kalın ünlülü Türkçe kelimelerde bu ünsüz hep (ط) ile yazılmıştır.

تولدۇ toldı 85a/10

توغرى toğrı 4a/13

توغمادی toğmadı 10a/4

تولۇ tolu 21a/11

تۇرلار turalar 3b/10

تاپماغى tapmağı 5b/3

2.1.2.3. Damak ñ’ si

Damak ñ’si daima kef (ك) ile gösterilmiştir. İlgili eki daima bu şekilde yazılmıştır.

كۆكۈلدىن gönülden 14a/12

انۇ anuñ 4b/9

بىرىنۇ birinüñ 30b/10

كۆزۈگە kendüne 7b/1

غايۇرۇ -gayruñ 2a/4

ولۇرسۇ olursuñ 8b/5

2.1.2.4. Türkçe Kelimelerde ‘s’ Ünsüzü

Kalın ünlü taşıyan Türkçe kelimelerde ‘s’ ünsüzü sad (ص), ince ünlü taşıyan kelimelerde daima sin (س) ile yazılmıştır.

سۆزلەرگە sözlere 82b/8

سەنۇ senüñ 37b/2

ئۈستىدە üstinde 38a/1

اۋسلا aşla 2a/4

شالۇپ şalup 4a/3

اۋسلى aşlı 5a/12

2.1.2.5. Kelime Başında ‘ç’ Ünsüzü

Kelime başında ‘ç’ ünsüzü çe (چ) ile yazılmıştır. Kelime içinde çe (چ) ile gösterilmiştir.

چك çek 7a/7	چقانلار 23b/6	چيندۇر 1b/2
چيندەدۇر 4b/9	چقان 6b/3	چشمە چەشمە 8b/11

2.1.2.6. Türkçe Kelimelerde ‘c’ Ünsüzü

آچ üç 75b/11

2.1.2.7. ‘g’ Ünsüzü

‘g’ ünsüzü ile yanayana ince ünlü taşıyan kelimeler daima kef (ك) ile gösterilmiştir.

گىتمە gitmege 4b/4	گىرمە virmege 2b/8	گۈنىن گۈنىنۈڭ 3a/3
گۈلۈڭۈچۈن 2a/12	گىبى 76a/1	گىتمەسۈن 10a/9

2.2. SES BİLGİSİ

2.2.1. Ünlüler

2.2.1.1. Aslı Uzun Ünlüler

NA’da bazı Türkçe kelimelerin hem medli elif (آ) hem de üstünsüz elif (ا) ile yazılması aslı uzun ünlülerin olma ihtimalini güçlendirmiştir.

آلک elüñ 7a/7	ارايوب arayup 5b/7	اڭلا aña 66b/11
الوب alup 34b/8	چالاش çalış 6a/3	

2.2.1.2. Ünlü Değişmeleri

2.2.1.2.1. Ünlü Darlaşması

-e->-i-

Metinde 'i' li şekiller tercih edilmiştir.

بیش biş 84b/1

ویرن viren 2a/3

اتمک itmek 3a/2

ییرن yire 68a/7

گیجه gice 11b/8

2.2.1.2.2. Ünlü Düzleşmesi

-u->-i-

بونۇ bunı 21a/2

اولدۇغۇچۇن olduğuçün 2a/12

بۇردۇ buyurdu 6a/11

اولدی oldı 5a/8

ü->-i

سوزى sözi 43a/4

چونکه çünkü 37a/2

یوزى yüzi 68a/7

یوری yüri 68b/14

-i->-u-

اولماسون olmasun 45b/13

التوندان altundan 56b/7

یاتسۇدان yatsudan 76b/6

قۇسنىڭ قامۇسىنىڭ 38b/1

قالمىشۇر qalmışdur 39b/13

2.2.1.2.3. Ünlü Yuvarlaklaşması

Ünlü yuvarlaklaşmasına şu örnekler gösterilebilir:

ارايۇبى arayup 5b/7

گەلۇرسە، gelürse 57b/11

گەلۇپدۇر gelüpdür 21a/12

ئەكسۇك eksük 82a/5

گەچىنۇر geçinür 82a/13

قاپۇندا қапунда 13b/4

2.2.1.2.4. Ünlü Kalınlaşması

-i->-ı-

اُولْدُوغِيچُون *Olduğün* 2a/12

فنايله *fenâyıla* 40b/3

قنايله *qazâyıla* 46a/3

2.2.1.3. Ünlü Uyumu

2.2.1.3.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

NA'da Türkçe asıllı kelimelerde kalınlık-incelik uyumuna aykırı örneklerin sayısı azdır. 'le' edatı, aitlik ki'si ve -ken zarf-fiili yavaş yavaş uyuma girmeye başlamıştır.

انله *anuñla* 27b/3

بلکه *bil ki* 2b/11

ئيدركن *iderken* 70a/10

بونله *bunuñla* 15b/8

گۆنلندهكه *gönlündeki* 23b/9

2.2.1.3.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

NA'da kelime tabanlarında ve eklerde düzlük-yuvarlaklık uyumu bozulmuştur. Bu durum EAT'nin tipik bir özelliğidir.

ارايوب *arayup* 5b/7

بويوردى *buyurdı* 6a/11

گيركدى *gerekdür* 25b/12

اولماسون *olmasun* 45b/13

كلوب *gelüp* 3b/5

بيلورن *bilürsün* 42a/12

2.2.1.3. Ünlü Türemesi

امورند *umurunda* 7a/4

2.2.1.4. Ünlü Düşmesi

NA'daki ünlü düşmesi, genel olarak Türkçe kelimelerin orta hecesindeki dar ünlünün düşmesi olarak görülmektedir.

گۆنلینی gönlünü 69b/6

ایریلۇپ ayrılıp 25a/6

ااشلی aşlı 5a/12

ن'eyler < ne eyler 6a/1

امر emr 80a/7

رۇزۇقىنى rızkını 49a/6

انۇن چۇندۇر anuñ çündür 5a/9

2.2.1.5. Ünlü Kaynaşması

Metinde ayrıca 'ile' edatı kendinden önce gelen kelimeyle birleşerek kaynaşmıştır.

انۇنلا anuñla 27b/3

فەنایىلا fenāyıla 40b/3

هەۋايىلە hevāyile 5b/13

NA'da şu örnekte ünlü kaynaşması vardır:

ن'eyler < ne eyler 6a/1

ن'ola < ne ola 12a/7

2.2.1.6. Ünlü Birleşmesi

Ünlü birleşmesine şu örnekler gösterilebilir:

انچاق ancaq (< ança + oq) 3A/11

شول şol (şu+ol) 15b/5

نىچۇن niçün (ne+içün) 46a/8

شىمىدى şimdi 67a/11

2.2.2. Ünsüzler

2.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri

2.2.2.1.1. Ötümlüleşme

Türkçede iki ünlü arasında kalan 'p, ç, t, k' ünsüzlerinin ötümlü hale gelmesidir. Örneklerimiz şu şekildedir:

-k->-ğ-

تاپماغى tapmağı 5b/3

كانكى kankı 44b/11

اياغىن ayağın 6b/1

اِِرَاعٍ irag 23a/6   طوبىاعة طوبىاعة 23a/8   اقولا kulağı 23a/9

اولماغه olmağa 29b/12

t- > d-

ذرلوه dürlü 6A/1   ذىجا dağı 62a/10   دنش danış 68b/14

ردمور demür 70b/7   دريدر deridür 70a/7

NA'da 't' ünsüzünün imlâda korunduğu kelimeler de şu şekildedir:

طوغرلدم toğrıldım 64a/10   طوغرى toğrı 80a/5   طولوه tolu 21a/11

طالمز talmaz 26a/1   طولمز tolmaz 26a/1   طاشره taşra 26a/3

طوقسان toksan 42b/11   طوقزدور toquzdur 42b/11

E.T'de ek-fiil geniş zaman 3. teklik şahıs eki olarak kullanılan +tur/ +turur NA'da ötümlüleşerek +durur/+dur şekline dönüşmüştür.

ذدر durur 49a/14   حقدرا haqqdur 50a/12   اولدر oldur 6a/4

بودر budur 61a/6

-ç- > -c-

اوجا ucu 40a/11

-k- > -g-

E.A.T'de, iki ünlü arasında 'k' ler 'ğ' olur.

طپغه tapmağı 5B/3   بااغن ayağın 6b/1   طوبىاعة طوبىاعة 23a/8

اقولا kulağı 23a/9   اولماغه olmağa 29b/12

p->b-

هپ hep 13a/11   پاشالرك paşalaruñ 86a/11

2.2.2.1.2. Sızıcılaşma

-k->-h-

دى داğı 2b/4   يوخسا yoğsa 82a/7   اھسام aħsam 76b/4

2.2.2.4. Ünsüz Türemesi

2.2.2.4.1. İç Türeme

2.2.2.4.1.1. +y ile Türeme

'ile' edatının ünlü ile biten bir kelimeye ekleşmesi sonucunda oluşur.

غُرْلَيْلَه gürültüyle 5b/6	هَوَايَيْلَه hevāyile 5b/13	شَوَيْلَه şöyle 68b/13
بَوَيْلَه böyle 70b/13	دِيلَه diliyle 75b/9	أَوْدَيْلَه odıyla 69a/8
مَالَيْلَه malıyla 83a/13	دِيَمْ diyem 56b/11	قَرَقَايَه korkmaya 58a/10

2.2.2.4.1.2. +n ile Türeme

بُونَالَرَا bunları 59a/8	يَانَلَرَا anları 60a/14	شُونَا şunuñ 59b/4
------------------------------	-----------------------------	-----------------------

2.2.2.4.1.3. Ünsüz İkizleşmesi

NA'da son sesteki 'ğ' düştüğü için ikizleşme vardır. Sayı adlarında ikizleşme yoktur.

أَشْشَا aşşı (<aşığ) 81A/1	أَشْشَا ışsusında (<ıssı/issi) 14b/12
-------------------------------	--

2.3. ŞEKİL BİLGİSİ

2.3.1. Yapım Ekleri

2.3.1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri

2.3.1.1.1. +sız/+suz ile Türemiş Olanlar: Olumsuzluk ve yokluk ekidir.

Metnimizde yabancı asıllı kelimelerde yuvarlak ünlü olarak karşımıza çıkar.

edebsiz 6a/2	'ağılsız 36b/11	irādetsüz 44b/2
meşiyetsüz 44b/2	gözsüz 59a/9	dilsüz, kulaksuz 59a/9

2.3.1.1.2. +hk/+lik/+luk/+lük ile Türemiş Olanlar: Bu ek metnimizde düzlük-yuvarlaklık bakımından kökün vokaline bağlıdır.

teşnelik	52a/2	yağmaçlıkda	57a/12	şeyhlik	69b/2
kulluk	79b/2	uğruluk	36a/7		

2.3.1.1.3. +daş ile Türemiş Olanlar: Ortaklık ve benzerlik anlamı taşır.

kandaşlarına	78a/3	karındaş	71b/2	yoldaş	72b/14
--------------	-------	----------	-------	--------	--------

2.3.1.1.4. +lu/+lü ile Türemiş Olanlar: Bu ek metnimizde daima yuvarlaktır.

Eklendiği kelimeyi sıfat yapar.

yırlü	6a/9	sözlü	74a/7	gizlü	11b/7
sa'âdetlü	23b/14	izzetlü	24a/1	katlu	84a/1
otlu	4a/2	kapulu	61b/12		

2.3.1.1.5. +düz ile Türemiş Olanlar: Tek yerde görülen bu ek metnimizde bir yerde geçmektedir.

gündüz	71b/6
--------	-------

2.3.1.1.6. +cı/+ci ile Türemiş Olanlar:

yalancı	23b/12
---------	--------

2.3.1.2. İsimden Fiil Yapan Ekler

2.3.1.2.1. +lan-/+len- ile Türemiş Olanlar:

rızıklandırdıñ	3a/9	bağışlanmazsa	61b/8
----------------	------	---------------	-------

2.3.1.2.2. +da-/+de- ile Türemiş Olanlar:

aldanmaya	37b/11
-----------	--------

2.3.1.2.3. + (İ)t- ile Türemiş Olanlar:

öğredürler	25b/9	yaratdıñ	3a/9	gözet	6a/9
------------	-------	----------	------	-------	------

2.3.1.2.4. +la-/+le- ile Türemiş Olanlar:

yoğla	85b/13	bağışladım	57a/1	bağlamakdur	69a/8
eyleyüp	37a/6	tağlamakdur	69a/8	diñle	42a/7
söyleyen	12a/10	añla	12a/12	başladı	83b/11

gözle 24a/12

2.3.1.2.5. +A- ile Türemiş Olanlar:

gözet 6a/9 uğraya 52a/5 dileye 36b/1

2.3.1.2.6. +I- ile Türemiş Olanlar:

toğrıldım 64a/10 ayrılmaz 69b/5

2.3.1.2.7. +rge- ile Türemiş Olanlar:

esirge 50a/8

2.3.1.3. Fiilden İsim Yapma Ekleri

2.3.1.3.1. -dır/-dir ile Türemiş Olanlar:

yıldırım 64a/2

2.3.1.3.2. -ca/-ce ile Türemiş Olanlar:

añılcası 81b/2

2.3.1.3.3. -ıcı/-ici ile Türemiş Olanlar:

virici 2b/6 idici 44b/8 yazıcıoğlu 62a/4

2.3.1.3.4. -gun ile Türemiş Olanlar:

azgun 57b/13 kuzgun 23b/12

2.3.1.4. Fiilden Fiil Yapma Ekleri

2.3.1.4.1. -t- ile Türemiş Olanlar:

uzatsa 80b/9 ağartdı 5b/9

2.3.1.4.2. - (u)n-/- (ü)n- ile Türemiş Olanlar:

olunur 5b/5 olunmamak 5a/6 bulunur 5b/10

oķundukça	16b/7	bulundurma	68b/4	bulunma	68b/4
tolunuriken	77b/12	olunmak	79a/11	olunup	79a/8
olinur	16a/11				

2.3.1.4.3. -ur-/-ür ile Türemiş Olanlar:

ağartdı	5b/9	ıuyurdı	6a/11	buyurdı	6a/11
buyurduñ	15a/8	çıķaranlar	48a/8		

2.3.1.4.4. -dur-/-dür- ile Türemiş Olanlar:

irüşdürüp	2b/3	rızıklandurduñ	3a/9	ķodurmağa	79a/6
ķavuşdurur	80a/7	atlanduralar	60b/7	ıolduralar	61b/13
bulundurma	68b/4	sürdür	8b/7	itdürme	14b/5
öğredürler	25b/9				

2.3.1.4.5. - (i)l-/- (i)l- ile Türemiş Olanlar:

virilmişdür	66a/5	dinilmişdür	69b/1	dinilmiş	69b/10
deñilmeyeler	79b/3	irilmeyeler	79b/8	egilmez	84b/15
virilmez	85b/1	ķonılmış	20b/7	yazılmış	32a/8

2.3.1.4.6. - (i)ş-/- (i)ş- ile Türemiş Olanlar:

irüşdürüp	2b/3	ķarışması	2a/4	erişmiş	6a/6
ilişmez	44b/2	yetişmez	76a/6	ķarışması	2a/4
erişmiş	6a/6	irişmişdür	10b/5	irişür	7b/1

2.3.2. İSİMLER

2.3.2.1. İsim Çekim Ekleri:

2.3.2.1.1. Çokluk Eki: +lar/+ler:

sırlar	11b/4	ķullara	12b/13	şafâlardan	14a/1
âenâlar	16a/13	cânlara	20b/4	bâtılları	
	20b/13				
ķumriler	23a/12	ķişiler	23b/14	da‘vetlerine	25b/10
gözlerüñ	26a/2	muhâcirler	30b/5	sözlerine	34a/3

2.3.2.1.2. İyelik Ekleri:

Teklik 1.Şahıs İyelik Eki: + (U)m/+ (Ü)m: Bu ek düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırıdır.

suçum	14b/2	yolumı	22b/4	yüzüm	14a/9
gözlerüm	22b/4	elümi	22b/4	bilgüm	43b/3
sözümdür	56b/11	elümden	56b/14	suçum	14b/2

Bu ek, yabancı asıllı kelimelerde şu şekilde gösterilmiştir:

murādum	14a/5	kuşūrum	14b/6	imāmum	25a/5
dergāhuma	56b/1	cevābum	71a/4	şavābum	71a/4
ḥayātum	71b/9	memātum	71b/9	zātum	71b/9
zīkrüm	21b/7	pendüm	24a/7	resūlüm	57a/1
mekrümünden	58a/9	ümmetimden	59a/4	ḥācetüm	60b/12
delīlüm	71a/3	zelīlüm	71a/3	günāhum	14b/2
kelāmım	7a/9	du‘āmı	14b/1	kuşūrum	14b/6

Teklik 2. Şahıs İyelik Eki: + (u)ñ/(ü)ñ:

gözün	7b/2	sözün	7b/3	ümidün	7b/6
yayını	7b/7	kılcuñ	7b/8	yanuñda	13b/10

Yabancı asıllı kelimelerde şu şekildedir:

isminün	71b/710	gümānuñ	65a/6	quluñum	14b/1
qullaruñ	15a/2	fazluñı	15a/8	ḥiṭabuñ	15a/13
itābuñ	15a/13	ma‘lūmuñ	15b/1	lüṭfuña	15b/5
ulūmuñ	15b/11	‘ilācuñ	21a/6	merhemün	21a/6
refiḳuñ	21a/13	ṭarīḳuñ	21a/13	ḥisābuñ	51b/9
naşibiñ	7b/1	kelāmuñla	13b/13	yākîñüñ	14b/4

Teklik 3.Şahıs İyelik Eki: +i/ +sı/ +si

toḥumını	85b/3	işi	51b/2	şuyı	52a/1
ıssısına	55b/10	qapısı	56b/7	qoqusı	59b/3
yapusına	71b/12	yazması	82b/5	atasına	84b/5
yoludur	4b/1	elün	5b/3	sevdiğün	5b/9
yüregümi	5b/9	yardımcısı	10a/2	aqıdur	13a/1

birliğine 13a/9

Yabancı asıllı kelimelerde şu şekildedir:

anuñ zātına	11b/1	zevāyāsı	52a/1	cümlesinden	15a/9
zümresinden	15a/9	zümresine	31b/3	ümmetüni	35a/10
mübtedāsı	12a/2	ümmetine	65a/12	kapusına	7b/9
hürmeti	13a/8	şafāsı	52b/13	cefāsı	52b/13
hevāsı	59b/4	kışşası	66b/1	ma'nāsı	67b/12
rabbisidür	2a/12	nūruna	3b/11	'alaķası	2b/4
harfi	4b/11	esāsı	10b/2	ğayreti	10b/6

Çokluk 1.Şahıs İyelik Eki: + (u)muz/+ (ü)müz

sözümüz 51a/7 üstümüze 64b/12 göñlümüz- 81a/10

Yabancı asıllı kelimelerde şu şekildedir:

du'āmuz	15b/8	del'îlümüz	24a/13	sultānımız	55a/12
cānımız	55a/12	mi'mārumuz	41b/7	zekātumuz	55a/3
devletümüz	23b/4	şabrimuz	55b/10	emrimüz	78b/10
fıķıhāmız	76a/9	dergāhımızdan	60b/3		

Çokluk 3. Şahıs İyelik Eki: +ları/ +leri

sözlerine 79b/2 buyurdıkları 78a/5 kalmışları 76a/6

Yabancı asıllı kelimelerde bu ek şu şekilde karşımıza çıkar:

ķulları	2a/10	kemalleri	2b/2	namāzları	77b/1
sünnetleri	77a/14	tekb'irleri	77a/13	ķulları	74a/5
mükellefleri	76a/1				

2.3.2.1.3. Aitlik Eki:

yarınki	59a/1	elindeki	83a/14	gönlüñdeki	23b/9
fi'lindeki	72b/5				

2.3.2.1.4. Hâl Ekleri:

2.3.2.1.4.1. İlgi Hâli Eki: +(u)ñ/ +(ü)ñ/ +nuñ/ +nüñ

şerî fenüñ	2a/11	gününüñ	2b/12	güneşüñ	2b/11
kemālüñ	5a/12	kişinün	5b/4	didügüñ	5b/9
sipehrüñ	8a/5	binānun	10b/2	fesadıñ	10b/4
vücüdınıñ	12a/2	gülüñ	12b/12	günāhun	14b/8
evliyānuñ	15a/9	nihānuñ	15b/12	şāhuñ	16a/12

2.3.2.1.4.2. Yükleme Hâli Eki: +ı/ + (y)ı/ +nı/+Ø

karışması	2a/4	vezirāyı	2b/2	nazarı	2a/2
mahlukātı	2a/3	diyenleri	2a/3	oğunmasına	2a/11
melekleri	2b/1	felekleri	2b/1	evliyāyı	2b/1
cismüni	4a/4	beyānı	4b/12	ma'nāyı	5a/6
mürgdābı	5a/11	işi	5a/13	'ömrü	5a/13
tapmağı	5b/3	yüregümi	5b/9	hevāyı	5b/12
sevāyı	5b/12	hedāyı	5b/12	kelāmı	6a/9

2.3.2.1.4.3. Yönelme Hâli Eki: + (y)a/+ (y)e

huşuşalara	2a/4	derdine	2a/1	halka	2b/6
şerî feye	1b/1	hazretlerine	1b/8	huşuşalara	2a/4
kullarına	2a/10	oğumasına	2a/11	derdine	2a/11
kemāllerine	2b/2	halka	2b/6	virmege	2b/8
herkese	3a/1	hayırına	3a/1	ğayrıya	3b/8
hurşîde	3b/9	yoluna	4b/4	gitmege	4b/4
yollara	4b/6	kullara	4b/6	canlara	4b/7
derdlere	4b/7	cümleye	4b/7	bilmege	6a/1
cihāna	6a/1	vaḥdete	6a/7	kapuya	6b/1
işgāle	7a/2	ğayba	7a/2	yire	7b/3
nişāna	7b/7	māha	8a/1	bātıla	10b/3

2.3.2.1.4.4. Bulunma Hâli Eki: +da/+de

mübārekde	1b/1	deründe	1b/1	taşarrufunda	2a/6
dünyāda	2b/6	şirkde	6b/5	ömüründe	7a/4

kişide	10b/1	ragbetde	11a/1	ğayrettedür	11a/1
gicede	11b/8	mekānda	12a/11	kelāmuñda	14a/4
ğayrıda	14a/4	yanuñda	14a/6	emānetde	14b/3
nefesde	14b/4	kafeşde	14b/4	kulda	15a/1
gökde	22b/11	meskenetde	22b/1	dinde	31a/9

2.3.2.1.4.5. Ayrılma Hâli Eki: +dan/+den

muhakkıķından	1b/4	yoķdan	2b/2	aşlından	31b/7
uludan	32a/12	kaşudan	32b/12	günden	35b/9
şehlerden	37a/12	belālardan	37b/9	hevādan	38b/4
yüzinden	39b/12	kaşırden	39b/14	şehden	42b/3
kerāmetden	40a/14	kıdemden	41b/10	sipehden	42b/3
şıfātından	42b/13	kuğretinden	43b/10	basardan	44b/3
dıraħdan	44a/14	selefden	44b/6	serden	44b/7
‘ademden	45a/10	irādetden	46a/2	beşerden	46a/8

2.3.2.1.4.6. Eşitlik Hâli Eki: +cA/+cE

ardınca	26b/14	ħalkınca	79a/11
---------	--------	----------	--------

2.3.2.1.4.7. Vasıta Hâli Eki: + (y) İA/+ (y) İE

yemişle	71a/5	sevgiyle	80a/10	zorla	82b/11
malıyla	83a/13	almaķla	85a/13	bağıyla	85b/4

Yabancı asıllı kelimelerde şu şekildedir:

zebānilerle	51b/4	keremle	58b/4	‘aķlla	62a/2
bereketlerle	64b/10	tereddüdle	64a/10	mu‘cizeyle	66a/7
velāyetle	66b/8	fenāyla	67b/1	odıyla	69a/8
tevaķkuhla	69b/4	fırāsetle	71a/14	züküretle	74a/7
niyetiyle	76a/7	cem‘ atle	77b/4	namāzla	78a/2
sünnetle	80a/5	‘adliyle	80a/11	ğayrıyle	80b/3
kemālle	82a/10	ħarla	82a/11	zabtıyla	83b/3

2.3.2.1.4.8. Yön Gösterme Eki: +ArU/+rA

üzre	1b/9	taşra	6b/3	içre	56b11
------	------	-------	------	------	-------

2.3.2.1.4.9. Soru Eki: +mı/+mi

yüregü mi	22b/12	añladuñuz mı	55a/9	işitdũñuz mi	56a/2
yarar mı	56a/9	aldıñ mı	57b/2	dimedı mi	58a/1
işitdiñ mi	58b/6	ķaldı mı	60b/8	oldı mı	60b/8
atar mı	80b/10	olur mı	82a/2	bulunur mı	5b/10

2.3.3. SIFATLAR

2.3.3.1. Niteleme Sıfatları:

ķarañu gicede	11b/8	ķoķ ġāyet	33a/3	yüce ehl-i inşāf	34b/2
ağır yük	49b/7	güzel fehmi	46a/4	dürlü ‘ibārāt	47b/6
yarım laħza	55a/13	eñ şālihinden	72b/7	ķara nale	50a/9
ķirk’in ‘amel	51b/10	yarım laħza	51a/13	ķurı da‘vāyile	67a/8
ķatı yüz	82a/8	toğrı yol	80a/4	Zamāne şüfîsinde	70a/8

2.3.3.2. Belirtme Sıfatları:

2.3.3.2.1. Sayı Sıfatları:

2.3.3.2.1.1. Asıl Sayı Sıfatları:

iki ‘ālemde	37a/13	iki sözi	47a/11
dört bin kıızıl altundan	56b/7	yüz biñ müslümān	83b/6
bişbiñ	84b/1		

2.3.3.2.2. İşaret Sıfatları:

bu levħ-i mübārekde	1B/1	ol münezzeh	12a/1	işbu	56a/9
bunca fażl	57a/9	şol nesne	15b/5	bu huşuşalar	2a/4
şu ķadir‘dür	11b/5	o menķül	33b/6		

2.3.3.2.3. Soru Sıfatları:

ne vaqt 44a/4

2.3.3.2.4. Belirsizlik Sıfatları:

her nesne	1b/9	cümle kemāl şaffetleri	1b/7	her ne ni‘met	2b/10
her şey	12a/1	her dem	35a/9	cümle eyālet	35a/6
ķamu dūnyā	39b/6	cümle kārı	37a/8	her demde	37b/14
herşey	41b/2	bir vaqti	44a/4	her ne	46a/5
bütün ‘edāyı	84a/13	ba‘zı enbiyā	2a/6	bir ħabbe	2b/7
hîç bir eşde	3a/12	ğayrı yollara	4b/5	ķamu gün	11b/4
külli ħalkı	12b/7	niçe cāhil	16b/5	hep alçak	20b/10
her bir	23a/2	çok emānı	37a/3		

2.3.4. ZAMİRLER

2.3.4.1. Şahıs Zamirleri:

biz	3a/5	sen	3a/9	o	4a/2
ben	10a/1	ol	12b/7		

2.3.4.1.1. Şahıs Zamirlerinin Çekimi:

2.3.4.1.1.1. İlgi Hâli:

1. Tekil Şahıs

benüm 25a/5

2. Tekil Şahıs

senüñ 24a/14

3. Tekil Şahıs

anuñ 4b/11

1. oğul şahıs

bizim 78b/10

3. oğul şahıs

anlaruğ 27b/7 anlaruğ 31b/11 olaruğ 67b/8

2.3.4.1.1.2. Ykleme Hli:

1. Tekil şahıs

beni 25a/3

2. Tekil şahıs

seni 3b/8

3. Tekil şahıs

anı 5a/10

1. oğul şahıs

bizi 3a/9

2. oğul şahıs

sizi 55a/6

3. oğul şahıs

anları 16b/6

2.3.4.1.1.3. Ynelme Hli:

1. Tekil şahıs

bağa 22b/5

2. Tekil şahıs

sağa 2b/10

3. Tekil şahıs

ağa 2a/1

1. Çoğul şahıs

bize 6b/2

2. Çoğul Şahıs

size 25b/2

3. Çoğul şahıs

onlara 4b/5

anlara 27b/2 olara 53b/12

2.3.4.1.1.4. Bulunma Hâli:

2. Tekil Şahıs

sende 5b/10

3. Tekil Şahıs

anda 12a/11

1. Çoğul şahıs

bizi 3a/9

2. Çoğul Şahıs

sizde 25a/6

2.3.4.1.1.5. Ayrılma Hâli:

1. Tekil Şahıs

benden 25a/3

2. Tekil Şahıs

senden 3a/7

3. Tekil Şahıs

andan 2b/7

2.3.4.1.1.6. Vasıta Hâli:

3. Tekil Şahıs

anuñla 30b/5

3. Çoğul şahıs

anlarla 30b/11

2.3.4.1.1.7. Bildirme Eki:

2. Tekil Şahıs

sañadur 28a/13

3. Tekil Şahıs

odur 11a/9 anuñdur 34b/12 oldur 44b/12

1. Çoğul şahıs

bizimdür 80a/2 bizedir 81b/7

3. Çoğul şahıs

olardur 28b/9

2.3.4.1.1.8. Şahıs Zamirlerinin Edatlara Bağlanması:

2. Tekil Şahıs

senünçün 81a/4

3. Tekil Şahıs

oldur ki 37a/3 anuñ çün 41a/12 ol ki 44b/4

1. Çoğul şahıs

bizi ki 4b/4

2.3.4.2. İşaret Zamirleri:

şu kim 39b/3 bu 47a/2

2.3.4.2.1. İşaret Zamirlerinin Çekimi:

2.3.4.2.1.1. İlgî Hâli:

bunuñ 23a/2 bunlaruñ 52b/14 şunuñ 59b/2

2.3.4.2.1.2. Yükleme Hâli:

bunı 21a/2 buları 46a/7 bunları 54b/12

2.3.4.2.1.3. Yönelme Hâli:

buña 23b/2 bulara 25b/7 bunlara 46a/6

2.3.4.2.1.4. Bulunma Hâli:

bunda 20b/12 bunlarda 73b/6

2.3.4.2.1.5. Ayrılma Hâli:

bulardan 28b/14 bundan 47a/3 bunlardan 53b/1

2.3.4.2.1.6. Vasıta Hâli:

bunuñla 15b/8 bularla 51a/1

2.3.4.2.1.7. Bildirme Eki:

oldur ki 1b/7 oldur 11b/4 odur 46b/3

budur 48a/8 bulardur 30a/12 bundadur 40a/9

bunlardan durur 53a/9 şulardur 59a/14

2.3.4.2.1.8. İşaret Zamirlerinin Edatlara Bağlanması:

bu kim 47b/10 anuñ çün 56a/10 ol dağı 56a/10
oldur ki 1b/7 bu dağı 2b/4 ol ki 8b/10

2.3.4.3. Dönüſlülük Zamirleri:

3. Tekil Şahıs

kendü 3b/13 özi 51b/12

2.3.4.3.1. Dönüſlülük Zamirlerinin Çekimi:

2.3.4.3.1.1. Yükleme Hâli:

2. Tekil Şahıs

kendüni 70b/2

3. Tekil Şahıs

özi 51b/12 kendüyi 82b/10

2.3.4.3.1.2. Yönelme Hâli:

1. Tekil Şahıs

kendüme 71a/2

2. Tekil Şahıs

kendüñe 86a/1

2.3.4.3.1.3. Ayrılma Hâli:

3. Tekil Şahıs

özindendür 12b/5 özüñden 70b/4

2.3.4.3.1.4. Bildirme Eki:

3. Tekil Şahıs

özidür 68b/11 özindendür 12b/5

2.3.4.4. Belirsizlik Zamirleri:

bir kimse	2B/7	her kim	11b/12	her ne kim	30b/8
kimi	39b/11	kimse	40b/2	ne kim	41a/7
ķamusın	41a/9	biri	42a/11	şu	42a/1
ķamusı	43a/1	ķamu	49a/14	cmlesi	43b/5
ne var	43b/5	biri	43b/7	hergiz	47b/11
herkes	51b/12	kim	52a/2	herkim	58a/2
niçeler	65a/10	kişi	67b/2	kimi	68a/6
cmle	84a/8				

2.3.4.5. Soru Zamirleri:

ķanda	5B/10	kim	49b/1	ne ki	43b/4
kime	43b/4	Ne kim	44a/13	neye	46a/13
nesiz kimsiz kimnsiz		55a/1 ne	56a/2	kimdr	65b/7

2.3.4.6. Baēlama Zamirleri:

kim: Kim aņlarsa ĥilāfin mbtezeldr 12a/3

2.3.5. ZARFLAR

2.3.5.1. Zaman Zarfları:

evvela	1b/3	imdi	67a/11	şimdi	85a/8
evvel	72b/4	dāim	6a/8	bugn	22b/12
her anda	22a/12	ol demde	22b/4	hemān	21a/7
dā'imā	22a/6	hep	37b/3	ķaçan	58b/12
nce	57a/7	yarın	59a/10	gice	64a/4
ol ān	64a/7	o dem	64a/8	āĥir demde	65b/3
pes andan	65b/8	ol vaķte	67a/11	irte	69a/6
evvel āĥir	72b/4	gndz	71b/6	her an	85b/13

her dem	35a/10	her gün	35b/7	bir dem	38a/3
her ne	41a/7				

2.3.5.2. Yön Zarfları:

içündedir	4b/9	içinde	22b/11	üzre	22b/1
içi	21a/11	taşra	39b/2	üstinde	38a/1
soñ demde	40b/8	girü	42a/4	burada	46b/12
yana	53a/1	şola	55b/7	aşağa	59a/5
arada	63a/15	orada	66a/10	yaña	67b/5
girü	85b/4	arkada	83b/3		

2.3.5.3. Tarz Zarfları:

bile: ‘Alîm oldur bile ma‘nâ-yı Furqân 21a/3

böyle: Haber böyle bilindi mübtedâdan 11a/11

eyle: Hâbîp Allaha eyle iktidâyı 6b/6

pür: ‘Adâletle pür itdi bu cihâni 29a/8

şöyle: Ki Qur‘ân şöyle vire aña şu‘le 23a/11

hep: Dağı mecrûh-ı rûha her emüñ hep 21a/6

şu deñlü: Şu deñlü eylemişken aña i‘zâz 58b/1

ne deñlü: Ne deñlü ‘aql olursa çüst ü çâlâk 62a/2

nice: Nice şey’ ola gelmeyen şuhûda 73b/9

yine: ‘Aqla ve mala muzırr iken muşırr olup yine 85a/7

2.3.5.4. Soru Zarfları:

nice: Ehl-i Hakkâ nice karşı turalar müdde‘iyân 3b/10

niçe: Vire gayret niçe câhil kulûba 16b/5

Niçe şabr idelüm oduñ bugün ıssısına ehlâ 55b/10

niçün: Niçün tenzîh olunmaz kubh u şerden 46a/8

2.3.6. EDATLAR

2.3.6.1. Ünlem Edatları:

eyā: Gelūñ diñleñ eyā cem‘-i mesākīn 71a/7

yā: Ya neyler arada dürlü bahāne 6a/1

tā: Kala ālemde nāmı tā kıyāmet 31a/7

ey: ‘Aķaidūñ pāk ide gör iy birāder 6a/3

āh: Halk u ‘ālem ah kim olmaķda bir yüzden daķı 81b/3

heyhāt: Karīp olmaz edebsez bize heyhāt 6b/2

vay: zīrā du‘ā vay bātıla müdde‘īleri ve mezāhip ‘āñile mübteda‘ları 10b/3

zihī: Zihī ‘izz ü şeref Allāhu ekber 29a/5

dirīgā: Dirīgā ehl-i bātıl keşreti var 39b/4

2.3.6.2. Bağlama Edatları:

gerçi: Şalāha gerçi her ma‘rīfü yoldur 6a/4

ger: Virürler ise ger bir fülse bunda 22b/10

līkin: Ve līkin şeş cihetden ol münezzeh 12a/1

kim: Bedīhīdür bu kim bu şun‘-ı bāhir 43b/11

nitekim: Buyurdu nitekim ol Fahr-i ‘Ālem 27a/1

vü: Yoğ aña müntehā vü hadd ü gāyet 11b/1

u: Anuñ muhtācıdur her mīr u her şeh 12a/1

ü: Yoğ aña müntehā vü hadd ü gāyet 11b/1

velī: Velī topraķda yüzi meskenetde 22b/1

velīkin: Velīkin aşlı yoķ ol ķīl ü kālūñ 45b/5

çünkü: Vücūdı çünkü vācib oldu bi‘z-zāt 11b/2

gāhī: Geh olur mübtedā gāhī mu‘ahħar 26b/12

gehī: Gehī döner sa‘īd olur şaķīler 62b/7

geh... geh... : ‘Amel geh nāķış olur geh ziyāde 62a/11

zīrā: Ki zīrā yoķ durur anlarda imān 53b/11

ne...ne...: Ne lü’lü lālā deryādur ne deryā kån olur ālā 55b/9

birle: Daķı bulsun şefā‘at birle ğufrān 28a/11

2.3.6.2.1. Cümle Başı Edatları

bile: ‘Alîm oldur bile ma‘nâ-yı Furkân 21a/3
artuğ: Velî bâtında artuğ ihtimâm it 59b/12
çü: Vücûdnuñ çü yoğdur mübtedâsı 12a/2
çün: Çün halili ateş söz ata pür-tâb itseler 4a/6
çünkü: Şükûfe olur evvel çünkü handân 26b/14
çünkim: Gele dağı bular çünkim cehennem kapusına hep 56a/11
eger: Eger öldünse bu ma‘nâyı vâkîf 6a/2
egerçi: Egerçi bu nihâyedür ‘atâsı 13a/3
meger: Ki pāk ola meger ki müttakîde 39b/13
dağı: Olur kesb ile kıldan dağı maḥsûb 47b/3
nola: Pedersüz n’ola ḥalk itse beşerden 12a/7

2.3.6.2.2. Asıl Bağlama Edatları

ki: Ki kalbi şark-ı envâr-ı yakîndür 22a/14

2.3.6.3. Çekim Edatları:

birle: Dağı bulsun şefâ‘at birle gufrân 28a/11
gibi: Aña sırlar kamu gün gibi raḥşân 11b/4
içün: Bu iki sözi taḥbîk itmek içün 47b/11
ile: Delîl-i vahdet ile olma gümrâh 42a/5
kadâr: Niçe biñ yıl kadar yolu semânuñ 65a/6
şoñra: Şadef öñ bulunur çün şoñra gevher 26b/13
hem: Hem anuñ zâtına yoğdur nihâyet 11b/1
tâ: Göñülden tâ ki gide ‘umy-i taqlîd 26a/5
içre: Karavaşı ḥalâyık içre Meryem 12a/8
içinde: Şıfât içinde ol ki mu‘teberdür 44b/4
üstünde: Tura bu i‘tikâd üstünde muḥkem 48a/8
üstine: Gerekdür cem‘ olup üstine iḥvân 72b/9
üzre: Cehennem üzre ol cistr ola memdûd 52a/5
de: Bizüm de dînimüz İslâm olaydı 57a/4

deñlü: Bu deñlü cidd ü sa‘y u diqqatiyle 5b/6
toğrı: Ki toğrı hazretüne sevķ idüp rāh 14b/9
dürlü: Ya neyler arada dürlü bahāne 6a/1
girü: Girü memlü künüz-ı kibriyāsı 13a/3
ķarşu: Ehl-i Hāķķ’a nice ķarşu turalar müdde‘iyān 3b/10
taşra: Şu kim rāh-ı edebden taşra gide 6b/3

2.3.6.4. Soru Edatları:

nite: Nite bula mu‘āfāt ehl-i āfāt 57a/5
niçün: Çü haşyet yok niçün haşyet gerekmez 58b/7
nedür: Bil ey mü’mın nedür ma‘nā-yı ì mān 62a/6
nicedür: Nicedür küfr ‘alāmātını añla 73a/13
neden: Ki miskîne neden dinildi miskîn 71b/7

2.3.7. FİİLLER

2.3.7.1. Fiil Çekimi

2.3.7.1.1. Şekil ve Zaman Ekleri

2.3.7.1.1.1. Bildirme Kipleri

2.3.7.1.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman

Teklik 1. Şahıs Eki:

itdüm	13b/3	geldüm	14a/5	geldim	14a/9
gördüm	22b/4	ķodum	25a/6	işitdim	54b/6
bağışladım	57a/1	istedüm	60b/13	toğrıldı	64a/10
didüm	71a/3	bildim	80b/3	eyledim	81a/2

Teklik 2. Şahıs Eki:

rızıķlandurdıñ	3a/9	yaratdıñ	3a/9	etdiñ	4b/3
ķıldıñ	13a/13	eyledüñ	15a/2	itdüñ	15a/6
buyurduñ	15b/1	ķılduñ	28a/5	olduñ	28b/1
bildüñ	52b/5	aldıñ	57b/2	oldıñ	57b/3

bildiñ	58b/5	iřitdiñ	58b/6	kılduñ	60b/12
virduñ	60b/13	gönderduñ	65a/12	olduñ	84a/13
gitdiñ	86b/10				

Teklik 3. şahıs Eki:

itdi	3b/5	olmadı	3b/5	kılmadı	3b/6
oldı	5a/8	yoşdu	5a/9	didi	5b/8
ıuyurdı	5b/11	şodi	6b/1	buyurdı	6b/2
virdi	9a/5	ıoğurmadı	9a/4	ıoğmadı	10a/4
bulmadı	5b/7	geldi	11b/5	itdi	12a/7
eyledi	12b/8	buldı	14a/7	geçürdi	14a/8
işitmedi	15b/2	görmegi	15b/2	dimegi	15b/2
virdi	15b/10	ęekdi	49b/10	gitdi	21a/9
gösterdi	22b/3	açıldı	22b/4	ıutdı	22b/4
sevdi	25a/2	şaşırdı	26a/3	düşürdi	26a/3
utandı	29b/5	ıoldı	31a/3	bildürdi	31a/8
aldı	33a/9	yazdı	33b/7	şomadı	34a/4
götürmedi	39b/11	vardı	40a/13	şaldı	40a/14
şapladı	40a/15	irişdi	40b/13	indürdi	41a/6
ağartdı	5b/9	öldi	48b/12		

Çokluk 1. şahıs Eki:

idük	55a/2	işitdük	55a/10	bildük	80a/2
şaldık	82a/10	bildük	55a/10		

Çokluk 2. şahıs Eki:

iřitdüñüz	55a/9	añladuñüz	55a/9
-----------	-------	-----------	-------

Çokluk 3. şahıs Eki:

gitdiler	4b/6	didiler	5b/9	işitdiler	45b/6
----------	------	---------	------	-----------	-------

eylediler	21a/4	kıldılar	24a/3	aldılar	24a/3
oldılar	30a/13	ıkıkardılar	31b/1	bozdılar	38b/11
viridiler	48b/3	tıtdılar	58a/5	ağladılar	58a/6
itdiler	64a/8	ögdiler	67b/4	atdılar	83b/8
yağdılar	83b/13	ıkadılar	84a/8	tıydılar	84a/12
idiler	85a/9	gördiler	85b/1	kaldılar	86a/10
bilmediler	86b/10				

2.3.7.1.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Teklik 3. Şahıs Eki:

olupdur	45b/9	itmiş	3b/12	irişmişdür	10b/5
olmuşdur	12a/5	eylemişdür	16a/10	konılmış	20b/7
gelüpdür	21a/10	kıalupdur	21a/12	girmiş	22a/13
buyurmuş	24a/7	eylemiş	25b/5	itmişdür	28b/7
yazmış	33a/8	ezmiş	33a/8	dimiş	33a/13
idüpdür	33b/13	uykudaymış	80b/7	idüpdür	33b/13
girmişdür	39b/5	tıutupdur	40b/5	bilüpdür	43a/12
gelüpdür	44a/8	dimişdür	44b/6	yimışdür	68b/5
düşmiş	55b/7	tırmış	56b/8	buyurupdur	57b/5
gönderüpdür	57b/5				

Çokluk 2. Şahıs:

buyurmuşlardır	2A/11	dimişler	7a/8	unutmuşlar	9a/4
olmuşlardır	10b/12	getürmişdür	11b/10	itmişler	86b/12
dimişler	78a/2	eylemişlerdür	65b/11		

2.3.7.1.1.1.3. Geniş Zaman Eki

Teklik 1. Şahıs Eki:

taparın	10a/1	umarum	13b/2	isterüm	60b/3
---------	-------	--------	-------	---------	-------

olurum	79a/6	söylemezim	80a/9	çekmezim	80b/7
isterem	80b/6	ummazam	80b/6		

Teklik 2. Şahıs Eki:

olursuñ	8b/5	virürsin	14a/12	eylemezsın	14a/12
idersin	20b/10	gidersin	20b/10	bilürsün	42a/12
çekersin	49b/10	dirsin	58b/4	dilersin	60b/3
ölüsün	70a/5	çalursun	65a/11	istersin	60b/11

Teklik 3. Şahıs Eki:

buyurur	2b/9	ider	2A/9	olur	2b/11
gelür	3a/6	eyler	5a/5	kılmaz	5a/13
eylemez	5b/1	irişür	7b/1	ister	9a/4
yimez	10a/3	içmez	10a/3	görür	11b/8
itmez	12a/11	kıılır	12b/9	diler	12b/11
bitürür	12b/13	virür	12b/13	yaradur	13a/1
umar	14b/3	irür	14b/6	gelmez	15b/1
añlanur	16b/1	görinür	16a/6	bulur	16a/10
seçer	20b/12	keser	20b/14	bozar	21b/5
beñzer	21b/6	örter	21b/11	oķur	22a/8
iltür	22a/9	almaz	22b/11	oñmaz	23b/12

Çokluk 1. Şahıs Eki:

iderüz	3a/6	istemezüz	3a/8	isterüz	3a/12
kılmazuz	3b/12	istemez	4a/7	ķorķaruz	58a/8
dirüz	32b/11	itmezüz	32b/11		

Çokluk 2. Şahıs Eki:

görürsüz	45b/4	ağlarşursız	58a/7	olursız	58a/7
----------	-------	-------------	-------	---------	-------

Çokluk 3. Şahıs Eki:

dimezler	6b/8	bilürler	22b/7	iderler	23b/10
bulurlar	22b/7	virürler	22b/10	derler	39b/6
öğredürler	25b/9	kalurlar	25b/13	geçerler	52a/7
dirler	43b/12	girürler	45b/2	görürler	45b/2
giderler	50b/3	gelürler	51a/10		

2.3.7.1.1.1.4. Gelecek Zaman eki

Teklik 3. Şahıs Eki:

idicek	5a/11	idiser	49a/6	yyiser	49a/6
diyiser	54b/10	olısar	54b/9	kalısar	54b/9
kopısar	59a/1	çıkısar	57a/7	geliser	60a/3
geçicek	65b/6	göriccek	63a/4	gidicek	86a/12
olıcağ	14b/12	iriser	54b/4	çıkısar	57a/7
toğısar	60a/3	bulısar	60a/14		

Çokluk 3. Şahıs Eki:

iriserler	61b/12	girüserler	61b/9	girisler	61a/13
-----------	--------	------------	-------	----------	--------

2.3.7.1.1.2. Tasarlama Kipleri

2.3.7.1.1.2.1. Emir Kipi

Teklik 2. Şahıs Eki:

kılığıl	4a/12	bil	5b/12	oldur	6a/4
gör	5a/11	eylegil	40b/9	virnegil	56a/1
dile	21a/10	añma	4a/1	eyle	4b/3
itme	4b/4	kıl	4b/13	gel	5b/3
ko	5b/3	yu	5b/3	uyan	5b/11

añla	5b/13	çalış	6a/2	gözet	6a/9
işit	6a/13	git	6b/6	dile	6b/7
iste	6b/7	yüri	6b/12	çek	7b/7
idin	7b/7	aç	7a/10	kaldir	7a/10
virme	7b/1	etme	7b/3	kaçma	7b/6
yaşma	7b/7	aşma	7b/8	başma	7b/9
di	7b/12	südüri	8b/7	sanma	8b/12

Teklik 3. şahıs Eki:

bilmesüñ	2b/11	erisiñ	5b/4	kılmasuñ	7b/2
gitmesüñ	10a/9	kalmasuñ	13b/3	işitsün	15a/13
olsun	21a/13	bilsün	22b/8	irmesün	28a/6
kılsuñ	35b/12	bulsuñ	86b/1	boyansun	36b/11
açsun	75a/4	varsun	82a/1		

Çokluk 1. şahıs Eki:

sapmayalum	23b/4	depmeyselüm	23b/4	uyalum	21a/10
ağlayalum	55a/11	ağlaşalum	55a/12	getürelüm	43a/3
idelüm	43b/7	söyleyelüm	44b/14	diyelüm	49a/9
eyleyelüm	74b/4				

Çokluk 2. şahıs Eki:

eyleñ	25b/3	olmañ	58a/9	bilüñ	9a/4
kıluñ	25b/2	oluñ	25b/4	görüñ	66a/9
inanmañ	67b/10	gelüñ	71b/7	diñleñ	71b/7
iřidüñ	72a/12	tutuñ	72b/6	bilin	75b/4
bilüñ	80b/5				

Çokluk 3. şahıs Eki:

yazsunlar	79a/9	içürsünler	36b/9	bilsünler	72b/8
-----------	-------	------------	-------	-----------	-------

görsünler 79a/9 eylesünler 79a/12 disünler 80b/7

2.3.7.1.1.2.2. Şart Kipi

Teklik 1. Şahıs Eki:

dir isem 33b/1 dirsem 12a/13 öldim ise 25a/6
idinsem 29a/4 olmasam 29a/11

Teklik 2. Şahıs Eki:

diliseñ 5b/11 eyleseñ 11b/7 almadıñ ise 57b/2
isteriseñ 28a/3 baksañ 42a/4 iderseñ 8b/13
dirseñ 47a/2 virirseñ 49b/8 virürseñ 49b/10
isterseñ 58b/8 isteriseñ 80a/4 olmaziseñ 85a/7
itdiñse 5a/6 öldüñse 6a/2 dileriseñ 6a/11
eyleriseñ 6b/7 inanmazsañ 8a/2 yerseñ 8b/5
virürseñ 49b/10

Teklik 3. Şahıs Eki:

varise 20b/10 dirse 15b/7 eylemezse 23a/14
gelse 27b/11 olursa 42a/11 düşse 4a/2
işlerse 46a/5 dilerse 53b/14 gelürse 57b/11
ölürse 59a/1 yirse 59a/12 görürse 75a/2
dinse 34a/2 itse 34a/3
isterse 4a/8 olsa 5a/5 añlarsa 12a/3
var ise 5b/8 irse 14b/13 olmasa 16a/8
eylemezse 23a/14 severse 25a/2 iderse 37a/12
gelse 27b/11 açsa 32b/1 işitse 33b/9
düşdise 57b/3 gelürse 57b/11 sevse 67a/1
bulsa 67b/7 söylese 79a/3 uzatsa 80b/9

Çokluk 3. Şahıs Eki:

geçemezlerse	52a/7	isterlerse	61a/3	itseler	4a/3
olsalar	81b/10	yirseler	86b/8		

2.3.7.1.1.2.3. İstek Kipi

Teklik 1. Şahıs Eki:

idem	15b/1	diyem	56b/11	bilem	70b/5
------	-------	-------	--------	-------	-------

Teklik 2. Şahıs Eki:

olasıñ	6a/12	bulasıñ	6a/12	viresin	37a/3
sanasın	55b/9	ķoyasın	60b/5		

Teklik 3. Şahıs Eki:

ķıla	55b/1	ide	6A/3	ire	5a/13
ola	6a/2	giçe	6a/5	ķalmaya	6a/6
göre	6a/11	gide	6b/3	ķapuña	14a/9
irişe	15/4	bula	15b/8	vire	16b/5
bile	21a/3	ķıla	23a/3	göstere	23a/10
ķomaya	23a/11	virmeğe	23a/14	irmeye	23a/5
sürmeğe	23b/5	sevmeğe	23b/9	uya	25a/5
götüre	26a/6	gire	29b/8	ķala	31a/7
yaza	32b/6	gelmeğe	32b/7	eyleye	36a/5
ķoya	36a/7	ķuta	36a/1	dileye	36a/1
aldanmaya	37b/11	arta	37b/15	şıķa	49b/13
uğraya	52a/5	buyura	54b/12	irgüreler	54b/12
döke	55b/1	seçile	55b/2	ala	56a/8

Çokluk 1. Şahıs Eki:

idevüz 55b/11

Çokluk 3. Şahıs Eki:

tırular	3b/10	olalar	9a/6	ideler	16b/7
bileler	27b/3	görelere	30b/8	diyeler	33b/12
vireler	36b/2	kıralar	36b/13	süreler	56a/3
gideler	56a/4	koşular	56a/12	gözedeler	60a/5
atlanduralar	60b/7	eyleyeler	62b/12	kıllalar	72b/12
oşuyalar	79b/11	irilmeyeler	79b/8	eylemeyeler	79b/7
deñilmeyeler	79b/3				

2.3.7.1.1.3. Fiillerin Birleşik Çekimi

2.3.7.1.1.3.1. Hikâye

2.3.7.1.1.3.1.1. İstek Kipinin Hikâyesi

Teklik 1. Şahıs Eki:

olaydım 57a/4

Teklik 3. Şahıs Eki:

şurtulaydı	5a/10	şalaydı	5a/10	olsaydı	50a/3
göreydi	33b/8	diyeydi	43b/13	itmeyeydi	49a/2
işideydi	50a/2				

2.3.7.1.1.3.1.2. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Teklik 3. Şahıs Eki:

olmuşdı	38a/3	itmemişdi	55a/6	saçmışdı	56a/8
işlemişdi	58b/3	eylemişdi	58b/3	kılmış idi	60a/12
itmmişdi	60a/14				

2.3.7.1.1.3.1.3. Geniş Zamanın Hikâyesi

Teklik 1.Şahıs Eki:

eyler idüm 27a/2 idünürdüm 29a/5

Teklik 3.Şahıs Eki:

olmaz idi	48b/1	kalurdi	16a/8	olurdi	84b/8
kaçardı	29a/9	eylerdi	29a/10	görinmezdi	34b/2
olurdi	29a/12	severdi	29a/11	bilürdi	38a/5
gelmez idi	41b/9	olmaz idi	43a/7	olmazdı	46a/1
eyler idi	54b/7	söyler idi	54b/7	isterdi	55b/4
dir idi	57a/8	iderdi	67b/7	gülerdi	83a/4

Çokluk 1. Şahıs Eki:

iderdük 55a/4 yir idük 55b/12

Çokluk 3. Şahıs Eki:

olurlar idi 50a/2 kayırmazladı 83a/10

2.3.7.1.1.3.2. Rivayet

2.3.7.1.1.3.2.1. Geniş Zamanın Rivayeti

Teklik 3. Şahıs Eki:

getürmişdür 11b/10 girmiş durur 22a/13

2.3.7.1.1.3.3. Şart

2.3.7.1.1.3.3.1. Geniş Zamanın Şartı

Teklik 2. Şahıs Eki:

dileriseñ	6a/12	diliseñ	5b/11	eyleriseñ	6b/7
isteriseñ	28a/3	yersen	8b/5	iderseñ	8b/13
eyleriseñ	6b/7	inanmazsañ	8a/2		

Teklik 3. Şahıs Eki:

isterise	80a/6	çalursa	85a/1	varise	5b/8
----------	-------	---------	-------	--------	------

Çokluk 3. Şahıs Eki:

isterseler	79a/11
------------	--------

2.3.7.1.1.3.3.2. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı**Teklik 1. Şahıs Eki:**

öldüm ise	25a/6
-----------	-------

Teklik 2. Şahıs Eki:

itdiñse	5a/6	almadın ise	5b/2	öldüñse	6a/2
---------	------	-------------	------	---------	------

Teklik 3. Şahıs Eki:

gelseydi	29a/12	açıldı ise	22/13	olsaydı	50a/3
oldısa	59b/5	düşdise	57b/4	buyurdısa	62a/1
söylediyse	79a/4				

Çokluk 3. Şahıs Eki:

işitdilerse	41a/7
-------------	-------

2.3.7.2. Görev Değiştirici Ekler

2.3.7.2.1. İsim-Fiil Ekleri

2.3.7.2.1.1. -mak/-mek

ğayb bilmek	1b/9	kâdir olmak	1B/9	kılmak	2a/2
itmegi	54a/8	koymak	54a/8	bilmege	6a/1
görmege	67b/4	ömege	69b/13	eylemek-	70b/12
itmekde	72a/6	gerçeklemekdir	75b/7	çekmek	78a/1
girmek	6a/7	irmek	6a/7	bilmek	1b/9

2.3.7.2.1.2. -mı/-miş

erişmiş	6a/6	qalmışları	76a/6
---------	------	------------	-------

2.3.7.2.1.3. -ma/-me

karışması	2a/4	oğumasına	2a/11	yazması	82b/5
sürmede	83a/10	virmege	2b/8	gitmege	4b/4
bilmege	6a/1	itmege	13b/7	görmege	67b/4

2.3.7.2.2. Sıfat-Fiil Ekleri

2.3.7.2.2.1. -an/-en

yazılan	1b/1	yaradan	2a/3	viren	2a/3
olanlar	71b/5	qatılan	80a/9	alanlar	86a/14
qılan	12b/8	olan	13a/10	iden	31b/14

2.3.7.2.2.2. -dUK/-dÜK

didügi	45b/8	itdügini	54a/8	oñmaduq	72b/14
didügüm	73b/8	iddigüne	75b/7	işitdigiñ	80a/9

atduğunu	85a/3	didüğüñ	5b/9	diledüğüdür	13a/11
gitdügi	24a/1	didügi	45b/8	emdüğüñ	49b/13
geçdügi	52a/11	itdügini	54a/8	söyledüğüñ	80a/9
götürdüğü	75b/8	işledüğüüm	79a/3	söylemedüğüüm	79a/3
oқuduğıın	84b/15	olduğı	2a/12	tapmaduğı	58a/13
тutmaduğ	58a/13	oñmaduқlar	23b/11	buyurmaduğı	78a/11

2.3.7.2.2.3. –mış/miş

қalmışları 76a/6

2.3.7.2.3. Zarf-Fiil Ekleri

2.3.7.2.3.1. –Up/-İp

olup	2a/11	olmayup	2a/2	yaradup	2b/2
irüşdürüp	2b/5	idüp	2b/3	añup	52a/9
alıp	52a/2	қalıp	81a/7	geçip	84a/7
olup	38a/3	қoyup	40a/2	қalup	47b/12
yuyup	49b/11	añup	52a/9	тutmayup	53a/11
yazup	54b/5	тutup	55a/3	alup	58b/10
görüp	59a/14	çiyneyüp	59a/15	sürüp	61b/11
diyüp	62b/5	eyleyüp	63a/7	virüp	64a/14

2.3.7.2.3.2. -IncA/-İncE

gelmeyince	8b/12	olmayınca	44a/12	idince	47b/1
çıkınca	77b/12	olınca	23b/4	buyurmayınca	56b/14
varduğıınca	61b/13	gelmeyince	8b/12	görince	29a/9
idince	47b/1	ödemeyince	76a/7	olunca	66b/9
ölünce	66b/12				

2.3.7.2.3.3. -AcAқ/ -EcEk

gidicek olur 86a/12 olmayıcağ 10b/2

2.3.7.2.3.4. -arak

olarak 86a/10

2.3.7.2.3.5. -dUğça/-dükçe

yetdükçe 43b/7 çıkdıkça 85b/5 gitdikçe 81b/14

2.3.7.2.3.6. -ken/iken

iderken 70a/10 yoğiken 50b/12 içre'ken 56a/1
münkād iken 86b/6 geçerken 86b/9 atıluriken 3b/4
yaturken 27a/1 şūfiyā iken 52a/11 sözde'ken 55a/7
itmiş iken 58a/11 eylemişken 58b/1 toğarken 77b/11
tolunuriken 77b/12 varken 80a/5 variken 82b/2

2.3.7.2.3.7. -madan/-meden

gitmeden 38b/6 olinmadan 51b/9 tırmadan 64a/10
gezmeden 86b/8 olmadan 81a/2 doğmadan 81a/10
oğımadan 83b/12

2.3.7.2.3.8. -duğınca/düğince

varduğınca 61b/13

2.3.7.2.3.9. -uBan/üBen

girüben 61b/6 gelüben 64a/8 yırtuban 68b/9
düşüben 69a/11 olupan 72a/10 idüben 29a/2

2.3.7.2.3.10. -dUğda/dükde

olduğda 31b/4 bulduğda 67b/9 itdikde 4a/7

2.3.7.2.3.11. -dUğça/-dÜkçe

oğundukça 16b/7 yetdukçe 43b/7 çığdukça 85b/5

2.3.7.2.3.12. -u/-ü

deyü 7b/8 isteyü 7b/9

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. NAZMU'L-AKÂİD (METİN)

1b

(1) Bu levh-i mübârekde yazılan kelimât-ı şerîfeye levh-i derûnda (2) tevhîd-i Hakkı iâbât ve mâ-sivâyı mahvu ve ibtâl içündür (3) evvela tefsîr sure-i fâtiha-i kerîme-i icmâli beyân (4) olunur müfessirini muhakkıkından naklü tercüme (5)

tarîkiyle eüzü b'llâhi mineş-şeytâni'r-racim (6) bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahim elhamdü'llâh (7) tahte'n-naẓmi'l-kerim ma'nâ-yı müstakim oldur ki cümle (8) kemâl şifatları Allah te'âlâ hazretlerine maḥsûsdur (9) me'âelâ ğaybı bilmek ve her nesne üzre kâdir olmak

2a

(1) Ve cemî' eşyâ aña muḥtâc olup ol taşarruf (2) kılmak vezîri ve nâzîri ve vekîli olmayup dükeli (3) maḥlûkâtı yaradan ve rızıklarını viren Allahu te'âlâ (4) olup aشل bir ğayruñ bu ḥuşûslara qarışması (5) olmamak gibi şirk-i takrîbî ile Allahu te'âlâ hazretlerine (6) melekleri ve ba'zı enbiyâ ve evliyâyı taşarrufunda şerik (7) kırup heülâ'i şüfe'a'i nâ'indellâhü mâ na'buduhum (8) illâ li yaḳribünâ illâllâhi zulfâ¹ diyenleri redd ve sözlerin (9) ibtâl ve tevḥîd-i Ḥaḳḳı iâbât ider Ḥaḳḳ şubḥânehü (10) ve te'âlâ cemî' kullarına dükeli evkâtda bu sûre-i (11) şerîfenüñ okumasına emir buyurmuşlardur şirk-i (12) ḥafî derdine şifâ olduğıçün Rabbü'l-'âlemîn (13) eyle Allah ki dükeli 'âlemlerüñ rabbisidür ya'nî cümle

2b

(1) Melekleri ve felekleri ve enbiya ve evliyâyı ve sâyr (2) maḥlûkâtı yokdan yaradup tadricle kemâllerine (3) irüşdürüp taşarruf iden ancak oldur ğayruñ (4) taşarrufda hiç 'alâkası yokdur bu daḥı iâbât-ı (5) tevḥîddür er-râhmâni'r-râhim eyle Allah ki dükeli (6) ni'metleri cümle ḥalka virici ancak oldur dünyâda (7) ve âhiretde andan ğayrı bir kimse bir kimseye bir ḥabbe (8) ni'met icâd idüp virmege kâdir degüldür bir mertebe (9) tevḥîd daḥı budur nitekim buyurur ve mâ bikum min (10) ni'metin fe-min'allâh² nazm her ne ni'met kim saña olur 'atâ (11) bil ki Ḥaḳḳdan bilmesen olur ḥatâ mâliki yevmü'd-dîn eyle Allah ki (12) cezâ güninüñ mâliki mutaşarrıfı ancak oldur ya'nî (13) fe men ya'mel miâḳâle zerratin ḥayran yerah ve mey ya'mel miâḳâle zerratin

3a

(1) Şerran yerah³ muḳtażâsınca herkese zerre kadar ḥayrına (2) âevâb ve zerre kadar şerrine 'azâb itmek ile (3) cezâ güninüñ malikidür bir tevḥîd daḥı budur (4) iyyâ kena'büdü iy şifât-ı kemâl zâtına maḥşûş (5) olan zü'l-celâl Allah biz mü'min ve

¹ Zumer Sûresi 3. ayet.

² Nahl Sûresi 53. ayet.

³ Zilzal Sûresi 7. ve 8. ayet.

muvaḥḥid ḳullaruñ (6) cümlemüz ancak saña ‘ibâdet ve tezzellül iderüz (7) hiç senden ğayrı bir mevcüddan ḥâcet isteyüp (8) tevâzu‘ ve tezellül idüp ḥâcet istemezüz zîrâ (9) bizi ancak sen yaratduñ ve sen rızıklandırduñ (10) ğayruñ hiç ‘alakâsı yokdur ḥalk ve rızıkda ve (11) ‘ibâdet ve du‘â olunmaḳda bu daḫı bir tevḥîddür (12) ve iyyâke nesta‘în ve daḫı ancak senden yardım ve meded (13) isterüz hiç bir işde senden ğayrı bir mevcüddan

3b

(1) Yardım ve meded istemezüz ḥaḳîkatde zîrâ senden ğayrı (2) mevcudât cümle ‘âcizler ve bî-çareler ve saña muḥtâclardur (3) nitekim Ḥalil’uñ İbrâhîm ‘aleyhi’s-sâlâtü vesselâm (4) nâr-ı Nemrûd’a atılır iken ḥazret-i Cibrîl ‘aleyhi’s-selâm (5) gelüp tutmaḳ murâd itdi Ḥalil’uñ râzîi olmadı (6) ve Cibrîl’den istimdâd ḳılmadı biz daḫı aña uyup sendeñ (7) ğayrıden istimdâd ve isti‘ânet ḳılmazuz nazm

(8) Seni ḳoyup dil ü cân ğayrıye mâ’il mi olur

(9) Gökde ḥurşîde iren zerreye ḳa’il mi olur

(10) Ehl-i Ḥaḳḳ’a nice ḳarşu ḫuralar müdde‘iyân

(11) Zerreler hiç güneşüñ nûruna ḥâ’il mi olur

(12) ‘İzzet ü nuşreti Ḥaḳḳ mü’mine ta’yîn itmiş

(13) Kendü zu‘mıyla ḳişi ‘izzete nâ’il mi olur

4a

(1) Añma her bed yere bezr-i ‘ameli zîrâ kim daneler otlı yire düşse (2) o ḥâşıl mı olur nazm-ı diger ḳatlı idüp Cercîs⁴ gibi ğarḳ-ı ḥûn-âb (3) itseler çâha Yusuf-veş şalup cismini pür-âb itseler (4) errelerle çâk idüp ḥûnını seyl-âb itseler çün Ḥalil’i (5) âteş-i süzâna per-tâb itseler ḥazret-i Cibrîl’den Ḥaḳḳ (6) ehli imdâd istemez neâr ḳul-ı Cenâb-ı Ḥaḳḳ’a bu ḫiḫâbı itdükde (7) eger ḥâli ḳâlına muḥâlif olmayup muvâfîḳ ise şadaḳte (8) ve berarte ve leke mâ se’elte⁵ ḫiḫâbı gelür ve eger ḥâlî (9) ḳâlına muḥâlif olup ğayrıdan yardım isterse ḥâb-ı Ḥaḳḳ’dan (10) kezebte⁶ ḫiḫâbı gelür buyurur ḥâdiâ-i şerifde (11) ihdine’s-şîrâta’l-muştekîm şîrâta’l-lezîne en’amte (12)

---

⁴Cercîs Aleyhisselâm.

⁵“Sorduğum hakkında doğru söyledin ve kurtuldun.”

⁶“Yalan söyledin.”

‘aleyhim ğayri’l-mahđđubi ‘aleyhim velā’đ-dālîn⁷ (13) iy Hādî bizi hidāyet kılgıl toğrı cennete

4b

(1) Giden yola ki ur’an yolıdır ve enne hāzā sırāṭî mustekîmen (2) fe’t-tebi’ūhu ve lā tettebi’ūs-subule fe teferrea bikum ‘an sebîlihi⁸ ol kimseler (3) yolına hidāyet eyle ki sen anlara ihsān itdũñ ur’an (4) yolına gitmege ol kimseler yolına hidāyet itme bizi ki (5) anlara ğazab itdũñ ve ur’an yolından azup ğayrı (6) yollara gıtdiler inne hāzā’l-ur’āne yehdî li’l-letî hiye avemü⁹ (7) ullara fermān cānlara cānān derdlere dermān ma’nî-i u’rān (8) hem aña imān atı îān nazım

(9) Olupdur cümleye fermān ur’ān

Anuñ içündedür dermān-ı insan

(10) Anuñ içündedür islām u imān

Anuñ içündedür bürhān u furān

(11) Anuñ satrı sebîl-i bađ-ı cennet

Anuñ harfî olupdur cümle rahmet

(12) Eger zāhir eger bāṭın me‘ānî

Anuñ içündedür cümle beyānı

(13) ul yā ehlel-kitābi te‘ālev

İlā kelimetin sevā’in beynenā

5a

(1) Ve beyneküm en lā na‘bude ill’āllāhe ve lā nurike bihi şey’en ve lā yetteḥize (2) ba‘đunā ba‘đen erbāben min dũn’illāhi fe in tevellev fe ulū’şhedū (3) bi ennā müslimün¹⁰ bu āyet-i tevhîdũñ taḥıınde ḥazret-i (4) ‘Aziz Maḥmūd Efendi Üsküdārî sellemehü’l-Bārî buyururlar nazım

(5) ‘Umüm eyler ifāde nekre her ān

Siyā-ı nefye vāi’ olsa iy cān

(6) Bu ma’nāyı eger itdũñse idrāk

Olunmamağ gerek hi birşey işrāk

(7) Eger şirk-i ḥafî vü ger celîdür

⁷Fatiha Sûresine aittir.

⁸En‘am Sûresi, 153.ayet.

⁹İsrâ Sûresi, 9. ayet.

¹⁰Ali İmran Sûresi, 9. ayet.

- Bulardan pāk olan lā-būd velîdür
- (8) Cemî‘-i zevka tevḥîd oldı mebde’
‘Azāba nitekim şirk oldı menşe’
- (9) ‘Uşāt-ı mü’minîni yakduğı nār
Anuñçundur begüm şirk-i hafî var
- (10) Eger şirk-i hafîden kırtulaydı
Ḥüdā anı caḥîme mi şalaydı
- (11) Kişi şirkden idicek ictinābı
Muḥakḳak bil ki ol görmez ‘azābı
- (12) Olur tevḥîd aşlı her kemālūñ
Nitekim şirkdür aşlı her ḍalālūñ
- (13) Bu ma‘nāda aña kim ire irşād
Bir işi Zeyd u ‘Amr’a kılmaz isnād

5b

- (1) Muvahḥid eylemez hiç ğayrı iâbāt
Ki et-tevḥîdü isḳāṭu'l-izāfāt
- (2) ‘Azāba bā‘iâ olan şirk ü şekdür
Te’ellüm aña ki muḥkem meḥakdür
- (3) Gel imdi Zeyd u ‘Amr’a tapmağı kıo
Begüm a‘lām-ı şirkden var elūñ yu
- (4) Kişinūñ şirki deñlüdür ‘azābı
Er iseñ muḥkem eyle ictinābı
- (5) Rivāyet olunur kim Pîr-Bestām
Ki ya‘nî Bāyezîd-i şāhib-iḳdām
- (6) Bu deñlü cidd ü sa‘y u diḳḳatiyle
Bu deñlü ḥalvetiyle ğürültüyle
- (7) Baḳup her ḥāline ol merd-i fāyık
Arayup bulmadı bir Ḥaḳḳ’a lāyık
- (8) Didi bir Ḥaḳḳ’a lāyık iş yok el-ḥaḳ
Meger vār ise tevḥîdüm var ancaḳ
- (9) Didiler bilmemisūñ süd yedüğüñ
Yüregümi süd ağırtdı didüğüñ
- (10) Bu sözle bulunur mı sende tevḥîd

‘Aceb sen ҡandesin yā ҡande tevḥîd

- (11) Uyan ғafletden imdi ‘ākıl iseñ
Hakḳı añlayı-gör ehl-i dil iseñ
(12) Ölüp gitmezden evvel bil Hüdâ'yı
Hevâyı ҡo sivâyı ҡo Hüdâyî
(13) Sivâ-yı Hakḳ hevâyile hevesdür
Hakḳ añla Hakḳ'ı bil Allāh besdür

6a

- (1) Kişi Hakḳ bilmege geldi cihāna
Ya neyler arada dürlü bahāne
(2) Eger olduñsa bu ma'nāya vākıf
Çalış sa'y it ola gör Hakḳ'a 'ārif
(3) Olup mısr-ı te'allümden şekerler
'Aḳîdeñ pāk ide-gör iy birāder
(4) Şalāha gerçi her ma'rūf yoldur
Hakıqatde velîkin şālîh oldur
(5) Ki evvel terk ide ol mā-sivâyı
Geçe nefsinden ve bile Hüdâ'yı
(6) İrişmiş ola ol tevḥîd-i zāta
Baḳup ҡalmaya ef'āl u şifāta
(7) Bu tevḥîde eger irmek dilerseñ
Serây-ı vaḥdete girmek dilerseñ
(8) Dürüş şıdkıyla dāyim ҡar'-ı bāb it
Sivâyı terk idüp ref'-i hicāb it
(9) Oñāt fehm ile ma'nā-yı kelāmı
Gözet yerlü yeründe her maḳāmı
(10) Günāhı nefse isnād eyleyi-gör
Edeb yolın efendi söyleyi-gör
(11) Ƙula mevlā edeb resmin tıyurdı
Göre nice fe min nefsik¹¹ buyurdı
(12) Dilerseñ olasin maḳbül-i ḥazret

---

¹¹ Nisā suresi 79. ayet. (“Nefsindendir” anlamındadır.)

Mü'eddeb ol bulasıñ tã ki kırbet
(13) İşit kim Bu Sa'ıd'e¹² geldi bir er
Ziyãret itmekiçün iy birãder

6b

- (1) Meger fark itmeyüp ol şol u şağın
Kıpuya kodi evvel şol ayağın
- (2) Buyurdi aña ol řãhib-kerãmet
Karıb olmaz edebsiz bize heyhãt
- (3) şu kim rãh-ı edebden taşra gide
Kãçan ola bizümle şohbet ide
- (4) Dilerseñ kim kabül ide seni Rab
Mü'eddeb ol Mü'eddeb ol mü'eddeb
- (5) Hãkikãt eyleyüp sırruñda cevlan
şeri'at zãhirüñ hıfz itsün iy cãn
- (6) Hãbıbullãh'a eyle iktidãyı
řırãt-ı müstakime git Hüdãyı
- (7) Nazm-ı diger
- (8) Dilã her ne ümid eylerseñ ol dergãhdan iste
- (9) Dimezler saña var irmişdi gümrãhdan iste
- (10) Ne cennet tãli'-i bedden ne mihr ü mãhdan iste
- (11) Ne şeyh-i şohret-iãyın ü ne ehl-i cãhidden iste
- (12) Ne dervış ne zãhidden ne kurtb-ı řãhidden iste
- (13) Yüri yokdan seni var eyleyen Allahdan iste

7a

- (1) Niyãzı cãnib-i dergãh-ı Hãkka it ki kãdirdür
- (2) Degil 'amãl ü iřgãle kılüb-ı gayba nãzırdur
- (3) Bu kavli güş-ı hüşile işit burhãn-ı bãhirdür
- (4) Umürunda ser-a-ser halk-ı 'ãleme cümle kãřırdur
- (5) Ne dervış ne zãhidden ne kurtb-ı řãhidden iste
- (6) Yüri yokdan seni var eyleyen Allahdan iste
- (7) Elüñ çek halk-ı 'ãlemden idin bir güře-i me'vãyı

---

¹² Ebü Sa'ıd Ebü'l-Hayr.

- (8) Dimişler yok kimseden fâ'ide hîç kimseye aşlâ
- (9) Kelâmum cevherin tağ-ı gûş-ı cāna eyleyüp ışgâ
- (10) Tazarru'lar idüp baş aç du'āya kaldır el amma
- (11) Ne derviş ne zâhiden ne kûtb-ı şâhiden iste
- (12) Yürî yoğdan seni var eyleyen Allahdan iste
- (13) Hüdānuñdur cihān halkına hod mebdül olan ni'met

7b

- (1) Naşibüñ irişür guşeşle virme kendüñe zahmet
- (2) Gözün aç 'ayn-ı cānı kılmasun perde-i ğaflet
- (3) Sözüñ harc eyleyüp yok yire itme kimseye minnet
- (4) Ne derviş ne zâhiden ne kûtb-ı şâhiden iste
- (5) Yürî yoğdan seni var eyleyen Allahdan iste
- (6) Ümidüñ cāmesin 'Azmi katı teng eyleyüp kaçma
- (7) Atup tîr-i muradâtı nişāna yāyını yaşma
- (8) Kılıcuñ mihmānum deyü il dîvārına aşma
- (9) Münāşib isteyü kimse kapusına ayak başma
- (10) Ne derviş ne zâhiden ne kûtb-ı şâhiden iste
- (11) Yürî yoğdan seni var eyleyen Allahdan iste
- (12) Nazm-ı Diger
- (13) Diyem kimi rāzı ki erbāb-ı 'izz ü cāha 'arz eyle

8a¹³

- (1) Ziyā bahş-ı çerāğ-ı mihr ü şem'-i māha arz eyle
- (2) İnanmazsañ sözüñ bir 'ārif āgāha 'arz eyle
- (3) Dilā hālüñ ne dehrüñ kûtbına ne şāha 'arz eyle
- (4) Cihān mülkini yoğdan var iden Allaha 'arz eyle
- (5) Sipihriñ devletinden el çeküp terk-i tecemmül kıl
- (6) 'Adū-yı bed nihāduñ ta'nına şabr u taħammül kıl
- (7) 'Āliye ne yalvar ne adeniye tenezzül kıl
- (8) Hüdā-yı bî-niyāza istinād ile tevekkül kıl
- (9) Dilā hālîñ ne dehrîñ kûtbına ne şāha 'arz eyle

---

¹³ **Der-kenar** Belā-yı rāhı 'ışk-ı āşığı gümrāha 'arz eyle.

- (10) Cihān mülkini yoğdan var iden Allaha ‘arz eyle
 (11) Gezüp her gün derr-i mir ü vezire ‘arz-ı hāl itme
 (12) Viren Hakkđdur saña beyhüde-i ‘ırzuñ pā-yı māl itme
 (13) Odur mu‘tî vü mâni‘ gayrı bir egeri hayāl itme

8b

- (1) Vesā’ilden elin çek yoğ yire fikr-i muhāl itme
 (2) Dilā hālũñ ne dehrũñ kuṭbına ne şaha ‘arz eyle
 (3) Cihān mülkini yoğdan var iden Allaha ‘arz eyle
 (4) Cihān-ı bî-âebātuñ lâ-bekâdur ‘izz ü ikbâli
 (5) Ne gam yersen olursuñ kayd dünyadan eger hâli
 (6) Ricâyı Hakkâ ħaşr it gayrıdan kaṭ‘ eyle âmâli
 (7) Yüzũñ sürdür ki mevlâya her dem kılma ihmâli
 (8) Dilā hālũñ ne dehrũñ kuṭbına ne şaha ‘arz eyle
 (9) Cihān mülkini yoğdan var iden Allaha ‘arz eyle
 (10) Virüp rüşvet cinânı ol ki kaşd-ı intisâb eyler
 (11) Zülâl-i çeşme-i Hızır özleyüp meyl-i serâb eyler
 (12) Zamanı gelmeyince şanma kim devlet şitâb eyler
 (13) Hüdâ elbette bir gün şabr iderseñ fetḥ-i bâb eyler

9a

- (1) Dilā hālũñ ne dehrũñ kuṭbına ne şaha ‘arz eyle
 (2) Cihān mülkini yoğdan var iden Allaha ‘arz eyle
 (3) Nazm-ı aḥir
 (4) Acebdür ehl-i dünyâ iy birâder

Ṭapar ħalkâ koyup ħelâkı bâbın

- (5) ‘Atâyı bir bilũñ ‘âcizden ister

Unutmuşlar bular rezzâķ-ı bâbın

- (6) mes’ele-i evrâd u ezkârdan ne vird-i iştiğâl evveli (7) afzaldur beyân buyurup
 meââb olalar el-cevâb (8) me‘âlî-i ma‘ânî tedbîri ile ayât-ı Kır’âniyye ve
 beyyabât-ı furķâniyeden (9) bir ayet-i kerime tilâvet itmek yetmiş yıl sayar (10)
 evrâd u ezkâra müzavemet ve melânemetden (11) afzal ve evveli ve enfi‘a ve a‘lâdur

Ek ketebehu el ħaķir ebu’s-su‘üd ‘af’ine naķle men haṭṭahi-şerîf

9b

	Esmâ’ül-	
--	----------	--

	ḳur'āni'l-'azîmi vaḳ'atühifîh			
el-Münzel	el-Hadî	el-Küttâb	el-Mustaḳir	eş-Şirât
el-Haḳḳ	es-Şidḳ	el-Muşaddaḳ	el-muşaddiḳ	et-Tenzîl
el-Bâḳî	el-Ḳadîm	en-Nür	el-Hādî	el-Mübîn
ez-Zîkr	el-Mâ'î	er-Rûḥ	el-Furḳân	el-Ḳur'ân
el-Azîz	eş-Şifâ'î	er-Raḥmet	el-Mev'ize	el-Haḳîm
el-Kelâm	en-Ni'me	el-Ḥükümet	el-Mübârek	el- Meâânî
el-Emr	el-Ḥadîâ	el-Ḳavl	el-Ḳîl	el-Kelîm
eş-Şeref	el-Habl	el-Müheymin	es-Şiddîḳ	el-Faşl
el-Nezîr	el-Beşîr	el-'Aliyy	el-Revḫü	el-Ayât
el-Muṭahharat	es-Şuḫuf	el-Ceyyid	el-'Azîm	el-Kerîm
et-teba'a	el-Muteşâbihât	el-Mizân	el-Muḫakimât	et-Tezkiret
	el-'Âlim	en-Na'îm		

10a

(1) Ḳul hüva'llāhu eḫad ya'nî yâ Muhammed eyit ol Allah ki ben aña ṭaparın (2) birdür şerîki ve yardımcısı ve vezîri yoḳdur Allāhu's-şamed (3) ya'nî Allāhu te'ālā ḫazretleri yimez ve içmez lem yelid ya'nî kimse'i (4) ṭoḡurmadı ve lem yüled ya'nî

kimseden toğmadı (5) ve lem yekün lehū küfüven ehad¹⁴ ya'nî dahı (6) aña beñzer bir kimesne (7) olmadı

Nazm

(8) Fehezen-nazmü fî 'ilmü'l-'aķāid

Celil'ül-ķadir maķbül el-ferāid

(9) Yanuñdan gitmesün nazm 'aķāid

(10) Ki vardır bunda çok dürlü fevāid

10b

Ķıı'a

(1) 'Aķide kişide şāf olmayınca

Olunmaz lezzet itmeye vāşıl

(2) Esāsı olmayıcaķ binānuñ

Ķarāb eyler ānı āķir zelāzil

(3) neār zîrā de'āvā-yı bātıla müdde'ileri ve mezāhib-i 'ātıla mübteda'ları (4) ğayet çokdur ve ol fart-ı dāllenüñ talebesi ve şerr ü fesāduñ (5) ğalebesi nihāyete irişmişdür ve ehl-i dālālüñ vefreti ve dîn-i (6) islāmuñ ğurbeti ve ehl-i islāmuñ ğayreti zamanıdır innel islāme (7) bedā ğariben vesay'üdü ğariben kemā bedā¹⁵ hadîâ-i şerifi fehevā-yı menfî (8) üzre ekāer nāsuñ ğuş-ı hūşı istima' nāşş-ı mübînden beri (9) ve iktisā-i ħalle-i Ķur'ān-ı metînden 'arî seg-i şayyād gibi her (10) şadāya māil ve her dā'îye mucîb vesā'il ve müttebi'-i resā'il (11) ve mübtedi'-i vesāil olup şāh-ı rāh tarîķ-i Muhammedîyi ve sebîl-i müstaķîm (12) Aĥmedîden teferruķ idüp setefterîķu ümmeti ĥādîâi müşāddîķ

11a

(1) olmuşlardır yevmen fe yevmen¹⁶ emti'a dālāl cühhāl revāc (2) ve rağbetde ve men'ia ĳudreti (3) olmayan 'ulemā nār-ı ğayrettedür (4) e'üzü'billāhi en eküne minel cāhiliyn¹⁷ (5) ve e'üzü'billāhi mine's-şeytān (6) el-la'în mine'l ins (7) ve'l cinnü ecme'în (8) rabbenā lā tüziĝ ĳulūbenā ba'de iz hedeytenā¹⁸ ya rabbel 'ālemîn (9) Bi-ismihi şubĥānū nes'elü iĥsānū

¹⁴ İhlas Sûresi.

¹⁵ İbn-i Mace, 270. hadis.

¹⁶ Ar. "günden güne" demek.

¹⁷ Bakara Sûresi, 67. ayet.

¹⁸ Al-i İmran, 8. ayet.

- (10) Bede'tü hamiden Allah zî aliman
    Çadîmün dâ'imün zâtâ ve 'ilmen
- (11) Eḥaddur zâtı müstecemi' şıfâtı
    Odur iḥyâ iden bu kâ'inatı
- (12) Vücud-ı muḳtezâyı zât-ı pâki
    Ziyâ-baḫş oldu nûr-ı tâb-nâki
- (13) Münezzehdür vücûdı ibtidâdan
    Ḥaber böyle bilindi mübtedâdan

11b

- (1) Hem anuñ zâtına yoḳdur nihâyet
    Yoğ aña müntehâ vü ḥadd ü ğâyet
- (2) Vücûdı çünki vâcib oldu bi'z-zât
    Çavî bürhânla¹⁹ oldu ol iâbât
- (3) Odur ḥayy itdi iḥyâ mümkinâtı
    Çadîmî bir şıfat oldu ḥayâtı
- (4) 'Alîm oldur bilür esrâr-ı pinhân
    Aña sırlar kamu gün gibi raḫşân
- (5) Şu Çadir'dür kemâl-i ḳudretinden
    Vücûda geldi 'âlem raḫmetinden
- (6) Mürîd oldur murâdât-ı cihânı
    Muḫaşşîş bu şıfatdur diñle anı
- (7) Semi' oldur eşidür gizlü râzı
    Ne deñlü eyleseñ maḫfî niyâzı
- (8) Başır Ol'dur ki görür pây-ı mûrı
    Çarañu gicede iste mürûrı
- (10) Mükevvin'dür cemi'-i mümkinâtı
    Getürmişdür vücûda kâ'inatı
- (11) Kelâmiyla şerî'at oldu zâhir
    Kelâmu'llâh durur bir nûr-ı bâhir
- (12) Kelâmın selb ide her kim Ḥudâ'nuñ
    Kelâmide Ḥudâ ḳaddini anuñ

---

¹⁹ 'Burhan ile' Manzme-i Akâid'te.

- (13) Odur halk eyleyen itme gümānı
Şıfāt-ı heştile heft āsumānı
- (14) Nice heft āsumān belki kamu şey'
Anuñ zāt u şıfātıyla olur Hayy
- (15) Şıfāt-ı heştile halk itdi zātı
Havāss-ı hamusla bu şeş cihāti

12a

- (1) Ve lîkin şeş cihetden ol münezzeh
Anuñ muhtācıdur her mîr u her şeh
- (2) Vücūdınuñ çü yoğdur mübtedāsı
Bulınmaz zātınuñ hiç müntehāsı
- (3) Vücūdı lâ-yezāl ü lem-yezeldür
Kim añlarsa hilāfın mübtezeldür
- (4) Şebîhi vü nazîri yoğdur anuñ
Vekîli vü vezîri yoğdur anuñ
- (5) Veledden zātı olmışdur müberrā
Kulıdur dağı mağlūkı Mesihā
- (6) Peder yoğ-ısa 'İsā'da birāder
Ne eb var idi Ādem'de ne māder
- (7) Çün itdi nāka-i peydā hācerden
Pedersüz n'ola halk itse beşerden
- (8) Kulıdur Hāzret-i 'İsā mükerrerem
Kāraşağı halāyık içre Meryem
- (9) Çü ifrātile tefrîğ itdi zāhir
Yahūdîle Neşārā oldı kâfir
- (10) Ne cevherdür ne cism ü ne 'arazdur
Muğālîf söyleyen şāhib-ğarazdur
- (11) Temekkün yoğdur anda bir mekānda
Dağı aña mürür itmez zamānda
- (12) O halk itdi mekānı vü zamānı
İkisinden müberrā añla anı
- (13) Tebā'uzdan tecezzîden berîdür
Taşavvurdan berî dirsem yerîdür

12b

- (1) Mu'arrā keyf ü kemden zāt-ı Bārî
Dağı māhiyyet olmaz anda cārî
- (2) Muhaşsal her ne var āār-ı imkân
Berîdür zāt-ı vâcib eyle iz'ân
- (3) Nekâ'ışden neķâ'izden müberrâ
Havâdişden 'avârızdan mu'arrâ
- (4) Kemâlâtıyla mevşûf oldu zâtı
Cüdâ olmadı zâtından şifâtı
- (5) Zihî Hayy kim özindendir vücûdı
Kamu mevcûd aña eyler sücûdı
- (6) Cihân fânî vü bâķî zâtıdur pes
Zihî varlık Te'âlâ ve taķaddes
- (7) Ki külli halkı yokdan var iden ol
Yeri sâkin gögi devvâr iden ol
- (8) Refi' ol eyledi tāk-ı sipihri
Münîr oldur kılan ķandîl mihri
- (9) Mehi geh tob ider evc-i hevâda
Gehî zevraķ kıllur baķr-i semâda
- (10) Seķâbı geh kıllur saķķa vü hallâc
Hevâyı gâh ider zer-gâr nessâc
- (11) Çü göstermek diler şun'ından âşâr
Kıllur bezzâz-ı bâĝı bād-ı 'Atķâr
- (12) Gülüñ dîdârını zîbâ kılan ol
Aña bülbülleri şeydâ kılan ol
- (13) Bitürür kıllara eşcârdan kuvvet
Virür kara ķacerden la'l ü yâķût

13a

- (1) Akıdur şaķradan ol mâ'-i şâfî
Yaradur nişden ol nûş-ı şâfî
- (2) Cemî'-i kâ'inâta Hâlîķ oldur
Kamuya rızķı viren Râzîķ oldur
- (3) Egerçi bu-nihâyedür 'atâsı

- Girü memlû künûz-ı kibriyâsı
- (4) Anı kim ol bilür bilmez kimesne
Anı kim ol kıılır²⁰ kıılmaz kimesne
- (5) Şerîki yoğ durur pinhân ü zâhir
Odur her fi‘le fâ‘il evvel âhîr
- (6) Bilürler ser-te-ser eşyâ kemâhî
Ki oldur pâdişehler pâdişâhı
- (7) Münâcât-ı Hudâ ve ‘arz-ı hâcât
- (8) İlâhî zât-ı pâküñ hürmeti çün
Şifât-ı tâb-nâküñ hürmeti çün
- (9) Hudâyâ vahdetüñ zâtı ki ebrâr
İder birliğine bir yerden ikrâr
- (10) Hayâtuñ kudretüñ bâkî İlâhî
Kadîr ü Hayy olan sensin kemâhî
- (11) Dağı ‘ilm ü irâdet kâzî yâ Rab
Ki bilüp diledügündür olan heb
- (12) Dağı sem‘ ü başar Hakk’dur ki her dem
İder güş u görür bî-keyf ü bî-kem
- (13) Dağı tekvîn için kim nûn u kâfi
Cihân emrinde kılduñ anı kâfi

13b

- (1) Kelâmuñ hürmeti çün yâ ilâhî
Haţâmuz maĥv idüp ‘afv it günâhı
- (2) Haţâsına muĥırr olsa güneĥ-kâr
Umarum ‘afv ide ol Rabb-i Ğaffâr
- (3) Haţâma i‘tirâf itdüm Hudâyâ
Anı maĥv eyle ĥalmasun ĥatâyâ
- (4) Ķapuñda ‘abd-i mücrim oldı ‘İlmî
Naşîb eyle aña sen fazl u ĥilmi
- (5) Anı ‘afv eyle ĥalmasun günâhı
Ki sensin ‘aşî ĥullaruñ penâhı

²⁰Bu kelime Manzûme-i Akâid’de ‘bilür’ dür.

- (6) İlāhî zāt-ı pākūñ vahdeti çün
Hudāyā vaşf-ı zātuñ kuvveti çün
- (7) Senüñ vaşfuñ olan Qur'an'ın için
Hakk ı fark itmege Furkân'ın için
- (8) İlāhî levh-i mahfûz u kalem çün
Aña mektûb olan 'ilm ü 'alem çün
- (9) Muḥîṭ-i cümle arş-ı a'zam için
Cinānuñ ferşi kürsî ekrem için
- (10) Nübüvvet tahtınuñ ol şāhı için
Yanuñda ulu 'izz ü cāhı için
- (11) İlāhî enbiyānuñ cümlesi çün
Daḥı aşḥāb u āli zümresi çün
- (12) Maḳām-ı ḳurba vāşıl ḳullar için
O nār-ı ḥavfa yanan diller için
- (13) Kelāmuñla sivāyı terk iden çün
Kelāmuñ ma'nîsini derk iden çün

14a

- (1) Şafâlardan geçüp şūfî olan çün
Kelāmuñla senüñ şāfî olan çün
- (2) Ḥabîb ü hem muḥibb olan ḳul için
Mürîd ü hem murād olan dil için
- (3) Kelāmuñ pütesinde şāf olan çün
Dürişüp 'ilmüñ iksîrin bulan çün
- (4) Kelāmuñda senüñ 'arrāf olan çün
Kelām-ı ḡayrideş arrāf olan çün
- (5) Müyessirsın müyesser ḳıl murādum
Ḳapuña geldüm ügıtmem bir adım
- (6) Şular kim saña itdi i'timādı
Olur yanuñda ḥāşıl her murādı
- (7) Şular kim saña itdi ilticāyı
Muḳarrer buldı anlar her recāyı
- (8) Şular kim saña tefvîz itdi emrin
Ḥuzûr ile geçürdi cümle 'ömrin

- (9) Yüzüm tevcîh idüp yâ Rab tapuña
Kerem lütf umageldim ben çapuña
- (10) Kerîm'sin 'âdetüñ dâ'im keremdür
Ki ehl-i cürme bâbuñ mültezemdür
- (11) Açıkdur bâb-ı lütfuñ her faķîre
N'ola ihsân iderseñ bu haķîre
- (12) Göñülden her kişi isterse maķsüd
Virürsin eylemezsın anı merdüd

14b

- (1) Murâdum ol kabül eyle du'âmı
Çuluñum çünki ben 'âşî vü 'âmî
- (2) Du'âm oldur ki 'afv eyle günâhım
Suçum çokdur velî fazluñ penâhım
- (3) Emânetde bu nefis itdi hıyânet
Velî umar yine 'afv-i cinâyet
- (4) Yaķînüñ kıl muķârin her nefesde
Hiçâb-ı cehli ref' it bu kafesde
- (5) Duħül itdürme kalbe şekk-i şeytân
'Înâyet kıl Hafîz-i dîn ü îmân
- (6) Kuşurum her ne var 'afv it Hudâyâ
Îrür 'âşîlere senden 'atâyâ
- (7) Hâlâş olduķda can mürgi kafesden
Anı pâk eyle yâ Rab her hevesden
- (8) Anı soñ dem hem îmânile hatm it
Günâhın lütf u 'afvuñile ketm it
- (9) Ki tođrı hażretüñe sevķ idüp râh
Anı yâ Rabbi eyle hâşş-ı dergâh
- (10) Anuñ hâlini setr it rüz-ı maħşer
'Atâ kıl aña ol gün vech-i enver
- (11) Tecävüz it günâhından ilâhî
Ki senden ğayrı yoķdur hiç penâhı
- (12) Kıyâmet ıssusından halk-ı hayrân
Olıcaķ anı kıl der-zıll-ı Raħmân

(13) Tehî dest irse ger ol Һazretüñe

Anı müstağrak eyle rahmetüñe

15a

(1) Eger bî-Һadd ola Һulda cināyet

Umar cürminden artuğ ol ‘ināyet

(2) Ki rahmet ehl-i ‘ișyān Һullaruñ çün

MüҺeyyā eyledüñ ey Ferd-i bî çün

(3) Ki sensin Mu‘tî’-i mes’ül-i ‘ālem

Menîl-i cümle me’mülāt-ı ādem

(4) RaҺîm ü hem Ra’uf u Sātirü’l-‘Ayb

Kerîm ü hem ‘Afuvv ü Ğāfirüz- Zēnb

(5) Ğazāb üstine rahmet itdi sebkat

Ҙamu ‘āşîler umar ‘afv ü cennet

(6) Hem itdüñ müşriküñ ğayrına va‘de

Dilersen mağfiret her ‘āşî ‘ābde

(7) Bi-Һamdillāh muvahhid ‘abdüm ey Һaққ

Umaram lütf-ı tām ü ‘avf-ı muṭlaқ

(8) Çü sen lâ-teknatü buyurduñ ey şāh

Umar fazluñı bu ‘āşî vü gümrāh

(9) Geçür aҺvāl-i Һaşrūñ cümlesinden

Ҙıl anı evliyānuñ zümresinden

(10) Maқām-ı aşdikāya irgür anı

Müyesser Һıl rızā-yı cāvidānı

(11) Һarîm-i Һurba anı maҺrem eyle

Maқām-ı etķıyāda ekrem eyle

(12) Anı aşĥāb u aĥbāba Һarîn it

Ki ya’nî çār-yāre hem-nişîn it

(13) İşitsün yā ilāhî ol Һitābuñ

İrişdürme aña hergiz ‘itābuñ

(14) Tecellî-i cemālūñ Һıl müyesser

Degil bir kerre yā Rab bel mükerrer

15b

(1) Ne ‘arz idem senüñ ma’lūmuñ olmaz

- Merātib kim buyurduñ ƙalbe gelmez
- (2) Ƙulak işitmedi vü görmedi göz
Taĥayyül olmadı vü dimedi söz
- (3) Yaraƙladuñ anı řālih ƙul için
Taƙî vü mü'min ü muĥliř dil için
- (4) Müyesser eyle yā Rab ol maƙāmı
İrişe lütf u fazl aña tamāmı
- (5) Daĥı şol nesne kim fazluña lāyık
'Aťā ƙıl aña yoĥ lütfuña āyık
- (6) Recāsından ziyāde 'izzet eyle
Ƙamu eslāfına sen raĥmet eyle
- (7) Du'āmı işidüp kim dirse āmîn
Muĥařsal eyle anuñ cümle kāmın
- (8) Du'āmuz bula bunuñla nihāyet
Cihān ĥalkına yā Rab ƙıl hidāyet
- (9) Beyān idem kemālātın kelāmuñ
- (10) Hezārān ĥamd ü minnet Ĥaĥĥ'a tekrār
Lisāna virdi ƙudret söze her bār
- (11) Söz ile āřikār olur ma'ānî
'Ulūmuñ söz ile olur beyānı
- (12) Sözüledür zuhūrı her nihānuñ
Yüzi şuyı söz olmuşdur cihānuñ
- (13) Söz olmasa bilinmezdi ĥaĥāyık
Söz ile münkeşif oldu daĥāyık
- (14) Söz ile řerĥ olur řerĥ-i 'aĥā'id
Sözile keşf olur cümle fevā'id

16a

- (1) Söz ile fehm olur tefsîr-i Ƙur'ān
Söz ile añlanur tibyān-ı Furĥān
- (2) Söz oldu mebd'e'-i 'arş-ı mu'allā
Zihî 'izzet zihî ƙudret Te'alā
- (3) Müzeyyendür söz ile levĥ-i maĥfûz
Olur fevc-i melā'ik anda maĥzûz

- (4) Müşerrefdür söz ile kalb-i Cibrîl
Söz ile vahy-i Hakk oldu çü tenzîl
- (5) Hicâb-ı gafleti söz itdi zâ'il
Vişâle söz olur her dem vesâ'il
- (6) Fenâ var cümlede sözde beķâ var
Cemâlî görünür sözde liķâ var
- (7) Söz ile muntazamdur hâl-i 'âlem
Söz ile ruşenâdur çeşm-i âdem
- (8) Söz olmasa bilinmezdi dîn îmân
Zalâletde kalurdu ins ile cân
- (9) Hudâ'yı görmedi kimse göz ile
Bilindi 'aqlile gerçek söz ile
- (10) Söz ile mürdeler bulur hayâtı
Söz ihyâ eylemişdür kâ'inâtı
- (11) Söz ile yâd olunur nîk-hûlar
Söz ile pāk olur sîne çü şular
- (12) Bülend olur sözile kadri şâhuñ
Söz oldu emr ü nehy-i pâdişâhuñ
- (13) Sözüñ te'âiridür olur du'âlar
Eyü Hakkında çok dürlü âenâlar
- (14) Sözüñ 'İlmî senüñ nûr-ı cenândur
Delîl-i müşil-i hûr-i cinândur

16b

- (1) Mu'anber kıl cihânı müşg-bîz ol
Mu'aţtar it meşâmmı 'ıtr-rîzol
- (2) Dem-i müşgînüñ ihyâ itdi 'ilmi
Ġazabdan nehy idüp emr itdi hilmi
- (3) Kelâmuñ kadrin irgür âsmâna
Ola kandîl-i nûrânî cihâna
- (4) Hûr-ı 'âlem ziyâdur söyle medhîn
Cehülüñ her dem eyle niçe kadhîn
- (5) Vire gayret niçe câhil kulûba
Olalar muţtali' cehl ü 'uyûba

(6) Ola ‘ibret niçe şāhib-cenāna

İde da‘vet hem anları cināna

(7) Oқundukça mu‘anber ola ‘ālem

Du‘ā-yı hayr ideler saña her dem

(8) Kelāmuñ medḥ idüpen Ḥaqq Te‘ālā

Kitābuñda buyurdı ‘azze'l-a‘lā

(9) Elif lām mīm zālike'l-kitābu lā-raybe fīhi huden lil-muṭṭaḳīne²¹ āmene'r-resūlü

(10) bi-mā ünzile ileyhi min Rabbihi²² va‘teşimū bi-ḥabli'l-lāhi cemī‘ān ve lā (11)

tefarraḳū²³ mā kāne li-beşerin en yuṭiyehu'llāhu'l-kitābe ve'l-ḥukme ve'n-nübuuvete

(12) āümme yeḳüle li'n-nāsi kūnū ‘ibāden li min dūni’llāhi velākin kūnū (13)

Rabbāniyyine bi-mā күntüm tu‘allimüne'l-kitābe ve bi-mā күntüm tedrusüne²⁴

17a

(1) Rabbenā āmennā bi-mā enzelte²⁵ ḳad cāiekum mine’llāhi nūrun ve kitābun

mübünun²⁶ (2) yehdī bi-hi’llāhu men ittebe‘a rızvānehu sübüle's-selāmi ve

yuhricuhum (3) mine'z-zulumāti ile'n-nūri bi-iznihī ve yehdīhim ilā şırātın

müstaḳīmin²⁷ (4) ve hāzā kitābun enzelnāhu mübārekun fe'ttebi‘ūhu ve'tteḳū

le‘allekum (5) turḥemüne²⁸ en teḳülū innemā ünzile'l-kitābu ‘alā ṭāīifeteyni min (6)

ḳablinā ve in künnā ‘an dirāsetihim le-gāfilīne ev teḳülū (7) lev ennā ünzile

‘aleyne'l-kitābu le-künnā ehdā minhüm feḳad cāiekum (8) beyyinetün min rabbiküm

ve huden ve raḥmetün fe-men ezlemu mimmen kezzēbe (9) bi-āyāti’llāhi ve şadefe

‘anhā se-neczi'llezīne yeşdifüne (10) ‘an āyātınā sūie'l-‘azābi bi-mā kånū

yeşdifüne²⁹ yā (11) eyyuhe'n-nāsu ḳad cāietkum mev‘izetün min Rabbiküm ve

şifāiun li-mā fi’ş-şudūri (12) ve huden ve raḥmetun li'l-muiminīne³⁰ ve nezzelnā

---

²¹(Bakara 2/1,2).

²²(Bakara 2/285).

²³(Âl-i İmrân 3/103).

²⁴(Âl-i İmran 3/79).

²⁵(Âl-i İmran 3/53).

²⁶(Mâide 5/15).

²⁷(Mâide 5/16).

²⁸(En‘âm 6/155).

²⁹(En‘âm 6/156,157).

³⁰(Yûnus 10/57).

‘aleyke'l-kitābe tibyānen (13) li-küllü şey'in ve huden ve rahmeten ve büsrā li'l-müslimîne³¹ inne hāze'l-

17b

(1) ħurîāne yehdî li'lleti hiye aħvamu³² ve nunezzilu min el-Ķurîāni mā hüve şifāiun (2) ve rahmetun li'l-müiminîne ve lâ-yezîdu'z-zâlimîne illâ ħasāren³³ evelem (3) yekfihim ennā enzelnā ‘aleyke'l-kitābe yütlā ‘aleyhim inne fîzâlike (4) le-rahmeten ve zikrā li-ħavmin yuiminüne³⁴ e fe-men ya‘lemu enne mā ünzile ileyke (5) min rabbike'l-Ĥaħħu ke-men hüve a‘mā³⁵ fe-emm'ellezîne āmenü fe-ya‘lemüne (6) ennehu'l-Ĥaħħu min Rabbihim³⁶ ve hüve'l-Ĥaħħu muşaddiħan li-mā ma‘ahum³⁷ ve (7) inne'llezîne ütü'l-kitābe le-ya‘lemüne ennehu'l-Ĥaħħu min rabbihim³⁸ ve inne (8) ferîħan min hum le-yektümüne'l-Ĥaħħa ve hum ya‘lemüne³⁹ el-Ĥaħħu min Rabbike⁴⁰ ve (9) yere'llezîne ütü'l-‘ilme'llezî ünzile ileyke min Rabbike huve'l-Ĥaħħa (10) ve yehdî ilā şırāti'l-‘azîzi'l-ħamîdi⁴¹ ve'llezî ev ħaynā ileyke (11) min el-kitābi hüve'l-Ĥaħħu⁴² ve āmenü bi-mā nuzzile ‘alā Muħammedin ve hüve'l-Ĥaħħu (12) min Rabbihim⁴³ fe-māzā ba‘de'l-Ĥaħħi ille'z-zalālu⁴⁴ kitābun enzelnāhu (13) ileyke mübārekun li-yeddeberü āyātihi ve li-yetezekkera ulu'l-elbāb⁴⁵

18a

(1) İnnā naħnu nezzelne'z-zikra ve innā le-hu le-ħāfîzüne⁴⁶ fe'sîelü ehle'z-zikri (2) in küntüm lâ-ta‘lemüne⁴⁷ ve enzelnā ileyke'z-zikra li-tübeyyine li'n-nāsi (3) mā nuzzile ileyhim⁴⁸ ve hāzā zikrun mübārekun enzelnāhu⁴⁹ ve ħad āteynāke (4) min ledünnā

---

³¹(Nahl 16/89).

³²(İsrâ 17/9).

³³(İsrâ 17/82).

³⁴(Ankebut 29/51).

³⁵(Ra'd 13/19).

³⁶Bakara 2/26).

³⁷(Bakara 2/91).

³⁸(Bakara 2/144).

³⁹(Bakara2/146).

⁴⁰(Bakara 2/147).

⁴¹(Sebe' 34/6).

⁴²(Fâtır 35/ 31).

⁴³(Muħammed 47/2).

⁴⁴(Yûnus 10/32).

⁴⁵(Sâd 38/29).

⁴⁶(Hicr 15/9).

⁴⁷(Nahl 16/43).

⁴⁸(Nahl16/44).

⁴⁹(Enbiyâ 21/50).

zikren⁵⁰ men a'raza 'anhu fe-innehu yaħmilu yevme'l-kıyāmeti (5) vizren⁵¹ hāzā zikru men ma'ıye ve zikru men kablı⁵² bel hum 'an zikri (6) Rabbihim mu'rizūne⁵³ ve leķād yesserne'l-Ķurıāne li'z-zikri fe-hel min (7) müddekirin ve mā hüve illā zikrun li'l-'ālemıne ve le-zikru'llāhi ekberu (8)tenzılun min Rabbi'l-'ālemınevelev teķavvele 'aleynā ba'de'l-eķāvıli (9) le-eħaznā minhu bi'l-yemıni āümme le-ķaķa'nā minhu'l-vetıne fe-mā minküm (10) min eħadin 'anhu hācizıne ve innehu le-tezkiretün li'l-müttakıne ve innā le-na'lemu (11) enne minküm mükezzıbıne ve innehu le-ħasretun 'ale'l-kāfirıne ve innehu le-Ĥaķķu'l- (12) yaķını⁵⁴ ķul le-in ictema'ati'l-insu ve'l-cinnu en yeıtü (13) bi-mişli hāze'l-Ķurıāni lā-yeıtüne bi-mişlihı velev kāne ba'zuhum li-ba'zin (14) zahıren⁵⁵ velev kāne min 'indi ğayri'llāhi le-vecedü fıhi'ħtilāfen keşıren

18b

(1) Allāhu nezzele aħsene'l-ħadıāi kitāben müteřābihen meāāniye teķřa'ırru minhu (2) culüdu'llezıne yehşevne Rabbehum āümme telınu culüduhum ve ķulübuhum (3) ilā zikri'llāhi zālike hude'llāhi yehdı bi-hi men yeřāıu ve men (4) yuzlıli'llāhu fe-mā le-hu min hādin⁵⁶ ve innehu le-kitābun 'azızun (5) lā-yeıtıhi'l-bātılu min beyni yedeyhi ve lā min ħalfihı tenzılun min Ĥakımin Ĥamıdin (6) ve men a'raza 'an zikri fe-inne lehu ma'ışeten zanken ve naħřuruhu (7) yevme'l-kıyāmeti a'mā ilā ķavlihi te'āla ke-zālike etetke āyātunā fe-nesıtehā (8) ve ke-zālike'l-yevme tünsā ħuzū mā āteynāküm bi-ķuvvetin ve'zķurü (9) mā fıhi le'alleküm tetteķüne Allāhu nūru's-semāvāti ve'l-'arzi (10) ve enzelnā ileyküm nūren mübınen fe-āminü bi'llāhi ve resülihi (11) ve'n-nüri'llezı enzelnā vettebe'ü'n-nüre'llezı ünzile me'ahu yā 'ibādi (12) lā-ħavfun 'aleykümü'l-yevme ve lā-entüm taħzenüne ellezıne āmenü (13) bi-āyätinā ve kånü müslimıne tebāreke'llezı nezzele'l-Furķāne (14) 'alā 'abdihı li-yeküne li'l-'ālemıne nezıran lev enzelnā hāze'l-

19a

⁵⁰ (Tāhā 20/99).

⁵¹ (Tāhā 20/100).

⁵² (Enbiyā 21/24).

⁵³ (Enbiyā 21/42).

⁵⁴ (Hākka 69/44-51).

⁵⁵ (İsrā 17/88).

⁵⁶(Zümer 39/23).

(1) urîâne ‘alâ cebelin le-releytehu hâşî‘an müteşaddi‘an min haşyeti’llâhi (2) ve lev enne urîânen suyyiret bihi'l-cibâlû ev uţţî‘at bihi'l-‘arzu (3) ev küllime bihi'l-mevtâ bel li’llâhi'l-emru cemî‘an⁵⁷ ve mâ enzelnâ ‘aleyke'l-kitâbe (4) illâ li-tübeyyine lehumu’lllezî htelefû fihi ve huden ve raḥmeten li-avmin (5) yuiminüne e-fe-ğayre’llâhi ebtağîhakemen ve huve’lllezî enzele ileykümü'l-kitâbe (6) mufaşşalen ve’lllezîne âteynâ humu'l-kitâbe ya‘lemüne ennehu münezzelün min (7) Rabbike bi'l-Ḥaqqî fe-lâ tekünenne mine'l-mümterîne ve temmet kelimetu Rabbike (8) şıden ve ‘adlen lâ-mübeddile li-kelimâtihi ve huve's-semî‘ul-‘alîm (9)ve in tuţ‘ekâere men fi'l-‘arzi yuzillûke ‘an sebîli’llâhi in (10) yettebi‘üne illa'z-zanne ve in hum illâ yaḥruşüne inne Rabbeke huve a‘lemu (11) men yeẓillu‘an sebîlihî ve huve a‘lemû bi'l-mühtedîne⁵⁸ elif lâm mîmşâd (12) kitâbun ünzile ileyke fe-lâ-yekun fişadrike ḥaracun minhu li-tünzire (13) bihi ve zikrâ li'l-müiminîne ittebi‘ü mâ ünzile ileyküm min Rabbiküm (14) ve lâ-tettebi‘ü min dünihi evliyâie alîlen mâ tezekkerüne⁵⁹

19b

(1) Ellezîne'tteḥazû dînehum lehven ve le‘iben ve ğarrethumu'l-ḥayâtü 'd-dünyâ (2) fe'l-yevme nensâhum ke-mâ nesû liâie yevmihim hâzâ ve mâ kânü (3) bi-âyatînâ yechedüne ve lead ciinâhum bi-kitâbin feşşalnâhu ‘alâ (4) ‘ilmin huden ve raḥmeten li-avmin yuiminüne hel yenzurüne illâ (5) teivîlehu yevme yeitî teivîluhu yeulü’lllezîne nesûhu min ablu (6) ad câiet rusulu Rabbinâ bi'l-Ḥaqqî fe-hel lenâ min şüfe‘âie (7) fe-yeşfe‘ü lenâ ev nureddu fe-na‘mele ğayre’lllezî künnâ na‘melu ad ḥasirü (8) enfusehum ve zalle ‘anhum mâ-kânu yefterüne⁶⁰ vellezîne (9) yumessiküne bi'l-kitâbi ve eâmü’s-şalâte innâ lâ-nuzî‘u ecre'l (10) muşliḥîne ve’lllezîne kezzebü bi-âyatînâ senestedricuhum (11) min ḥayşu lâ ya‘lemüne ve umlî lehum inne keydî metînun (12) ul innemâ ettebi‘u mâ yūḥâ ileyye min Rabbî hâzâ beşâîiru min Rabbiküm (13) ve huden ve raḥmetun li-avmin yuiminüne ve

⁵⁷(Ra’d 13/31).

⁵⁸(En’âm 6/114-117).

⁵⁹(A’râf 7/1-3).

⁶⁰(A’râf 7/51-53).

izā ƙuriie'l-Ƙuriānu (14) festemi'ū ve enşitū le'allekūm turhemūne⁶¹ inne me'l-
muiminūn-

20a

(1) E'llezine izā zükire'llāhu vecilet ƙulūbuhum ve izā tuliyet 'aleyhim āyātuhu (2)
zādethum imānen ve 'alā Rabbihim yetevkelüne ƙul yā eyyuhe'n-nāsu (3) ƙad
cāiekumu'l-Ĥaƙƙu min Rabbikum fe-meni'htedā fe-inne mā yehtedi li-nefsihî (4)
ve men zalle fe-inne mā yezillu 'aleyhā ve mā ena 'aleykūm bi-vekîlin ve'ttebi' (5)
mā yūhā ileyke v'aşbir hattā yaħkume'llāhu ve huve Ĥayru'l-Ĥākime⁶² elif, lām, rā
(6) kitābun uħkimet āyātuhu āümme fuşşilet min ledün Ĥakîmin Ĥabîrin⁶³ (7) tilke
āyātullāhi netlühā 'aleyke bi'l-Ĥaƙƙi fe bi-eyyi ĥadîāin ba'de'llāhi (8) ve āyātihî
yuiminüne veylün li-küllî effākin eşimin Yesme'ū āyāti'llāhi (9) tutlā 'aleyhi
āümme yuşirru müstebiren ke-en lem yesme'hā fe-beşşirhu (10) bi-'azābin
elîmin⁶⁴ ve men ezlemu mimmeni'fterā 'ale'llāhi keziben ev (11) kezzebe bi-āyātihi
innehu lâ-yuflihu'z-zālimüne⁶⁵ (12) ve yeƙülüne āmennā bi'llāhi ve bi'r-Resüli (13)
ve eṭa'nā āümme yetevellā ferîƙun minhum min ba'di (14) zālike ve mā ulālike
bi'l-müiminîne⁶⁶

20b

- (1) Kelāmu'llāhuñ 'ilmî eyle medħin
(2) Kelām-ı pādişāh-ı ƙādir ü pāk
    Ĥudā-yı ins ü cinn ü 'arz u eflāk
(3) Olupdur cümleye fermān Ƙur'ān
    Anuñ içüdedür dermān-ı insān
(4) Anuñ içüdedür cānlara cānān
    Anuñ içüdedür İslām u imān
(5) Anuñ içüdedür itƙān u iƙān
    Anuñ içüdedür bürhān u Furƙān
(6) Anuñ satrı sebîl-i bāğ-ı cennet
    Anuñ ĥarfi olupdur cümle raħmet

⁶¹ (A'râf 7/203,204).

⁶² (Yunus 10/108, 109).

⁶³ (Ĥüd 11/1).

⁶⁴ (Câsiye 45/6-8).

⁶⁵ (En'âm 6/21).

⁶⁶ (Nûr 24/47).

- (7) Hürûfinda anuñ esrâr-ı bî-ḥadd
    Ḳonılmış idemez kimse anı ‘add
- (8) Eger zâhir eger bâṭın ma‘ânî
    Anuñ içündedür cümle beyânî
- (9) Cenâheyn olmayınca olur ebter
    İrişmez yüce maḳşûda muḳarrer
- (10) Eger per var ise pervâz idersin
    Eger yoğ ise hep alçaḳ gidersin
- (11) Dilerseñ mürġ-i cânuñ ey sülḥan-dân
    Ola bâġ-ı cinân içünde perrân
- (12) Bugün bunda ḳazan ‘irfân-ı Ḳur’ân
    Seçer bâṭılları Ḥaḳḳdan bu Furḳân
- (13) Anuñ her fetḥasından merd-i mükmil
    İder fetḥ kilidi bâb-ı müşkil
- (14) Daḫı her kesresinden merd-i ‘âlim
    İder taḥşîl keser nefsi-zâlim⁶⁷

21a

- (1) Daḫı her zammesinden merd-i ‘ârif
    İder ‘ilmine hem zamm-ı ma‘ârif
- (2) Anuñ her noḳtası bir cevher-i ferd
    Bunu bilür şeh-i merdân olan merd
- (3) ‘Alîm oldur bile ma‘nâ-yı Furḳân
    Aña Ḳur’ân ola gün gibi raḥşân
- (4) Bilenler bu ‘ulûm-ı ‘âliyâtı
    Güzel fehm eylediler kâ’inâtı
- (5) Gel eyle dâ’imâ Ḳur’ân’ı tertîl
    Hem eyle Rabbiñe her anda tebtîl
- (6) Bu Ḳur’ân’dur ‘ilâcuñ merhemûñ hep
    Daḫı mecrûḫ-ı rûḫa her emûñ hep

---

⁶⁷ **Der-kenar** “Bir kişi ḥammâma girse sinede Ḳur’ânla, Sinne girmiş gibidir ol kişi îmanla”.

2. Der-kenar “Ehl-i ferâiz ehlüllah, İndir eyşân ki resd her bir el heves”.

- (7) Saña hüccet bu Qur'an dur anı bil
Hemân anı bilüp muhkem 'amel kııl
- (8) Anuñ elfâzı dillerde düredür
Dağı ma'nası dillerde gurerdür
- (9) Kelâm-ı dâ'î v'allâhu yed'ü
Çü sem' -i 'aqla irdi gitdi kayğu
- (10) Uyalum biz bu Qur'an-ı 'Azîme
Kelâm-ı Haqq'a Furkân-ı Hakîme
- (11) Bu elfâz-ı 'cîbe bu 'ibârât
İçi tolı rumûzile işârât
- (12) Dile 'İlmî bu Qur'an'dan gelüpdür
Niçeler bunda garğ olup kalupdur
- (13) Çü Qur'an ehlinin gözet tarîkuñ
Ki Furkân ehli olsun hep refîkuñ
- (14) Bu Qur'an oldı bil nûr-ı semâvât
Beyân itdi o nûrı niçe âyât⁶⁸

21b

- (1) Dağı Qur'an olupdur halka mir'ât
Görinür anda şıkvette sa'âdât
- (2) Dağı Qur'an olupdur halka mîzân
Bilür bâtılla Haqqı anda vezzân
- (3) Dağı hışn-ı haşîn oldı bu Furkân
Aña giren de olmaz esr-i şeytân
- (4) Dağı keştî' -i Nûh oldı bu Qur'an
Aña giren de olmaz garğ-ı tûfân
- (5) Dağı Mûsâ 'aşâsıdur bu Furkân
Bozar sâhirlerüñ sihrin çü âu'bân
- (6) Dağı Nil baħrine beñzer bu Qur'an
Menâfi' anda gâyetle firâvân

---

⁶⁸ **Der-kenar** "Ol aħır Qur'an raħı bil imdü sen, ya'ni indir der-cihân rehber-i to Qur'an bes".
,Verettül Qur'an tertilehü, "Elâ ey Yusuf hânî çî derçah-ı beden mânî, Bekir an cemil Qur'ânı karî-n-
i vaşf zaħmânî ", "Ve enzelne ileyküm nevdin mübeyyiren".

- (7) Dağı Qurān'da didi halka Raḥmān
Benüm zikrüm olupdur 'ilm-i Furkān
- (8) Dağı Qur'an'da didi Zü'l-celāl'e
Bu Qurān Haḫḫ durur ğayrı zalāle
- (9) Bilür cevher-şinās anı Haḫḫ ey yār
Cevāhirdür o elfāz-ı durer-bār
- (10) Ki bid'at ehli kalbinde bu Qur'an
Şu'a'ın gösterüp olmaz o Furkān
- (11) Zālālet şu'le-i Furkān'ı örter
Bulut gökde ḫor-ı tībānı örter
- (12) Budur imān-ı icmālî muḫaşşal
Ki taşdik ide Qur'an'ı mufaşşal
- (13) Ki imān vācib olan cümle erkān
Kelāmu'llāh içinde oldu tibyān
- (14) Anuñ çün aña imān oldu kāfî
Ki odur emrāz-ı cehl ü şekke şāfî⁶⁹

22a

- (1) İnanmaḫdur ḫaḫîḫat aşl-ı imān
İnan muḫkem inan muḫkem pek inan
- (2) 'Ulūmuñ cümlesin ololdı cāmi'
Ḳamu 'ālimler oldu aña sāmî'
- (3) Dimez ölenler imānile mesbūḫ
Kelāmu'llāh olan Qur'an'a maḫlūḫ
- (4) Kitābu'llāha gel dîn ḫal'asıdur
Dağı mü'minlerüñ ol sil'asıdur
- (5) Nüh eṭbāḫ-ı semāvāta mu'ādil
Bulınmaz ḫal'a ḫiç aña mümāşil
- (6) 'Adūya dā'imā olur o ḫā'il
Bu söze ehl-i imān cümle ḫā'il

---

⁶⁹ **Der-kenar** "Vellezî evḫanne minette'dib hüvel Haḫḫ, Müşaddiḫan limā beyne yerîr", "Ve yerellezîne evtul'ilm aldı, Enzele ileyke minerrabike hüvel Haḫḫ, Ve imnā bimā nezele'ale muḫammedin, vehüvel Haḫḫ minerrabihim femāzā, Ba'del ḫaḫḫ ile'zzalāl"

- (7) Kitābu'llāhı bilen zü-fünūna
Dinür mürşid bilüñ ol reh-nümūna
- (8) Oğur ur'ān ider pek 'izzetini
O Furānile bulur devletini
- (9) Sa'ādetdür amu bay u gedāya
Mübārek sözleri iltür udā'ya
- (10) Kim ümmet oldu řāh-ı enbiyāya
Muabbet itdi cāndan evliyāya
- (11) Muibb itdi bizi el-amdü li'llāh
Bu Furān ehline el-amdü li'llāh
- (12) İder ol niyyetini cümle li'llāh
Her anda anı Furān eyler āgāh
- (13) Ki Furān hışnına girmiş durur ol
Cinān illerine bulmuş durur yol
- (14) Erenler řāhıdur ol merd-i dîndür
Ki albi şark-ı envār-ı yaındür

22b

- (1) Kerāmet tatı üzre salanatda
Velî toprakda yüzi meskenetde
- (2) Ne kibri var ne 'ucbı fāriġu'l-bāl
Tevāzū'la olur ol řāhib-ibāl
- (3) Çü yüz gösterdi ur'ān'dan levāmi'
Bil oldu müntefî cümle mevāni'
- (4) Açıldı gözlerüm gördüm yolumı
Hidāyet tıtdı ol demde elümi
- (5) Baña ansız nefes virmek aādur
Ki ur'ān halka a'dan çok 'aādur
- (6) Baña ansız nefes almak cefādır
Ki furān cümle derdlere řifādır
- (7) Belî ur'ān'ı 'ālimler bilürler
a'uñ her āyetde lütfun bulurlar
- (8) Çü Yunānî degil bu ikmet ey cān
Ne bilsün pes bu 'ilmi feylesōfān

- (9) İder ser-geşte bu bin feylesōfi
Bu Qur'an hikmetine olmaz vukūfi
- (10) Bu bir hikmet durur kim gelse bunda
Virürler ise ger bir fülse bunda
- (11) Hezārān felsefeyi birin almaz
Ki bunda felsefe bir fülse gelmez
- (12) Kelām-ı felsefe fülse deger mi
Aña sarrāf-ı keyyis baş eger mi
- (13) Hākāyık gülşenidür bil bu gülşen
Kime Hākık'dan açıldı ise revzen
- (14) Aña yüz gösterür bu gülşen-i rāz
Ol ider bunda çün bülbül ser-āgāz

23a

- (1) Hayāt-ı sermedîdür bunda dirlik
Necāt-ı bî-ḥodîdür bunda erlik
- (2) Ne kumrîler öter bunda ne dürrāc
Bunuñ her bir sözidür cāna mi'rāc
- (3) İde Hākık müşkilātuñ ḥallin āsān
Kıla Raḥmān bizi pek ehl-i Furkān
- (4) İlāhî nūr-ı Qur'an'dan ziyā vir
Bize imānile şıdık u hayā vir
- (5) İlāhî kimsenüñ ḳalbini bî-nūr
Koyup itme anı cehlile maḡrūr
- (6) Bizi sen ehl-i bid'atden ıraḡ it
Ḳulūba nūr-ı Furkān'ı çerāḡ it
- (7) Bu Qur'an ehline hūp armaḡandur
Li-men kāne le-hu ḳalbun ne kāndur
- (8) Bu Qur'an'dan begim tuymaḡa ma'nî
Gerek ki terk ola kibrile da'vî
- (9) Anuñ kimola sāmi'ola cān ḳulaḡı
O tuyabile bu bāḡ-ı belāḡı
- (10) Bu Qur'an daḡı aña göstere yüz
Ki gün gibi ola ser-tā-ḳadem göz

- (11) Ki ur'an Öyle vire aña Şu'le
Ki hi omaya anı ayrı Őuqla
- (12) Kime kim ire ur'an'dan o pertev
Ola ol dā'imā ur'an'a peyrev
- (13) Daı ur'an'a anuñ iŐtiyāın
Ziyāde ide avfin itirāın
- (14) Aña kim eylemezse ittibā'ı
Bu ur'an virmeye aña Şu'ā'ı
- Ek İnneme yehŐellehi men'inadel 'ilmen

23b

- (1) Bu ur'an nūrı esrār-ı arīat
Şu'ā'-ı Şer'ü envār-ı aıat
- (2) Buña inanmayanlar kāfir olur
Ki bunda anda anlar āsir olur
- (3) İrağ ol ehl-i bid'atden İrağ ol
Bu ur'an nūrı ile gel erāğ ol
- (4) Olinca a yolından sapmayalum
Ki dīn ü devletümüz depmeyelüm
- (5) udā İrmeye ur'anī yolından
Daı sūrmeye Furānī yolından
- (6) Kelāmu'llāh yolından ol ıanlar
Degüldür illā Şol dīnin yıanlar
- (7) Bu ur'an'a uyanlar bil velīdür
Bu Furān'ı oyanlar hep delidür
- (8) Velī dime bu ur'an'dan ıana
Müselmān dime sen Şer'i yıana
- (9) Kimüñ gönlündeki nūr-ı yaıni
Ola ol sevmeye ol aŐm-ı dīni
- (10) Anı kim ehl-i Furān ideler redd
Temerrüd yolına olur anuñ sedd
- (11) a'a hep oñmaduqlar eyler inkār
Daı bātıllara iderler İqrār
- (12) Ki günden güne oñmaz azgun olur

- Yalancı vü dilenci ƙuzğun olur
(13) Degüldür lâyıƙ ol gül-zâr-ı ‘ilme
Ki vâƙıf ola ol esrâr-ı ‘ilme
(14) Bu Furƙân ehli Hâƙƙ’a münkir olmaz
Sa‘âdetlü kişiler müdbir olmaz

Ek Efbâliyen ƙall-i Yunus

Ve bini‘metüllahi hüm yekfirün

24a

- (1) Bu Ƙur’ân ehli pek ‘izzetlü ƙaldur
Anuñ gitdüğü yol pek toğrı yoldur
(2) Anuñ hem ‘ilm-i Hâƙƙ hem râhı olur
Bu Furƙân ehli ehlu'llâhı bulur
(3) Kitâbu'llâhda idenler tereddüd
Ƙodılar dîni aldılar temerrüd
(4) Temerrüd şahsı iltür irtidâda
‘Adüvv olur şahîhü'l-i‘tikâda
(5) Şahîhü'l-i‘tikâdı şübhe bozmaz
Bilen yolu gözedür yoldan azmaz
(6) Faƙîh olan murâdın hâşıl itdi
Çü Furƙânilezâtın kâmil itdi
(7) Size pendüm budur ey ehl-i îmân
Anı tut ki buyurmuş ola Ƙur’ân
(8) Hudûdından anuñ idüp tecävüz
Yürime bir ƙadem sen bî-ƙulavuz
(9) Bu Ƙur’ân’dan haberdâr olmayanlar
Olardur Hâƙƙ’a hiç yâr olmayanlar
(10) Bu Ƙur’ân’da yanup nâr olmayanlar
Olardur garƙ-ı envâr olmayanlar
(11) Çü ƙalbe ƙible ola hükm-i Ƙur’ân
Hemân îmân virür nür-ı firāvân
(12) Efendi olmayandan hem sebîlüñ
Hazer ƙıl gözle sen kendü delîlüñ
(13) Delîlümüz bizüm âyât-ı Ƙur’ân

‘Uḳūl-ı müstaḳî me buña bürhân

(14) Şaḳm olma cüdâ sen kârbândan
Senüñ ir ü işüñ ne sârbândan⁷⁰

24b

(1) Eger kılmak dilerseñ ḳalbi şâfî

Şaḳm Ḳur’ân’dan itme inḫirâfî

(2) Eger bulmak dilerseñ rüşenâyı

Hemân Ḳur’ânile it âşinâyı

Eḫâdîâ-i şerîf

(3) ‘an Enesin razıy'allâhu Te‘âlâ ‘anhu ḳâle resûl'ullâh şalla'llâhu Te‘âlâ ‘aleyhi (4)
ve selleme men eḫabbe'llâhe eḫabbe'l-Ḳur’âne ve men eḫabbe'l-Ḳur’âne eḫabbenî

(5) el-Ḳur’ânu efzâlü min-nî fe-innehu kelâmu'llâhi'l-ḳadîmi ğayrı (6) maḫlûḳin ve
innî maḫlûḳun ve hüve imâmî ve ena bi-hi aḳtedî in ettebi‘u illâ mâ yühâ (7)

ileyye innî eḫâfu in ‘aşeytü Rabbî ‘azâbe (8) yevmin ‘azîmin⁷¹ in mittu feḳad
terektü (9) fi-küm mâ in-i‘teşemtüm bi-hi fe-len (10) tezillü ba‘dehu ebeden

kitâbu'llâhi (11) zekerehu's-suyûtî ve'l-Biḳâ‘î (12) fi-Fezâ‘ili'l-Ḳur’âni’ (13) l-
‘azîmi

25a

(1) Nazm-ı Diger

(2) Resûlu'llâh buyurmuş eyle iz‘ân

Ḥudâ’yı kim severse sevdi Ḳur’ân

(3) Seven Ḳur’ân’ı sevdi beni ol an

Ki benden efzâl oldu işbu Ḳur’ân

(4) Ki ben maḫlûḳum ammâ ol ḳadîmdür

Anuñ mişl ü nazîri hem ‘adîmdür

(5) Benüm oldu imâmum ḫükm-i Ḳur’ân

Uya Ḳur’ân’a cümle ehl-i imân

(6) Eger ben öldim ise ayrılup cân

Ḳodum sizde anı kim azmaz uyan

---

⁷⁰ **Der-kenar** “Eşḫâb-ı güzin ve kibâr-ı tâb‘în rızvânü'llahi’aleyhim cemâ‘in, İmâm-u A‘zam ve hemân aḳdem razıyallahü’an”

⁷¹ (Yunus 10/15)

(7) Kitābu'llāh durur ol muqtedā bil

Anı muhkem bilüp hāliş 'amel kıl

(8) ve 'an Ebî Hureyre raziya'llāhu Te'ālā 'anhu kâle resūlu'llāhi şalla'llāhu Te'ālā

(9) 'aleyhi ve selleme: Se-teksurū'l-eḥādî'āu min ba'dî fe-izā ruviye leküm (10)

'annîḥadî'āun. F'a'rizūhu 'alā kitābi' llāhi fe-mā (11) vāfeḳahu faḳbelūhu ve mā

ḥālefehu fe-ruddūhu (12) revāhu'l-Buḥāriyyu ve ğayrihu ve 'aleyhi 'avvele'l-

e'immetu'l-erba'atu (13) fi-uşūlihîm ke-zā zekerehu's-Suyûtî (14) ve'l-Biḳā'î

(15)fi'l-Fezā'ili ve zükire eyzan fi-'āmmeti kütübî'l (16) uşûli el-e'immetü'l-

erba'atî^{72 73}

25b

(1) Buyurmuş daḥı ol şāḥib-risālet

Ḳabûl itmiş olan ehl-i sa'âdet

(2) Size benden çok iderler rivāyet

Eḥādî'âi kıluñ anda dirāyet

(3) Kitābu'llāha arz eyleñ siz anı

Ḳabûl eyleñ bu Ḳur'ân'a uyanı

(4) Kitābu'llāha ger olsa muḥālif

Anı redd eyleyüp oluñ siz 'ārif

(5) Rivāyet eylemiş bunı Buḥārî

İde raḥmet aña Raḥmān ü Bāri

(6) İmām A'zam İmām Mālik Muḥammed

Ki İdris oğlıdur hem daḥı Aḥmed

(7) Bulara tābi' olan ehl-i itḳān

Ḳabûl itdi bunı aşḥāb-ı itḳān

(8) Uşûlünde idüp cümle rivāyet

Bu Ḥaḳḳa ḥalkı itdiler hidāyet

(9) Ḥaḳḳ'uñ āyâtı tevḥîd öğredürler

Fenā-yı tām ü tefrîd öğredürler

(10) Anuñ da'vetlerine sen icābet

⁷² (Abdülaziz el-Buhârî, Keşfü'l-Esrâr, III, 10)

⁷³ **Der-kenar** "Fi'l fezâil ve zikr izâfi' allemtene ketebe.

İdüp şıdkile gel eyle inābet

(11) Enîbu buyurur hem eslimû leh

Ṭut emrini şaşın sen olma ebleh

(12) Bunı sem‘ -i kabûl ile işitmek

Gerekdür hem bu pendile iş itmek

(13) Bu Kıur‘ân ma‘nâsın bilmez misin sen

Naşîhat virdi çok almaz mısın sen

(14) Nedür fikrûñ yola gelmez misin sen

Bu Kıur‘ân’dan naşîp almaz mısın sen

26a

(1) Ma‘ânî baħrine ṭalmaz mısın sen

Ma‘ârifle daħı ṭalmaz mısın sen

(2) Remedden gözlerûñ silmez misin sen

Nazar bu ‘ibrete şalmaz mısın sen

(3) Ğam-ı dünyâ senûñ ‘akluñ şaşırđı

Seni Furkân’dan ol taşra düşürđi

(4) Fenâyı terk idüp gel sen beķâ bul

kelâmu’llâh içinde gel liķâ bul

(5) Gerekdür bunda evvel terk ü tecrîd

Göñülden tâ ki gide ‘umy-i taķlîd

(6) Hem ol dem ire Hâķķ’dan naşr ü te’yîd

Götüre zulmeti envâr-ı tevhîd

(7) Hudâ’dan tâ ki irüp nûr-ı tevfîķ

Saňa göstere yüzün ‘ilm-i taķķîķ

(8) Çü taķvâ-yile sâlik ola kâmil

Muķarrer bil olur Hâķķ’a o vâşıl

(9) Ki taķvâsız kişi dînin yıķar bil

Eger ‘âlim ise daħı o câhil

(10) Gel imdi ‘ilmileķil dînüñ ihyâ

Ki cehlile ne dîn ķalur ne taķvâ

(11) Ki ‘ilmile durur dînüñ hayâtı

Bilâ-‘ilmin kişi bulmaz necâtı

(12) Kişi tevhîdi bilmez ğafletile

Ebed alur o zeyg ü zelletile

(13) ü ‘älîm olmaya bir avm içinde

Uyanıqla alurlar nevm içinde

(14) æenâ vü hamd olur Hâ’a ki birdür

İi ullarına ihsân u birrdür

26b

(1) Virür âp u gile ol ‘ilm-i Furân

Virür cân u dile ol dîn ü îmân

(2) Virür bir atre âba ekl-i zîbâ

Libâs ider aña tavâyı dîbâ

(3) Gel ‘İlmî sen o Sulân’a du‘â ıl

Derûnuñ ravza’-i ‘ilm-i Hudâ ıl

(4) Yaraur salanat olsa Hudâ’nuñ

ulı var Far-i ‘Älem gibi anuñ

(5) Resûl evâfına geldi maâle

(6) Resûl-i Ekrem ü farû'r-rüsüldür

Îmâm ü reh-nümâ hâdi's-sübüldür

(7) Anı tadî idendür hayr-ı ümmet

Olupdur fıra’-i Hâ ehl-i sünnet

(8) Aña tâbi‘ olan âfî ‘aâ’id

Bulur dîninde anuñ çok fevâ’id

(9) İder zât u îfât-ı Hâ’ı iz‘ân

Resûle tâbi‘ olan ehl-i îmân

(10) Derûnı âf u pâk olur ‘aîde

Diyânet yok inanmayan akîde

(11) Cemî‘ enbiyânuñ efzalidür

Gürûh-ı etkîyânuñ ekmelidür

(12) amusından muaddemdür muarrer

Geh olur mübtedâ gâhî mu’ahar

(13) Mu’ahar geldi üretde o server

adef öñ bulunur ün oñra gevher

(14) ükûfe olur evvel ünkü handân

İder ardınca îve mîve’-i cân

27a

ve fi'l-ḥadî'âi küntü nebiyyen ve âdemu beyne'l-mâi ve't-ṭîni⁷⁴

(1) Buyurdu nitekim ol Faḥr-i 'Âlem

Yaturken âp u gilde daḥı Âdem

(2) Ben idüm 'âlem-i ma'nide mürsel

Nübüvvet eyler idüm anda ekmel

(3) Egerçi aṣl-ı 'âlem oldı Âdem

Odur ma'nide lîkin cân-ı 'âlem

(4) Anuñ dîni olupdur ḥayr-ı edyân

Anuñ dînindedür 'adlile iḥsân

(5) Anuñ dîni durur edyân-ı nâsîḥ

Ḥalâş olur olan dîninde râsîḥ

(6) Anuñ çün ümmeti ḥayrû'l-ümemdür

Kemâlâtı her ümmetden etemmdür

(7) Ḥuşûşâehl-i fîkh-ıkâmilînüñ

Buyurdu vârişidür mürselînüñ

(8) Velî anlar durur fîkhile mevşûf

İderler nehy-i münker emr-i ma'rûf

(9) ve 'ani'l-imâmeyni'l-celîleyni'l-İmâmü'l-A'zami EbîḤanîfe've'ş-Şâfî'î (12)

raziya'llâhu Te'âlâ 'anhümâ ḳâlâ in lem yeküni'l-fuḳahâ'u evliyâ'e'llâhi fe-leyse

(13) li'llâhi veliyyün ḳatṭun kezâ fi't-tibyâni fi-âdâbi ḥameleti'l-Ḳur'âni li'l-İmâmi'n

(14) -Nevevî⁷⁵

27b

(1) Delîl olur şîrât-ı müstaḳîme

Ṭabîp olur günah-kâr u saḳîme

(2) Bu ümmet içre var ehl-i kerâmât

'Alâmet anlara 'irfân-ı âyât

(3) Ki ya'nî bileler ma'nâ-yı Ḳur'ân

Anuñla ideler hem Ḥaḳḳı Furḳân

⁷⁴(Tirmizî, "Menâkıb", 14, 15).

⁷⁵Der-kenar "Ve fi'l ḥadî'âi'l 'ulemâ'i 'ilmen"

- (4) Faḫîhûñ ba'zî olur evtâd ü efrâd
Zalâlet ehlini iderler irşâd
- (5) Faḫîhûñ kimi ḳuṭb-ı merkez-i dîn
Medâr-ı ḫalka'-i ta'lîm ü tebyîn
- (6) Fi'l-ḫadîâi bi-him yuşḳavne'l-maṭar
- (7) Yüzi şuyına anlaruñ firāvân
İner gökden yire bārân-ı iḫsân
- (8) ḳale'llâhu Te'âlâ in evliyâ'uhu ille'l-mutteḳünee-lâ inne evliyâ'e'llâhi (9) lâ-
ḫavfun 'aleyhim ve lâ-hum yaḫzenüne ellezîne âmenu ve kânü yetteḳüne
- (10) Virilmişdür kerâmât evliyâya
Velî maḫşûş olupdur etḳıyâya
- (11) Ne deñlü gelse ḫikmet evliyâya
İrişmez menziletde enbiyâya
- (12) Ki vardur ikisi de enbiyâda
Velâyet vardur ancak evliyâda
- (13) Ve neḳûlu nebiyyün vâhidün ḫayrun min-cemi'l-evliyâ'i

28a

Nuḳile min-'akâ'idil-İmâmü't-Ṭahāvî

- (1) Velâyetle irişmez aña insân
Ki emr ü nehy sâḳıṭ ola bir an
- (2) Fe-şaddıḳ yâ şâdıḳî bi'l-kerâmât
Ve kezzîp yâ refîḳî bi'l-ḫurâfât
- (3) Muḫaşşal isteriseñ fevz-i dâreyn
Olı gör ümmet-i sultân-ı kevneyn
- (4) Münâcât ü recâ-yı istikâmet
- (5) İlâhî ni'metüñe şükr ü minnet
Bizi zâhirde ḳıldıñ aña ümmet
- (6) ḫaḳîḳatde daḫı ḳıl aña peyrev
Bu yoldan irmesün iblîs idüp rev
- (7) Anuñ ḫabl-i metîn şer'î yâ Rab
Sebep olsun ḫalâş-ı ümmete hep
- (8) Ayırma sünnetinden eyle ümmet
Hem eyle ümmet içre ehl-i sünnet

- (9) Bizi kılma zalâlet fırkasından
Bürehne kıl Mürâ'î fırkasından
- (10) Biz 'âşî kullara sen eyle ihsân
Naşîp eyle bize 'irfân-ı Furkân
- (11) Dağı bulsun şefâ'at birle ğufrân
Bu nazmı hâfız olan ehl-i î mân
- (12) Bil anı hayrile bulur mükâfât
Resûlüñ rûhına viren şalavât
- (13) Sañadur hep şalāvât ibn-i Ādem
Selâm olsun saña ey Fahr-i 'Ālem⁷⁶

28b

- (1) Çün olduñ enbiyâ içre müselleme
'Aleyke'l-vâhidu şallâ ve sellem
- (2) Dağı olsun şalāvât u taḥiyyât
Vü teslîmât u tekrîmât u da'vât
- (3) Anuñ aşḥâb u âline temâmet
Ki vardur her birinde bir kerâmet
- (4) Kâmusı ehl-i dîne muḳtedâdur
Zalâlet ehline necm-i Hüdâ'dur
- (5) Bulara buğz iden ehl-i şeqâvet
Resûle eylemiş olur 'adâvet
- (6) 'Adâvet eyleyen aşḥâb u âle
'Adüvdur ol Resûl-i bâ-kemâle
- (7) Dağı hem anlara iden meveddet
Resûlu'llâha itmişdür muḥabbet
- (8) Gelübdür çâr-yâr evşâfına söz
(9) Huşûşâ çâr-yâr-i ehl-i temkîn
Olardur çâr-rükni Ka'be'-i dîn

---

⁷⁶ **Der-kenar** “Yalan hikâyelerle bin-nâs şâ'irdir hürâfi nâm, Bir'Arab çok'acâyib ve aña zîb naql iderdi”.

- (10) Metā‘-ı çār-sū-yı dîne ey yār
Olupdur cānile anlar hırîdār
- (11) Cinānda çār-tāk-ı kurb-ı Raḥmān
Mekān olmışdur anlara ke-mā-kān
- (12) Ola reh çār-dîvār-ı ‘anāşır
Hicāp olmadı çün Hakk oldu nāşır
- (13) İşit şiddîkuñ aḥvālin birāder
- (14) Bulardan siyemmā Bū Bekr-i Şiddîk
Resūlu'llāhı evvel kıldı taşdık

29a

- (1) Ol itdi bile hicret evvel ey yār
Dinildi ānî-i işneyn aña fi'l-gār
- (2) Resūlini Hudā emrile irşād
İdüben kıldı aña ulu dāmād
- (3) Fi'l-hadîâi's-şahîhi lev küntü müttehizen ḥalîlen gayre Rabbî lâ-teḥaztü Ebā
Bekrin ḥalîlen⁷⁷
- (4) Didi ol ehl-i İslāmuñ delîli
Hudā'dan gayrı idinsem ḥalîli
- (5) Ebū Bekr'i idinürdüm muḳarrer
Zihî ‘izz ü şeref Allāhu ekber
- (6) Aña buğz eyleyen ol ḳavm-i eşrār
Muḥalled olalar ṭamuda fi'n-nār
- (7) ‘Ömer evşāfına geldi maḳāle
- (8) ‘Ömer’dür ol Resūl’e yār-ı ānî
‘Adāletle pür itdi bu cihānı
- (9) Ḥalîfe oldu Hakk ol zıll-ı Raḥmān
Ḳaçardı sāyesin görünce şeytān
- (10) Olaydı ḳalbine bir nesne ilhām
Anı āyetde Hakk eylerdi i‘lām
- (11) Buyurmuşdur bunı ol Faḥr-i ‘Ālem
Ger olmasam rūsül ceşşine ḥātem

⁷⁷ (Tirmizî, “Menâkıb”, 14, 15).

(12) Ki benden şoñra gelseydi peyamber

‘Ömer olurdu bil anı muqarrer

29b

(1) Lev kâne ba’dî nebiyyen le-kâne ‘Ömer ibnü'l-Ḥaṭṭâb⁷⁸

(2) Odur ‘adlile fetḥ iden cihânı

Aña buğz eyleyen görmez cinânı

(3) Çün oldı dîn içünde qadri a‘lâ

Pes andan rāzî olsun Ḥaḫḫ Te‘ālâ

(4) Olur evşâf-ı ‘Oâmân bu maqâle

(5) İmâm-ı şâliş oldı çünki ‘Oâmân

Ḥayâsından utandı cümle insân

(6) Tilâvet eyleyüp olurdu ‘âmil

Ki oldı câmi‘-i Ḳur‘ân-ı kâmil

(7) İdüp techîz ceş-i ‘usret ol şâh

Bu yolda bezl-i emvâl itdi li’llâh

(8) Resûlu’llâh getürmişdür beyâna

Çü gire enbiyâ bâğ-ı cinâna

(9) Refîki ola anda her nebînüñ

Benüm ‘Oâmân ola olsun yaqînüñ

(10) Fi'l-ḥadîâi li-küllî nebiyyin refîkun fi'l-cenneti ve refîki fi-hâ ‘Oâmânü⁷⁹

(11) Severdi cânile Ḳur‘ân’ı ol hân

Anuñ üstinde virdi ‘âkıbet cân

(12) Şehîd olmağa virdi çün rızâyı

Rızâ-yı Ḥaḫḫ ile bulsun ‘aṭâyı

(13) Maqâlât-ı ‘Alî geldi beyâna

(14) ‘Alî’dür yâr-ı râbi‘qadri a‘lâ

Kerîmun kerrema’llâhu Te‘ālâ

30a

(1) Saḫâvet ma‘deni kân-ı kerâmet

Şecâ‘at menba‘ı şâh-ı velâyet

⁷⁸ Manzûme-i Akâid’de bu cümleinin başında ‘Fi'l-ḥadîâi’ bulunur.

⁷⁹ (Tirmizî, “Menâkıb”, 19).

- (2) Emîr-i haydar-ı saff-der durur ol
    Çavîdür kâli‘-i Hayber’dürür ol
- (3) Şeh-i Düldül-süvâr-ı vaşf-şikendür
    Neberd-ârâ vü merd-i tîğ-i zendür
- (4) Anuñ Haqqında geldi niçe ahbâr
    Biri budur didi Maḥbûb-ı Ğaffâr
- (5) Fi’l-ḥadîâi ‘Aliyyun minnî ve ene min ‘Aliyyin⁸⁰
- (6) ‘Alî benden ben andanım bil anı
    Çabûl eyle Resûlinden olanı
- (7) Çarîn idüp anı yâ Rab rızâna
    Türâp it Bû Türâbî murtażâna
- (8) Maḳâlât-ı İmâmeyn-i Hümâmeyn
- (9) İmâmeyn-i hümâmeyn-i şehîdeyn
    Ḥasîbeyn-i nasîbeyn-i reşîdeyn
- (10) Birisi nûr-ı mehtâb-ı şerî‘at
    Birisi nûr-ı gül-zâr-ı ḥaḳîḳat
- (11) Birisi nûr-ı mehtâb-ı şerî‘at
    Birisi nûr-ı gül-zâr-ı ḥaḳîḳat
- (12) Bulardur merdümeyn-i ‘ayn-ı a‘yân
    Bulardur gevhereyn-i baḥr-i ‘irfân
- (13) İki ‘ayn-ı şu‘â‘-ı mihr-i îḳân
    Ki oldılar ziyâ-yı dîn ü imân
- (14) Çü sıbteyn-i Resûl idi muḥaḳḳak
    İkisinden daḥı râżî ola Ḥaḳḳ
- (15) Beyân-ı Vaşf-ı Aşḫâb-ı Kirâmeşt
- 30b**
- (1) Daḥı ‘ammeyn-i ol Faḥr-i Cihânuñ
    Biri ‘Abbâs u biri Ḥamza anuñ
- (2) Şu gün kim Ḥaḳḳ Te‘âlâ ola Çâżî
    Kemâlile bulardan ola râżî

---

⁸⁰ (Tirmizî, “Menâkıb”, 21).

- (3) Dağı aşhâb-ı dî-nüñ kâm-rânı
Olanlardur mübeşşer bi'l-cinânı
- (4) Dağı aşhâb-ı Bedr itse mürürü
Ayuñ on dördü gibi ola nürü
- (5) Muhâcirler ki hicret itdi bile
Gidüp anuñla bir ilden bir ile
- (6) Dağı anlar ki oldılar aña yâr
İdüp da‘vet aña oldılar enşâr
- (7) Olanlar bey‘at-ı rızvâna hâzır
Ola cennetde Rızvân yâr ü nâşır
- (8) Dağı Aşhâb-ı Şuffe her ne kim var
Görelər şuffe-i cennetde dî-dâr
- (9) Müdâm olsun âenâlar şeyh eger şâbb
Aña olanlar üzre âl ü aşhâb
- (10) Bu ‘İlmî cümle aşhâb-ı güzî-nüñ
Ayağı toprağıdur her birinüñ
- (11) Muhibbüz cümlesine yâ ilâhî
Bizi anlarla haşr it⁸¹ ke-mâ-hî
- (12) Resül-i Ekrem’e oldılar aşhâb
Kamusından ola râzî o Vehhâp
- (13) Beyân-ı tâbi‘ ìn ü müctehidler
- (14) Dağı rahmetler olsun tâbi‘ ìne
Ki anlar ictihâd itdi bu dîne

31a

- (1) Huşûşâ Hazret-i Nu‘mân-ı Ekrem
İmâm-ı A‘zam u sulţân-ı a‘lem
- (2) Çü aşlı ââbit olmışdur şerâda
Olupdur rif‘at-i fer‘î semâda
- (3) Sirâc-ı ümmet olup oldı efhâm
Ziyâ-yı mezhepile tıldı ‘âlem
- (4) Dili deryâ-yı dürr-i hikmet idi

---

⁸¹ Manzûme-i Akâid’de bu kelime ‘eyle’ olarak geçer.

- Dağı mir'ât-ı nūr-ı 'işmet idi
(5) Ayağı tozu ehl-i dānişe tāk
O fāriğ halkdan halk aña muhtāk
(6) O cem' eyledi envā'-ı kemāli
Pes oldu cümle nās anuñ 'ıyāli
(7) O zabt eyledi ahkāmı temāmet
Kala ālemde nāmı tā kıyāmet
(8) O bildürdi harāmıle helāli
Uy aña terk idüp cehl ü zalāli
(9) Bil 'İlmî oldu anuñ mezhebinde
Tefakkuhda taşavvufda vü dînde
(10) İmām-ı āānî oldu dîne Mālik
Anuñ 'ilmi-y-le hep taldı⁸² memālik
(11) Ehādîâ-i Resūli eyledi cem'
Ziyā virdi yaqub bu dîne bir şem'
(12) Çü 'ilm-i dîni ihyā eyledi ol
İde ol Mālikü'l-Mülk anı maqbūl
(13) Gelüp andan imāmeyn-i hümāmeyn
İdüp ihyā-yı dîn-i fahr-i kevneyn
(14) Beyān eylediler anı muhakkağ
Kıyāsa evfağ ola nāsa erfak⁸³

31b

- (1) İmāma oldılar şākird-i kābil
Uşūlünden çıkardılar mesā'il
(2) Gelüp soñra Muḥammed ibn İdrîs
Ki Şāfi'î olup ol itdi tedrîs
(3) İdüp cehdile dînde ictihādı
Zalālet zümresine oldu hādî
(4) Kıyāmetde 'uşāt olduğda sekrān

⁸² Manzûme-i Akâid'te 'taldı hep'diye geçer.

⁸³ **Der-kenar** "İmām Yusufi ve imām Muḥammed, errahmete's-samed "

- Ola ol şāfi‘-i erbāb-ı ‘iṣyān
- (5) Pes andan geldi ol bürhān-ı ekmeḷ
İmām-ı Aḥmed-i Ḥanbel mükemmel
- (6) ‘Ulūm-ı şer‘e ol itdi şürū‘ı
İdüp temhîd uşūli vü fūrū‘ı
- (7) İdüp aşlından iḥrāc-ı mesā’il
Kılup vāzıḥ beyān itdi delā’il
- (8) İlāhî cümlesine raḥmet eyle
Ḳamusınuñ mekânın cennet eyle
- (9) Daḥı mezhepleriyle olan ‘āmil
Şefā‘atle ideler anı kāmil
- (10) Ḳuluyuz cümle ehl-i ictihāduñ
Ḥudāyā ḥürmetine bu ‘ibāduñ
- (11) Müyesser eyle bize ‘ilm-i dîni
Ḳıyāmetde kıl anlaruñ ḳarîni
- (12) ‘İnāyet kıl bu ‘İlmî-i derd-mende
Olupdur ictihād ehline bende
- (13) Bile ḥaşr eyle anlarla ilāhî
Şefā‘at ideler gide günāhı
- (14) Daḥı ‘ilm ehline kim itse raġbet
Bularla ḥaşr ola iden muḥabbet⁸⁴

32a

- (1) Cemî‘ mü‘minîni eyle mes‘ūd
Ecip da‘vâtinā yâ şāḥibe'l-cūd
- (2) İmām-ı A‘zam âenāsına tetimme
- (3) Olan Nu‘mān ism-i şāh-ı mu‘azzam
Olup üstādlara üstād-ı a‘zam
- (4) Cihāna eyleyüp āşarı te’âir
Ki ḥalkı nān-ı ‘ilmi eyledi sîr

⁸⁴ **Der-kenar** “Bir mevḥîb men’ allemeni ḥarfen feḳād şabbernā ‘abden”

- (5) Niçe yüz bin ‘aşā’ir zāhip oldı
E‘ālî mezhebine t̄alip oldı
- (6) Fezā’ille imām-ı ‘ālem oldı
‘Ulūmile hūmām-ı a‘lem oldı
- (7) Kānı anuñ gibi bir merd-i fāzıl
Telāmîzinde bî-ḥaddür efāzıl
- (8) O kân-ı ictihād olup muḳalled
Yazılmış mezhebinde biñ mücelled
- (9) Ne biñ yüz biñden artuḳdur kitābı
Degüldür ḥaşra kâbil yok ḥisābı
- (10) Uşul-ı ‘ilmi āyāt u eḫādîâ
Var aḫkāmında iḫkām-ı eḫādîâ
- (11) Uşulile mesā’il ictihādı
Musahḫardur aña bildürdi Hādî
- (12) Añılan Şāfi’î ol İbn-i İdrîs
Niçe uludan almış nūr-ı tedrîs
- (13) Aña olmuş Ebū Yusūf bir üstād
Anuñ tilmîzi itmiş anı irşād
- (14) İmām A‘zam’dadur ekâer işābet
Özidür müftî vü şadr-ı niḳābet

32b

- (1) Ḥaḳāyıklı yazup āyāt-ı Ḥaḳḳ’ı
Ol açsa tañ mıdur ebvāb-ı şıdkı
- (2) Eḫādîâde anuñ çok ictihādı
‘aceb mi diñse a‘lām-ı cihādı
- (3) Fezā’ille müsellemler bir ‘alemdür
Sîrâc-ı a‘zam u ḳuṭb-ı ümemdür
- (4) Yazılmış medḫine niçe mücelled
Mükemmel medḫ olunmuş ol muḳalled
- (5) E‘ālî eyleyüp taşdîḳ ü te’yîd
Ehālî mezhebine kıldı taḳlîd
- (6) Ne ḥaddidür benüm gibi faḳîrūñ
Yaza medḫin o zāt-ı bî-nazîrūñ

- (7) İmām A‘zam gibi bir merd-i ‘ālî
Didiler gelmeye hergiz e‘ālî
- (8) Bilüñ vardur cihānda çār mezheb
Hanîfe mezhebi oldu müzehheb
- (9) Hanîfe mezhebinde nice fâzıl
Var anlar dürlü fazlile efâzıl
- (10) Olan bu mezhebüñ ‘ilmine mâlik
Zehâbında olur mı ğayra sâlik
- (11) Budur üç mezhebüñ Haqqında güftâr
Dirüz Haqq itmezüz birine inkâr
- (12) Dirüz ki Hazret-i Nu‘mân-ı A‘zam
İşâbetde kamudan ol mu‘azzam
- (13) Ol olmuş mazharı ‘ilm-i ilâhuñ
Gider var ise dilde iştibâhuñ
- (14) İşit münkirleri ilzâm-ı hüccet
Ki eyler ihticâcı ehl-i behcet

33a

- (1) Hanîfîler gürühunda ulular
Degil ta‘dâda qâbil bahtlular
- (2) O mezhebde ‘udülile e‘âlî
Komaz evşâfin inkâra mecâlî
- (3) Muqaddemlerde çok ğâyet efâzıl
Mu‘ahharlarda var hem niçe fâzıl
- (4) Diyâr-ı Rûma olmuş revnağ ü zîb
Burada nazm olup olındı tertîp
- (5) Der-vaşf-ı Müftî'r-Rûm Ahmed bin Kemâl Paşa el-merhûm
- (6) Kemâl Paşa'nuñ oğlı fâzıl-ı nâs
Kemâlâtıyla olan kâmil-i nâs
- (7) Yazup bî-ğadd teşânîf-i güzîde
Fezâ'il ile olmuş o ferîde
- (8) Resâ'ille kütüp ki kendü yazmış
‘Adedde altı yüz on sükker ezmiş
- (9) Niçe yıl ins içinde müftî oldu

Gelüp her isteyen fetvâsın aldı

(10) Der-medh-i Müfti'r-Rûm Şâhibu'l-'Ulûm Kâhramanü'l-Ûrûm Sâ'dî Efendi el-merhûm

(11) Olan müftî efendilere eslâf

Fezâ'ille olupdur cümle eşrâf

(12) Velî Sa'dî Efendî gibi müftî

O şadra gelmeye bir öyle müftî

(13) Zamânında dimiş ehl-i te'ennî

Ol 'âlî şâna Sa'de'd-dîn-i âânî

33b

(1) Dir isem seyyid-i ehl-i siyâdet

Yeter seyyid-şerîfe o sa'âdet

(2) Be-'ilm-i hâzret-i seb'u'l-meâânî

Aña lâyıq degil ta'bîr-i âânî

(3) E'âlî mefharı Sa'dî Efendi

Ehâlî Fârisî tab'ı semendî

(4) 'ARab Hâssân'ı Selmân-ı 'Acemdür

Fezâ'ille o kâmil muhteremdür

(5) 'Ulûm aşhâbı dir miâli az oldı

Bu dehre bû'l-fezâ'il müftî geldi

(6) O ma'kül 'ilme seyyid âânîsidür

O menkül 'ilme Teftâzânî'sidür

(7) Çü Sîbeveyhile Ahfeş ü Ferrâ

'Ulûm-ı nahv u şarfi yazdı garrâ

(8) Göreydi Sa'dî şermende olurdu

Bu iki fende hüd bende olurdu

(9) 'Alî Sînâ işitse mantıkından

Olurdu medh-i pâki Mantık'ından⁸⁵

(10) Mu'allimlerle bahâ itse hikemde

Zuhûr eylerdi mâhiyyât-ı 'umde

---

⁸⁵ Mazume-i Akâid'de 'Mantıkından' diye geçer.

- (11) İlâhiyyātuñ eşnâfında ‘ilmi
Bilindi herkese ol fende ‘ilmi
- (12) Ma‘ânîden beyân itse mesâ’il
Diyeler zindedür Sehbân-ı Vâ’il
- (13) Buğûrında halîl-âsâ ‘arûzuñ
İdübdür ‘ilmini ihyâ ‘arûzuñ
- (14) Eḥādîâ ‘ilminüñ Müslim nişanı
Buḥârî-veş Saḥîḥ eyler beyânî⁸⁶

34a

- (1) Kırâ’atde daḥı ol Ca‘berîdür
‘Ulûmuñ cümlesinüñ reh-beridür
- (2) O yazmış keşf-i tefsîr-i şerîfe
Revâ ‘allâme dinse ol münîfe
- (3) ‘aceb mi nüktedân-ı ‘ilm ü ‘irfân
Cevâhir sözlerine itse iz‘ân
- (4) Bilüp aḥvâl-i mebde’-le ma‘âdî
Yazup aḥlile müşkil yer ḳomadı
- (5) Der-zikr-i Ekmelü'l-Müte’ahḥirîn Mevlânâ ve Evlânâ Şeyḥ Muḥammed bin İlyâs
Müftî'r-Rûm el-merḥûm
- (6) Efâzıl şınfınuñ bir dil-pesendi
Yazılmışdur Çivi-zâde efendi
- (7) Olup ma‘lûmı aḳvâ-yı mesâ’il
Cevâbın aldı andan cümle sâ’il
- (8) Tetimmât-ı mütimmînde etemmdür
Metânetde diyânetde ‘alemdür
- (9) Niçe yıl fazlile ol nehr-i sâ’il
Fetâvâ virüp itmez nehr-i sâ’il
- (10) İdüp cânına rahmet Ḥaḳḳ Te‘âlâ
İde ‘uḳbâda da ḳadrini a‘lâ

---

⁸⁶ **Der-kenar** “Mu‘allim-i evvel Aristo âânî Fârâbi, İbn-i Sînâ naşr-ı ḫusî”

(11) Müftî Ebu's-su'ūd efendi merhûm vaşfidır hâce Çelebi diñmekle ma'rûfdur

(12) Biri Hâce Çelebi müftî'-i dîn

Fezâ'ille niçe yıl buldı ta'yîn

34b

(1) Ebi dirseñ revā aña Su'ūd'uñ

Nazîri gelmez ol 'âlî vücûduñ

(2) Didi fazlına yüce ehl-i inşâf

Görinmezdi aña yavısı kadar Qâf

(3) Yazup tefsîri Qur'ân-ı Kerîm'e

Ma'ânî viridi Furkân-ı 'Azîme

(4) Hanîfî mezhebinde 'âlî tefsîr

Mükemmel yazdı olmaz vaşfi ta'bîr

(5) İlâhî yazma anuñ seyyi'âtın

Fezâ'il eyle esbâb-ı necâtın

(6) Şerefdür mezheb-i Nu'mân'a ey cân⁸⁷

Bu mezhebe şehen-şâhân-ı ezmân

(7) Huşûşâ ki Selâtin-i celî-şân

Selâtin-i cemî'-i Âl-i 'Oâmân

(8) Alup nûr-ı mağârible meşâriq

Cihân 'Oâmâniyânla oldu şâriq

(9) Olan hâmis 'aşer 'oâmâniyâna

Nazar itdüm Murâd Hân-ı zamâna

(10) Bu şer'üñ ol ki olmışdur penâhı

Yüzinde berq urur nûr-ı ilâhî

(11) Mükemmeldür kemâlâtıyla zâtı

Mücellâdur ma'ârifle şıfâtı

(12) Velî sîretlüdür şâh-ı velâyet

Anuñdur zâhir ü bâtın vilâyet

(13) Murâda irgirür ehl-i murâdı

Oqınur huṭbede devletlü adı

---

⁸⁷ Manzûme-i Akâid'te bu kelime 'hân' olarak geçer.

(14) Re‘āyānuñ olup Hakkı ri‘āyet

Ola ‘aşrında āsūde ra‘iyyet

35a

(1) Virüp her bir emānātı emīne

‘Adāletler ola ehl-i zemīne

(2) Bunuñ ‘aşrında nakliyyāt-ı Nu‘mān

Ola ‘izzetde bula şān u ‘unvān

(3) ‘Adllerle Murād Hān-ı zamānı

İdüp dünyā vü ‘uqbā kāmranı

(4) İlahi vir ulu'l-emre ‘ömürler

‘Adāletle ide dā’im emirler

(5) Şehūñ işlāh-ı ‘ālemdür murādı

Ziyāde ola her dem ‘ilm ü dādı

(6) Olup cārī şerī‘atle ‘adālet

Ola āsūde-ḥāl cümle eyālet

(8) İlahī Hazret-i Müftī Efendī

Murād Hān’a ide şer‘ile pendi

(9) İlahī eyle dā’im devletini

Göre her dem o fetvā ‘izzetini

(10) İdüp şer‘inde küllī ğayretini

Çıl āsūde Muḥammed ümmetini

(11) Cemī‘ mü’minīni eyle mes‘ūd

Ecip da‘vātinā yā şāḥibe'l-cūd

(12) Maḳāledür du‘ā-yı ḥayr-ı sultān

(13) Pes andan şoñra lāzım oldu yine

Du‘ā itmek şeh-ı rüy-ı zemīne

(14) Buña nāṭıḳ durur āyāt-ı Qur‘ān

Bilür anı olan ḳalbinde ‘irfān

(16) Ḳāle'llāhu Te‘ālā yā eyyuhellezīne āmenū

35b

(1) Eṭī ‘u'llāhe ve eṭī ‘u'r-resūle ve uli'l emri minküm

(2) Ulu'l-emre iṭā‘at oldu pes farz

Ki es-sultānu zıllu'llāhi fi'l-‘arz

- (3) Şeh-i iklîm sultân-ı memâlik
Ola ‘adlile râh-ı şer‘e sâlik
- (4) Resûlüñ şer‘ini ola o rā‘î
Ki cümle ‘âlem ola aña dā‘î
- (5) Çün ola pâdişeh şer‘üñ penâhı
Yolına cân virür cümle sipâhî
- (6) İderler râh-ı sultâna sülûkı
Ki en-nâsu ‘ale'd-dîni'l-mülûkı
- (7) Olalar cümle şer‘ üzre bu ümmet
Ziyâde ola her gün ehl-i sünnet
- (8) Resûlüñ şer‘i bula hem kemâli
Şaķî olanlaruñ ire zevâli
- (9) ‘Înâyetler ide ol şâha Mevlâ
İde günden güne kıdrini a‘lâ
- (10) Ola hem ‘izzet ü baķtı ziyâde
Daķı hırşîd-i iķbâli ziyâda
- (11) Şu‘â‘-ı mihr-i rif‘at ola tâbân
‘Adûsınuñ ola ķahrı şitâbân
- (12) Zamânında şerî‘at ola cârî
Ĥudâ her işde kılsun⁸⁸ aña yâri
- (13) O ‘adlile cihânı ide ma‘mûr
Ĥudâ ide anuñ sa‘yini meşķûr
- (14) Ķâle'llâhu'l-melikü'l-mennânu'd-deyyânu inne'llâhe ye'muru bi'l-‘adli ve'l-iĥsâni

36a

- (1) Ĥudâ’nuñ emridür çün ‘adl ü iĥsân
Ol emre imtişâl ide bu sultân
- (2) Gire ol şer‘ ü ķânûnile yola
Anuñla ĥükm ide şaķileşola
- (3) Anuñ eyyâm-ı ‘adlinde vilâyet
Olup emn üzre hem ola ĥimâyet

⁸⁸ Manzûme-i Akâid’te bu kelime ‘ķılsuñ’ olarak geçer.

- (4) Ola ol ehl-i İslāmuñ imāmı
Ki tenfîz ide aḥkāmı tamāmı
- (5) Ḥudūdı eyleye dā'im iḳāmet
İdeler emr ü nehyine iṭā'at
- (6) Zekātı alup ol vire yerine
Tağallüp ehli ḳahrından yerine
- (7) Ne ḳuttā'-ı ṭarîḳi ḳoya yolda
Ne uğruluk ideni sağ u solda
- (8) Nizā'ı ḳaṭ'ü ref' ide fesādı
Ḳabül ide şehādāt-ı 'ibādı
- (9) Cihānda emr-i şer'ide şāyi'
Ḥuḳūḳ-ı müslimîn olmaya zāyi'
- (10) Cihād idüp ğazāda ola ḳā'im
İde 'adlile taḳsîm-i ğanā'im
- (11) Oluban ḳādir-i tenfîz-i aḥkām
İde ḥıfz-ı ḥudūd-ı dār-ı İslām
- (12) Hem inşāfile ide Ḥaḳḳı ma'lūm
Ḳomaya zālîm üzre Ḥaḳḳ-ı mazlūm
- (13) Murād oldur cihānda şāh ola ol
Ki es-sultānu zıllu'llāh ola ol
- (14) Cihānuñ cānidur Sultān Murād Ḥān
Güzîni dūdmān-ı Āl-i 'Oāmān

36b

- (1) Mehābetle ṭuta nāmı cihānı
'Adūsı dileye her dem emānı
- (2) Vireler her ne deñlü istese māl
Ḳırup tek itmesün milkini pā-māl
- (3) Mübārek zātına ola du'ālar
Devām-ı rif'ati için āenālar
- (4) Hümāyün devleti olsun muḥalled
Muẓaffer ola a'dā'ya mü'ebbed
- (5) Ola fermān-beri hep rey'-i meskūn
Bula zāt-ı şerîfi 'ömr-i efzūn

- (6) Hubūb itsün nesim-i feth ü nuşret
Hem Allah'dan irüşsün 'avn ü 'izzet
- (7) Du'ā-yı feth irüşsün āsmāna
Şabā-yı naşr girsün bād-bāna
- (8) Yemen yümnile feth ola ke-mā-kān
Muṭi' ola cem'i-i ehl-i 'işyān
- (9) Müselmānlar şayup aşhāb-ı kahrı
İçürsünler 'adūya āb-ı zehri
- (10) Hārāp olsun ser-ā-ser milk-i evbāş
Kızıl kana boyansun hep kızilbaş
- (11) Yehūdā vü Naşārā'dan deniler
Fürū-māye 'akılsız küşteniler
- (12) 'Alef olsun olar şemşir-i tize
İrişsün Rāfizi şadrına nize
- (13) Dağı Bağdād'ı feth ide cünüdü
Kıralar cümle ol hamr-ı cühüdü
- (14) Gele dergāhına hayr haberler
İrişe sem' -i pākine hūnerler⁸⁹

37a

- (1) Bu sözlerle du'ādur āna maşşūd
İde 'ömrin ziyāde Hāyy ü Ma'būd
- (2) Murādum ol qabül eyle du'āmı
Quluñum çünki ben 'āşî vü 'āmi
- (3) Du'ām oldur ki sultān-ı zamānî
Qılup 'ādil viresin çok emānı
- (4) Olasın dā'imā anuñ zahîri
Her işinde mu'îni vü naşîri
- (5) Dağı fazluñla lütf idüp İlāhî
Olasın sen Murād Hān'uñ penāhı
- (6) İlāhî eyleyüp lütf-ı 'ibādı

---

⁸⁹ **Der-kenar** "Rāfzi rüz kıyāmet hārbud-ı zîr hōd bakın işaretdir."

- Bağışla ‘āleme Sultān Murād’ı
(7) İdüp a‘dāsını hışmile maḳhūr
    Ḳamu aḥbāb-ı devlet ola mesrūr
(8) Ola maḳbūl-i ‘ālem cümle kārı
    Hümāyūn ide menşūrını Bārı
(9) Ola beyt-i dili ‘ilmile ābād
    İde mülk-i ‘adūyı tā ki ber-bād
(10) Sülūk itsün ʔarîḳ-i ‘adl ü dāda
    İrüşsün Ka‘be’-i ‘izz ü murāda
(11) Hudāyā bu du‘āmı eyle maḳbūl
    Emîn olsun buña âmîn diyen ḳul
(12) Murād iderse ola ‘ömri aṭvel
    Ola ol cümle şehlerden pek a‘del
(13) İlāhî vir reşadı Hān Murād’a
    İki ‘ālemde tā ire murāda
(14) Medār-ı emr-i cumhūr ola rā’yı
    Murād ehli bula andan recāyı

37b

- (1) Dil-i pākin şerî‘at maḳharı ḳıl
    Cihānuñ āfītāb-ı enveri ḳıl
(2) Senüñ emriñi icrā ḳıl rızāsın
    Resülüñ sünnetin ḳıl reh-nümāsın
(3) Umūr-ı şer‘e ḳılsun inḳıyādı
    ‘Adālet itmek olsun hep murādı
(4) Zekāsı āfītābı ola pür-nūr
    Cihān ‘adlile ola şād u mesrūr
(5) Zebān-ı tîḡi tevbe vire ḥalka
    Hidāyet eyleye gümrāhı ḥaḳḳa
(6) Ne kār-ı ḥayra kim ola mübāşir
    Aña te’sîr ide Allāh-ı Kādir

- (7) Murādātın virüp⁹⁰ cümle mühimmin
Müheyyā eyleye dā'im Müheymin
- (8) İlāhî aña tevfiķüñ refiķ it
Meded-kārî-i fazluñ hem-țarîķ it
- (9) Hemîşe 'ilm ü 'adl ola murādı
Maşûn ola belâlardan bilâdı
- (10) Hemîşe 'ilm ü 'adl ola murādı
Maşûn ola belâlardan bilâdı
- (11) Muħîț ola 'ulûmı cümle hâle
Ki tâ aldanmaya her mekr ü âle
- (12) Muħîț olduķda aħvâle zamîri
Şerî'at emrinüñ ola zahîri
- (13) Cihân fermân-beri ola hemîşe
'Adâlet reh-beri ola hemîşe
- (14) Hemîşe 'adl ola aña müyesser
'Adûsı ola her demde mükesser
- (15) Kemâli arta dâ'im ola enver
Cihânda 'adlile ola mu'ammer

38a

- (1) Zemîn üstinde 'adli ola memdûd
Hemîşe hem-dem ola 'adl-i mes'ûd
- (2) Beyân-ı ba'îşeyn-i nazm u tertîb
- (3) Meger bir dem cihân olmışdı pür-şûr
Olup ehl-i zalâlet hayli mevfûr
- (4) Zuhûr itdi niçe bâtıl mezâhip
Bilüp Hakkı aña sen olma zâhib
- (5) Bilürdi fırķa'-i aşhâb-ı tuġyân
Kamu zındîķ u mülhid ehl-i 'ișyân
- (6) Egerçi şekli İslâma muvâfiķ

---

⁹⁰ Manzûme-i Akâid'te bu kelime 'vire' olarak geçer.

Ve lîkin i'tikâdında münâfîk
(7) Nitekim Faḥr-i 'Âlem ḳadri 'âlî
Bilüp vahy-i ilâhî-y-le bu ḥâlî
(8) Buyurmuş durur ol şâhib-nübüvvet
Ki olur yetmiş üç fırḳa bu ümmet
(9) fî-Şaḥîḥu'l-Buḥârî ve Müslim ve Bâḳî'l-Kütübi's-Sitteti 'an 'Abdullâh ibn
'Ömer Raziya'llâhu (10) Te'âlâ 'anhümâ ennehu ḳâle kâle Resûlu'llâhi Şalla'llâhu
Te'âlâ'Aleyhi ve Sellem le-ye'tiyenne 'alâ ummetî (11) ke-mâ etâ 'alâ benî
İsrâ'ile hezve'n-na'li bi'n-na'li ḥattâ in kâne minhum (12) men etâ ummehu
'alâniyeten le-kâne fî ummetî men yeşna'ü zâlike ve inne (13) benî İsrâ'ile
tefferakât 'alâ işneyni ve seb'îne milleten ve se-tefteraḳu (14) ummetî 'alâ şelâşin
ve seb'îne milleten. Küllühüm fî'n-nâri illâ milleten vâḥideten. 'Ali-yi rahmânir-
râḥmet

38b

- (1) Ḳâlû men hiye yâ Resûla'llâhi
Ḳâle mâ ene 'aleyhi ve aşḥâbî⁹¹ nazmü'l-ḥadîâ⁹²
(2) Cehennemdür ḳamusınuñ maḳâmı
Ki bozdılar nizâm ü intizâmı
(3) Meger bir fırḳadur bulan necâtı
Ki Ḳur'ân üzre ol tutdı âebâtı
(4) Şu sünnet kim ḳodı aşḥâb-ı Ḥazret
Girüp ol yola ola ehl-i sünnet
(5) Çıḳar mâye nuşuşı muḳtezâdan
Aña virmeye ma'nâlar hevâdan
(6) Ḳalan yetmiş iki 'âşîlik itmiş
Zalâletde biri birine yetmiş
(7) Ḥazer ḳıl gitmedenrâh-ı zalâle
Sülûk eyle tarîḳ-i i'tidâle
(8) Ḥuṭûṭile Nebî itdi işâret
İder ol rüşdi olana kifâyet

⁹¹(Tirmizî, "İman", 18)

⁹²Manzûme-i Akâid'te bu son iki kelime geçmez.

(9) fi'l-Meşābîḥ 'An ibn-i Mes'ūdin raziya'llāhu Te'ālā 'anhu Ennehu k̄āle ḥaṭṭa lenā
(10) Resūlu'llāhi ṣallallāhu Te'ālā 'aleyhi ve sellem ḥaṭṭen āümme k̄āle Hāzā
sebīlu'llāhi āümme ḥaṭṭe (11) ḥuṭūten 'an yemīnihi ve 'an şimālihi fe-k̄āle hāzīhi
sübülün 'alā külli sebīlin (12) minhā şeyṭānun yed'ū ileyhi⁹³ ve qara'e "Enne hāzā
sırāṭi (13) müstaḳimen fe'ttebi'ūhu ve lā-tettebi'ūs-sübüle fe-teferraka biküm (14)
'an sebīlihi⁹⁴ intehā süretehu hākezā

39a

şeyṭānū'l-Hāşimiyye	cehennem	şeyṭānū'd-Dehriyye	cehennem
şeyṭānū'l-Mürci'iyye	cehennem	şeyṭānū'l-Mu'attıla	cehennem
şeyṭānū'l-Muḳani'iyye	cehennem	şeyṭānū'l-Evliyā'iyye	cehennem
şeyṭānū'l-Havvāriyye	cehennem	şeyṭānū'l-'imādiyye	cehennem
şeyṭānū'l-Ḥikemiyye	cehennem	şeyṭānū'l-itihādiyye	cehennem
şeyṭānū'l-şüriyye	cehennem	şeyṭānū'l-Ġnādiyye	cehennem
şeyṭānū'l-'Ābidiyye	cehennem	şeyṭānū'l-ibāḥiyye	cehennem
şeyṭānū'l-Cebriyye	cehennem	şeyṭānū'l-Ḥüriyye	cehennem
şeyṭānū'l-Ezeliyye	cehennem	şeyṭānū'l-Melāmiyye	cehennem
şeyṭānū'l-Naşriyye	cehennem	şeyṭānū'l-Mütekāsiliyye	cehennem
şeyṭānū'l-Yūnusiyye	cehennem	şeyṭānū'l-Ḥurūfiyye	cehennem
şeyṭānū'l-Mansūriyye	cehennem	şeyṭānū'l-Cārūdiyye	cehennem
şeyṭānū'l-Ḥaṭṭābiyye	cehennem	şeyṭānū'l-Butiriyye	cehennem
şeyṭānū'l-Sebā'iyye	cehennem	şeyṭānū'l-Cāhiliyye	cehennem
şeyṭānū'l-Ca'feriyye	cehennem	şeyṭānū'l-Menāmiyye	cehennem
şeyṭānū'l-ismā'iliyye	cehennem	şeyṭānū'l-şemṭiyye	cehennem
şeyṭānū'lMufazzaliyye	cehennem	şeyṭānū'l-Yezidiyye	cehennem
şeyṭānū'l-imāmiyye	cehennem	şeyṭānū'l-Bākrıyye	cehennem
şeyṭānū'l-Zeydiyye	cehennem	şeyṭānū'l-Benāniyye	cehennem
şeyṭānū'l-Rāfiẓiyye	cehennem	şeyṭānū'l-intizāriyye	cehennem
şeyṭānū'l-Ḥulūliyye	cehennem	şeyṭānū'l-Aḳṭā'iyye	cehennem
şeyṭānū'l-ilhāmiyye	cehennem	şeyṭānū'l-Muḥṭāriyye	cehennem
şeyṭānū'lMüte-cāhiliyye	cehennem	şeyṭānū'l-Heşamiyye	cehennem
şeyṭānū'l-Vākıfiyye	cehennem	şeyṭānū'l-Şabbāhiyye	cehennem
şeyṭānū'l-Ḥāliyye	cehennem	şeyṭānū'l-Kāmiliyye	cehennem
şeyṭānū'l-Maḳābiriyye	cehennem	şeyṭānū'l-Kerbiyye	cehennem
şeyṭānū'lMüstaḥdimiyye	cehennem	şeyṭānū'l-Bābekiyye	cehennem
şeyṭānū'l-Mürā'iyye	cehennem	şeyṭānū'l-Ḥaşviyye	cehennem
şeyṭānū'l-Ḥubbiyye	cehennem	şeyṭānū'l-Ḳaderiyye	cehennem
şeyṭānū'lḲalenderiyye	cehennem	şeyṭānū'l-Müte'abbidiyye	cehennem

⁹³ (İbn Mâce, "İman ve Fedāilü's-Sahābe ve'l-İlm", 1)

⁹⁴ (En'âm 6/153)

şeytānū'l-'indiyyen	cehennem	şeytānū'l-Cevālīkiyye	cehennem
şeytānū'l-Müşebbihe	cehennem	şeytānū'l-Müfevviža	cehennem
şeytānū'l-Kerrāmiyye	cehennem	şeytānū'l-Memtūriyye	cehennem
şeytānū'l-Ķarāmiṭa	cehennem	şeytānū'l-Cenāḫiyye	cehennem
şeytānū'l-Bāṭniyye	cehennem	şeytānū'l-Ḥavāric	cehennem
şeytānū'l-Vücūdiyye	cehennem	şeytānū'ş-şemrāḫiyye	cehennem

Vücūd-ı şāni' 'ālemi nefy idüp ve mā yuhlikūnā ille'd-dehr dirler

Cemî' eşyā' 'ayn-ı vücūd-ı Bārî'dür dirler Te'āla'llāhu 'ammā yeḫülüne 'uluvven
kebîrā

39b

(1) Żalāl ü bid'ate ifrāt u tefrîṭ

Ṭarîḳ oldı vü ḳıldı ḫalkı taḡlîṭ

(2) Oturur ṭaşra yollarda şeyāṭin

Olur pes orta yolda 'ismet-i dîn

(3) Şu kim ehl-i kemāl ü ehl-i dildür

Bilür kim ḫaṭṭ-ı evsaṭ mu'tedildür

(4) Dirîḡā ehl-i bâṭıl keâret-i var

Dirîḡā ehl-i Ḥaḳḳ'uñ ḳillet-i var

(5) Nazār ḳıl 'ayn-ı 'ibretle bu devre

Ki girmişdür buyurduḳları ṭavra

(6) Ḳamu dünyā-perest olmış müretteb

Ki derler çil zehebdir 'ayn-ı mezheb

(7) İdüp rüz-ı ümmîd ü bîme inkār

Ne rācîdür ne ḫā'if niçe bed-kār

(8) Kimi didi degüldür ḫaşr-i ma'ḳül

Ne cismānî ne rûḫānî olur ol

(9) Kimi itmedi nefyüñle iḳdām

Didi rûḫānîdür yok ḫaşr-i ecsām

(10) Kimisi cebr-i şırfa oldı zāhip

Tekālî fi pes anlar oldı sâlib

(11) Kimisi ḳā'il olmadı ḫisāba

Kimi îmān götürmedi Kitāb'a

(12) Olup her birisi bir fırḳa-i zâll

İderler Ḥaḳḳ yüzinden ḫalkı ızlāl

- (13) Muḥaṣṣal az kalmıŝdur ‘aḳîde
Ki pâk ola meger ki müttakîde
(14) Ŗu zâlim kim ‘aḳîde anda beddür
Muḳarrer bil ki kâfirden eŝeddür

40a

- (1) Görinür Ŗekl-i İslâm üzre aḥsen
Ṭarîḳ-i Ḥaḳḳ’a lîkin cümle reh-zen
(2) Koyup Ŗekl-i Ŗavâba niçe aḳvâl
İderler niçe ḥâlî zihni izlâl
(3) MeŖâyîḡ sözün idüp dâm-ı tezvîr
Kerâmâtın ider ḳâlile taḳrîr
(4) Ne bilür olmayan vâsıl o ḥâle
Nedür ma‘nâ-yı maḳŝûd ol maḳâle
(5) Olup bunuñla taḳlîd ehli maḡrûr
Ḥaḳîḳatden Ŗerî‘atden olur dür
(6) Fe-ḥâŖâ âümme ḥâŖâ kim ḥaḳîḳat
Ola Ŗer‘e muḥâlîf bir ṫarîḳat
(9) Ki Ḥaḳḳ’un Ŗer‘ olupdur Ŗâh-râhı
Bir ucı bundadır eyle nigâhı
(10) Bir ucı iriŖür milk-i cinâna
Sülûk iden buña gitmez yabâna
(11) Żalâlet daḡı çoḡ yoldur ki anuñ
Her ucı menzilibdür bu fenânuñ
(12) Öte ucları anuñ vâdî’-i nâr
Aña sâlik olan nâr içre yanar
(13) ‘Aḳâ’id ḥâŖılı vardı fesâda
Nitekim büy-ı nâ-ḡoŖ-ḡun fesâda
(14) Kelâma ḡalt ulaldan felsefiyye
Aḳall ḳaldı ‘aḳâ’idde Ŗafîyye
(15) Olup Ŗâyî‘ kelâm-ı pür-żalâlet
Cihânı ḳapladı ehl-i cehâlet

(16) Kerāmetden dem urur niçe eşhās
Geçinür ol celîs-i meclis-i hāşş⁹⁵

40b

- (1) Velî nefsi anuñ âu‘bāna beñzer
Taşı âdem içi kaplana beñzer
- (2) Egerçi kim giyer çok kimse şōfi
Velî her hırka postı⁹⁶ şanma şūfi
- (3) Taşavvuf nefsini pāk eylemekdür
Fenāyıla anı hāk eylemekdür
- (4) Ve illā şerr-i nās olur o kişi
Zalāl ü dağı izlāl olur işi
- (5) Mübāhîler tıutupdur bu cihāni
Kimi zāhir kimi olur nihāni
- (6) Sözinüñ aşlı yok ma‘nāsı yokdur
Kim anuñ mesnedi mebnāsı yokdur
- (7) Bu ‘İlmî dā‘înüñ Hakk’dur murādı
Denî dünyāya meyletmez fu‘ādı
- (8) Murādı buña Allāh ide ihsān
Ki şoñ demde ide teşbît-i imān
- (9) Hudāyā eylegil fazluñla tevfiķ
Geçür taķlîdden kıl ehl-i taķķiķ
- (10) İrişdür bizi ef‘āl ü şifāta
Hidāyet eyle hem tevḥîd-i Zāt’a
- (11) Bizi kıl muṭṭali‘ cem‘ ile farķa
Kerem kıl vir necāti şalma ğarķa
- (12) İlāhî Rabbenā yessir merāmî
Ecip da‘avāti ‘abdin müstehāmî⁹⁷
- (13) İrişdi vaķtı maķşūda şürü‘ it

⁹⁵ Ek “El cāhil kāl ḥafsen izā harekete fesā”

⁹⁶ Manzûme-i Akâid’ te bu kelime ‘giyen’ olarak geçer.

⁹⁷ Manzûme-i Akâid’te bu kelime ‘müntehāmî’ olarak geçer.

(14) Niçe olmaq gerek gūş it ‘aḳā’id
Ki cennet cānibine ola ḳā’id

41a

- (1) Ki nazm üzre beyān olunsa ey cān
Olur hıfzıyla iz‘ān itmek āsān
- (2) Budur vācib ḳula kim ide evvel
Vücūd-ı vācibi taşdıḳ-i ekmel
- (3) Ki oldur yaradan mülk-i cihānı
Temāmet āşikāre vü nihānı
- (4) Eḫad’dur olmaz ammā ‘adde ḳābil
O vāḫid şanma ki’sneyne muḳābil
- (5) O ba‘ā itdi Resūl-i müctebāyı
O rehber ḳıldı ḫalka Muştafā’yı
- (6) Hem indürdi aña Ḳur’ān u Furḳān
Aña tābi‘ olalar insile cān
- (7) Daḫı her ne ḫaber virdi Ḥudā’dan
Ne kim işitdilerse Muştafā’dan
- (8) Ki itdiler şıḳāt anı rivāyet
Resūlu’llāh’dan itdiler ḫikāyet
- (9) Ḳamusın eyleye ḳalbile taşdıḳ
Dilile eyleye iḳrār u taḫḳıḳ
- (10) Budur imān-ı icmālî muḫaşşal
Ki taşdıḳ ide Ḳur’ān’ı mufaşşal
- (11) Ki imān vācib olan cümle erkān
Kelāmu’llāh içünde oldu tibyān
- (12) Anuñ çün aña imān oldu ḳāfi
Ki odur emrāz-ı cehl ü şekke Şāfi
- (13) ‘Ulūmuñ cümlesin ol oldu cāmi‘
Ḳamu ‘ālimler oldu aña sāmi‘
- (14) Vücūd-ı vācibüñdür bu maḳāle

41b

- (1) Anuñ kim ola ‘aḳl u fikri şāfi
Vücūd-ı Vācibe itmez ḫilāfi

- (2) Olanlar ‘ālem-i imkāna nāzır
Bilürler Vācib’i her şey’e Qādir
- (3) Cihānda mümkinе yok şanma gāyet
Bulur Vācib’de elbette nihāyet
- (4) Nazar da eyleseñ im‘ān u tedkik
Beyān eyler bunu bürhān-ı taḫḫik
- (5) Nizām-ı ḥāne’-i dünyā müretteb
Delil oldı Vücūd-ı Vācib’e hep
- (6) Yapılmaz ḥāne bānî olmayınca
Yazılmaz naḫş Mānî olmayınca
- (7) Fenā dārında cüz’î beyt-i ma‘mūr
Olur mı olmasa mi‘mārumuz dūr
- (8) Ya bu nüh-ḳubbe’-i çarḫ-ı mu‘allā
Hiç olur mı ola bî-şun‘-i Mevlā
- (9) Vücūda gelmez idi bunca eşyā’
Ger ol Qayyūm u Ḥayy itmese iḫyā’
- (10) Ya ‘Anḳā’ dem urur mıydı ‘ademden
Aña feyz irmese Qāf-ı kıdemden
- (11) Cihānda cümle a‘rāz u cevāhir
Ḥudā’nuñ ḫalkı ile oldı zāhir
- (12) Velî anuñ vücūd-ı tāb-nāki
Olupdur muḳteżā-yı zāt-ı pāki
- (13) Ne cevher zātı anuñ ne ‘arāz dur
Ḳamu eşyā’da fi‘li bî-ğarāz dur
- (14) Ḳamunuñ mebdе’i vü merci’idür
Buna şāhit kelām-ı irci’idür

42a

- (1) Şu dā’imdür ki olmadı diger-gūn
Te‘ālā zātuhu‘ammā yeḳülün
- (2) Kelām-ı Vaḫdet-i Zāt-ı İlāhî
- (3) İşit kim vaḫdeti ol pāk-i zātuñ
Sebedür keşretine kā’inātuñ
- (4) Girü baḳsañ cihānuñ keşretine

- Delîl olmuşdur anuñ vaḥdetine
(5) Delîl-i vaḥdet ile olma gümrâh
Oḡu ihlâşile bil ḡul huve'llâh
(6) Çü mevcûd eyledi kevnini cûdı
Delîl-i vaḥdet itdi her vücûdı
(6) İder birliğine şehler tevâzu'
Delîl oldı çü bürhân-ı temânü'
(7) Eger bilmek dilerseñ anuñ aşlın
Gel evvel diñle bu bürhānuñ aşlın
(8) Lev kâne fîhi mâ ālihetün ille'llāhu le-fesedetā
(9) İläheyn olsa ger 'arz u semāda
Varurdu zîr ü bālā hep fesāda
(10) Vücûdı itmek ister biri itmām
Murād idinse farzā biri i'dām
(11) Muḡāl oldı murādeyn ey birāder
Biri olursa lâzım 'acz-i aḡer
(12) Bilürsün 'āciz olmaz Vācib olan
Bunu bilmekdür evvel vācib olan
(13) Olur 'āciz olan muḡtāc-ı ḡayra
Ḥaḡḡ'ıñ yok ihtiyācı ḡayr u şerre⁹⁸

42b

- (1) Anuñ muḡtācıdur hep zîr ü bālā
Münezzehdür 'acdden Ḥaḡḡ Te'ālā
(2) Nazar ḡıl 'ayn-ı 'ibretle tamāmı
İkilik görünce bozar niḡāmı
(3) Ḥarāp olur vilāyet iki şehden
İki serdāra fetḡ olmaz sipehden
(4) Şabîye renc ü miḡnetdür edîbeyn
Sebebdür merg-i bî-māra ḡabîbeyn
(5) Şıfāt-ı vācibüñ diñle beyānın

---

⁹⁸ Manzûme-i Akâid'te bu kelimeler 'şerr ü ḡayra' olarak geçer.

- (6) Şifât-ı fâ'ika zâtında mevcûd
Nu'ût-ı lâ'ika şânında maqşûd
- (7) Bu tertîb-i bedî'î kâ'inātuñ
Bu üslûb-ı 'acîbi mümkinātuñ
- (8) Delîl oldu ki bunu halk iden Haqq
Bu evşâfile mevşûf oldu muṭlak
- (9) Olan 'ilm-i kelâm içinde mâhir
Didi bu bi'l-bedâhe oldu zâhir
- (10) Anuñ esmâsınuñ yoḡdur hisâbı
Muḡîṭ olmadı küttabuñ kitâbı
- (11) Velî toḡsan toḡuzdur olan esnâ
Ki diñildi aña esmâ'-i ḡusnâ
- (12) Velî bunlarda ḡaşr olmaz ol ey cân
Buña irişdi ancak 'aql-ı insân
- (13) Anuñ yoḡdur şifâtına nihâyet
Bulmaz 'aql-ı mümkin aña ḡâyet
- (14) Şifâtından sekizi oldu zâhir
Ki anı iḡtizâ itdi mezâhir

43a

- (1) Kadîmîdür kamusı lâ-yezâlî
Bulardan Zât-ı Haqq olmadı ḡâlî
- (2) Ne zâtuñ ḡayrıdur bunlar ne 'aynî
Şu kim ḡayrı göre eḡveldür 'aynî
- (3) Getürelüm anı bir bir beyâna
Varur anları fehm iden cinâna
- (4) Ayâtile sözi iḡyâ idelüm
- (5) Egerçi vâcibüñ çoḡdur şifâtı
Kamunuñ pişvâsıdur ḡayâtı
- (6) ḡayât olmasa olmaz 'ilm ü ḡudret
ḡayât olmasa gelmez kavle ḡuvvet
- (7) ḡayâtı olmasa anuñ vesîle
Daḡı ḡayy olmaz idi bir kabîle
- (8) Degüldür rûḡ u nefisile ḡayâtı

Anuñ zātıyladur cümle şıfâtı

- (9) Beyân-ı ‘ilm içündür bu maķāle
(10) Şıfātuñ biri dağı ‘ilm-i Haķķ’dur
    Kaıu erbāb-ı ‘ilme bu sebaķdur
(11) Bunuñla oldu ma‘lumātı meķşūf
    Bunuñla oldu meknūnātı ma‘rūf
(12) Bilüpdür cümle külliyyātı kāmıl
    Hem oldu ‘ilmi cüz’iyyāta şāmil
(13) Ne deñlü ķatredür deryā-yı ‘ummān
    Muħiṭ olmuşdur anı ‘ilm-i Raħmān

43b

- (1) Dağı her zerre ger pinhān u peydā
    Anuñ ‘ilminde ğün gibi hüveydā
(2) Dağı a‘dād-ı evrāķ-ı diraħtān
    Anuñ ‘ilmindedür olsun ķo lerzān
(3) Dağı bilgüm rimāl-i cümle şaħrā
    Haķķ’un ma‘lūmıdur berren ü baħrā
(4) Ne ki deryāda ĥayvān u cevāhir
    Kime maħfise aña cümle zāhir
(5) Muħaşşal her ne var mevcūd u ma‘dūm
    Olupdur cümlesi Allāh’a ma‘lūm
(6) İşit ķudret şıfatın ķādir’uñ sen
(7) Biri dağı şıfātuñ oldu ķudret
    Anı vaşf idelüm yetdükçe ķuvvet
(8) Kağimî bir şıfatdur ķudret-i Haķķ
    Ki ķā’im oldu zātıyla muħaķķak
(9) Vücūda gelmesine ķā’inātuñ
    Sebebdür ķudreti ol pāk-i zātuñ
(10) Muķarrer cümle maķdūrāt-ı imkān
    Alur Haķķ ķudretinden feyz-i ihsān
(11) Bedîhîdür bu kim bu şun‘-ı bāhir
    Olımaz Şāni’i olmasa Kağir
(12) Kelām-ı i‘tizālūñ ķuvveti yok

Ki dirler kâdir ammâ kudreti yok
(13) Diyeydi yüzlerine gör midâdı

Olur mı esved olma dîn sevâdı

(14) Ve huve ‘alâ külli şey’in kâdirun

44a

(1) Şümûl-ı kudretine naşs-ı Kur’ân

Delîl oldı yeter bize bu bürhân

(2) İrâdetdür Murâd olan burada

(3) İrâdetdür şıfatlardan biri de

Beyân eyle murâd iden mürîde

(4) Bilürsin kudretün⁹⁹ vardur şümüli

Ne vaqt olursa mümkündür huşûli

(5) Vücûd-ı mümkün bir vaqtı ta’yîn

İrâdetdür iden ey ehl-i temkîn

(6) Muqarrer şâhib-i ‘arş-ı Mecîd ol

Dağı fa‘âlün külli mâ yurîd ol

(7) Degüldür mücibun bi'zzât Bârî

Şamu işleri işler ihtiyârî

(8) Gelüpdür yef‘alu'llâhu mâ yeşâ naşs

Ve yahkumu mâ yurîddür aña muhtaşs¹⁰⁰

(9) Dirilse halk-ı ‘âlem bir arada

Bir işde itmege zerre ziyâde

(10) Murâdu'llâha olmasa muvâfık

Değil mümkün diyen sözinde şâdıq

(11) Yâhüd cem‘ olsa cümle halk-ı ‘âlem

Başarmaz itmege bir nesne’-i kem

(12) Kılı kırk yarsalar da eylemez sūd

İrâdet Hakk’dan olmayınca mevcūd

(13) Ne kim zâhir ola ‘arz u semâda

Gelen bu ‘âlem-i kevn ü fesâda

⁹⁹ Manzûme-i Akâid’te bu kelime ‘kudretün’ olarak geçer.

¹⁰⁰ Manzûme-i Akâid’te bu kelime ‘muhtaşs’ olarak geçer.

(14) İrādî ola ger çün fi'l-i insân
Ya tab'î ola çün meyl-i dırahtan

44b

- (1) Olur cümle meşîyyet muqtezâsı
İrâdetdür kamunuñ mübtenâsı
- (2) İrâdetsüz ilişmez kimseye hâr
Meşîyyetsüz murâdât olmaz ey yâr
- (3) İşt gör vaşf-ı sem' ile başardan
- (4) Şîfât içinde ol ki mu'teberdür
Birisi sem' ü birisi başardur
- (5) Birine oldı mesmû'ât mazhâr
Birine mubşîrât olmışdı manzar
- (6) Selefden böyle dimişdür ekâbir
Şîfâtlardur bular 'ilme muğâyir
- (7) Semî' ammâ münezzeh güş u serden
Başîr ammâ berî 'ayn-ı nazardan
- (8) Ne deñlü sîrrile olsa münâcât
İşidür ol kabûl idici hâcât
- (9) Eger farzâ ki ka'r-ı yemmede bir mür
Olaydı şahre'-i şammâda mestür
- (10) Görür cünbüş iderse kanķı¹⁰¹ pâyı
Nitekim leyle'-i bedr olsa ayı
- (11) İşidür hem anuñ şavt-ı debîbin
Nitekim ra'duñ ol şavt-ı 'acîbin
- (12) İşidildi görildi hep mufaşşal
Semî' oldur Başîr oldur muhaşşal
- (13) Şîfâtından kelâmın söyleyelüm
- (14) İşt söyleyelüm vaşf-ı kelâmı
Şerî'at buldı anuñla nizâmı

45a

---

¹⁰¹ Manzûme-i Akâid'te bu kelime 'kanķı' olarak geçer.

(1) Kādîmî vaşfidur Hayy-ı kādîmüñ

Budur ma'nāsı Qur'an-ı 'Azîmüñ

(2) Degil cins-i hurûf u cins-i eşvât

Münâfîdür sükûtı irmez âfât

(3) Kelâmına sükût olmadı lâyıķ

Daķı hāmūşı olmadı muvâfıķ

(4) Tekellüm eyleyüp bunuñla bir bir

Olupdur âmir ü nâhî vü muħbir

(5) Kelâmı fehm ider olan kelâmî

Bunı selp eylemez olmayan 'âmî

(6) Dimez olanlar îmânile mesbûķ

Kelâmu'llâh olan Qur'an'a maħlûķ

(7) Söz ehl-i sünnetüñdür dînde zâhir

Kelâmı idelüm bunuñla âħir

(8) İşit tekvîni ey merd-i mükevven

(9) Şıfātuñ biri daķı oldı tekvîn

Vücûdı bu ider her şey'e ta'yîn

(10) 'Ademden mümkinini itmege iħrâc

Vesîle bu şıfatdur gözlerüñ aç¹⁰²

(11) Şıfât-ı fi'li çün taħlîķ ü terzîķ

Ķamu tekvîne râci' oldı taħķîķ

(12) Bu tekvîn olmadı 'ayn-ı mükevven

Muğâyir fi'le mef'ûli mu'ayyen

(13) Gör imdi rü'yet-i Bârî kelâmın

(14) Didi şol fırķa kim olmışdur âgâh

Ki 'aķlen cā'iz oldı rü'yetu'llâh

45b

(1) Daķı naķlile vâcib oldı muħkem

Ķitâb u sünnet ü icmâ' ile hem

(2) Girürler cennete bî-dâr olanlar

¹⁰² Manzûme-i Akâid'te bu kelime 'ac' olarak geçer.

- Görürler lâyıķ-ı dîdâr olanlar
- (3) Buyurmuşdur bunı Maḥbûb-ı Vehhâp
Rivâyet eylediler ḥayl-i aşḥâb
- (4) Ki cennetde görürsüz siz Ḥudâ'yı
Nitekim leyle-i bedr olsa ayı
- (5) Ḥilâfı vardır ehl-i i'tizâlûñ
Velîkin aşlı yoķ ol ķîl ü ķâlûñ
- (6) İştîdiler cevâb-ı len terânî
Şanur te'bîd-i nefy içündür anı
- (7) Muķarrerdür bu nefy ey tab'î çâlâķ
Ki ebşâr idemez dünyâda idrâķ
- (8) Su'âl-i Ḥazret-i Mûsâ muḥakķak
Cevâb-ı len terânî didüģi Ḥakķ
- (9) Olupdur rü'yetûñ imkânına dâll
Bunı faẓl ehli añlar itmez ihmâl
- (10) Mesâfe vü mekân ķurb-ı cevânib
Degüldür rü'yet-i Ḥakķ'a münâsib
- (11) Bilürsün gâ'ibe 'âlemde şâhid
Ķıyâs olunmaķ olur ḥayli fâsid
- (12) Söz irdi ḥalk-ı ef'âl-i 'ibâda
- (13) Ne kim var ise ef'âli 'ibâduñ
Ḥudâ ḥalk eyler olmasun 'inâduñ
- (14) Ķamu ef'âli 'abdûñ küfr ü ìmân
Şavâp ü hem ḥaṭâ vü ḥayr ü 'işyân

46a

- (1) Ḥudâ ḥalk etmese olmazdı zâhir
Vücûda gelmez idi bu mezâhir
- (2) Ķuluñ fi'li eger ḥayr ü eger şerr
İrâdetden zuhûr eyler muķarrer
- (3) Daḥı ḥükm-i Ḥudâ taķdîr-i Bârî
Ķazâyıla olur her fi'le cârî
- (4) Ḥilâfı vardır ehl-i i'tizâlûñ
Güzel fehm eyle varise kemâlûñ

- (5) Didiler kim şürürile kabāyih
Dağı kul her ne işlerse fazāyih
- (6) İrādet bunlara itmez ta'alluk
Bu sözde bunlara itme temelluk
- (7) Ki zîrā var bu işlerde kabāhat
Kabîh olur buları pes irādet
- (8) Münezzehdür Hudā vaşf-ı beşerden
Niçün tenzîh olunmaz kubh u şerden
- (9) Cevābı oldu ehl-i 'ilme lāyih
Kabîh olmaz murād itmek kabāyih
- (10) Kabāhat bundadır kim fi'l-i insān
Ola zıdd-ı irādet vire nokşān
- (11) Kabāhat kesbidür 'abd-i le'îmüñ
İrādet halk-ı feyyāz-ı kerîmüñ
- (12) Murād ider velî yokdur rızāsı
Olur küfrüñ hilāf-ı muqtezāsı
- (13) Eliñde kodı cüz'î ihtiyārı
Neye şarf itseñ ider anı Bārî
- (14) Şalāha şarf iden bulur āevābı
Çeker kesb-i füsūk iden 'azābı

46b

- (1) Bu vechile cevāb olsa kem olmaz
Anuñ çün ehl-i sünnet mülzem olmaz
- (2) Beyān-ı hāl-i fi'l-i ihtiyārî
- (3) Didi erbāb-ı 'ilmüñ ihtiyārı
Ki var her kulda fi'l-i ihtiyārî
- (4) Menāṭ u menşe'-i teklîf odur hem
Anuñ çün hayr olupdur medh ü şerr zem
- (5) Müāāp olur anuñla ehl-i imān
Mu'ākıp olur ehl-i küfr ü işyān
- (6) Didi Cebriyye mezheb bu maḥalde
Ki 'abdüñ dahli yok ašlā 'amelde
- (7) Ne cünbüş kim ider idüp 'ibādāt

- Şan eyler bād-ı taḥrîk-i cemādât
- (8) Bu söz gâyetde bâtıldur muḳarrer
Fesâdı bunuñ oldu günden azhar
- (9) İder fark ol ki var ‘aql-ı ma‘âşı
Görüp cünbüş-i baṭş u irtı‘âşı
- (10) Muḳarrer oldu evvel ihtiyârı
Nitekim oldu âânî ıztırârı
- (11) Su‘âl-i müstetâb
- (12) Burada bir su‘âl eyledi sâ‘il
Ḳavî didi anı bil niçe ḳâ‘il
- (13) Budur ol çünki fi‘l-i ihtiyârî
Bula îcād-ı ‘abdile ḳarârı
- (14) Çü mücid ‘abd ola ey merd-i âzād
Ḥudâ’nuñ olmaz anda ḥalk u îcād

47a

- (1) Ki dirler vâhid-i şaḥşî‘-i cumhūr
Olmaz ḳudreteyn ile o maḳdūr
- (2) Eger bu söze dirseñ ki bu Ḥaḳḳdur
Muḳarrer bu ḥilâf-ı mâ-sebaḳdur
- (3) Ki bundan evvel olındı bu taḥḳîḳ
Didi bürhânını erbâb-ı tedḳîḳ
- (4) ‘İbâduñ cümle ef‘âlinde îcād
Ḥaḳḳ’uñdur müstakîl ey ehl-i irşād
- (5) Cevâb Şavâb
- (6) Didi bu söze aşḫâb-ı diyânet
Vürüdünda bunuñ vardur metânet
- (7) Cevâbın böyle virdi ehl-i inşâf
Ḳabûl eyler ta‘aşşubdan olan şâf
- (8) Çü ââbit oldu bürhânile aḥvâl
Ki Ḥaḳḳ’dur Ḥâlîḳ-ı mecmû‘-ı ef‘âl
- (9) Bu daḫı bi‘z-zarûrî oldu rüşen
Ki fi‘l-i ihtiyârî var mu‘ayyen
- (10) ‘İbâduñ ḳudretinüñ medḫali var

- Bedîhîdür bu ki olunmaz inkâr
(11) Bu emri bunda taḥkîk itmek için
Bu iki sözi taṭbîk itmek için
(12) Didiler kim ta‘aşşubdan ne aşşı
Gerekdür bu mażîka bir tafaşşî
(13) Bu muḥlişdür olan buña münāsib
Ki Ḥaḫḫ’dur Ḥālîḫ ammā ‘abd kāsib
(14) Çü şarf-ı kudret ide ‘abd-i fâ’il
Didiler kesp aña ehl-i delâ’il

47b

- (1) ‘Aḫîbinde Ḥudâ ol fi’li îcâd
İdince aña didi ḫalk üstâd
(2) Çü bir şey kudreteyne ola maḫdûr
Olur iki cihetden olsa ma‘zûr
(3) Olupdur ḫalkile Allâh’a mensûp
Olur kesbile ḫuldan daḫı maḫsûb
(4) Nitekim ‘arza dirler milk-i Bârî
Ki olur¹⁰³ îcâd u ḫalkı anda cârî
(5) Dinür hem milk-i ‘abd itme tevaḫḫuf
Ki vardur daḫli min ḫayâi’t-taşarruf
(6) İderler fark-ı ḫalk u kesbi iâbât
Beyân idüp niçe dürlü ‘ibârât
(7) Biri budur ki kesp oldı bi-âle
Velî ḫalk âlete olmaz ḫavâle
(8) Biri bu kesbdür maḫdûr-ı vâḫ‘
Maḫall-i kudrete olur mecâmi‘
(9) Velî maḫdûr-ı ḫalk-ı Şâni‘-i pāk
Maḫall-i kudrete cem‘ ola ḫâşāk
(10) Biri daḫı bu kim maḫdûr-ı Hādî
Ḥudâ’nuñ vardur anda infirâdı
(11) Velî fikr eylesen kesb-i ‘ibâdı

¹⁰³ Manzûme-i Akâid’te ‘k’olur’şeklindedir.

- Şahîh olmadı hergiz infirâdı
(12) Niçeler düşdi bu vâdîde nâgâh
    Kâlup bu tîh-i ğamda oldu gümrâh
(13) Kimini şirke irgürdi kelâmı
    Kiminüñ cebr-i şarf oldu maķâmı
(14) Bil itdi ba'zlar iâbât-ı ahvâl
    Halâş oldu cebrden cümle ef'âl

48a

- (1) Ne mevcûd u ne ma'dûm oldu ol hâl
    Ki çokdur bunda ğâyet kıl ile kâl
(2) Olanlar baħr-i 'ilm içinde ğavvâş
    Çıkaranlar şadefden gevher-i hâşş
(3) Nasîhat idüp itdiler tecemmül
    Bu baħâe didiler itmek tevağğul
(4) Şu yola sâlik olmaķdur tarîkat
    Ki gitdi ol tarîke ehl-i sünnet
(5) Te'emmül eyleyenler bu huşuşı
    Tetebbu' eyleyüp bunda nuşuşı
(6) Tilâvet idüp âyâtı muhaķķak
    'Alâ vefķ-i murâd-ı Haķķ diye Haķķ
(7) Ehâdîâi gören Haķķdur diye hem
    'Alâ vefķ-i murâd-ı Faħr-i 'Âlem
(8) Tura bu i'tikâd üstünde muħkem
    Budur bunda şavâp Allâhu a'lem
(9) Şu kim inkâr ide kesb-i 'ibâdı
    Anuñ zârbile olur inkıyâdı
(10) İrişdi istiţâ'at baħâine söz
(11) Olur fi'le muķârin istiţâ'at
    Bu söze eyledi cumhûr itâ'at
(12) Ve lîkin i'tizâl ehli arada
    Hilâf eyledi cumhûra burada
(13) Muķaddemdür didiler istiţâ'at
    Gelür mi fi'le olmayınca kuvvet

(14) Budur bürhānı anlaruñ ki küffār
Mükelleflerdür ìmān ile ey yār

48b

(1) Muḳaddem istiṭā‘at olmasa ger
Tekālif olmaz-idi ḥayr eger şerr

(2) Çü ḳudret olmaya ‘ācizdür insān
Olur mı ‘ācize teklîfe ìmkān

(3) Cevābın virdiler ehl-i şınā‘at
Ki iṭlāḳ olunur gāh istiṭā‘at

(4) Murād olunur anda şol selāmet
Ki var esbāp u ālāta izāfet

(5) Ḳaçan esbāp u ālāt olsa sālīm
Bulunur istiṭā‘at anda dā‘im

(6) Bu ma‘nāyı oñatca eyle iz‘ān
Olupdur āyet-i ḥacc buña bürhān

(7) Ḳāle'llāhu Te‘ālā ve li'llāhi ‘ale'n-nāsi ḥiccu'l-beyti men istiṭā‘e ileyhi sebilen

(8) Bu fehvā ile olındı çü ta‘rîf
Şaḥîḥ oldı bu ma‘nā ile teklîf

(9) İṭā‘at eyle pes miḳdār-ı ṭāḳa
Ki teklîf olmadı mā lā-yutāḳa

(10) Ecel birdür ecelsiz kimse ölmez

(11) Ecell-i etḳıyā birdür ecel dir
İşiden eyleyüp taşdıḳ eceldür

(12) Olanlar ḳatl-i insān ile maḳtül
Ecelsiz öldi demek ḡayr-i maḳbül

(13) Buña nāṭıḳdur āyet çünki ācāl
Gele bir sā‘at itmez daḥı imhāl

(14) Ḳāle'llāhu Te‘ālā izā cā‘e eceluhum lā-yeste’ḥirüne sā‘aten ve lā-yestaḳdimüne

49a

(1) ‘İbāda aşlaḥ olan şey’e irşād
Degil vācib Ḥudā’ya itmek ìcād

(2) Ve illā itmeyeydi Rabb-i kevneyn
Faḳîr-i kāfiri maḥrûm-ı dāreyn

- (3) Hılāf-ı i'tizāle olma mā'il
Bu söze ehl-i Hakk olmadı kā'il
- (4) Ve'l harāmu rızqun ve küllün yestevfî rızqahu
- (5) Harāma didi rızq aşhāb-ı eṭbāk
Ki hayvāna anı sevķ itdi Rezzāk
- (6) Kamu rızqını istifā idiser
Harāmen ü helālen hep yiyiser
- (7) Harām yiyenlere ider 'azābı
Helāl yiyenlere virür âevābı
- (8) 'Azāb-ı Kabre Geldi 'Ākıbet Söz
- (9) Beyān olındı çün aḥvāl-i dünyā
Diyelüm niçedür aḥvāl-i 'uḳbā
- (10) Velî evvel gerek aḥvāl-i berzah
Gelür soñra behişt ü daḥı dūzah
- (11) İşıit evvel 'azāb-ı kabri muṭlaḳ
Anı göstermesün mü'minlere Hakk
- (12) 'Azāb-ı kabr cümle kāfirîne
Daḥı ba'z-ı 'uşāt-ı mü'minîne
- (13) Daḥı ten'îm-i aşhāb-ı 'ibādāt
Anuñla kim Hudā ide mükāfāt
- (14) Nekîr ü Munker'üñ daḥı su'ālî
Kamu âābit durur añla me'ālî

49b

- (1) Kitāb u sünnet oldı bunda bürhān
Kim inkār itse olur ehl-i tuḡyān
- (2) Olup âābit gelüpdür hem zuhūra
İnanmayanlar anda vara göre
- (3) Vefāt idüp çü defn olına insān
Gelür iki melek anda mehîbān
- (4) İderler emr-i Hakk ile su'ālî
Cevābuñ ḥāzır it ço ḳîl ü ḳālî
- (5) Saña ta'zîm ile virmez selāmı
Olur men Rabbuke evvel kelāmı

- (6) Dağı dir şıf lenā Rabbek saña ol
Anı bilen durur maqbül olan kul
- (7) Dağı mā dînük ve men nebiyyük
Cevābın bilmeyen çeker ağır yük
- (8) Eger Haqq üzre virirseñ cevābı
İderler kabrüne ol dem hitābı
- (9) Diyeler vāsi‘ ol hîç virme tazıyık
Ki vüs‘atde gerek aşhāb-ı tahkık
- (10) Virürseñ ger cevāb-ı nā-muvāfık
Çekersin anı kim çekdi münāfık
- (11) Yuyup zırbın ‘amūd-ı āteşî nūñ
Olur kabrüne ocağı āteşî nūñ
- (12) İdeler tüt deyü tehdîd-i ‘arzı
Bir ola kabrüne ol dem tül u ‘arzı
- (13) Şıka şöyle ki bir ola tamarlar
Anañdan emdüğüñ südler tamarlar
- (14) Gire azlā‘uñ anda birbirine
Ki haşr olunca gelmeye yerine

50a

- (1) Olasın şol kadar derd ile nālān
İşide ins ü cinden gayrı hayvān
- (2) İşideydi anı cinn ü beşerden
Berî olurlar idi hāp u hardan
- (3) Bu hāle vākıf olsaydı her insān
Olurdu defn-i mevtāda hirāsān
- (4) Bu ma‘nāyı buyurmuş Faḥr-i ‘Ālem
Ki bile hāl-i kabri ibn-i ādem
- (5) El-kabru ravzatün min riyāzi'l-cināni ev ḥufretun min ḥuferi'n-nîrāni
- (6) Ki kabır olur ya cennet ravza-gāhı
Ya olur dūzaḥuñ āteşlü çāhı
- (7) Ḥudāyā bā-cemî‘-i ehl-i îmān
Bu ‘İlmî-i derd-mende eyle ihsān
- (8) Esirge cümlesine rahmet eyle

Ḳubūrın ravza-gāh-ı cennet eyle

(9) Virüp ḳara nale ile dil-şād

Daḫı emîn dînler olsun azād

(10) İşit aḫvāl vü ḫaşr vü neşri

(11) Çü bildiñ ḫālını ehl-i ḳubūruñ

İşit aḫvālını yevm-i nuşūruñ

(12) Didiler ba‘ā Ḥaḳḳdur ehl-i imān

Buña nāṭıḳ durur āyāt-ı Ḳur‘ān

(13) Ne yüzdendür bilür bunuñ zuhūrı

Oḳıyan yeb‘aāu men fi‘l-ḳubūrı

(14) Didiler ba‘ā aña kim Ḥaḳḳ Te‘ālā

İder ḫaşr itmege mevtāyı ihyā

50b

(1) İdüp eczā-yı aşliyyesini cem‘

Pes andan rūḫı ol cem‘ e ider şem‘

(2) Didiler felsefîler yokdur imkân

İ‘āde ola ma‘dūma ke-mā-kān

(3) Uşul-ı fāsıde iābāt iderler

Reh-i şer‘uñ ḫilāfına giderler

(4) Kelām-ı felsefe fülse deger mi

Aña şarrāf-ı keyyis baş eger mi

(5) Cevābın diñle ol Rabb-i mucîbüñ

Eger var ise ḫikmetden naşîbüñ

(6) Ki dimişdür ḫiṭāp idüp Resül’e

Ki bildür aşlını ol bî-uşüle

(7) Ḳāle‘llāhu Te‘ālā evelem yere‘l insānu ennā ḫalaḳnāhu min nuṭfetin (8) fe-izā

huve ḫaşimūn mübînun ve zārabe lenā meşelen ve nesiye ḫaḳḫahu (9) ḳāle men

yuḫyi‘l-‘izāme ve hiye ramîmünḳul yuḫyi‘he‘llezi (10) enşe‘ehā evvele merratin ve

huve bi-küllü ḫaḳḳin ‘alîmun

(11) Dir istib‘ād idüp şun‘-ı ḳadîmi

Kim ihyā eyleye ‘azm-ı remîmi

(12) Diye aña ki bu dār-ı fenāda

Yoğ-iken hiç vücūd ‘arz u semāda

(13) Vücūda getüren bunları bir bir

İ‘āde itmege olmaz mı kâdir

(14) Yoğı var eyleyen olur muḳarrer

İ‘āde itmege ma‘dūmı aḳder¹⁰⁴

51a

(1) Bularla böyle söyleşmek emekdür

Ḥaḳḳ āmennā ve şaddaḳnā dimekdür

(2) Muḥaşşal ḥaşr-ı cismānî durur Ḥaḳḳ

Bilür mü’min olan anı muḥaḳḳak

(3) Olan bu ḥaşr-i cismānîye münkir

Muḥaḳḳak anı bil kim oldı kâfir

(4) Muḳarrerdür bu cismānî olısar

Anı kim dirse rûḥānî olısar

(5) O bir zındîḳ-ı mülḥiddür muḳarrer

Ḥalāşa çāre yoḳdur ḳatlı iderler

(6) Ki bahâ olunmaz anlarla ḥaḳîḳat

Nizā‘ı ḳat‘ider tîḡ-i şerî‘at

(7) Sözümüz vezne geldi oldı mevzūn

(8) Didi el-veznu Ḥaḳḳun ehl-i mîzān

Bilür eksikligin anda her insān

(9) Be-emr-i Ḳādir u Ḳayyūm-ı a‘lā

Bulur şālîḥ ‘amel bir şekl-i zîbā

(10) Bulur çirkîn ‘amel bir şekl-i münker

Bu hey’etle gelürler rûz-ı maḥşer

(11) Olanlar kiffe’-i t̄ā‘āṭi efzūn

Bulurlar anda ecr-i ḡayr-ı memnūn

(12) Anuñ kim dünyāda ‘iṣyānı artar

‘Azāp içre olup ḥüsrānı artar

(13) Kitābet idelüm bab-ı kitābı

(14) Her insānuñ muḥarrerdür kitābı

¹⁰⁴ Ek “Anki peydā sahten kâriş bud, Zinde-gî dāden çî düşvāreş bud”

Yazılmış anda a‘mālũñ hisābı

51b

- (1) Kimũñ kim yazdı hayrātını hāme
Yemîninden gelür bil aña nāme
- (2) Günāhınuñ anuñ kim şağışu yok¹⁰⁵
Şimālinden gelür çün şağ işi yok
- (3) Şağından gelenũñ olur işi rāst
Görür en‘ām-ı Hakk’ı bî-kem ü kāst
- (4) Solından gelenũñ hāli mükedder
Zebānîlerle çep düşer muqarrer
- (5) Getürelüm Hisābı da Kitāba
- (6) Hisābı didiler Hakk diyü merkūm
Beyān itdi Kitāb’ı Hayy u Kayyūm
- (7) Bu ma‘nāda buyurdu Fahr-i ‘Ālem
Hisāp it nefsinu yā ibn-i Ādem
- (8) Hāsibū enfusekum kable en tuhāsebū
- (9) Hisāp olunmadan rüz-ı cezāda
Hisābuñ görü gör dār-ı fenāda
- (10) Ve huve serî ‘u’l-hisāb
- (11) Hudā’da şöyledür sür‘at hisāba
Gelüp cümle halāyık ihtisāba
- (12) Hisāp ola kamu bir lahẓada heb
Şana herkes özi oldu muhāseb
- (13) Revān geldi sözüme şu-yı havza
- (14) Didiler havz Hakkdur rüz-ı maşşer
İdüpdür Sûre’-i Kevâer muqarrer

52a

- (1) Zevāyāsı berāberdür şuyı hep
Lebenden ebyaz oldu miskden atıyeb
- (2) Kim andan bir içim şu içe alıp

---

¹⁰⁵ Manzûme-i Akâid’te bu kelime ‘çok’ olarak geçer.

- Aña hîç teşnelik olmaya gâlib
- (3) Gelüp Râh-ı Sühan İrdi Şırât'a
- (4) Şırâtı didi ehlu'llâh Hakkıdır
Ehaddur seyfden müdan edakıdır
- (5) Cehennem üzre ol cısri ola memdûd
Aña uğraya her maqbûl u merdûd
- (6) Kâle'llâhu Te'âlâ ve in minküm illâ vâriduhâ kâne 'alâ Rabbike hatmen
mağziyyen
- (7) Geçerler anı hep ahyâr u ebrâr
Münâfiqlar geçemezlerse fi'n-nâr
- (8) Yaşın bārân ide bunda şu hâ'if
Geçe ol cisri hem-çü berq-i hâtıf
- (9) Añup 'işyânın iden âh u efgân
Geçer cisri eser yel gibi ol ân
- (10) Süvâr olup iden bunda cihâdı
Geçe ol köpride esb-i cevâddı
- (11) 'Aşâña şüfiyâ iken tayanma
Anı il geçdügi köprüyi şanma
- (12) Arama kimse Hakkın almağa yol
Ki bulur köpri başında seni ol
- (13) Hidâyet eyle yâ Rab her saqîme
Kulağuzla şırât-ı müstaqîme
- (14) İşit Cennet Cehennem Hâlini Hem
- 52b**

- (1) Bilüñ cennet cehennem dahı Hakkıdır
Hudâ'nuñ lütf u kahrından sebağıdır
- (2) Ulular itdiler vaşf-ı cinânı
Cağîmüñ hâlini diyüp zebânî
- (3) Buña nâtıq durur âyât-ı Kur'an
Ki Hakkıdır gülşen-i cennât ü nîrân
- (4) Bunı selp eyledi bir kavm-ı 'âmî
Ki çarhuñ harkla yok iltiyâmı
- (5) Çü bildüñ cevher-i ferdüñ kelâmın

- Sipihrüñ añla ħark u iltiyâmın
- (6) Bunı inkâr idenler oldu kâfir
Cehennemde ebed ħalür o ħâsir
- (7) Hem el-ân ikisi¹⁰⁶ mevcûdetândur
Müheyyâdur ħamu maĥlûkatândur
- (8) Ve lîkin i'tizâl ehli burada
Didi ħalk olınur rûz-ı cezâda
- (9) Cevâbı kışsa'-i Ĥavvâ vü Ādem
Ki taşrîĥ eyledi Allâhu a'zam
- (10) Daĥı geldi u'iddet lafz-ı mâzî
Bu ħâle kim durur olmaĥa râzî
- (11) Yeter Ķur'ân bize bürhân-ı aĥvâ
Ki el-ân oldılar ħâzır müheyyâ
- (12) İkişi daĥı bâĥîdür mü'ebbed
Girenler anlara olur muĥalled
- (13) Beĥâdur bil bular yokdur fenâsı
Dükenmez ĥiç şafâsı vü cefâsı
- (14) Daĥı bunlaruñ ehline fenâ yok
Eyü yavuz geçinür intihâ yok

53a

- (1) İllâhî sen bizi gönder cinâna
Bu 'İlmî'yi ħoma düzaĥda yana
- (2) Kebâ'ir Ĥâlin İşt Ey Günahkâr
- (3) Kebâ'irde gelüpdür çok rivâyet
Velî İbn-i 'Ömer idüp dirâyet
- (4) Toĥuzdur didi onı ol nigû-ĥâĥ
Birisi oldu ĥâşâ şirk-i bi'llâh
- (5) Biri min ĥayrı Ĥaĥĥın ħatl-i insân
Birisi daĥı ħazf-i ehl-i iĥşân
- (6) Zinâ itmek durur birisi ĥâşâ

---

¹⁰⁶ Manzûme-i Akâid'te bu kelime 'bu ikisi' olarak geçer.

- Firār oldı birisi rüz-ı heycā
(7) Dahı sihrile ekl-i māl-i etyām
‘Uḳūḳ-ı vālideyn-i ehl-i İslām
(8) Şafā ile ḥaremde itse ilḥād
Kebā’irden iderler anı ta’dād
(9) İdüpdür Bū Hüreyre bir ziyāde
Ki bunlardan durur ekl-i ribā da
(10) Rivāyetde gelür ey şān-ı a’lā
‘Alî’den kerreme’llāhu Te’ālā
(11) Kebā’irden durur tütmayup emri
İderse uğruluk ya şurb-ı ḥamri
(12) Rivāyet eyledi bil İbn-i ‘Abbās
Bunı ol ḥayr-ı ümmet a’lem-i nās
(13) Yedi yüzdür ‘adedde bil kebā’ir
Yedi yüzdən ziyāde hep şağā’ir
(14) Anı ‘add eyleyüp hep ba’z-ı aḥyār
İrişdürdi yedi yüze bil ey yār

53b

- (1) Didi bunlardan iden ictinābı
Umulur görmeye ol hiç ‘azābı
(2) Ḳāle’llāhu¹⁰⁷ in tectenibū kebā’ire mā tünhevne ‘anhu nükeffir ‘ankum
seyyi’ātikum
(3) Ağır gele terāzūda āevābı
Anuñla def’ ola anuñ ‘iḳābı
(4) İnnel-ḥasenāti yüzhıbnes-seyyi’āti
(5) Kebā’ir eylemez imānı zā’il
Kelām-ı i’tizāle olma mā’il
(6) Hem imān ehlin itmez küfre idḥāl
Ḥavāric sözlerini itme i’ māl
(7) İnnellāhe lā-yağfıru en yuşreke bihi ve yağfıru mā dūne zālike li men yeşā’u
(8) Ve yağfıru dūne zālike mā yeşā

¹⁰⁷ Manzūme-i Akâid’te burada ‘Te’ālā’ kelimesi geçer.

- Fe lâ-tekû fi'l-kunûti 'ani'n-nevâl
- (9) Ve kad cāze'l-'ikābu 'ale's-şagā'ir
Fe lâ-te'men min idrāki'n-nikāl
- (10) Ve men ya'mel miâkāle zerretin şerren yerahu
- (11) Bilüñ hem yoğdur ehl-i şirke ğufrān
Ki zîrā yoğ durur anlarda imān
- (12) Şular kim itmedi taşdik-i Qur'an
Muḥāl oldu olara 'afv-i Raḥmān
- (13) Velî mā-dün-i küfre mağfired var
Dilerse yarlıgar ol Rabb-i Ğaffār
- (14) Dilerse aḥz ider qomaz şagîre
Dilerse 'afv ider qalmaz kebîre

54a

- (1) Kāl Allahü Te'ālā¹⁰⁸ ve in tubdū mā fi enfusikum ev tuḥfūhu yuḥāsibkum (2)
bihi'llāhu fe-yağfiru li-men yeşā'u ve yu'azzibu men yeşā'u¹⁰⁹
- (3) Velî şol şartiledür 'afv-i Ğaffār
Ki istiḥlālen olmaya günahkār
- (4) Ki istiḥlāli küfr olur günāhuñ
Olnur 'afv olursa her gün āhuñ
- (5) Şefā'at bābına gelmiş durur söz
- (6) Gider cürm ola Ḥaqq'dan ger 'ināyet
İdüp mürsellere emr-i şefā'at
- (7) 'Ināyet itse bir 'aşîye Ğaffār
Şefî'ider aña bil niçe aḥyār
- (8) Şefā'at itmegi ider bahāne
Murād itdüğünü koymaq cināna
- (9) Şefā'at emr-i Ḥaqq ile muqarrer
Anı inkār iden olur muḥaqqar
- (10) Kāle'llāhu Te'ālā kul li'llāhi's-şefā'atü cemî'an¹¹⁰mā min şefî'in illā min ba'di
- (11) iznihî¹¹¹ lâ-yeşfe'üne illā li-meni'rteżā¹¹² yevme'izin lâ-tenfa'u's-şefā'atü (12)

¹⁰⁸ Manzûme-i Akâid'de bu kısım mevcut değildir.

¹⁰⁹ Nazmül-Akâid'te bu kelimeden sonra 'vallāhu ālā külli şey'in kadîrun' kısmı mevcuttur.

illā men ezine lehu'r-Rahmānu ve rāziye lehu kavlen¹¹³ men ze'llezî yeşfe'û (13)
'indehū illā bi-iznihî¹¹⁴ lā-yetekellemūne illā men ezine lehu'r-Rahmānu (14) ve kâle
şavāben¹¹⁵

54b

(1) Kebā'ir ehlinüñ diñle me'ālin

(2) Kebā'ir ehli mü'minler ne kim var

Muħalled qalmaya birisi fi'n-nār

(3) Muħammediyye kitābından bu maħallde işbu ebyāt-ı nāşihāt ve münāsebāt (4) ve
mübārekāt teksîr-i nuşh u irşād ve istişhād için inşād (5) ü îrād olındı ez-ebyāt-ı
Muħammediyye

(4) İşit kim n'olısar şāhib-i kebā'ir

Ne hāle iriser ehl-i şagā'ir

(5) Ebū Mansūr kāmil Māturidî

Kitābında yazup bir bir getürdi

(6) Didi Kelbî Ebû Şālih didi kim

İşitdim İbn-i 'Abbās söyledi kim

(7) Şu meclisde ki tefsîr eyler idi

Bu āyet ma'nîsini söyler idi

(8) Rubbemā yeveddu'llezîne keferū lev kânū müslimîne

(9) Didi bir tã'ife maħbūs olısar

Bu ümmetden şırāt üzre qalısar

(10) Resūlu'llāh diyiser Cebra'îl'e

Ki niçün qaldı bunlar Cebra'îl'e

(11) Diye Allah bilür kim oldur a'lā

Pes emr idiser aña Hākk Te'ālā

(12) Buyura bunları cümle süreler

Ṭamunuñ Mālik'ine irgüreler

55a

---

¹¹⁰ (Zümer 39/44).

¹¹¹ (Yûnus 10/3).

¹¹² (Enbiyâ 21/28).

¹¹³ (Tâhâ 20/109).

¹¹⁴ (Bakara 2/255).

¹¹⁵ (Nebe 78/38).

- (1) Diye ya eşkıyānuñ ma‘şeri siz
Nesiz kimsiz kimüñsiz ma‘şerî siz
- (2) Diyeler biz ki şol milletden idük
Ki Qur‘ān okuyan ümmetden idük
- (3) Oruc tutup iderdük hacc gāzā biz
Zekātumuz iderdük hem edā biz
- (4) Yetim olanlara ikrām iderdük
Faķir olanlara in‘ām iderdük
- (5) Kılanlardan idük beş vaķt namāzı
İdenlerden idük Haķķ’a niyāzı
- (6) Bu kez Mālik diye yā ehl-i ‘işıyān
Niçün men‘ itmemişdi sizi Qur‘ān
- (7) Bu sözde’ken nidā ide münādî
Buyura Mālik’e Allāhu Hādî
- (8) Ki yā Mālik buları odlara şal
Yukarı kapusundan eyle îşāl
- (9) Diye Mālik işitdühüz mi kālî
Ne didi añladuhuz mı maķālî
- (10) Diyeler kim işitdük ol kelāmı
Ne dinildise fehm itdük tamāmı
- (11) Velî lütf eyle bir sâ‘at emān vir
Ki vāfir ağlayalum bir zamān vir
- (12) Ki tā biz ağlaşalum cānımızçün
Atar oda bizi Sulţānımız çün
- (13) Diye Mālik emān gelmez elemden
Yarım laħza zamān gelmez elemden
- (14) Nidā irişe Raħmānî tarafından
Ki mühlet ire Sübhānî tarafından

55b

- (1) Seçile bir tarafından¹¹⁶ ehl-i Qur‘ān
Döke gözler yaşını kıla efgān

¹¹⁶ Manzûme-i Akâid’te bu kelime ‘tarafda’ olarak geçer.

- (2) Seçile bir tarafından¹¹⁷ hacc idenler
Harām mālī döküp hacca gidenler
- (3) Seçile bir taraf oruc tutanlar
Harām aşı boğazına atanlar
- (4) Seçile bir taraf viren zekâtı
Kim isterdi harām ile necâtı
- (5) Seçile bir taraf gâzî olanlar
İşi li'llāh değil dünyā olanlar
- (6) Seçile bir taraf kılan namâzı
Riyâ'dı yâhu yañlışdı niyâzı
- (7) Seçile bir tarafda hem havâtîn
Hızân irmiş şola düşmiş besâtîn
- (8) Seçile şaf şaf eşnâf kıla¹¹⁸ zârî
Ki şoldı 'ömr elinüñ lāle-zârı
- (9) Baħr-i diger
- (10) Aķar gözlerinüñ yaşı şanasın lü'lüdür lālā
Ne lü'lü lālā deryādur ne deryā kân olur ālā
- (11) Diyeler şabrımız yokdı güneş ıssısına hergiz
Niçe şabr idelüm oduñ bugün ıssısına ehlā
- (12) Diyeler kim harîr atlas giyerdük dürlü nâzile
Nice şabr idevüz kaķrân libāsına bugün sehlā
- (13) Diyeler kim laṭîf hânlar yir idük dürlü nâz ile
Nice şabr idevüz zaķķüm acısına bugün 'aķlā

56a

- (1) Bular bu nâliş içre'ken irişe bir nidā 'arşdan
Ki yā Mālîk oda koy tiz buları virmegil mehlā
- (2) Diye Mālîk ki bu sözi daħı işitdünüz mi hîc
Diyeler kim işitdük biz ne dinildi saña kavlā
- (3) Pes andan emr ide Mālîk süreler bunları oda
Ne kimse merħamet ide ne ħürmet ideler meylā

¹¹⁷ Manzûme-i Akâid'te bu kelime 'tarafda' olarak geçer.

¹¹⁸ Manzûme-i Akâid'te bu kelime 'ide' olarak geçer.

- (4) Öñünce gideler pîrlir dağı ardınca yigitler
Bular ardınca ‘avratlar döküp yüzler şuyın bezlā
- (5) Qanı ol dürlü nāz ile mu‘azzez yüriyen server
Qanı ol dürlü faħr ile şalınan serv-қadd bālā
- (6) Qanı ol taħt ü baħt ü raħt kamu zîr ü zeber oldı
Qanı bevvāp u ħādimler qanı dāye qanı lālā
- (7) Qanı gün görmeyen yüzler yüzün düşmiş yolar saçın
Qanı gül yüz benefşe-zülf olupdur qanile ālā
- (8) Qanı ol gözleri ala ki saçmışdı beñin dāne
Kim idi göñlinüñ kuşun elinden ālile ala
- (9) Deger mi-kim bu ‘izzetler şoñucı işbu ħōrlıġa
Yarar mı kim pelās ola libās iken ol āl vālā
- (10) Bular dünyā serāyında meger kim Ĥaқq’a ‘āşîdi
Anuñ çün ol dağı ider cezāsını bugün ‘adlā
- (11) Gele dağı bular çünkim cehennem қapusına heb
Çıқа karşı zebānîler ki yoқ şefқatleri aşlā
- (12) Buyura anlara Mālik ki bunları atuñ oda
Yuқaru қatına oduñ қoyalar bunları illā
- (13) Qaçan kim қaşd ide od kim yaқа yüreklerin yüzün
Nidā ire ki yā Mālik odı men‘ eylegil faşlā
- (14) Ki bunlar niçe yıldır kim dilile iқrār iderlerdi
Göñüllerle bilürlerdi ki yoқdur ħiç baña miālā

56b

- (1) Bular dünyā ħayātında niçe secde iderlerdi
Benüm dergāhuma yüzler sürerlerdi bular vaşlā
- (2) Nidā işidicek bunlar yüce āvāzile dübdüz
Diyeler yā ilāhımız meded қıl irgürüp fazlā
- (3) Gelür ba‘z rivāyetde ki Cebrā’il’e emr ide
Göre kim қalmış od içre kim olmuş anda tesfîlā
- (4) Aña ħōd-nesne yoқ gizlü velî emr-i ulūhiyyet
Bu resme iқtizā ider ki ola ħikmetde tecmîlā
- (5) Cehennemde gele şora diye Mālik aña bir bir
Gele pes saқına ‘arşuñ ide secdede taқbîlā

- (6) Diye yā Rabb ki ma'lūmdur senūñ dergāhuña işler
Diye vardı Ḥabībime şefî' olsun o tebcîlā
- (7) Gele göre ki cennetde bir incü ḥayme içünde
Ki dört bin kıvıltı altundan kâpusı var teclîlā
- (8) Turmuş şoḥbet içünde şafā vü 'işret içünde
Diye kim yā Resūla'llāh selāmu'llāhi tafzîlā
- (9) Ki sen bunda tenā'umda za'îf ümmetlerüñ odda
İşide pes ide secde bu işde ide ta'cîlāv
- (10) Diye Ḥaḳḳ yā Muḥammed kim götürgil başını yerden
Şefā'at kıl kabûl idem sözüñ olmaya ta'lîlā
- (11) Resûl ider diyem yā Rabb za'îf ümmet 'azāp içre
Diye var eylegil iḥrāc sözümdür aḳvemu kıylā
- (12) Anuñ kim gönîli içünde ola bir zerrece îmān
Ya ḥardal dānesi miḳdār çıkar hiç itme taḳlîlā
- (13) Gelem pes Cebrā'il ile göre Mālik tura uru
Diyem aç kâpusın oduñ sözüme eyle ta'vîlā
- (14) Diye kim yā Resūla'llāh elümden nesne hiç gelmez
Buyurmayınca tā Allāh kılamam işi taḥşîlā

57a

- (1) Ḥiṭāp irişe Allāh'dan Resûlüm kavline ol rām
Bağışladım aña küllî ki yok va'dimde tebdîlā
- (2) Baḥr-i Evvel
- (3) Cehennemden çıka çün ehl-i İslām
Bu ḥālî ideler küffāra i'lām
- (4) Diyeler kim dirîğā kim n'olaydı
Bizüm de dînimüz İslām olaydı
- (5) Nite bula mu'āfāt ehl-i āfāt
Çü fırsāt zāyi' oldı fāte mā fāt
- (6) Dimişdür Şeyḫ Ğazzālî meger kim
Zünûp ehli ne kim var ise her kim
- (7) Ki biñ yılda çıkısar öñce çıkan
Yedi biñ yılda çıkar şoñca çıkan
- (8) Dir idi Şeyḫ Ḥasan Başrî n'olaydım

- O biñ yılda çıkan er ben olaydım
(9) Nazar kıl bunca fazlile sözine
Nice inşâf ider gör kendü özine
(10) Firāvān āferî n hilmine anuñ
Hezārān āferî n ‘ilmine anuñ
(11) İmām-ı Fahr-i Rāzî ‘den haberdür
Haberler de beğāyet mu‘teberdür
(12) Didi ehl-i zünübı kim yaqar Hakk
O yaqmaqlıkda hikmet var muhaqqak
(13) Didiler kim od ile itmek ihrāk
Zarūrîdür ki cevher ide işrāk
(14) Ki insān cevheri tā ola telhîş
Habā’iâden arıda ide tahlîş

57b

- (1) Ki ya‘nî nefis ü şeytān itse telvîâ
Küdürāt ile kılsa anı taħbîâ
(2) ‘aceb bu sözden aldıñ mı naşîhat
Eger almadıñ ise zî fazîhat
(3) Bu sözden göñlüñe düşdise dehşet
Yaqî n bil ‘ālim oldıñ gitdi vahşet
(4) İnnemā yehşe’llāhe min ‘ibādihî’l-‘ulemā’u
(5) Ki zîrā Hakk Te‘ālā buyurupdur
Bunı vahy idüp¹¹⁹ gönderüpdür
(6) Ki ya‘nî korqmaz Allāh’dan meger şol
Kişi korqar ki pek ‘ālim ola ol
(7) Ne bilsün korqusın her cilt ü zeyyāt
Ne bilsün korqusın her half ü neffāt
(8) Ne bilsün Hakkı âteşdān-ı elveâ
Ne bilsün Hakkı her müştî gil eş‘aâ
(9) Öñin ‘aklı olan ider taşavvur

---

¹¹⁹ Manzûme-i Akâid’ te bu kelimededen sonra ‘āyet’ kelimesi geçer.

Şoñın fikri olan ider tedebbür

(10) Şu kim bilmez müzehhebden mühezzeb

Bulardur soñucu olan mu‘azzab

(11) Ki ‘ömr ü mâlı zāyi‘ eylemişdi

Diline ne gelürse söylemişdi

(12) Hakk’uñ ‘afvın ‘azābın kimse bilmez

Anuñ çün ‘ālim olan ğāfil olmaz¹²⁰

(13) Anuñ çün korkudan bili bükilür

Anuñ çün gözlerinden yaş dökilür

(14) Anuñ çün korçar azgun ide rāhı

Anuñ çün korkusından ider āhı

58a

(1) Bu sözi dimedi mi Hakk Te‘ālā

Resül’e dimedi mi baķ Te‘ālā

(2) Ki her kim korçar olısar emîn ol

Emîn ise olısdur mehîn ol

(3) İlahî korçulardan eyle āzād

İlahî eyle irşād eylegil şād

(4) Haberde vārid oldı bir ‘aceb söz

Kim ol sözden cigerlerde yanar sūz

(5) Çü çıkdı Ādem ü Havvā vü şeytān

Gelüp yeryüzine tutdılar evtān

(6) Göricek anı Mîkâ’il ü Cibrîl

Şu deñlü aĝladılar ki idemez dil

(7) Hitāp irdi ki niçün aĝlarşursız

Bu āh u derdile maħzūn olursız

(8) Didiler korçaruz mekrüñden ey Hakk

Kim idevüz hilāf emrüñden ey Hakk

(9) Cevābında buyurdu Hakk Te‘ālā

---

¹²⁰ Bu beyitten sonra ‘Anuñ-çün korkudan bili bükilür, Anuñ-çün gözlerinden yaş dökilür’ beyiti Manzme-i Akâid’ de geçer.

- Emîn olmañ benüm mekrümden ašlā
- (10) Niçün kormaya Haqq'dan ehl-i imān
Ki Haqq'dan kormayan olmaz müselmān
- (11) Bize yetmez mi bu 'ibret kim Ādem
Haqq anı itmiş iken bunca ekrem
- (12) Ki tā hattā aña irişdi ikrām
Melekler secde kıldı itdi i'zām
- (13) Aña bir haşş kulu tapmaduğ-içün
Ki bir kez sözini tutmaduğ-içün
- (14) Pes ol hāşş kûlını merdūd kıldı
Anuñ çün tā ebed maṭrūd kıldı

58b

- (1) Şu deñlü eylemişken aña i'zāz
Maḳām-ı 'ālîde itmişken ifrāz
- (2) Girü bir dāne içün hāzretinden
Şoñucu sürdi çıkardı katından
- (3) Ma'hāzā sağıre işlemişdi
Ki zîrā nehyi tenzîh eylemişdi
- (4) Pes ey 'aql issi kāmîl ma'rifetde
Ne dirsın ol keremle bu şıfatda
- (5) 'aceb bildiñ mi āḫîr mertebet ne
Ne milkedür sefer yā menzilet ne
- (6) İşitdiñ mi didi şāḫîb-kemāli
Ki kimse bilmedi āḫîr me'ālî
- (7) Çü bilinmez niçün dehşet gerekmez
Çü haşyet yok niçün haşyet gerekmez
- (8) Efendi bulmağ isterseñ kemāli
'Amel it lîk itme ittikālî
- (9) Şaḫîm terk-i 'amelden key hāzîr kıll
Kimüñ buyruğını sırsan nazar kıll
- (10) Alup Mısr-ı ta'allümden şekerler
'Aḳîdüñ pāk-ide gör ey birāder
- (11) Kişinüñ i'tikādı fāsîd olsa

- ‘Amel esvākı dahı kāsıd olsa
(12) Ba‘îd olur Hudā’nuñ rahmetinden
Kaçan hazz ala cennet ni‘metinden
(13) Gel evvel i‘tikāduñ pāk ide gör
‘Ulümü diñle hoş idrāk ide gör
(14) Pes andan lāzım olsun hüsni-tā‘at
Yüzün ağ ola tā-rüz-ı kıyāmet

59a

- (1) Ne hāl üzre ölürse kişi bunda
Anuñla kopısar yarınki günde
(2) Bu kavluñ şıdkına ey ehl-i ‘iffet
İder te’tüne evvācen şehādet
(3) Resūl’llāh’a sorıldı bu āyet
O sulţān itdi tafşîli begāyet
(4) Ki ba‘zı ümmetinden rüz-ı maşşer
Yağın on dürlü şüretde geliser
(5) Birinüñ şekli maymün biri hınzır
Biri başı aşğa sürinür dir
(6) Biri gözsüz biri dilsüz kulaqsuz
Dilin çiyner biridür hem ayaqsuz
(7) Biri maşlup biri müntendür ey cān
Birinüñ olısar kaftānı kaţrān
(8) Gel imdi diñlegil bunları kimdür
Ki bilmek kişiyegāyet mühimdür
(9) Buyurmuşdur yine ol Fahr-i ‘Ālem
Ki oldur seyyid-i evlād-ı Ādem
(10) Bugün bunda olan fettān u nemmām
Olur maymün gibi yarın bed-endām
(11) Şular kim dā’imā süht ü harām yir
Olur yarın olar şüretde hınzır
(12) Ribā‘ mālını yirse bunda bir er
Kıyāmetde yüzi üzre sürürler
(13) Dahı cevr eylese hükmünde hākım

- Çıpar gözsüz kıyâmetde o zâlim
(14) Şulardur şımm u bükın olan efendî
Görüp a‘mâlini aña tayandı
(15) Şu kim aqvâli ef‘âline uymaz
Dilini çiyneyüp ol kişi tuymaz

59b

- (1) Ola şol kimse kim mü‘zî-i cîrân
Çıpar elsüz ayaksuz rûz-ı mîzân
(2) Şunuñ kim sa‘yile ğamz ola işi
Cüzû‘-ı nâra aşılır o kişi
(3) Uyup şehvâta men‘ iden zekâtı
Ciyefden koşusı bed ola çatı
(4) Şunuñ kim kibr ü fahr ola hevâsı
Olur çatrândan anuñ bil libâsı
(5) Begim ma‘lûmuñ oldısa bu ahvâl
Gerekdür kişide pes hûsn-i a‘mâl
(6) ‘Amel dağı iki kısm oldı ey döst
Birisı mağz olupdur birisi pöst
(7) Ki ya‘nî biri bātıñ biri zâhir
İkisin dağı cem‘ it olma kâşır
(8) İki cânip kaçan kim ola ma‘mür
Dinilür lâ-ceremu nûrun ‘alâ nûr
(9) Şerî‘at hükmini eyle ri‘âyet
Yerine vara tâ farz ile sünnet
(10) Ola marzî hem ef‘âl ü şifâtuñ
Müzeyyen ola envârile zâtuñ
(11) İde gör zâhir ü bātıñ ri‘âyet
Bulasın tâ ki cennet içre cennet
(12) İkisine dağı ikdām-ı tām it
Velî bātıñda artuğ ihtimām it
(13) Ki zîrâ bātıñuñdur manzar-ı Hakk
Taşuñ maħlûka manzar oldı ancak
(14) Çalış imdi bunu iste Hudâ’dan

Derūnuñ pāk ola şirk-i sivādan

60a

- (1) Kişinūñ t̄ahir ola çünki albi
Olur ol mazen-i esrār-ı aybì
- (2) Egerçi çok durur mebnā-yı ì m̄an
Ve l̄i kin al-ı küll irfān-ı ur'ān
- (3) Geliser asen-i şüretde ur'ān
T̄oısar enver-i t̄al'atda Furk̄an
- (4) Diyeler maşer ehli kim Neb ìdür
Gider H̄aına H̄a'ı malabıdur
- (5) Gözedeler gözedür gibi ayı
Geçe gide kaçan kim enbiyāyı
- (6) Diyeler pes kerāmetlü melekmiş
Ne gökçek yüzlü k̄āmetlü melekmiş
- (7) Göreler kimseden itmez h̄azer ol
Meleklerden daı ider ḡüzer ol
- (8) Bileler anı kim ur'ān imiş ol
Göñüller derdine dermān imiş ol
- (9) T̄urup h̄azretde pes ide şefā'at
Bu resme eyleye sözde şecā'at
- (10) Beni kim oudı t̄ıtdı ilāhì
Baıla pes baıla ya İlāhì
- (11) H̄iāp ide kemāl-i udretinden
Cevāb ide cenāb-ı h̄azretinden
- (12) Şu kim dünyāda H̄a'uñ bilmiş idi
Ouyup sana 'izzet kılmış idi
- (13) Elin t̄ut bugün ana dest-ḡir ol
Ki t̄ā olmaya bugün dār-ḡir ol
- (14) Bulısar anları pes ender-ümmet
Kim itmişdi ouyup ana h̄ürmet

60b

- (1) Elin t̄uta gele dergāhına rāst
Tazarru' ide şehler şāhına rāst

- (2) Hıtâp ide o Sultānu's-Selātın
Telatıf birle Rabbu'l-mā'i ve't-ıın
- (3) Ne dilersin bugün dergāhımızdan
Diye kim isterüm Allāh'ımızdan
- (4) Koyasın başına tāc u vaķarı
Ki tā selp ide 'izzet ihtikāri
- (5) Pes aña buyura biñ tācı Allāh
Muraşsa' aţlas u dîbācı Allāh
- (6) Ne dirse sözini tervîc ide Hakk
Aña biñ hūriyi tezvîc ide Hakk
- (7) Anı atlanduralar bir burāķa
Ki nūrı irişe biñ yıl ıraķa
- (8) Bu kez Hakk ide ķaldı mı murāduñ
Ne kim istersüñ oldı mı murāduñ
- (9) Bu kez ide murādum girüsin vir
Resülün koñşulıǵında vaţan vir
- (10) Buyura anı Firdevs uçmaǵına
Gide havrā-yı 'azrā koçmaǵına
- (11) Ne istersin diye daǵı o sultān
Girü dile gele ol demde Kur'an
- (12) Ki yā Rabb hācetüm itdüñ revā sen
Göñüller derdine ķıldıñ devā sen
- (13) Ne istedüm ise virdüñ temāmet
Velî bu ķuluña ķanı kerāmet
- (14) Pes aña buyura yüz biñ medā'in
Ki her birisi yerden giñ medā'in

61a

- (1) Bu şehrün ba'zısı yāķüt-ı aķmer
Zebercedden kimisi nūr-ı aķzar
- (2) Daǵı her şehrün ola biñ kuşurı
Ola her ķaşr içünde niçe hūrî
- (3) Eger bu söze isterlerse bürhān
Delîlimüz buña āyāt-ı Kur'an

(4) Kāle'llāhu'l-Melikü'l-Mennānū'l-Vehhāp innemā yuveffe's-şābirūne ecrahum bi-ğayrı hisābin¹²¹

(5) Na'ım'i eyledi ebrāra me'vā

Caħım'i eyledi füccāra meāvā

(6) Eger ol ise oldur feyz-i fażlı

Ve eger bu ise budur maħz-i 'adli

(7) Ki zırā mülk anuñdur yok şeriki

Eħad'dur mā-sivāsın kıldı iki

(8) Kemālinden durur k'ider telaţţuf

Haħikatde kamu işi ta'atţuf

(9) Cehennemdür muħaqqak yedi eţbāk

İdiser altısın küffāra eţbāk

(10) Kāle'llāhu Te'ālā le-hā seb'atü ebvābin li-küllü bābin minhüm cüz'un maḵsūmun¹²²

(11) Rivāyet eylemişdür İbn-i 'Abbās

Ki Maħmūd idi 'inde'llāhi ve'n-nās

(12) Yedincisinüñ adı Hāviye bil

Ve mā edrāke anı māhiye bil

(13) Giriserler aña cümle münāfık

Daħı Nemrūd u Fir'avn u zenādık

(14) Huţame dindi altıncısına ad

Giren olmaya andan hergiz āzād

61b

(1) Aña girer idenler Haħq'a işrāk

Aña şirk itmez anı kılan idrāk

(2) Beşincisine ad anuñ Lezā'dur

Oda tapanlara dārü'l-qażādur

(3) Caħım'dür dindi dördüncisine ad

Aña giren ebed hiç olmaya şād

(4) Meleklerle tapanlar gire aña

¹²¹ (Zümer 39/10).

¹²²(Hicr 15/44).

- Dağı mürtedd olanlar ire aña
(5) Üçüncisinin adıdır Saķar dir
Yahūdîleri Hakk aña soķar dir
(6) İkincisine dinildi Sa‘îr ad
Naşārā girüben qalısar ābād
(7) Birincisinin adıdır Cehennem
Bu mecmū‘ının adı iledür hem
(8) Giriserdür aña ehl-i kebā’ir
Bağışlanmazsa hem ehl-i şaġā’ir
(9) Beyān idem ki niçe iriserler
Diyem aña ki niçün girüserler
(10) İrişe çünki küffāra zelāzil
Melekler ura aġlāl ü selāsil
(11) Zebānîler sürüp cebren ü qahren
Ne deñlü var ise dehren fe-dehren
(12) İriserler cehennem qapusına
Yedi qapulu oddan yapusına
(13) Temāmet talduralar altı qatı
‘Azābuñ varduġınca altı qatı
(14) Bugün inkār idenler göre yarın
Bugün ikrār idenler göre yarın

62a

- (1) Ne kim buyurdısa pes Şādıķu'l-Qavl
Gele bir bir yerine havfile hevl
(2) Ki zîrā ‘aķlla olmaz bu idrāk
Ne deñlü ‘aķl olursa çüst ü çālāk
(3) İnanmaķdur haķîkat aşl-ı îmān
İnan muķkem inan muķkem pek inan
(4) Tamām oldu Yazıcıoġlı sözi
(5) Bu sözleri Hakk ü aķ oldu yüzi
(6) Bil ey mü’mîn nedür ma’nā-yı îmān
(7) Lüġatde didiler îmāna taşdıķ
Beyān itdi bunı erbāb-ı taķķîķ

- (8) Velî şer' ıstılâhında mübeyyen
Olur î mân taşdıķ-i mu'ayyen
- (9) İşidilen Resûl-i bâ-şafâdan
Ki getürdi Cenâb-ı Kibriyâ'dan
- (10) Kâmusın ide taşdıķ-i cenâı
Muķarrer ide iķrâr-ı lisânı
- (11) Dağı a'mâli î mândan degil cüz
Didi böyle haķîkat ehli dübdüz
- (12) Anuñçundur olup neşv'ü nemâda
'Amel geh nâķış olur geh ziyâde
- (13) Haķîkatde velîkin aşl-ı î mân
Ziyâd ü naķsa yoķdur anda imkân
- (14) Dağı itdi meşâyıh buni i'lâm
Ki birdür didiler î mân ü İslâm

62b

- (1) Şu ma'nâya ki mü'min dinse bir er
Aña müslim dağı dinür muķarrer
- (2) Kezâlik kime müslim ola şâdıķ
Aña mü'min dimek olur muvâfıķ
- (3) Muhaşşal bu tesâvîdür burada
Terâdüf ma'nîsi yoķdur arada
- (4) Kaçan bir kimsede taşdıķ ü iķrâr
Bulunsa diye ol şıdķile ey yâr
- (5) Muhaķķak mü'minem şıdķum durur pek
Diyüp inşâ'e Rabbi itmeye şekk
- (6) Es-sa'îdu kad yeşķâ ve's-şakıyyu kad yes'adu
- (7) Şakî olur döner geh müttakîler
Gehî döner sa'îd olur şakîler
- (8) Sa'âdetde şekâvetde tağayyür
Zarar virmez ki 'abdüñdür tekeddür
- (9) Velî is'âdile işķâda tahvîl
Degil mümkün şıfâtu'llâh'ı tebdîl
- (10) Söz irdi geldi irsâl-i resûle

- (11) Var irsāl-i rüsülde hikmet-i Hakk
Hakikatde o bilür sırrın ancak
(12) Rüsül gönderdi insāna beşerden
Ki men‘ ide buları şirk ü şerrden
(13) Beşāret ide mü‘minlere bir bir
Ola ‘işyān u küfr ehline münzir
(14) Beyān eyleyeler halk-ı cihāna
Gereklü olanı merd ü zenāna

63a

- (1) Muhaşşal dîn ü imān ehline heb
Geregin dîne dünyāya müretteb
(2) Kılup Hakk enbiyāyı hem müşeyyed
İdüpdür mu‘cizātıyla mü‘eyyed
(3) Kaçan bir hāriq-‘āde emri ey yār
Nübüvvet müdde‘îsi itse izhār
(4) Żarūrî göricek ehl-i fütüvvet
İder taşdıķ-i da‘vā-yı nübüvvet
(5) Olupdur Ādem evvel enbiyāya
Velî hātem virildi Muştafā’ya
(6) Daħı ceş-i peyamber bu arada
Gelüpdür kim degil kâbil ‘idāda
(7) Egerçi ba‘z itdi anı ta‘dād
Peyamberden rivāyet eyleyüp yād
(8) Ki üç yüz on üç oldı cümle mürsel
Haberde böyle gelmişdür mufaşşal
(9) Daħı a‘dād-ı peygamber beyānı
Didiler yüz yigirmi dört biñ anı
(10) Velî evlā budur olmaya haşrı
Müşerref itdi her biri bir ‘aşrı
(11) Ki minhum men kaşeshnā āyeti hem
Bu haşrı eylemişdür men‘-i muhkem
(12) ‘Aleyke ve minhum men lem naşuş ‘aleyke
(14) Daħı bir korku var olınsa ta‘dād

Ki olmaya bulardan ba‘zısı yād
(15) Ya hāric qala bunlardan arada
Çü qābildür ‘aded naqş u ziyāde

63b

- (1) Olup muḥbir mübelliğ hem muqarrip
Olupdur şıdķile nāşih mü’eddib
- (2) Rüsül çün birbirinden oldı efzal
Qamudan belki Aḥmed oldı ekmel
- (3) Fezā’il her ne kim var enbiyāda
Qamusı cem‘ olupdur Muştafā’da
- (4) Qamudan rāh-ı Hāqķ’da oldı rāşih
Ki oldı şer‘i cümle şer‘i nāşih
- (5) Kütüp aḥvāline geldi kitābım
- (6) Kitāblar gönderüpdür Hāqķ Te‘ālā
İde tā mürselînüñ şānın a‘lā
- (7) İdüpdür emr ü nehyi anda tebyîin
Daḥı va‘d ü va‘idi kıldı ta‘yîin
- (8) Qamudan itdi Furqān’ı mufaẓẓal
Anuñ ardınca Tivrāt’ı mufaşşal
- (9) Daḥı ardınca İncîl ü Zebūr’ı
Bu tertîp üzredür yoqdur kuşūrı
- (10) Velî ğayrısını nesh itdi Qur’ān
Cemî‘ ḥalka vācib buña îmān
- (11) Kamu āyātına hep ide taşdıķ
Ki birin itmeye îmānda tefrîķ
- (12) Ki bir āyetine inanmayan ḥar
Olur cümleye kāfir gibi aḥser
- (13) ‘Urüc olındı söz mi‘rācına pes
- (14) Yine irişdi gör mi‘rāc-ı taḥķîķ
Niçe keşf oldı gör esrār-ı tedķîķ

64a

- (1) Meger bir şep ki misk-āsā idi ol
Sevād-ı dîde’-i ḥavrā idi ol

- (2) O gice irdi Cebrā'il'e fermān
Yire in yıldırım gibi şitābān
- (3) Urāk-ı berķ-reftārı bile al
Ḥabîbüm da'vet idüp eyle iķbāl
- (4) Meger ol gice ol Şāh-ı Cihān'ı
İdinmiş idi mihmān Ümmühānî
- (5) İrişdi anda iken peyk-i Ḥāzret
Cināna itdi ol Sultān'ı da'vet
- (6) İcābet eyledi tırdı yerinden
Hevā-yı māsivā gitdi berinden
- (7) Süvār olup burāķa oldu perrān
İrişdi Mescid-i Akşā'ya ol ān
- (8) Gelüben enbiyā ervāhı fi'l-hāl
O dem itdiler istiķbāl ü iķbāl
- (9) İmām oldu gürüh-ı enbiyāya
Ki oldur lāyık olan iķtidāya
- (10) Kıyāma tırmadan bu-y-idi ma'nî
Ki toğrıldım Cenāb-ı Ḥaķķ'a ya'nî
- (11) Rükū' içre dü-tā kıldı ķaddin tā
Felekler gibi ķadri ola a'lā
- (12) Çü vardı secdeye yüz yire sürdi
Ki nūrı gün gibi eflāke irdi
- (13) Teşehhüde oturup buldı teskîn
Vire Ḥaķķ tā vaķār u 'izz ü temkîn
- (14) Virüp sağına şolına selāmı
Hemān eflāke döndürdi zimāmı¹²³

64b

- (1) Çekildi gitdi ol rāh-ı Ḥudā'ya
Ķabül olmuş du'ā gibi semāya

---

¹²³ **Der-kenar** "Ve'l-'ibādāt el-āaniye'l-hāmide el-ķavlî", "Ey el-'ibādāt el-tezîr", "Ey el-'ibādāt el-māliyet evvel el-ķelimāt el-ķur'aniye".

- (2) Temāşā eyledi seb‘-i tıbākı
Hem oldu enbiyāya hep mülākî
- (3) Aña ‘arz oldu hep cennāt ü dūzah
‘Ayān oldu kamu aḥvāl-i berzah
- (4) Olup anda olan maḥlūka nāzır
Temāşā itdi aḥvālını bir bir
- (5) Mu‘azzez kimisi kimi mu‘azzep
Melā’ik yerlü yerinde müretteb
- (6) Celāl-i Ḥaḳḳ’da maḥv olup vücūdı
Edep birle idüp anda ku‘ūdı
- (7) Taḥıyyāt ile vaşf itdi o Zāt’ı
Şalavāt ile didi ṭayyibātı
- (8) Eттаḥıyyātü li’llāhi ve’s-şalavātü ve’ṭ-ṭayyibātü
- (9) Didi ol demde aña Ḥaḳḳ Te‘ālā
Selām olsun saña ey ḳadr-i a‘lā
- (10) Bereketlerle olsun saña raḥmet
Zihî ‘izzet zihî devlet sa‘ādet
- (11) Es-selāmu ‘aleyke eyyuhe'n-nebiyyu ve raḥmetu'llāhi ve berekātuhu
- (12) Selāmın alup ol Rabbü'l-enāmuñ
Didi üstümüze olsun selāmuñ
- (13) Selām olsun ‘ibādu'llāha yine
Gireler şāliḥîn olup bu dîne

65a

- (1) Es-selāmu ‘aleynā ve ‘alā ‘ibādi’s-şāliḥîne
- (2) Getürdi Cebrā’il anda şehādet
Teşehhüdde bu olmışdur ‘ibādet
- (3) Eşhedü en lā-ilāhe illa'llāh ve eşhedü enne Muḥammeden ‘abduhu ve resūluhu
- (4) Buyurdi anda Ḥaḳḳ beş vaḳt namāzı
Anuñla ide ümmet hep niyāzı
- (5) Bu ‘izzet birle Ḥaḳḳ gönderdi yine
Anı raḥmet kı lup rüy-ı zemîne
- (6) Niçe biñ yıl ḳadar yolu semānuñ
Aña ṭayy oldu olmasun gümānuñ

- (7) Şabāh oldu çü ‘ālem oldu pür-nür
Gelüp ol Şāh-ı dîn aşhāba mesrūr
- (8) Didi mi‘rācın anlara temāmet
Kābūl itdi olan şahib-sa‘ādet
- (9) Tereddütsüz idüp ikrār u taḥkîk
Laḳap Bū Bekr’e gökden indi Şiddîk
- (10) Tereddütle niçeler oldu mürtedd
Aña çāh-ı cehennem oldu merḳad
- (11) İdüp mi‘rācı taşdîk eyle ikrār
Zālāletde ḳalursun itme inkār
- (12) Bu beş vaḳtūñ ilāhî ḥürmetine
Ki gönderdüñ hediyeye ümmetine
- (13) Müyesser ḳıl bunu ḳılmaḳ kemāhî
Çıḳar dilden hevā-yı penc gāhi
- (14) Vuzū üzre şalāt olsa müretteb
Anı nūrun a‘lā nūr eyle yā Rab

65b

- (1) Telāḳḳaytü'l-keḷāme bi'l-ḳabūl
Ve āmentü bi-mi‘rāci'l-Resūl
- (2) Bu ‘İlmî itdi çün mi‘rācı taşdîk
Anı îmānileḳıl ehl-i taḥkîk
- (3) Daḫı mi‘rācı her kim itse iz‘ān
Müyesser ola āḫir demde îmān
- (4) İre mü’minlere raḫmet Ḥudā’dan
Diyen āmîn emîn olsun belādan
- (5) İnan fazlına aşhāb-ı güzînüñ
- (6) Geçecek enbiyādan bu ‘iyāndur
Ebū Bekr efzal-i ḫalk-ı cihāndur
- (7) Hem andan soñra kimdür dirseñ efzal
‘Ömer’dür cümleden a‘lem ü a‘del
- (8) Pes andan soñra ‘Oāmān bin ‘Affān
Ḳamunuñ efzalidür eyle iz‘ān
- (9) Daḫı soñra ‘Aliyy-i Murtażā’dur

- Bil anı ibn-i ‘amm-ı Muşafâ’dur
(10) Du‘āun ḥālîşun minnâ ileyhim
Ve rızvānun mine’llāhi ‘aleyhim
(11) Bu tertîp üzre ḥatm oldı ḥilāfet
Otuz yıl eylemişlerdür imāmet
(12) Daḥı aşḥābdan altı nefer var
On olur çünki munzamm ola bu çār
(13) Onı daḥı mübeşşer bi’l-cināndur
Ki aşḥāb içre anlar kāmrandur
(14) Hem andan şoñra aşḥābı ne kim var
Kamusın ḥayr ile yād eyle her bār

66a

- (1) Hem eyle tarziye añılsa aşḥāb
Dilüñ keff ile şaḳın olma sebbāb
(2) Resūli seven aşḥābın sever hem
Anı sevmez bulara ḳalsa verhem
(3) Olup rāzîkamusından müretteb
Bizi aḥbāb-ı aşḥāb eyle yā Rāb
(4) Beyān idem kerāmātın velînüñ
(5) Virilmişdür kerāmāt evliyāya
Velî maḥşüş olupdur etḳiyāya
(6) Ḳāle’llāhu Te‘ālā in evliyā’uhu ille’l-mutteḳüne elā inne evliyā’e’llāhi lā-ḥavfun
‘aleyhim ve lā-hum yaḥzenüne ellezîne āmenū ve kānū yetteḳüne
(7) Kerāmet mu‘cize-y-le birdür aşlı
Velî vardır arada farḳ u faşlı
(8) Çü ḥāriḳ-‘ade bir emr ola zāhir
Eger izḥār iden ol merd-i māhir
(9) Görüñ eyleser da‘vā-yı nübüvvet
Aña dir mu‘cize ehl-i fütüvvet
(10) Eger yoğ ise da‘vā hîç arada
Kerāmet didiler aña orada
(11) Eger da‘vāya olursa muḳārin
Yüzi ḳara olur bugün ü yārın

(12) Şalâh üzre degilse iden izhâr

Bil istidrâc anı ey merd-i hüşyâr

(13) Hâkîkat Hâkîk ü ââbitdür kerâmât

Ki Hâkîkında gelüpdür niçe âyât

66b

(1) Du‘â-yı Âşafîle rızq-ı Meryem

Dağı Aşhâb-ı Kehf’ün kışşası hem

(2) Kerâmât-ı velîye oldı hep dâll

Ve lîkin bilmez anı niçe cühhâl

(3) Kerâmet kim velîde oldı hâşıl

Resûline sen anı mu‘cize bil

(4) Ki ola tâbi‘ üñ çün böyle hâlî

Qıyâs it n’ola matbû‘üñ kemâlî

(5) Ne deñlü gelse kuvvet evliyâya

İrişmez menziletde enbiyâya

(6) Ki vardur ikisi de enbiyâda

Velâyet vardur ancak evliyâda

(7) Nağîlu beniyyi vâhîde hayra men cemî‘a el-evliyâ’ü nağlü men ‘ağâyide’l-
imâme’l-taşhâvî¹²⁴

(8) Didiler bir nebî yeg evliyâdan

Rivâyetdür bu sözler aşfiyâdan

(9) Velâyetle irişmez aña insân

Ki emr ü nehy-i sâkıf ola bir ân

(10) Bu ilhâdileko küfr ü zalâlî

Olunca emrine kıl imtişâlî

(11) Ki mezheb budur aña görme âfât

Olunca eyle Allâh’a ‘ibâdât

(12) Qâlê’llâhu Te‘âlâ va‘bud Rabbeke hattâ ye’tiyeke’l-yağînu

(13) Yağînüñ ma‘nâsı olmış durur mevt

‘İbâdâtı ölünce eyleme fevt

(14) İzâ eħabbe’llâhu ‘abden lem yezurruhu’z-zünûbu

---

¹²⁴ Manzûme-i Akâid’te bu kısım mevcut değildir.

67a

- (1) Dağı bir kulını sevse İlahî
Aña itdürmez olur hiç günâhı
- (2) Budur ma'nîsi Qur'ân u Hadîâüñ
Sözine uyma şaşın her habîşüñ
- (3) Velâyetden çıkar küfr ü günâhı
Velîye nuşret eyle yâ İlahî
- (4) Velâyetden dem urur niçe eşhâs
Geçinür ol celîs-i meclis-i hâss
- (5) Velî nefsi anuñ âu'bâna beñzer
Taşı âdem içi kaplâna beñzer
- (6) Egerçi kim giyer çok kimse şöfi
Velî her hırka giyen şanma şüfi
- (7) Ki zîrâ ehl-i lâfuñ keşreti var
Dirîgâ ehl-i Haqq'uñ kıletî var
- (8) Şaşın sen döñme bir lâfa inanma
Kurı da'vâ-yile iş bitdi şanma
- (9) Ebu'l-Kâsım Kuşeyrî kim ol üstâd
Zamânında bu beyti kılmış inşâd
- (10) Emma'l-hıyâmu fe-innehâ ke-hıyâmihim ve erâ nisâ'e'l-hayyi gayrı nisâ'ihâ
- (11) Anuñ ol vakte göredür kelâmı
Ne nisvân kaldı şimdi ne hayyâmı
- (12) Çalış lübb ehli ol aldanma kışra
Serây-ı ma'rifetden kalma taşra
- (13) Rüsüm u 'âdetile olma mağrür
Mücerred hırka ile olma mesrür
- (14) Bu tâc ü hırka misvâk ile hüdân
Ġaraż işlâh-ı nefis oldı kamudan

67b

- (1) Taşavvuf nefsini pâk eylemekdür
Fenâyıla anı hâk eylemekdür
- (2) Ve illâ şerr-i nâs olur o kişi
Zalâl ü dağı izlâl olur işi

- (3) İřitdũñ mi ‘aceb şol Bāyezîd’i
O ‘aynũ’l-‘ārifîn olan ferîdi
- (4) Yanında ögdiler bir şaşsı ĥayli
Anı görmege itdi ĥalbi meyli
- (5) Varup anı ırāqdan başdı gördi
Ki ol er ĥibleden yaña tükürdi
- (6) Edeb terk idüp ol ĥün böyle itdi
Görüp řeyĥ anı ĥoyup döndi gitdi
- (7) El alup ĥılma her zerrāĥa iĥrār
İderdi bulsa kel başına tımar
- (8) Olarũñ çoğı şüret uğrisıdur
Gümān yoğdur ki kisvet uğrisıdur
- (9) Şaĥın şanma yimez şüfî şoğanı
Ĥabın daĥı ĥomaz bulduğda anı
- (10) Görüp her ehl-i zerĥũñ kisvetini
İnanmañ bilmedin māhiyyetini
- (11) Bu ĥavm içünde çoğ durur mürā’î
Uzadur taylasānı vü ridā’ı
- (12) Ĥazer it gitmeden rāĥ-ı zālāle
Sülük eyle řarîĥ-i i’tidāle
- (13) Buyurur sākî’-i Kevâer ‘alā-řān
Ĥarîñ ola aña Rızvān-ı Raĥmān
- (14) Kişi bir yolile bulmaz Ĥudā’yı
Meger ide Resũl’e iĥtidāyı

68a

- (1) Velî anlar durur fiĥhile mevşüf
İderler nehy-i münker emr-i ma’rũf
- (2) Delîl olur řirāt-ı müstaĥîme
Ĥabîb olur günahkār-ı sākîme
- (3) Bu ümmet içre var ehl-i kerāmāt
‘Alāmāt anlara ‘irfān u āyāt
- (4) Ki ya’nî bileler ma’nā-yı Ĥur’ān
Anuñla ideler tā Ĥaĥķı Furĥān

- (5) Faḳîhüñ ba‘zî olur evtād u efrād
Cehālet ehlini iderler irşād
- (6) Faḳîhüñ kimi ḳuṭb-ı merkez-i dîn
Medār-ı ḥalka’-i ta‘lîm ü tebyîn
- (7) Yüzi şuyına anlaruñ firāvān
İner gökden yire bārān-ı iḥsān
- (8) Nedür dinse taşavvuf di tezellül
Huşû’u meskenet şabr u taḥammül
- (9) Taşavvuf şöfdan müştakḳ degüldür
Taşavvuf cüz’-şafā-yı Ḥaḳḳ degüldür
- (10) Bu dünyādan tevellîdür taşavvuf
Rezā’ilden taḥallîdür taşavvuf
- (11) Fezā’ille taḥallîdür taşavvuf
Kelāmından tecellîdür taşavvuf
- (12) âebāt-ı bî-televvündür taşavvuf
Ki Ḥaḳḳ’da pek temekkündür taşavvuf
- (13) Ḥayāt-ı sermedî durur taşavvuf
Şıfāt-ı Aḥmedî durur taşavvuf
- (14) Taşavvuf külli geçmekdür özinden
Daḫı incinmemekdür il sözinden

68b

- (1) Taşavvuf Ḥaḳḳ yolından çıkmamakdur
Taşavvuf ḥükm-i şer‘i yıkmamakdur
- (2) Taşavvuf ḥalk ile ḥulḳ-i ḥasendür
Bu söz cedd-i Hüseyin ile Ḥasen’dür
- (3) Taşavvuf az uyuyup az yimekdür
Ḥaḳḳ’uñ esmāsını çok çok dimekdür
- (4) Bulundurma bulunma şüfî iseñ
Cefā vü cevr ḳılma müfî iseñ
- (5) Taşavvuf ḥünını ol kim yimişdür
Ki eş-şüfî ke’l-‘arz dimişdür
- (6) Döker her kim ki yir üzre ḳabîḫi
Yer andan bitürür dürlü melîḫi

- (7) Dökerler üstüne kül gül bitürür
Şakāyık dürüdür sünbül bitürür
- (8) Öper ayağın üstinde duranuñ
Olur pā-māli başına uranuñ
- (9) Cefā idene gösterür vefāyı
‘Anā gösterene ider āenāyı
- (10) İlenmez yırtuban virene zahmet
Virür qarnın yarana dürlü ni‘met
- (11) Ser-efgende hamūş olup oturur
Cefā vü cevriñi halkuñ götürür
- (12) Dili zinde özidür mürde endām
Gezer içünde taşında dad ü dām
- (13) Komişlardur başında niçe tağı
Durupdur şöyle depretmez ayağı
- (14) Taşavvufdan çü yokdur sende dāniş
Yüri var bir bilen kişiye danış

69a

- (1) Taşavvuf terk-i da‘vādur dimişler
Dağı kitmān-ı ma‘nādur dimişler
- (2) Taşavvuf terk-i kıl ü kâle dirler
Kelām-ı Hakk’la havf u hâle dirler
- (3) Taşavvuf ‘ilm-i āyāta dimişler
Taşavvuf terk-i tāmāta dimişler
- (4) Taşavvuf bir hidāyetdür Hudā’dan
Taşavvuf söylememekdür hevādan
- (5) Taşavvuf terk-i ‘işıyāndur dimişler
Taşavvuf fikh-ı Kur‘ān’dur dimişler
- (6) Taşavvuf dā’im olmağdur murāqıb
Olup irte gice hālın muhāsib
- (7) Taşavvuf itmemeğdür hiç taşalluf
Hakk’uñ şer‘inden itmeyüp taħalluf
- (8) Taşavvuf kalbi Hakk’a bağlamağdur
Yüregin havf odıyla tağlamağdur
- (9) Taşavvuf hüsn-i halkile edebdür

- Dağı pek inkıyād-ı hükmi Rabb'dür
- (10) Taşavvuf bilmedür ahvāl-i kalbi
Çıkarup komamağdur kalbde kalbi
- (11) Düşüben havf odına bî-tekellüf
Yanup küllî kül olmağdur taşavvuf
- (12) İrâdetdür dimiş ba'zı taşavvuf
Dimeyüp şeyhine üstâdına üf
- (13) Kerâmet şatmamaklığdur taşavvuf
Hakk'uhn işinde itmeyüp taşarruf
- (14) Dimiş Zünnün-ı Mısrî kim taşavvuf
Kabûl-i şer'dür terk-i taşallûf¹²⁵

69b

- (1) Dinilmişdür taşavvuf mâ-sebağdan
Nüfûr-i kalbdür mādûn-ı Hakk'dan
- (2) Olar kim şeyhlik temkîne dirler
Taşavvuf tevbe vü tebyîne dirler
- (3) Ebû 'O' Oâmân-ı Mekkî'nün sözidür
Taşavvuf 'ilm ü taqvānuñ özidür
- (4) Tefakkuhla taşavvuf ferkadândur
Ki beddi bed olur hem çün yedândur
- (5) Dağı teşbîh iderler zâhr ü batna
Ki ayrılmaz bular dir ehl-i fiñne¹²⁶
- (6) Dimişdür hem taşavvuf Bişr-i Hâfî
Arıdup itmedür göñlini şâfî
- (7) Taşavvuf çıkmadur hulq-ı denîden
Taşavvuf tolmadur hulq-ı seniyyeden
- (8) Kitâbında dimiş şâhib Ta'arruf
On ikidür bil erkân-ı taşavvuf
- (9) Taşavvufdur dimişler üns ü kırbet

---

¹²⁵ **Der-kenar** "Nazar olunmayacak yerdir"

"İki kardaş didikleri iki yıldızdır ki hiç birbirindeñ ayrılmaz"

- Taşavvufdur dimişler havf u heybet
(10) Taşavvufdur dinilmiş şafvet-i kalb
Hudâ'dan gayrıdan kalbin idüp kalb
(11) Taşavvuf dünyeden kaçmağa dirler
Dağı uçmaq yolın açmağa dirler
(12) Taşavvuf terk-i şübühâta dimişler
Taşavvuf terk-i lezzâta dimişler
(13) Özin öğmege şeytânlık dimişler
Dağı yermege nâdânlık dimişler

70a

- (1) Kerâmet şatmamaklıkdur kerâmet
Kerâmetdür dimişler terk-i 'âdet
(2) Kerâmetdür dir İbrâhîm Edhem
Şırâtında Haqq'ıñ turmağı muhkem
(3) Muhibb maḥbûbun ey şâhib-kerâmet
Bilüp söyleşmedür keşf ü kerâmet
(4) Var ey şûfî geçen kâzib münâfık
Degil ḥâlüñ senüñ buña muvâfık
(5) Yürü var ḥâlüne ey nefis esîri
Ölüsün sen degilsün dağı diri
(6) Didi lâ-tusmi'ü'l-mevtâ çü Ḥâlîk
Olımaz pes taşavvuf saña lâyıq
(7) İrenler cân 'ilmi-y-le diridür
Senüñ gördüklerüñ etdür deridür
(8) Zamâne şûfîsinde yok tevekkül
Hemân san'atları olmuş te'ekkül
(9) Olar kim şimdi şöfi şekl iderler
Yaqîn bil kim li-ecli'l-ekl iderler
(10) Şular kim zıkr iderken raqş iderler
Taşavvuf ismin anlar naqş iderler
(11) Olur raqşuñ soñı her vechile naqş
Ki zîrâ Sâmirî ihdâşidur raqş
(12) Dilüñden gayrı depretme vücüduñ

Meger ola rükū‘ile sücūduñ

- (13) Şalâtda hem gerekdür toğrı turmak
Harâm oldı bil anda da şalınmak

70b

- (1) Tefakkuh it pes andan tur şalâta
Ki tâ ‘arîf olasin sen şifâta
- (2) Geyüp ak hırka’ı gögsüni germe
Dime kim şüfî yem kendüni görme
- (3) Taşavvuf tâcile hırka degüldür
Degil cüz’î bil anı terk-i külldür
- (4) Özüñden ayrılı görgeç sözüñden
Bu ‘ucbuñ perdesin ref’ it gözüñden
- (5) Ta‘allüm eyle terk it türrehâtı
Bilem dirsene eger zât u şifâtı
- (6) Ki tâ Haqq’dan haqqîkat göstere rüy
Büt olmaya saña bu hây ile hüy
- (7) Riyâ vü ‘ucb olmışdur demür tağ
O tağı geçmesine nefis olur bâğ
- (8) Eger her dem dilersen taze cânı
Tedebbürsüz geçürme sen bir ânı
- (9) Tedebbürle olur kalbüñ münevver
Niçün olmayasın Furkân’la enver
- (10) Gel ey şüfî nedür diñle taşavvuf
Şaqqın şanma taşallüfdür taşavvuf
- (11) Taşavvuf geçmedür bil mâsivâdan
Rızâdan ğayrı ummayup Hudâ’dan
- (12) Taşavvuf terk-i da‘vâ eylemekdür
Dağı kitmân-ı ma‘nâ eylemekdür
- (13) Taşavvuf dört harfdür ey birâder
Bunu hep ehl-i ma‘nâ böyle yazar
- (14) Te’si tevbe vü Şâd’ı şıdıkadur dâll
Vefâdur Vâv’ı ‘ahde ey nîki-ğâl

71a

- (1) Fe'si Furkân'a oldu hem işâret
Eger bizde bular varsa bişâret
- (2) O şûfî kim ögündi urdı lâfi
Odur şûfîlerüñ gâyet hilâfi
- (3) Bu sözler kim didüm vardur delîlüm
Delîlümde beni şanma zelîlüm
- (4) Ulılardan benüm vardur cevâbum
Anuñ çün gâlib oldu bil şavâbum
- (5) Taşavvufda ulılar çok dimişler
Bu ma'nâlarda sükkerler yemişle
- (6) Velî ol şâh-ı merdân mîr-i meydân
'Alî vü 'âlim-i ma'nâ-yı Furkân
- (7) Anuñ lafzı durur bārından irşâd
İdüp söyler Cüneyd-i Milk-i Bağdâd
- (8) Taşavvuf ehlinüñ ser-çeşmesidür
Bular soñra gelenler eşmesidür
- (9) O şeyh ü mürşid ü üstâd-ı kâmil
Şerî'at kuflınuñ miftâhidur bil
- (10) Tarîkatda tarîkin bildi Hakk'dan
Hakkîkat söz anuñdur her sebağdan
- (11) Açıp dürr dökdi la'lî hoşkasından
Derk-i kâmillerin al oğkasından
- (12) Bu şûfî isminüñ üçdür hurûfı
Müsemmasınuñ olmuşdur zurûfı
- (13) Nedür Şâd'ı şafâ vü şıdkadur bil
Vü Vâv'ı vüdd ü vird ile edâ kııl
- (14) Vü Fâ'sı hem anuñ Furkân-ı Hakk'dur
Firâsetle o Furkân'a eHakk'dur

71b

- (1) Şu şûfîde ki yokdur bu sıfatlar
Gerekdür aña her vechile letler
- (2) Didi üç harfdür fakr ey qarındaş
Fağîr añlar bunı bilmeye evbaş

- (3) Fe'si Furkân Kâf'ı Qur'an'durur bil
Re'si rahmet bilüp bunı 'amel kııl
- (4) Bunuñla fahr ider şüfî'-i şâfî
Dağı terk ider ol lâf-ı güzâfî
- (5) Faķîr olanlar olur ehl-i Furkân
Faķîr itmez zikirde rakş u devrân
- (6) Faķîr iseñ hemen Furkân'ı gözle
Gice gündüz hemân Qur'an'ı özle
- (7) Gelüñ diñleñ eyâ cem' -i mesâkîn
Ki miskîne neden dinildi miskîn
- (8) Dir idi dâ'im ol ümmet-penâhı
Beni miskîn ile haşr it İllâhî
- (9) Bularla olsun hayâtum hem memâtum
'Anâşırdan cüdâ olduķda zâtum
- (10) Bu miskîn isminüñ bil harfi beşdür
Faķîr ile bular Qur'an'da eşdür
- (11) Kılup beş vaķt namâzı kıl niyâzı
Hurûf-ı hamsesinden añla râzı
- (12) Ki mîminden murâd anuñ muhabbet
Bu münzile vü münzele meveddet
- (13) Muhabbet ide aña mü'minîne
Dağı emrine anuñ müslimîne
- (14) Dağı Sîn'i durur sübha selâmet
Süverde eylemek seyr ü seyâhat

72a

- (1) İķâmet olma cum'a namâzı
Bula her yılda 'ıydeyn imtiyâzı
- (2) Nizâ'ı kaç'ü ref'ide fesâdı
Kabûl ide şehâdât-ı 'ibâdı
- (3) Cihânda emr-i şer'i ide şâyi'
Huķuk-ı Müslimîn olmaya zâyi'
- (4) Şıgâr ile şagâ'ir ide tezvîc
Çün olmaya velî kim ide tezvîc

- (5) Cihād idüp ğazāda ola kâ'im
İde 'adlile taḫsîm-i ğanā'im
- (6) İmām olan gerekdür zāhir ola
Ki def' itmekde zūlmü māhir ola
- (7) Gerekmez kim ide maḥfî qarārı
Ki halk aña ideler intizārı
- (8) Degil muhtaşş ki ola¹²⁷ evlād-ı Hāşim
Hem evlād-ı 'Alî olmak ne lāzım
- (9) Daḥı 'ismet degil şart-ı imāmet
Gerek ancak ola ehl-i siyāset
- (10) Olupan kādir-i tenfîz-i aḥkām
İde hıfz-ı hudūd-ı dār-ı İslām
- (11) Hem inşāfile ide Ḥaḫḫı ma'lūm
Ḳomaya zālīm üzre Ḥaḫḫı mazlūm
- (12) Ne buyurmuş işidūñ Faḫr-i 'ālem
Ki olanlar ḫamu ebnā'-i Ādem
- (13) Gerek kim olalar sultāna maḫkūm
Ḥabeşden ger ola ol 'abd-i ma'lūm
- (14) Ulü'l-emre olan 'āşî cihānda
Cezāsını bulur bunda vü ānda

72b

- (1) Daḥı her kim ola şāhına 'āşî
Cezāsı bu ki hîç olmaz ḫalāşı
- (2) İmāmetden bu baḫâ oldı tetimme
- (3) Şalātuñ muḫtedāsı vü imāmı
Bile farz-ı şalātı çün temāmı
- (4) Aña ḫıl iḫtidāyı evvel āḫir
Gerek berr olsun ol gerekse fācir
- (5) İden 'ilmine ide iḫtidāyı
N'ider fi'lindeki çün u çirāyı
- (6) Dimişler ulular işitdügini

---

¹²⁷ M'de 'k'ola' şeklindedir.

- Ṭutuñ sözini itmeñ itdüğini
- (7) Kaçınma ‘ālimūñ eñ ṭālihinden
Ki yekdür cāhilūñ eñ şālihinden
- (8) Cenāze hālını bilsünler ahyā
- (9) Vefāt itse kaçan bir ehl-i ìmān
Gerekdür cem‘ olup üstine ihvān
- (10) Anı āyin-i İslām üzre ğassāl
Yuyup pāk ide tekfîn ide derhāl
- (11) Muşallā üzre koyup anı ṭāhir
Vuzū ile cemā‘at ola hāzır
- (12) Haber ide mü’ezzinler enāma
Namāzın kılalar uyup imāma
- (13) Du‘ā idüp götürüp defn ideler
Pes istircā’ idüp dönüp gideler
- (14) Çün ol güne ire bu oñmaduğ baş
İlāhî eyle sen ìmānı yoldaş

73a

- (1) Nedür Gör Sünnet Ehline ‘Alā’im
- (2) Nişān-ı ehl-i sünnet budur ey yār
İde huffeyne mesh itmege ikrār
- (3) Seferde vü hāzarda ide anı
Koya inkār ile şekk ü gümānı
- (4) Çü buldı bu haber şöhret arada
Olur cā’iz kitāb üzre ziyāde
- (5) İder üç gice vü üç gün misāfir
Muķim olan ider gün bir gice bir
- (6) ‘İbāda çünki rahmetdür bu ruḥşat
Kabül itmek gerekdür ehl-i sünnet
- (7) Hem itdi ehl-i sünnet böyle ta‘līm
Nebîzūñ cerresin itmeye taḥrīm
- (8) Huşūşile Nuşūşuñ diñle hālin
- (9) Nuşūşı zāhirîne haml ideler
Şahābe gitdüğü yola gideler

- (10) Zevāhirden ‘udül itmek zarardur
Şu mülhidler k’ider ehl-i Saķardur
- (11) Çıkarurlar kelāmı muķtezādan
Virürler ma’nîler aña hevādan
- (12) Muķarrer bil bunı küfr ile ilhād
Diyen anı degüldür ehl-i irşād
- (13) Nicedür küfr ‘alāmâtını aña
(14) Nuşuş-ı ķātı‘a aḥkāmın ey yār
Olur kāfir iden reddile inkār

73b

- (1) Hem istiḥlāl-i ‘işyān istihānet
Olupdur cümlesi küfre ‘alāmet
- (2) Hem istihzā iden şer‘-i Resül’i
Ḳabül itmeyen aḥkām-ı uşüli
- (3) Daḥı me’yūs olan Ḥaḳḳ rahmetinden
Olan emn üzre ḥavf niķmetinden
- (4) Daḥı kāhin ki dir aḥbār-ı ğaybî
Anı taşdıķ idüp bilmeyen ‘aybı
- (5) Olupdur cümlesi küfre ‘alāmāt
Bulınmaz mü’mın olanda bu ḥālāt
- (6) Degil bunlarda küfr elfāzı maḥşūr
Fetāvāda olur tafşîli mezkūr
- (7) İşitsün ḥāl-i ma’dūmı olan ḥayy
(8) Olan sünnet ‘alāmâtıyla mevsüm
Didigüm şey’ degüldür hiç ma’düm
- (9) Nice şey’ ola gelmeyen şuhūda
Çü şey’iyyet mürādıdır vücūda
- (10) Du‘ānuñ var durur emvāta Nef’i
(11) Ger aḥyā Ḥaḳḳ’a itseler du‘ā’ı
Ya li’llāh itseler hem bir ‘atā’ı
- (12) æevābın meyyite itseler i’tā
Ḳabül olursa dergāhında mu’tā
- (13) Olur mü’mın olan mevtāya nef’i

‘Azābı var ise ref‘ ola def‘i

- (14) Bu ma‘nāyı idüp ta‘yîn ü taḥkîk
Resūlu'llāh buyurdu eyle taşdıḳ

74a

- (1) Ki mevtāya du‘āile ‘aṭāyā
Olur gūyā ki aḥyāya hedāyā
- (2) Du‘ānuñ var durur te‘āiri zāhir
Zuhūr ider du‘ādan çok mezāhir
- (3) Şurūṭile du‘ā eylese bir ḳul
İder ol Ḳāzi'l-ḥacāt maḳbūl
- (4) Melekler ḥālını añla mücerred
- (5) Hudā’nuñ ḳullarıdur hep melekler
‘İbādet-gāhı anlarıñ felekler
- (6) Ḥaḳḳ’uñ emrinde ḳā’im her birisi
‘İbādet üzre dā’im her birisi
- (7) Züküretle ünüşet vaşfi yokdur
Velî ‘ālemde yañlış sözlü çokdur
- (8) Melek midür beşer midür mufazżal
- (9) Beşerden mürsel olanlar mükemmel
Melā’ik mürselînden oldı ekmel
- (10) Melā’ik mürseli olmışdur ammā
Rüsülden māsivā insāndan a‘lā
- (11) Taḳî olan beşer oldı muḥaşşal
‘Umūm üzre melā’ikden mufazżal
- (12) Bu üslüb üzre eyle i‘tikādı
Çü böyle didi olan ictihādı
- (13) İşit cehd ile ḥāl-i ictihādı
- (14) Bil eyler müctehid gāhîḥaṭāyı
Muşîb olup bulur gāhî ‘aṭāyı

74b

- (1) Ḥatā eylesse bir ecr olur iḥsān
İşābet eyler ise vardur ecrān

- (2) İşit eşrâf-ı sâ'ātuñ beyânın
(3) Kıyâmetdür bu sâ'at bil kıyâmet
Bilinmez kim ne sâ'atdur kıyâmet
(4) Veli eşrâtını ol Faħr-i 'Ālem
Ĥaber virdi beyân eyleyelüm hem
(5) Didi kim ıopmaz o rüz-ı mükâfât
Muıaddem olmayınca on 'alâmât
(6) Birisidür duĥân u biri Deccâl
Biridür Dabbe yoııdur eşkâl
(7) Tulu'-ı Őems min maĥrib durur hem
Nüzül-i Ĥazret-i 'İsâ bin Meryem
(8) Daĥı Ye'cıc ü Me'cıc'üñ ĥurücü
Helâk olur velî bunlar soñuci
(9) Daĥı üç ĥasf ola maĥribde biri
Birinüñ daĥı maşrııı ola yiri
(10) 'Arabda yire giıe bir cezîre
Bunı böyle dimişdür ehl-i sîre
(11) Çıııa hem Őoñra bir âteş Yemen'den
Süre çıııara bu ĥalkı vaıandan
(12) Temâmet bir yire ĥařr ola âdem
Kemâlin Ĥaııı bilür Allâhu a'lem
(13) Tamâm oldu Şeker miâkli 'aııide
(14) Bi-ĥamdi'llâh ki bu nazm-ı dil-âvîz
İrüp pâyâna oldu ĥikmet-âmîz

75a

- (1) Yazıldı kim aña irmeye nisyân
Ola maĥfûz-ı levĥ-i ĥalb-i insân
(2) Budur maışsüdi hem erbâb-ı 'irfân
Görürse bir ĥaııyâ sehv ü noıışân
(3) Vire ıřlâĥ ile aña Őalâĥı
Bula cennetde ol fevz ü felâĥı
(4) Daĥı her kim bu nazm-ı dil-güşâya
Nazar ide elin açsun du'âya

- (5) Bu ‘İlmî’yi du‘âile ide şād
İde ol kılını Hakk gamdan āzād
- (6) İlāhî bu kitāba her hūner ver
Ki ide hūsn-i kabūl ile nazarlar
- (7) Anı kıl mazhar-ı lūtf-ı ilāhî
Hem olsun rahmetūñ anuñ penāhı
- (8) Cemî ‘-i ehl-i î mānuñ Hudāyā
Haṭāyāsın gider lūtf it ‘aṭāyā
- (9) Fe-temme'n-nazmu fî ‘ilmi'l-'akā'id
‘Azî mü'l-ḳadri maḳbūlu'l-ferā'id
- (10) Hezecdür āḫeri maḫzūf olupdur
Bu vezn ehline hep ma‘rūf olupdur
- (11) Yanundan gitmesün nazm-ı ‘akā'id
Ki vardur bunda çok dürlü fevā'id
- (12) Bu nazmum dürleri ‘ilm-i kelāma
Biñ otuz yedide irdi temāma¹²⁸
- (13) Temmet-i bi‘avn-i rabbe'l-müte‘āl¹²⁹

75b

- (1) Elḫamdülillāhillezi ce‘ale’s-şalāte ‘imāde’d-dîn ve bizā‘aten ehle’l-yaḳîni (2)
veşşalātü vesselāmü ‘alā efḳali’l-mürselîn ve ‘alā ālihi ve’s-şahbihi’l-mü‘allîn’el-
(3) müttekîn vellezîne ittebe‘ühüm ilā yevmi’d-dîn ve ba‘d ey ṭālib-i Hakk (4) olan
ihvān-ı mü’mîni biliñ kim imān ve İslām ḫazret-i (5) Muḫammed Resullullah
‘aleyhe vessellem Allah te‘ālā cenāb-ı ‘āliyesi (6) cānından cem‘ getürdüğü ayāt-ı
Ḳur’āniyye ve eḫādîâ-i şāḫiḫe (7) Hakk ve şıdk idüğüne gönül ile inanmaḳ ve
gerçeklemektür (8) şekksiz ve şüphesiz yaḳîn üzre cem‘i getürdüğü ḳāṭ‘î olanlardan

¹²⁸ Bu kısımdan sonra Manzûme-i Akâid’te dört beyit daha bulunur. Bunlar:

Ḳad kâne itmāmü'l-merām min nazmi'l-kelem
Fî ğurreti şehri'l-mu‘temeri'l-mu‘zami'l-muḫarremi'l-ḫarām
Senetün seb‘a vü âelāâîn ü elf tām
Min ḫicreti'r-Resül ‘aleyhi’s-şalātü’s-selām
Ḳad temme kitābî bi-‘avni'l-Vehhāb
Ümîd ki bâşed hemegî şıdk u şavāb
Ve'r sehv u ḫaṭāyî şode bâşed vāḳi‘
Rabbi'ġfirlî inneke ente't-Tevvāb

¹²⁹ Manzûme-i Akâid’te bu kısım olmayıp Manzûme-i Akâid burada son bulur.

(9) birinde şekk itse münāfıkdur dimişler bundan soñra diliyle (10) dañı ikrār itmekdür göñlüne muvāfıķ imdi ol ĥazretüñ bize namaz (11) kılmāğa müte'allıķ getürdüği 'ibādetler üç dürlüdür farz vācib (76a) sünnet farz dañı iki dürlüdür biri farz-ı kifāye cenāze namazı gibi (2) biri farz-ı 'ayndur ki cümle mükelleflere borcdur iki rek'at şabañ (3) namazı dört rek'at öyle namazı dört rek'at ikindi namāzı (4) üç rek'at añşam namazı dört rek'at yatsı namazı iki rek'at (5) cum'a namazı gibi bu namazlaruñ birinüñ yerine biñ rek'at nāfile (6) namazı kıılinsa birinüñ yerine turmaz ve fazlına yetişmez ve kıalmışları (7) ödenmez çāķ-ı kazā niyetiyle cümlesin ödemeyince eger kazāsı (8) farz olmaz bir ĥayrı tarıķ ile kazāsı saķıķ olur i'tıķād (9) iderse fuķaħāmuz kāfir olur dimişler vācib dañı iki dürlüdür (10) biri her gice vācibdür üç rek'at vitir namāzı gibi bir yılda (11) iki günde vācibdür toķuz tekbir ile iki rek'at bayrām namāzı (12) gibi sünnet dañı iki dürlüdür biri sünnet-i mü'ekkede şabāñ (13) namazından evvel iki rek'at öyleden evvel dört rek'at (14) soñra iki rek'at añşamdā soñra iki rek'at yatsıdan

76b

(1) Soñra iki rek'at cum'a namazından evvel dört rek'at soñra (2) dört rek'at teheccüd namāzını ĥazret hıç terk itmedi aķalli iki (3) rek'at ekāeri yigirmi rek'at sünneti ĥayrı mu'ekkede öyleden soñra (4) iki rek'at dañı ikindü namazından evvel dört rek'at añşam (5) namazından soñra altı rek'at evvābin namazı şalāt-ü evvābinden (6) soñra yigirmi rek'at şalāt-ü beyti'l-cenneh dañı yatsudan (7) evvel dört rek'at soñra iki rek'at dañı vitirden soñra (8) iki rek'at işrāķ namazı sekiz rek'at duħā namazı oniki (9) rek'at tesbiħ namazı dört rek'at şükr vüzü namazı (10) iki rek'at taħiyyat-ü mescid namazı iki rek'at bir gün ve bir (11) gice de beş kerre vüzü ve duħül-ü mescid vāķi' olursa yigirmi rek'at (12) olur pes her gün ve her gicede kıılınması meşru' olan (13) farz vācib sünnet yüz otuz altı rek'at namaz olur (14) ba'zı evķātde kıılınması meşru' olan namazlar ki

77a

(1) Sünnetdür şalātu'l-küsüf iki rek'at salātu'l-ħusüf iki rek'at (2) şalāt-ü istiskā iki rek'at şalāt-ü istihāre iki rek'at (3) şalātu'l-ħāceh iki rek'at şalāt-ü def'ir-riħi's-şedide iki (4) rek'at şalāt-ü def'i'z-zālemi's-şedide iki rek'at şalātu'z-zelzele (5) iki rek'at şalāt-ü istimrāri'l-maşar iki rek'at şalāt-ü keāreti's-selc (6) iki rek'at şalāt-ü

def'i'l-'adüvv iki rek'at şalätü't-tevbe (7) iki rek'at şalät-ü hıfze'l-kur'an dört rek'at şalätü'z- (8) zevâc iki rek'at şalätü'z-zifâf iki rek'at şalätü'l-ihrâm (9) iki rek'at şalätü't-tavâf iki rek'at şalätü'l-ka'be iki (10) rek'at şalät-ü zehâbü's-sefer iki rek'at şalät-ü kudümi's-sefer (11) iki rek'at şalät-ü âbık iki rek'at şalät-ü def'ed-đarr iki rek'at (12) şalätü't-terâviḥ yigirmi rek'at cenâze namazınıñ dört (13) tekbîrleri dört rek'at namaz hükmündedir pes cem'an (11) yetmiş rek'at olur cum'a namazınıñ farz ve sünnetleri ve iki

77b

(1) Bayrâm namazınıñ dört rek'at vâcib namazları yigirmi dört (2) rek'at cem'an toḡsan dört rek'at maḡaddem geḡen yüz otuz (3) altı rek'at ile cümlesi iki yüz otuz rek'at namaz olur beş (4) vaḡit farzlarda cemâ'atle kılinmaḡ sünnet-i mü'ekkededir cum'a (5) farzında ve bayrâm namazlarında cemâ'atle kılinmaḡ şartdır cemâ'atsüz (6) kılinmaz şalät-ü terâviḡde ve ramazânda şalät-ü vitrde ve şalät-ü (7) kusüfde bi'l-ittifâḡ ve şalät-ü istiskâda imâm ebu Yusuf (8) ve imâm-ı Muḡammedden eşşahḡ rivâyetde cemâ'at meşrû'a ve maḡbûledir (9) bu zıkr olunan namazlardan ġayrıda cemâ'at ile kılinmaḡ bid'at-i (10) ḡabiḡ ve mekrûhdur ısrâr idenler ââim ve 'aşî olurlar dimişler (11) ve namaz muḡlakâ ḡarâm olur gün toḡarken bir gönder boyı (12) çıkınca ve zevâlde iken ve tolanurken ve bir nefesi helâk-ı (13) seri'den taḡliş üzerine farz ve müte'ayyin olan kimse (14) ol ḡâlde namaz kılmak ḡarâm olur dimişler ve nevâfil mekrûhe olur

78a

(1) Mübtedî'ler getürdüġi bid'âtlara iḡbâl idenlerden eyle elem çekmek (2) mükerrerdür dimişler imdi namazla Allah Te'âlâ ḡazretlerine 'ibâdet (3) ve taḡa'rub murâd iden dîn ḡarındâşlarına lâzım olan oldur ki (4) ḡazret-i Resüllullâḡ şallallâhu 'aleyhe vessellem ümmetine ta'lîm (5) buyurduḡları iki yüz otuz rek'at namazlar ile 'ibâdet (6) eyleyeler bid'at ve 'âdet-i nâs ve aşlı yalan olup (7) şâri' üzerine iftirâ olan namazlar ile 'ibâdet ve taḡa'rub (8) olur şanmayalar anlar 'ibâdet degüldür vebâldür Allah Te'âlâ (9) Ḳur'an-ı 'azîmü's-şânında buyurur ve men azlemu mimmenifterâ 'alallâhil kezibâ¹³⁰ (10) ma'nâsı kim ziyâde zâlimdür şol kimseden ki (11) Allah Te'âlâ üzre iftirâ idüp yalan söyleye buyurmaduġu (12) nesneleri işleye ve şer'idür diye hiç andan ziyâde zâlim (13) yoḡdur yine Ḳur'an-ı Kerîminde

¹³⁰ Saff Sûresi, 7. ayet.

buyurur elā la‘netullahi ‘ale’z-zālimîne¹³¹ (14) ma‘nāsı agāh olun ve bilün kim Allah Te‘ālānuñ la‘neti

78b

(1) Zālimler üzredür ve yine kelām-ı kādîminde buyurur em lehüm (2) şürakā’u şera’û lehüm min’ed-dîni mā lem ye’zen bihilleh¹³² (3) ma‘nāsı bil ki bu nās için Allah Te‘ālā hazretleri ki ortakları mı vardır ki anlariçün şer‘î kıllalar dînden (4) şol nesneleriñe Allah Te‘ālānuñ anlara izni yokdur (5) murād inkār ve zemmdür ‘ulemā’iddîn katında ‘ibādet şāri’uñ (6) emr u rızāsıyla olan nesnelerdür bid‘at-i kabîha (7) ve ‘ādet-i şār’ik emr u rızası olmayan nesnelerdür (8) hazret-i resul-i ekrem şallallāhü ‘aleyhe vessellem buyururlar (9) hadîâ-i şahiinde men ‘amile ‘amelen leyse ‘aleyhi emruna fehüve reddün (10) ma‘nāsı bir kimse bir ‘amel işlese ki ol ‘amele bizim emrimüz (11) olmasa ol ‘amel katı pek redd olunmuşdur Allah Te‘ālā (12) ol ‘ameli hiç kabul idüp aña âevāb virmek ihtimāli (13) yokdur ve hazret-i reşullullah Te‘ālā ‘aleyhe vessellem

79a

(1) Hadîâ-i şahi-i mütevātirde buyururlar ki men kezebe ‘aleyhe felyetebevve’ (2) ma‘adehü mine’n-nār¹³³ ma‘nāsı bir kimse benim üzerime yalan (3) söylese benim işlemedüğüm işi işledi ve söylemedüğüm (4) sözi sözi söyledi dise o kimse nār-ı cehennemde oturmağa (5) oturağını hazır eylesün ben aña da’vācı olup anı cehenneme (6) kodurmağa sebep olurum dimekdür bu huşuşa müte‘allik (7) olan ayāt-ı kerime ve ahadiâ-i şahihe ve aqvāl-i ‘ulemā’id-dîn (8) ve ‘eimme-i muctehidîn cem‘ olunup bir mücelled kitāb olmuşdur (9) Haqqı bilmek murād iden ihvān görsünler ve yazsunlar kitābsuz (10) cāhil ve bātil ve müfsidler ve müfteriler ve mürâyiler ki muṭlaқа namazdan (11) nehy olunmak kabāhatdür zu‘m idüp hemān halk nice isterseler ‘ibādet (12) eylesünler diyü bātil türrehāt söylerler ve cümle ‘eimmet-i dîn olan muctehidîn (13) rıdvānullāhi te‘ālā ‘aleyhim ecma‘în hazretlerine redd idüp halkı ‘ibādetden (14) men‘ iderler diyü iftirā eylerler bil ki resül-i rabbü’l ‘ālemin ‘aleyhe şalāvatü’l-muşallîn

79b

¹³¹ A’rāf Sûresi, 44. ayet.

¹³² Şura Sûresi, 74. ayet.

¹³³ “Kim benim adıma kasten yalan söyleirse cehennemdeki yerini hazırlasın.” İbn Teymiyye’den rivayet olunan hadis.

(1) Hâzretlerine bil ki Allah Te‘âlâ celle celâlühü ve ‘amme te‘âlühü kelâm-ı kadîm ve (2) Qur‘ân-ı ‘azîmine muhâlefet eylerler anlarıñ bâtil sözlerine kulak (3) tutup dinlemeyeler hüccetü'l-hakğ ‘ale'l-halk ecma‘în hey kitâb‘ül rabbü'l-‘âlemîn (4) ve sünnetü's-seyyidu'l-mürselîn ve icma‘i'l-eimmeti'l-muctehidîn lâ-keâretü'l-kâilîn (5) ve'l-fâ‘ilîn dinânâ mebnîyyün ‘ale'l-menkuli lâ ‘ale münâsebatü'l ‘ukûli (6) muktezâsınca ‘amel idüp nakl-i kitâb mağbûl (7) ve mu‘teberden bir ân eylemeyeler ki (8) imândan dağı ayrılmayalar ve ol (9) câhillere ve bâtıllara bu (10) sözleri (11) okuyalar

(12) nazm

(13) İndi Resul üzre mülk-i imân bizimdür Hâğğ söze

‘Ârif bilendür Rabbini ‘irfân bizimdür Hâğğ söze

(14) Nakl-i kitâb itmek gerek fikr-i şavâb itmek gerek

‘İlmî cevâb itmek gerek iz‘ân bizimdür Hâğğ söze

80a

(1) Bî-ma‘nâ hūyî ve hāyî ço bātil qurî gavgayî ço

Ey müdde‘î da‘vāyî ço burhân bizimdür Hâğğ söze

(2) ‘İlmi ne hoşdur ‘ilmimiz mağlûb bildük bil ki biz

Câhilleri söyletmezüz sultân bizimdür Hâğğ söze

(3) Nazm

(4) Ağıret izzetlerine bid‘adan kaçan yeter

Yolı koyup güle uyan menzile kaçan yeter

(5) Toğrı yol isterseñ Qur‘ân-ı şırât-ı mustakîm

Mürşîd-i hādî gerekse oğı tut Qur‘ân yeter

(6) Resm ü ‘âdet-ü dünyede çok dürlü bid‘atler kabîh

Bize sünnetle cemâ‘at-i âyîn ü erkân yeter

(7) Her kişi bir dîn bir mezheb tutar illâ bize

Şer‘-i Ağme dîn-i İslâm mezheb-i nu‘mân yiter

(8) Ehl-i bid‘at şöhetidür zehr-i kâtil dünyede

Her ki tiryāk isterise meclis-i ‘irfân yeter

(9) Emr-i Hâğğ sürer her ehli ehline kavuşdurur

‘Âlimi dānâ bulur hem câhile nādan yeter

(10) Bülbüle bülbüller ile gülistāna uçmak mağal

Baykuşa baykuşlar ile turmağa vîrân yeter

(11) Ey yalan söylemezem diyü yalan da'vâ katılan

Saña şol işitdigün ve söyledügün yalan yeter

(12) Münkiriseñ senüñile sözüümüz yokdur bizüm

Mü'mîn iseñ hod bu deñlü hüccetü burhân yeter

(13) Ger tamu isteriseñ uy bid'ate turma dürüş

Uçmak isteriseñ vesile 'adliyle ihsân yeter

80b

(1) Bir ulu dergehde çokdan intisâbum var benüm

İşiginde rüz u şeb çok feth-i bâbum var benüm

(2) Hâk-i râhun kuhl ider dîn u melalde fâzılıyn

Bir şeh-i gerdün suvarma rikâbum var benüm

(3) Mezheb-i nu'mânda bildüm Hâkî ben ey ehl-i hâl

Ġayrilerle ne su'al ne cevâbum var benüm

(4) Baña bu devlet iki 'âlemde besdür hem dahı

Ki esbân-ı Nakışbende intisâbum var benüm

(5) Hâzret-i Hâkî her an şükr ü minnet 'İlmiyyâ

'İlm-i şâfî 'aql-ı şâfî ve şavâbum var benüm

(6) Nazm-ı diger

(7) Her murâdı dest açup dâ'im hüdâdan isterem

Ummazam şimdi Hüdâ'dan Ġayrıdan aşla kerem

(8) Ya eyü dimiş cihân halkı dilâ ya baña kim

Ço ne dirse disünler çekmezem kaţ'â elem

(9) Dost medhinden ne aşşı zemm-i düşmenden ne Ġam

Fâriğ u azâdeyüm birdür yanumda medh u zemm

(10) Ta'n idüp saña dil uzatsa eger her bed-zebân

Dâniş ü 'irfânuña noqşân irişmez bi-gümân

(11) Taş atar mı meyvesüz eşcâra hiç halk-ı cihân

Söyenler söylesün Halîk'uñla ol hemân

(12) Dost medhinden ne aşşı zemm-i düşmeninden ne Ġam

Fâriğ u azâdeyem birdür yanumda medh u zemm

(13) Fâ'ide ne dostlar her dem beni medh itseler

Zemm düşmandan baña billah gelmez hiç zarar

(14) Hâşılı her güft-güdan hâtıra gelmez keder

Bir kula ğamdan girür ol bir kula ğamdan çıkar

81a

- (1) Dost medhinden ne aşşı zemm düşmeninden ne ğam
Fāriĝ u azādeyem birdür yanumda medh u zemm
- (2) Bu denî halka kul olmadan ferāĝat eyledim
Kendüme azādelik halkını ‘ārif eyledim
- (3) Hubb-ı dünyādan be-ĝayāt pek kerāhet eyledim
El çeküp halk-ı cihāndan ben kanā‘at eyledim
- (4) Dost medhinden ne aşşı zemm düşmanından ğam
Fāriĝ u azādeyem birdür yanumda medh u zemm
- (5) ‘İlmiyā ey dimiş yā kim senüñçün hāşş-u ‘āmm
Hasb-i hāli herkesüñ ma‘lüm olur rüz-ı kıyām
- (6) Halka dünyā-yı denîden ötri kılma iltiyām
Hakk Te‘ālā hazretinden ĝayrıya yokdur ricām
- (7) Dost medhinden ne aşşı zemm düşmeninden ğam
Fāriĝ u azādeyem birdür yanumda medh u zemm
- (8) Nazm-ı Diger
- (9) ‘Ālem içre ‘ālim-i şahib-ü takā eksülmede
Kalb-i ehl-i hālden şıdk u şafā eksülmede
- (10) Dem-be-dem yüz dutmada ‘ālem perişān olmaĝa
‘Āliminden ‘ālim-i dāniş-fezā eksülmede
- (11) Tab‘ kılmaĝda ĝubār-ı ālūde devr-i rüzĝār
Şaffet-i āyine-i ‘ālem-nūma eksülmede
- (12) Çeşm-i pür nemde ziyādan ĝayrısı urmaĝda mevc
Gönlümüzdedür doĝmadan mā‘adā eksülmede
- (13) Geçmede vaqt-ı şebāb ü gelmede eyyām-ı şıyb
Gitmede dilden şafā gözden cilā eksülmede
- (14) Ey diriĝā ekāeri halkuñ cefā üstündedir
Bu vefāsuz dünyāda ehl-i vefā eksülmede

81b

- (1) Olmada mihr-i meħabbedden müberrā hāş u ‘ām
Cem‘ olup aĝyār yār-ı bî-riyā eksülmede

- (2) Bir gönül eğlencesi yâr isterem girmez ele
Gâm hucûm itmekde yâr-ı gâm-zedâ eksülmede
- (3) Halk u ‘âlem ah kim olmağda bir yüzden dağı
‘Adl u şıdk-ı fırka-i mîr u gedâ eksülmede
- (4) Olmada dervişden şabr u tevekkül münkatı‘
Şâh-ı ‘âli câhdan luţf u ‘aţâ eksülmede
- (5) Rûy-ı nâsa bâb-ı-ı hayrât olmada gitdükce sedd
Kâlb-i ehl-i câhdan mihr-i hudâ eksülmede
- (6) Kisvet-i zerğ u riyâya tırmayup girmekde halk
‘Ârif-i billah olan ehl-i fenâ eksülmede
- (7) Câhilüñ kudreti teraqqîde temâşa bundadır
Kâmilîn âsâyişi şubh u mesâ eksülmede
- (8) Bir ‘aceb ‘âlemdeyüz rıf’atde hubb-u ehl-i hilâf
Kavline fi’li muvâfık aşdıka eksülmede
- (9) Ab-ı şîrin gökden inmez yer yüzi gülmez iken
Halka güyâ şefkat-i arz u semâ eksülmede
- (10) Kâni’ olmazlar cihânda olsalar Kârun-ı vaqt
Ağniyânuñ tîre kalbinden gınâ eksülmede
- (11) Mü’min oldur ki ide nefret ol cemâ’atden ki ola
Dilleründe hubb-u Dîn-i Muştâfâ eksülmede
- (12) Kendü hâlünden degül hoşnüd şimdi kâ’inât
Hakk Te‘âlânuñ kazâsına rızâ eksülmede
- (13) Hâlden virür haber kâmil bulunmaz değmede
Câhil artup merd-i dâna mahmilan eksülmede
- (14) Derdimüz şerh itmege bir yâr-ı şadık bulmazuz
Hayf kim gitdükçe yâren-i aşaf eksülmede¹³⁴

82a

- (1) Kime ‘arz itsün bir ehl-i derd varsun müşkilün
Dünyâdan müşkil bu kim müşkil-küşâ eksülmede
- (2) Ol günü eyâ bize görmek naşib olur mı kim

¹³⁴ **Der-kenar:** Ekâeri kazıların rüşvet-i tarîkin tutmada, Hürmet-i şer‘-i resül-i müctebâ eksülmede.

- ‘İlm u fażl ola terakķî de ‘anā eksülmede
- (3) ‘Alimān-ı vaķt ide fażl-ı hüdā gibi zuhūr
Cāhilān u fāsikān ‘āşr ola eksülmede
- (4) Bir dükenmez rızķdur zād-ı kanā‘at ‘ārife
Yoĥsa ĥalkuñ āb u nānı dāimā eksülmede
- (5) Artuķ eksük sözi ķo ĥatm-ı kelām it epsem ol
Çekme ġam ger olsa ķadrūñ ‘İlmiyā eksülmede
- (6) Tālibān-ı şer‘-i Aĥmed ‘ākıbet maĥmūd olur
Şübĥe çekme ref‘ olup ola çūn ü çerā eksülmede
- (7) Ĥazret-i Ĥaķķdur terakķî den tenezzülden berî
Lahza lahza yoĥsa artup mā-sivā eksülmede
- (8) Nazm-ı diger
- (9) Gele ay çarĥ yeter ‘aksine devr itme gele
Ĥatı yüz buldı zamānunda ġürūh-ı cehele
- (10) Kimi te’lîf-i kitāb itmege eyler ‘acele
Kiminüñ ķaşdı ķaşide dimege ya ġazele
- (11) Ne ‘aceb ġünlere ķalduķ ġör e billāh hele
Geçinür ehl-i kemālle berāber cehele
- (12) Yoġiken şab‘-ı selî mi kimi Selmān geçinür
Ĥüsn-i nazmile kimi Ĥüsrev-i Ĥassān geçinür
- (13) Şā‘ir-i naġr-ı suĥen senc ile yeksān geçinür
Ĥar-ı lā-yüfĥem iken eşref-i insan geçinür
- (14) Ne ‘aceb ġünlere ķalduķ ġöre billāh hele
Geçinür ehl-i kemālle berāber cehele

82b

- (1) Āhı āhu şanup añlar ġazeli ġörse ġazāl
Çıkarur şî‘ri şa‘îri vü hem oķur nāl-i vebāl
- (2) Variken bunca ķuşūrı ol kūhî de ĥişāl
Bilmeyüp cehlini eyler yine da‘vā-yı kemāl
- (3) Ne ‘aceb ġünlere ķalduķ ġöre billāh hele
Geçinür ehl-i kemālle berāber cehele
- (4) Var nice cehl-i mürekkeb ki beter merkebden
ġörse at aĥurını fark idemez mektebden

- (5) Okuyup yazması yok dānişi yok mezhebden
Ehl-i ‘ilm ile berāber dem urur meşrebden
- (6) Ne ‘aceb günlere kaldı göre billāh hele
Geçinür ehl-i kemālle berāber cehle
- (7) Feyziyā su ile nedir vaz‘ı bu dîvānelerün
Bum-veş mesken idüp güncini virānelerün
- (8) Ta‘n ider sözlerine ā‘kil-i ferzānelerün
Hayf kim kadrini bilmezler o dürdānelerün
- (9) Nazım
- (10) Ehl-i fıkhā karşı kırmaz ben müslümānam diyen
Ehl-i Hakkā ba‘z kılmaz ehl-i imānım diyen
- (11) ‘Ādet itmez kendüyi aşhāb taqva-yı bağzını
Rüz-ı mahşer tālib-i güfrān-ı rahmānım diyen
- (12) Ol ki zor zorla ālî mertebe iḥrāz eyledi
Eyitdi dehrün ser-keşānı asitānına sücūd
- (13) İrgürür gerçi sipihre āsmāni-veş başını
Yıldırımı nāgah düşer fi‘l-hāl ider mahvu vücūd
- (14) El-cehlül-mürekkebi yemne‘ūan iz‘ānū’l-Hakk
Ve yücibu tekzîbü’l-muhıkk kādı¹³⁵

83a

- (1) Pādişāh-ı ‘ālem-penāh ḥazretlerin cāyih-i keāireyi ve iḥtilāl-i ḥāl ‘ālemi ve
sebeb-i nîzām ve intizāmı i‘lām idüp (2) bir kaşide-i laḥîfdür ki her gün nazār idüp
mücibi ile ‘amel itseler (3) Bi’iznillāhi Te‘ālā ‘ālem-i emn ü emān ve ni‘mu
firāvanlar tolar ve cihānuñ yüzi gülerdi (4) Allah Te‘ālā luḥ u kereminden pādişāh-ı
zamān bunuñla ‘amel-i müyessir ide bimennih ve iḥsānih
- (5) ‘Adl u dād it vāriā-i mülk-i Süleymān bilmiş ol
- (6) Pek za‘îf oldı şükūh āl-i ‘Oāmān bilmiş ol
- (7) Ceddün eylerdi ayak dîvānını her ayda bir
- (8) Böyle demde sen de çok çok eyle divān bilmiş ol
- (9) Ehl-i İslanbol şafālar sürmede her küşede
- (10) Taşralarda tıldı cümle āh u efgān bilmiş ol

¹³⁵ “Hakkı gerektiği gibi anlamaktan cehl-i mürekkebe insanı alıkoyar.”

- (11) Kaldı Bağdād issi sende ehl-i islām ‘askeri
- (12) Bundan anda gitmedi malıyla a‘vān bilmiş ol
- (13) Girdi tımar ehli elündeki kılıçlar şanduğa
- (14) Anuniçün feth-i düşmān olmaz āsān bilmiş ol

83b

- (1) Vaqtidür şimdi tedārikler olunsun şöyle kim
- (2) Olmaya güç olur eski derde dermān bilmiş ol
- (3) Bir uyur arçada idük haddüññ zabtıyla biz
- (4) Şimdi bu yüzden dağı döndi bu devrān bilmiş ol
- (5) Kāfiristāna esir olmağa rāzı oldılar
- (6) Zār ı ser gerdān-gerüz yüz biñ müselmān bilmiş ol
- (7) Nice ‘avretler çeküp nice kız oğlan bozdılar
- (8) İtdilar esbābların elan tālān bilmiş ol
- (9) Her taraftan fitneler kopdı zulümler çok olup
- (10) Ref‘ine kādır degüldür ehl-i imān bilmiş ol
- (11) Her kişi başun çeküp fışkıyle çevre başladı
- (12) Oldı her bir oñmaduk bir mār-ı mārān bilmiş ol
- (13) Yaqdılar Aydın ve Şaruhan illerin cümle şerār
- (14) Nice il var kalmadı birinde bir cān bilmiş ol

84a

- (1) Aldı yük yük aqçe-(y)i kanlu Muhammed beg dağı
- (2) Andan artuk zulm ider her soñra varan bilmiş ol
- (3) Şāhib-i seyf ü kalemsün dağı ka‘be-hādimi
- (4) Senden ister kullarına ‘adli Deyyān bilmiş ol
- (5) Nāmıña ‘adl ile oqurlar hutbe ü sikke seniñ
- (6) Sorılır elbetde senden ‘adl ü ihsān bilmiş ol
- (7) Şenlik olan illerüñ içinde bir ev kalmadı
- (8) Kaçdılar şarb tağlara tıldı beyābān bilmiş ol
- (9) Göçdiler sürh sere vü cümle bundan kaçdılar
- (9) Tıldı bil setti ile mülk-i Horasan āsān bilmiş ol
- (10) Aldılar ‘avretlerin mala kayırmazlardı hiç
- (11) Dinilen yirlerde oldı nice biñ kan bilmiş ol
- (12) Tıydılar cümle ‘adü mülküñe düşman kopduğın
- (13) Olduñ ey şāhim bütün a‘dāya destān bilmiş ol

84b

- (1) Şimdi biş biñ aqçeye mâlik olan her çift bozan
- (2) Ya kuzât veya sipâhidür Türk-i Türkmân bilmiş ol
- (3) Korkılır bir kimsenüñ şer'iyile cürmün şormağa
- (4) Ya sipâhi olur ol ya mîr-i mîrân bilmiş ol
- (5) Atasına kaçıyan her Türk olur yeñiçeri
- (6) Çorbacılar dağı itmez oldu meydân bilmiş ol
- (7) 'Askerinüñ ağniyâsı ehl-i dükkân oldılar
- (8) Eslemeler narhı hiç bozuldı mîzân bilmiş ol
- (9) Yol ile olurdu herkes ehl-i haşib olması ol
- (10) Ecnebi sorulmaz oldu batdı erkân bilmiş
- (11) Kaldı ayakda fakir olan sipâhizâdeler
- (12) Geçdi anlar yerine gör nice cingân bilmiş ol
- (13) Vâ'iz oldu nice müfsidler dağı kezzâblar
- (14) Kûrsilerde nakl iderler kizb u bühtân bilmiş ol
- (15) Kâdılar okuduğın tutmaz haţibler añlamaz
- (16) Korkulur bir gün göge ağar bu Kur'an bilmiş ol

85a

- (1) Böyle zulm ile iki üç yıl kalursa bu cihan
- (2) İnmeğe gökden yire çok luţf-ı rahmân bilmiş ol
- (3) Herkesüñ yanına kaldı itdügüni gördiler
- (4) Cümle millet cem' olup gösterdi tuğyân bilmiş ol
- (5) Oldı a'yân u ekâbir cümle mağlub zenân
- (6) Dürlü dürlü bid'ate başladı nisvân bilmiş ol
- (7) 'Aqla ve mala muzırr iken muşırr olup yine
- (8) Şeyh ü şâb içer duhânı şimdi yeksân bilmiş ol
- (9) Berş u afyon zehr-i zaqqum gibi iken yidiler
- (10) Toldı kaşve-hânelerle cümle büldân bilmiş ol
- (11) Şûrb-i hamru hem livâta oldu şâyi' dünyede
- (12) Bunları ekâer iden eşraf u a'yân bilmiş ol
- (13) Rüşvet almakla bozuldı cümle eyleyenüñ senüñ
- (14) Akçesüz vir mansıbı ehline sultân bilmiş ol

85b

- (1) Erlik ile kimseye dirlik virilmez gördiler
- (2) Her levend mālîñ ucından oldı sek-bān bilmiş ol
- (3) Çiftçinüñ varmaz eli tohumını yire ekmege
- (4) Korumaya şimden girü bāğıyla bostān bilmiş ol
- (5) Bir nazār kıl cāmi‘e çıķduķça halkuñ keāretin
- (6) Kāpunā geldi döküldi ‘avret oğlan bilmiş ol
- (7) Muṭṭali‘ olmaziseñ bu ‘ālemüñ aḥvāline
- (8) Açmaya cennet kápusuñ saña riđvān bilmiş ol
- (9) Kullarınuñ ḥālini senden şorar Perverdigār
- (10) Kırılır maḥşer günü kıst ile mîzān bilmiş ol
- (11) Pādişahum devletüñde böyle zulm olduğuna
- (12) Rāzı olmaya muķarrer yüce Sübhān bilmiş ol
- (13) Bu cihāndan def‘ idem dirseñ bu zulmüñ cümlesin
- (14) Yokla ehli pādişahum begce her an bilmiş ol

86a

- (1) Her ḥekîm şādıkı kendüne şāhib eylesüñ
- (2) Bildürürdi her umūrı saña loķmān bilmiş ol
- (3) Merd-i şādık ol durur kim kizbi itmez ser virür
- (4) Şādıküñ kadrüñ bilür ‘aķl issi olan bilmiş ol
- (5) Biñde bir kişi bulunmaz şādık u hem muttakî
- (6) Her bir elde azdan azdur ehl-i furķān bilmiş ol
- (7) Hem çü İskender saña lāzım Aristo-yı ḥekîm
- (8) ‘Ālim ü ‘āķıl gerek cümle vezîrān bilmiş ol
- (9) Beglerüñden çıķdı evvel hep celālîlik şehā
- (10) Kaldılar ma‘zül olarak cümle yayan bilmiş ol
- (11) Biş sene paşalaruñ begler-beylik eylemez
- (12) Mañşib elden tîz gidicek olur arslān bilmiş ol
- (13) Ol sebebden beglerüñ emrüñ okuyup diñlemez
- (14) Māl ile menaşib alanlar ider ‘işyān bilmiş ol

86b

- (1) Sa‘y idüp dünyāda bulsuñ bir ḥekîm-i şādıkı
- (2) Olmaz idi her düzen böyle perişān bilmiş ol

- (3) Bu du‘ācuñ Hakk sözi yazdı rızā-yı Hakk için
 (4) İstemez aşla bu halkdan cāh u ‘ıkyān bilmiş ol
 (5) Bilün islām ehli kim āhır zaman oldu yaqın
 Götürüldi ‘ilm ü ‘ālim kalmadı ‘ilme'l-yaqın
 (6) Hızret-i Sultān Murād’a ola dāim Hakk-ı mu‘in
 Hükümüne münkād iken cümle cünūd-ı mü’minin
 (7) Bulmadı bir ādeni diye budur Hakk-ı mu‘in
 Elvedā’ olsun saña gitdün dirigā ey ehl-i din
 (8) Kapu kapu gezmeden olmuş müderrisler ‘avām
 Vakıf malından ne kim yirlerse harāmdur ol harām
 (9) Okumak yazmak işini cümle itmişler tamām
 Her biri monlā geçerken kendü zu‘munca be-nām
 (10) Bilmediler dîn kitabında nedir kavlı-i İmām
 Elvedā’ olsun saña gitdün dirigā ey ehl-i din
 (11) Müftiler kaçılar ise anlarıñ hāli tebāh
 Gözlerin yummuş anlarıñ hubb-ı māl ve habb-ı cāh
 (12) Hāliki koyup bular maḥlūkı itmişler penāh
 Ekāeri bilmez yalan dimez nedir hükmi İlah
 (13) Bir tedārik itmezise ‘adl ile bu pādīşah
 Elvedā’ olsun saña gitdün dirig ey ehl-i dîn

87a

- (1) Raḥmetullah Te‘ālā limen nazāra qar’e ve de‘ā li-kātibihi'l-fakîrû'l-ḥakîri
 Hüseyin Muşafâ el (2) müteferriqān es-sultāniyi es-sākin nişancı paşa el ‘atîk el
 mülakḳab be-kavmi bāb
 (3) Kātibine kim iderse bir du‘ā
 (4) Vire Hakk aña murādın fi'l-cezā
 temmetü'l-kitāb be-‘ināyeti'l-melîki'l-vehhāb fi gurre şehri zi'l-k‘ade sene‘ tiş‘a
 ve ḥamsîn ba‘de elf 1059

SONUÇ

İncelenen Nazmü'l-Akâid nüshası Klasik Osmanlı Türkçesi devrinde yazılmıştır. Metnin çeviri yazısında görüldüğü üzere metin genel olarak nâzım ağırlıklıdır, fakat bazı ayet ve hadisler ile birlikte açıklamalarla nesir olarak yazılan kısımlar da vardır.

Eserin ilk iki sayfası ile ayet ve hadislerin yazımının dışında hareke kullanılmamasından dolayı eserin dil bilgisel özellikleri açık bir şekilde gösterilmemiştir, ancak Türkçe kelimelerin metindeki okunuşundan bu bahsi edilen özellikler çıkartılabilir. Eserin nâzım olan kısımları aruz ölçüsü kullanılarak yazılmıştır. Ayrıca eserde tam ve yarım kafiye kullanılmıştır.

Eserin yazarı olan Hüseyin Mustafa, eserin sonunda bıraktığı notlardan İstanbul'un Eyüp semtinde XVII. yüzyılda yaşadığını ve onun döneminin medreselerinden biri olan atik medresesinde müderris olarak görev yapmış olduğu çıkarımında bulunduk.

Eserin ilk 6. varağına kadar olan kısım Aziz Mahmud Hüdâyi'ye ait olan Fatiha ve İhlas Sûrelerinin tefsirleri bulunmaktadır. Eserin orta kısmında Kadızâde Mehmed Efendi'nin Manzûme-i Akâid adlı eseri mevcut olup bunun yanında eserin başlangıç ve bitiş bölümlerinde yazarın kendi eklediği dinî-edebî kısımlar bulunur. Ayrıca eserin 83. varağından son sayfasına kadar Kadızâde'nin Nasihâtname adlı eserini de ihtiva eder.

Eser ve yazar hakkında verilen bu bilgilerden sonra sonuç kısmını maddeler halinde sıralamak gerekirse:

1. İncelenen Nazmu'l-Akâid adlı eser XVII. yüzyıl Osmanlı Türkçesinin imlâ, ses ve şekil bilgisi özelliklerine ulaşmakta bize birinci dereceden bilgi vermektedir.
2. İncelenen eserin dili Klasik Edebiyâta daha yakındır, fakat eserin halk diline yakın kısımları da mevcuttur. Klasik Edebiyâta yakın olan kısımlar eserin istinsah olan kısımları olup müstensihin kendi kattığı başlangıç kısmı ile eserde ibadetlerle ilgili bilgi verilen son kısımlarda daha çok halk diline yakın bir dil kullanılmıştır. Böylece NA'da edebî dil ile halk dilini birlikte görebilmekteyiz.
2. Eser öğretme amacı taşıdığından manzum ve aruz ölçüsü ile kaleme alınmıştır.
3. Birleşik fiillerin bahsinde yabancı isim + Türkçe fiil kullanımı yaygın olup Türkçe isim + Türkçe fiil kullanımı ise nadir kullanılmıştır. Ayrıca bunların yanında Türkçe fiil + Türkçe fiil kullanımı da mevcuttur. Yardımcı fiiller ağırlıklı olarak eyle-, it-, kıl-, gör-, vb. fiillerden oluşmaktadır.
4. Birinci çokluk şahıs eki olan “-vUz” eki eserde hiç geçmemiştir. Şahıs eklerinde iyelik menşeli şahıs ekleri ile zamir menşeli şahıs ekleri eserde bolca kullanılmıştır.
5. Eserdeki aitlik ekleri kalınlık-incelik uyumu bakımından bir kelime dışında (yarınki 59a) genel olarak kalınlık-incelik uyumuna aykırı değildir. Eski Anadolu Türkçesinin belli özelliklerinden olan sızıcılaşma NA'da kendini göstermektedir. Aslî uzun ünlüler de NA'da korunmuştur. Nazal ñ sesi sadece kef ile gösterilmişse de nazal ñ'nin kullanılması gereken yerlerde Arapça nun harfi de kullanılmıştır.

6. Müellif eserini aruz ölçüsüyle yazmış olup eserinde beyit ve vezin yapısını sağlam tutabilmek için aynı kelimeyi birden çok yerde kullanmıştır. Onun bu tavrı bize eserde öğretim amacını taşıdığını göstermektedir. Bu sayede eser daha iyi akılda tutulabilir hale gelmiştir.

7. Eserde “eger” le başlayan kelimelerin ve tamlamaların bolca kullanılması, ayrıca eserde kişi zamiri olarak ‘a’ nın kullanılması ve 3. şahıs eklerinin çokca geçmesi göze çarpan diğer önemli özelliklerdir.

8. Eserin yazıldığı dönemde pek rastlanılmayan arkaik kelimeler ile birlikte halk dilinde kullanılan bir çok kelime de eserde mevcuttur: dükeli, toğrı, deñlü, taşra (git-), kanda.

9. İncelenen nüsha imlâ, ses ve şekil bilgisi yönünden EAT döneminde yazılmamış olmasına rağmen EAT dönemi imlâ, ses ve şekil bilgisi özelliklerini taşımaktadır: Örneğin EAT’de kullanılan zamir kökenli şahıs eklerinden 1.teklik şahıs eki –vAn ile 1.çokluk şahıs eki –vUz metinde hiç kullanılmamışken bir yandan da EAT özelliği olan bir çok imlâ, ses ve şekil bilgisi metinde geçmektedir.

10. Eserde düzlük-yuvarlaklık uyumu genel olarak yoktur: Olmışdur 15b/12, idüm 27a/2, Rabbisidür 2a/13, idüp 48a/3, olmağdur 48a/4, altundan 56b/7.

11. Eserde akâid konusunun önde tutulması nedeniyle Arapça ve Farsça kelimeler yoğun bir şekilde bulunur. Türkçe kelime ve eklerde imlânın tek kalıpta kullanılmadığı, bu kelimelerin ses bilgisi bakımından farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu nedenle eserde bir kelime, ek ya da sesin birkaç farklı halde bulunabildiği göz önünde tutulmuştur. Örneğin duțar 81b/9 ve tıtmaz 84b/15 kelimeleri.

SÖZLÜK

-A-

âbâd (Far.): Mamur, şen; sonsuz.

âb-ı şîrîn (Far.): Tatlı, içimi güzel su.

âbıķ (Ar.): Kaçan (köle).

âcâl (Ar.): Eceller.

acîbe (Ar.): Alışılmış surette olmayan.

adâd (Ar.): Sayılar.

a'dâ (Ar.): Düşmanlar.

'adâvet (Ar.): Düşmanlık.

'add (Ar.): Hesaplamak.

a'del (Ar.): Çok adaletli.

adenî (Ar.): Alçak.

'adîm (Ar.): Yok olan.

'adû (Ar.): Düşman.

'adüvv (Ar.): Düşman.

âfitâb (Far.): Güneş.

âgâh (Far.): Basiretli, haberli.

aglâl (Ar.): Zincir ve kelepçeler.

ağmak : Yükselmek.

agniyâ (Ar.): Zenginler.

agyâr (Ar.): Gayrı, aşka, rakip.

ahdar (Ar.): Yeşil.

âher (Ar.): Başka, diğer

ahîr (Ar.): Son, sonuncu.

ahmer (Ar.): Kırmızı.

ahsen (Ar.): En güzel olan.

ahvâl-i haşr (Ar.): Haşr durumları.

ahyâ (Ar.): Canlılar, diriler.

ahyâr (Ar.): Hayırlılar.

ahz (Ar.): Kabul etme.

akall (Ar.): Daha az, en az.

‘akîde (Ar.): Dinî inanış.

akalli (Ar.): En az (ından).

‘aka’id (Ar.): İtikatler, inanışlar. Bir dinin inanç ve itikatla ilgili esaslarını inceleyen ilim dalı.

akder (Ar.): En kudretli.

‘akîl-ferzane (Ar.-Far.): Akıllı bilgin, filazof.

akvâ (Ar.): En/daha kuvvetli.

akvâl (Ar.): Sözcükler.

akvem (Ar.): En doğru.

âl (Ar.): Aile, evlat, tuzak.

a’lâ (Ar.): Yüce.

‘alâ’im (Ar.): Alametler

a’lâm (Ar.): Büyük alimler.

‘ala vefk-i murad-ı Hakk: Allah’ın isteğine uygun.

‘alef (Ar.): Hayvan yemi.

‘alem (Ar.): Çok alim.

âlimân (Ar.): Âlimler

âliye (Ar.): Yüksek, yüce.

âlûd (e) (Far.): Karışmış, karışık.

‘âmm (Ar.): Herkese ait.

a’mâl (Ar.): Ameller.

‘âmî (Ar.): Avama ait, cahil.

âmir (Ar.): emreden.

‘ammeyn (Ar.): Hz. Abbas ve Hz. Hamza.

‘amûd-ı âteşîn (Ar.-Far.): Ateşli direk.

‘anâ (Ar.): Zahmet.

‘anâsır (Ar.): Unsurlar.

‘araz (Ar.): Kendi kendine oluşmayan işaret, hal.

‘ârî (Ar.): (bir şeyden) Kurtulmuş, soyunmuş.

‘arrâf (Ar.): Âlim, bilge.

artuk (T.): Fazla.

arz (Ar.): Yeryüzü, dünya.

-âsâ (Far.): Gibi.

âsân (Far.): Basit.

âsâr (Far.): Eserler.

âsâyîş (Far.): Güvenlik.

asdikâ (Ar.): Safiyet, takva ve olgunluklar sahibi peygambere varis olup onun meslek ve gayelerini ihyaya ve tatbika çalışan muhakkik zatlar.

asfâ (Ar.): Çok saf, en temiz.

asfîyâ (Ar.): Her türlü kötülükten arınmış kimseler.

ashab (Ar.): Hz. Muhammed zamânında yaşamış, onu görmüş ve sohbetinde bulunma şerefine ermiş kimseler, sahâbe.

aslah (Ar.): Kullar hakkında en uygun, en faydalı, en iyi olan şey.

assı (T.): Yarar, kazanç.

âsûde (Far.): Rahat, huzur içinde.

âsumân (Far.): Sema, gökyüzü.

âsim (Ar.): Günahkâr, suçlu.

‘aşâ’ir (Far.): Aşiretler, kabileler.

‘atâ (Ar.): İhsan.

‘atâyâ (Ar.): Lütuflar, iyilikler.

‘âtıl (Ar.): İşlevsiz.

‘atik (Ar.): Eski zamana ait, serbest, azat edilmiş (köle).

atvel (Ar.): Çok uzun.

atyeb (Ar.): Daha güzel.

avam (Ar.): Halk.

a‘vân (Ar.): Yardımcılar.

avâriz (Ar.): Arızalar.

a‘yân (Ar.): Bir şehrin ileri gelenleri.

‘âyık (Ar.): Engeli olan.

‘ayn (Ar.): Göz.

azhar (Ar.): En çok belli olan, görünen.

‘azm-i remîm (Ar.): Çürümüş kemik.

-B-

bâb (Ar.): Kapı, bir kitabın bölümlerinden her biri.

bâ-cemî (F.-A.): Hepsiyle.

bâd-bân (Far.): Yelken.

bâg-ı belâg (F.-A.): Belagat bahçesi.

bâhir (Ar.): Besbelli, apaçık.

bahr (Ar.): Deniz, aruzda vezinler topluluğu.

bahş (Far.): Verme, bağış.

ba‘îd (Ar.): Uzak.

bâ‘is (Ar.): Vesile, sebep olan şey.

bâ‘iseyn (Ar.): İki husus.

bâ-kemâl (F.-A.): Olgunlukla.

bâlâ (Far.): Yüksek, yukarı.

bânî (Far.): Bina eden.

bâr (Far.): Yük; yemiş, meyve; izin.

bârân (Far.): Yağmur.

ba’s (Ar.): Gönderme.

bâ-safâ (F.-A.): Safalı, sefa ile.

basar (Ar.): Görmek.

basîr (Ar.): Gören.

bâtın (Ar.): İç yüz, dâhil, derûn, zamir. Karşıtı: Zâhir.

batş (Ar.): Şiddet ve kuvvetle tutup yakalama.

bâb (Ar.): Kapı.

bây u gedâ (T.-F.): Zengin ve fakir.

ba‘z (Ar.): Bir şeyin küçük kısmı, parçası, cüz’ü.

bed (Far.): Kötü.

bedî‘a (Ar.): Yeni ve görülmedik şey.

bedîhî (Ar.): Besbelli.

begâyet (Far.): Son derece.

behcet (Ar.): Sevinç.

behişt (Far.): Cennet.

bekâ (Ar.): Ebedilik.

belâg (at) (Ar.): Etkili, güzel ve yerinde söz söyleme yeteneği.

be-nâm (Far.): Adlı, isimli.

ber (Far.): Gönül.

berî (Ar.): (Bir şeyden) Kurtulmuş olan, (o şeyden) uzak ve sâlim bulunan, -den ârî.

berk-reftâr (Ar.-Far.): Şimşek hızında koşan.

berr (Ar.): Yeryüzü, toprak.

berş ü afyon : Keten yaprağı ve afyon ruhu ile yapılan, keyif verici, afyonlu şurup veya mâcun.

berzah (Ar.): Dar geçit, kabir.

besâtîn (Far.): Bostanlar.

beşâret (Ar.): Müjde.

bevâb (Ar.): Kapıcı.

beyâbân (Far.): Çöl.

beyhûde (Far.): Boş, gereksiz.
bezl (Ar.): Cömertçe harcamak.
bezl-i emvâl (Ar.): İnfak etmek.
bezz (Ar.): Tohum.
bezzâz (Ar.): Bez saran.
bi-âle (Ar.): Sebebiyle.
bîdâr (Far.): Uyanık.
bid'at (Ar.): Dinde önceleri olmayan, fakat sonradan çıkarılan adetler.
bî-gâyat (Ar.): Sonsuz.
bi-hodî (Far.): Kendinden geçme.
bî-kem ü kast (F.-A.): Noksansız bir şekilde.
bilâd (Ar.): Beldeler.
bilâ-ilm (in) (Ar.): İlimsiz.
bi'l-bedâhe (Ar.): Apaçık.
bîm (Far.): Korku.
bî-mâr (Far.): Hasta.
bî-nazîr (Ar.): Benzersiz.
birr (Ar.): Takva; ihsan etme.
bî-sebât (F.-A.): Kararsız.
bî-tekellûf (F.-A.): Gösterişe kapılmadan.
bî-televvün (F.-A.): Kararlılık.
buhûr (Ar.): Aruz toplulukları.
bu'l-fezâ'il (Ar.): Faziletlerin babası.
bûm-veş (Far.): Toprak gibi.
bühtân (Ar.): İftira.
bükm (Ar.): Dilsizler.
bülend (Far.): Büyük, yüksek.
bürehn (Far.): Uzak.
bürhân (Ar.): Delil.
büstân (Far.): Elbise.
büt (Far.): Put.

-C-

câh (Ar.): Makam.
câhid (Ar.): Çalışan, çabalayan.
cahilân(e) (Ar.): Cahil bir şekilde.
cahîm (Ar.): Cehennem.
câme (Far.): Elbise.
câmi'(Ar.): Toplayan.
cânib (Ar.): Taraf.
cârî (Ar.): Geçen, akan.
câvidân (Far.): Sonsuz.
cazû': Hurma gövdesi.
cebr-i sırf (Ar.): Mutlak cebir.
cedd (Ar.): Büyüklük, azimlik.
ceffgân (Ar.): Ecdadlar.
cehl (Ar.): Cahillik.
cehûl (Ar.): Çok cahil.
celâl (Ar.): Yücelik, büyüklük.
celî (Ar.): Belli, aşikar.
celîs (Ar.): Arkadaş, yakın olan kimse.
celî-şân (Ar.): Namı büyük, yüce olan.
cem' (Ar.): Tasavvufta herşeyi Allah'tan görme.
cem'an (Ar.): Toptan, hep birlikte.
cemâdât (Ar.): Cansızlar.
cenâheyn (Ar.): İki nitelikli.
cenân (Ar.): Gönül.
cengâr (Far.): Pas getiren (jengar).
cerre (Ar.): Topraktan ve ya ağaçtan yapılan kap, testi.
cevâdd (Ar.): Caddeler.
cevâhir (Ar.): Cevherler.
cevânib (Ar.): Taraflar.

cevelân (Ar.): Deveran.
cevh: Akmak, koparmak.
cevher-şinas (Ar.-Far.): Cevherden anlayan.
ceyş (Ar.): Ordu.
cezîre (Ar.): Ada.
cihât (Ar.): Taraflar, yönler.
cihet (Ar.): Taraf, yön.
cilf (Ar.): Halkın ayak takımından kimse.
cinân (Ar.): Cennetler.
cisr (Ar.): Köprü.
ciyef (Ar.): Leşler, cesetler.
cûd (Ar.): Cömertlik.
cüdâ (Far.): Ayrılmış.
cühhâl (Ar.): Cahiller.
cühûd (Ar.): İsteyerek inkar etmek.
cünbüş (Far.): Kımıldama.
cünud (Ar.): Askerler.
cürm (Ar.): Suç, günah.
cüst ü çâlâk (Far.): Çabuk arayıp araştıran, bulan.
cüzû': Ağaç gövdesi.

-Ç-

çâh (Far.): Kuyu, çukur.
çâk (Far.): Yırtık, yarık.
çâlâk (Far.): Akıl ve zihni açık, uyanık.
çarh: Gök (yüzü).
çâr-tâk-ı kurb-ı rahmân: Rahmana yakın dört kimse.
çeb (Far.): Sol, yanlış.
çerâ (Far.): Otlama, otlak.
çerâğ (Far.): Işık, kandil.

-D-

dad (Ar.): Oyun.
dâd (Far.): Adalet.
dâ'î (Ar.): Davet eden, çağırın.
dakâyık (Ar.): İncelikler, kibarlıklar.
dalâl (Ar.): Doğrudan iman ve islamın yolundan sapmak, yön değiştirmek.
dâll (Ar.): Yol gösterici, delil olan.
dâm (Far.): Tuzak, hile.
da'nâ (Far.): Âlim.
dâniş (Far.): İlim, bilgi.
dâreyn (Ar.): Her iki dünya.
darü'l-kazâ (Ar.): İcra etme yeri.
dâye (Far.): Dadı.
derd-mend (Far.): Dertli.
dehr (Ar.): Dünya, cihan, zaman.
dehren fe-dehren (Ar.): Başlangıçtan itibaren.
delâ'il (Ar.): Deliler.
dem-i müşgîn (Far.): Misk kokulu nefes.
denî (Ar.): Alçak.
derûn (Far.): İç, iç taraf, dahil.
der-zill-ı Rahmân: Rahman'ın korumasında.
dest (Far.): El.
dest-gîr (Far.): Yardımcı.
devvâr (Ar.): Durmadan dönüp devreden.
Deyyân (Ar.): "Kulun fiiline göre hakettiği cezâ veya mükâfâtı hakkıyla veren", Allah'ın bir diğer ismi.
dîbâ (Far.): Lüks, nakışlı ipek kumaş.

dîbâc (Ar.): Atlas denilen kıymetli ipek bez.

dîdâr (Far.): Çehre, yüz.

diger-gûn (Far.): Değişmiş, başkalaşmış.

dil-âvîz (Far.): Cazip, çekici.

dil-güşâ (Far.): Gönül açan, kalbi ferahlatan.

dil-pesend (Far.): Gönülün beğendiği.

dil-şâd (Far.): Sevinmiş.

dirahtân (Ar.): Ağaçlar.

dirâyet (Ar.): Çabuk kavrama yeteneği.

dirîgâ (Far.): Yazıklar, eyvahlar olsun.

dirlik (T.): Yaşayış.

dîvâr (Far.): Duvar.

dûdmân-ı âl-i Osmân: Osmanlı hanedanı.

duhân (Ar.): Duman.

duhûl (Ar.): İçeri girme.

dûr (Far.): Uzak.

dûzah (Far.): Cehennem.

dükeli (T.): Bütün, hep, tamam.

durer (Ar.): İnci taneleri.

durer-bâr (Ar.-Far.): İnci yağdıran.

dürişmek (T.): Çabalamak, savaşmak.

dürre (Ar.): İnci tanesi.

durrâc (Ar.): Turaç denen kuş.

dü-tâ (Far.): İki kat.

-E-

e'âli (Ar.): İtibarlı şerefli yüksek zatlar.

eb (Ar.): Baba.

ebleh (Ar.): Ahmak.

ebrâr (Ar.): Özü sözü doğru olanlar, iyi kimseler.

ebsâr (Ar.): Gözler.

ebtâl (Ar.): Yiğitler, cesurlar.

ebter (Ar.): Eksik, noksan.

ebvâb (Ar.): Kapılar, kısımlar.

ebyât (Ar.): Beyitler.

ebyaz (Ar.): Daha beyaz.

ecell-i etkiyâ (Ar.): Takva sahiplerinin uluları.

ecnebi (Ar.): Yabancı.

ecrân (Ar.): İki ecir.

ecsâm (Ar.): Cisimler.

eczâ (Ar.): Kısımlar.

edakk (Ar.): Çok ince.

edyân (Ar.): Dinler.

efhâm (Ar.): Çok şeref sahibi.

eflâk (Ar.): Felekler.

efrâd (Ar.): Askerler.

efzûn (Far.): Fazla, ziyade.

ehad (Ar.): Bir, birinci.

ehâdis (Ar.): Hadisler.

ehakk (Ar.): Daha haklı.

ehl (Ar.): Yakın olmak.

ehvel (Ar.): Pek korkunç.

ekâbir (Ar.): En büyükler.

ekl-i mâl-i etyâm: Yetim malı yeme.

ekâbir (Ar.): Büyük adamlar, ileri gelenler.

ekmel (Ar.): En mükemmel.

ekremv: Çok (daha, en, pek) kerim, cömert, lutuf ve kerem sâhibi.

eksernâ:

elfâz (Ar.): Lafızlar, sözler.
emrâz-ı cehl ü şekk (Ar.): Cahillik ve şüphe hastalığı.
emti‘a (Ar.): Metâlar, mallar, satılacak eşyâlar
emvâl (Ar.): Mallar, mülkler.
enâm (Ar.): Bütün yaratılan mahluk ve canlılar.
enbiyâ (Ar.): Nebiler, peygamberler.
envâr (Ar.): Nurlar.
erbab-ı tedbîk (Ar.): Âlimler.
erfâk (Ar.): Yapılması en kolay.
erkân (Ar.): Rükunlar, esaslar.
erlik (T.): Tarikatta bir aşama.
erre (Far.): Bıçkı.
ervâh (Ar.): Ruhlar.
esb (Far.): At, beygir.
eslemek : Aldırış etmek, kabul etmek, dinlemek.
eslâf (Ar.): Geçmişler, selefler.
esnâ (Ar.): Daha parlak.
esvâk (Ar.): Çarşılar.
esved (Ar.): Çok siyah.
eş‘âs: dağılık.
eşedd (Ar.): Çok fazla şiddetli.
eşkâl (Ar.): Şekiller, kılık.
eşme (T.): Su kuyusu.
eşrâr (Ar.): Şerliler.
eşrât (Ar.): Alametler.
etbâk (Ar.): Tabakalar.
etemm (Ar.): Noksansız.
etkiyâ (Ar.): Takva sahibi kişiler.
evbâş (Ar.): Ayak takımı.
evc (Ar.): En yüksek derece.

evfâk: En uygun.
evkât (Ar.): Vakitler.
evlânâ (Ar.): Daha iyimiz.
evrâd (Ar.): Okunması âdet edinilmiş olan belli âyet, sûre ve duâlar
evsâf (Ar.): Sıfatlar.
evtâd (Ar.): Ricâlullahtan birine verilen isim.
evtân (Ar.): Vatanlar.
evvabîn (Ar.): Tevbe edip günahlardan dönenler.
eydmek (T.): Dönmek.
eyyâm (Ar.): Günler, zaman.
ezkâr (Ar.): Zikirler.
ezmân (Ar.): Zamanlar.

-F-

fâcir (Ar.): Günah ve suç işleyen.
Fahr-i ‘Alem (Ar.): Hz. Peygamber.
fâide (Ar.): Yarar.
fâ’ik (Ar.): Daha üstün.
fâ’ika (Ar.): Üstün, yüce.
fakîh (Ar.): Fıkıh alemi.
fârig (Ar.): İşini bitirmiş, alakasını kesmiş.
fârigu’l-bâl (Ar.): Gönlü rahat.
fark (Ar.): Tasavvufta halka Hakk’sız işaret etmek.
fâsid (Ar.): Doğru olmayan.
fâsikân (Ar.): Günahkarlar, sapıklar.
fasl (Ar.): Ayrılmak.
fazâyih (Ar.): Ayıplar, rezaletler.
fazîhat (Ar.): Edepsizlik.
fehevâ (Ar.): Anlamlar.
fehm (Ar.): Ulu kişi.

fehvâ (Ar.): Anlamlar
ferkadân (Ar.): Karşı karşıya gelen ve geceleri yön bulmaya yarayan iki yıldız.
fermân-ber (Far.): İtaatli.
ferş (Ar.): Döşenmiş şey.
fevâ'id (Ar.): Faydalar.
fevc (Ar.): Cemaat, bölük.
feyyâz (Ar.): Çok feyizli, bereketli olan.
fezâ (Ar.): Gökyüzü, uzay.
- **fezâ (Far.):** Arttıran, çoğaltan.
fırka (Ar.): İnsan topluluğu, bölük, cemâat, tâife.
fi'l-gâr (Ar.): Mağarada.
firâset (Ar.): Çabuk anlama yeteneği.
firâvân (Far.): Bol, çok.
fitne (Ar.): Fesat, kargaşalık.
fu'âd (Ar.): Kalp, yürek.
füccâr (Ar.): Günahkarlar.
füls (Ar.): Para, akçe.
fürû' (Ar.): Fıkıhın hüküm ve kaideleri.
fürû-mâye (Far.): Soysuz.
füsûk (Ar.): Yalancılık.
fütüvvet (Ar.): Cömertlik.
-G-
gâhî (Far.): Bazı, bazen.
gamz (Ar.): Münafıklık etmek.
gam-zidâ (A.-F.): Cilalamak, silmek.
ganâ'im (Ar.): Ganimetler.
gark (Ar.): Batmak.
garrâ (Ar.): Güzel, ışıltılı.
gassâl (Ar.): Ölü yıkayan.

gavvâs (Ar.): Dalgıç.
gayy (Ar.): Azgınlık.
gayb (Ar.): Gizli olan şey.
gayr-ı hakk (Ar.): Hakk dışındaki.
geh (Far.): "Zaman zaman" anlamında kullanılır.
genc (Far.): Hazine.
ger (T.): Şayet, eğer.
ginâ (Ar.): Zenginlik.
gil (Far.): Çamur.
gîñ (Ar.): Geniş.
gubâr (Ar.): Toz, ince toprak.
gufrân (Ar.): Affetme.
gurer (Ar.): Parlaklıklar.
gûş (Far.): Kulak, işitmek.
gûşe (Far.): Köşe.
gûyâ (Far.): Söyleyen.
güftâr (Far.): Sözler.
güft-gû (Far.): Söz söyleyen.
gümân (Far.): Şüphe.
gümrâh (Far.): Yolunu şaşırılmış, sapıtmış.
güzâf (Far.): Lüzumsuz.
güzer (Far.): Geçme.

-H-

hâb (Far.): Uyku.
habâ'is (Ar.): Kötülük ve yanlış şeyler.
habb (Ar.): Hilekar.
habbe (Ar.): Küçük tane.
habeş (Ar.): Habeşistan halkından olan veya bu halkın soyundan gelen kimse.

habîb (Ar.): Sevilen kimse, sevgili, dost.

habl-i metîn (Ar.): İslam dini, sağlam ip.

hacer (Ar.): Taş.

hâcet (Ar.): İhtiyaç.

hâdî (Ar.): Hidayet yolunu gösteren rehber.

hadîm (Ar.): Hizmet eden, yardımcı.

hadî's-sübül (Ar.): Hz. Peygamber; hayır ve şerri gösteren, işaret eden.

hafî (Ar.): Gizli.

hâ'if (Ar.): Korkan.

hâ'il (Ar.): Mani olan, engel.

hâk (Far.): Toprak.

hakâyık (Ar.): Hakikatler.

hakîr (Ar.): Kıymetsiz.

halâyık (Ar.): Cariye, hizmetçi.

half (Ar.): Arka, art.

hâlî (Ar.): Tenha, boş.

halîl (Ar.): Samimi, yakın dost.

halk-ı ef'âl-i 'ibâd: Kulun fiillerinin yaratılışı.

halk-ı hayrân (Ar.): Şaşırmış kimseler.

hallâc (Ar.): Pamuk atan.

halle (Ar.): Kirlik; hacet, ihtiyaç.

halt (Ar.): Bir şeyi başka bir şeyle karıştırma, mezcetme.

halvet (Ar.): Çevre ile her türlü ilişkiyi kesip yalnız kalma, tenhâya çekilme.

hâme (Far.): Kalem.

hâmis 'aşer (Ar.): On beşinci.

haml (Ar.): Yüklenmek.

hamr (Ar.): Şarab.

hâmûş (Far.): Susmuş, sessiz.

hân (Far.): Sofra, yemek.

handân (Far.): Gülen.

har (Far.): Eşek.

hârik-'âde (Ar.): Harikulade.

harîm (Ar.): Yabancılara yasak olan mukaddes yer.

harîr (Ar.): İpekten yapılmış.

hark (Ar.): Su akacak yarık.

hasan (Ar.): Temiz, güzel.

hasen (Ar.): Güzel, hüsünlü, güzellik.

hasf (Ar.): Yere batma.

hâsıl (Ar.): Meydana gelen.

hasîbeyn (Ar.): İtibarlı iki kişi.

hasîn (Ar.): Sağlam, kuvvetli.

hâsir (Ar.): Zarara uğrayan.

hasr (Ar.): Sınırlı ve dar bir yer içüne alma.

hâss (Ar.): (Bir kimseye, şeye) özgü, özel.

hâşâk (Far.): Çer çöp.

haşr-i cismânî (Ar.): Bedenlerle diriliş.

hatâyâ (Ar.): Hatalar.

hâtem (Ar.): En son.

hâtîf (Ar.): Göz kamaştırıcı şimşek.

havâdis (Ar.): Yeni olanlar.

havâric (Ar.): Haricîler.

havâs-ı hams (Ar.): Beş duyu.

havâtîn (Ar.): Kadınlar.

havf (Ar.): Korku.

havrâ (Ar.): Ceylan gözlü kadın.

havrâ-yı ‘azrâ (Ar.): Huri.
haydar (Ar.): Kahraman, yiğit.
hayf (Ar.): Eyvah, yazık, heyhat.
hayme (Ar.): Çadır.
hayrât (Ar.): Hayırlı işler.
hayr-ı edyân (Ar.): Dinlerin hayırlısı.
hayy (Ar.): Diri, canlı, sağ.
hayyâm (Ar.): Çadırcı.
hazar (Ar.): Barış.
hazî: Kahin, keşiş, papaz.
hazret (Ar.): Şahıs veya kutsal sayılan varlık isimlerinin başına getirilip Farsça isim tamlaması şeklinde kullanılır ve saygı ifâde eder.
hebbü’l-çâk (Ar.-Far.): Sabahın aydınlığında kaybolmak.
heft (Far.): Yedi (sayı)
hemîşe (Far.): Her zaman.
hem-nişîn (Far.): Birlikte oturan.
hergiz (Far.): Asla.
heşt (Far.): Sekiz (sayı).
hevâ (Ar.): İstek, arzu.
hevl (Ar.): Korku (verici).
heybet (Ar.): Azamet.
hezârân (Far.): Binlerce.
hezec (Ar.): Aruz topluluğu.
hıfz (Ar.): Koruma.
hırîdar (Far.): Alıcı.
hısn-ı hasîn (Ar.): Sağlam kale.
hicâb (Ar.): Utanma, sıkılma.
hicab-ı cehl (Ar.): Cehalet perdesi.
hidâyet (Ar.): doğru yolu gösterme.
hikmet-âmîz (Ar.-Far.): hikmetle karışık.

hilâf (Ar.): ters, aykırı.
hilm (Ar.): yumuşak huylu.
hirâsân (Far.): Korkak.
hisâl (Ar.): Huylar.
hor (Far.): Değersiz, bayağı, hakir.
hûb (Far.): Güzel, hoş olan.
hubb (Ar.): Sevgi.
hubûb (Ar.): Esme.
huffeyn (Ar.): Bir çift mest.
hulk-i hasen (Ar.): İyi ahlak.
hunâb (Far.): Kan.
hunfesâ (Ar.): Bir tür böcek.
hûr-ı âlem (Ar.): Kainatın güneşi.
hûr-ı tâbân (Ar.-Far.): Parlak güneş.
hurşîd (Far.): Güneş.
hurûf (Ar.): Harfler.
husûf (Ar.): Ay tutulması.
husûl (Ar.): Meydana gelme.
husûsâ (Ar.): Ayrıca, hususen.
huşû‘ (Ar.): Alçak gönüllülük.
hutût (Ar.): Yollar, hatlar.
hüccet (Ar.): Delil.
hümâmeyn (Ar.): Himmetli iki kişi (İmam Ebu Yusuf ve İmam Muhammed).
hümâyun (Far.): Mübarek.
hüşyâr (Far.): Uyanık.
hüveydâ (Far.): Apaçık.

-I-

idlâl (Ar.): Doğru yoldan çıkarma.
ikyân: Halis iyi altın, inci parçası.
ısgâ (Ar.): Kulak vermek, dinlemek.
ıssu (T.): Sıcaklık.
ıtlâk (Ar.): Rahat bırakmak.

‘itr-rîz (Ar.-Far.): Mis gibi kokusu saçan.

‘ıyâl (Ar.): Bir kimsenin bakmak zorunda olduğu kişiler.

‘ıydeyn (Ar.): İki bayram (Ramazan ve Kurban)

ıztırâr (Ar.): Mecburiyet.

-İ-

‘ibâd: kullar.

ibn-i ‘amm-ı Mustafâ (Ar.): Hz. Ali.

ibtidâ’ (Ar.): Başlangıç.

îcâd-ı ‘abd (Ar.): Kulun meydana getirmesi.

ictihad (Ar.): Gücü yettiği kadar çalışma, gayret gösterme.

ictinâb (Ar.): Sakınmak.

‘idâd (Ar.): Saymak.

i’ dâm (Ar.): Yok etmek.

ifâl (Ar.): Uzaklaşmak.

ifrât (Ar.): Aşırı gitme.

ifrâz (Ar.): Yükseklik.

ihdâs (Ar.): Ortaya koymak.

ihkâm (Ar.): Manen tahkim etmek.

ihrâz (Ar.): Kazanma, elde etme.

ihsân (Ar.): Bağışlama, bağışta bulunma.

ih ticâc (Ar.): Delille ispat etme.

ih tikâr (Ar.): Hor ve hakir görmek.

ih tirak (Ar.): Yanmak, tutuşmak.

ih tisâb (Ar.): Hesap verme.

ih vân (Ar.): Candan dostlar.

ih yâ (Ar.): Canlandırma.

ik âb (Ar.): Şiddetli azap.

îkân (Ar.): İyi ve yakînen bilmek.

ikrâr (Ar.): Kabul ve tasdik etmek.

ikbâl (Ar.): Tâlih ve baht açıklığı, mutluluk, saâdet.

ikdâm (Ar.): İlerlemek için çaba harcamak.

iklîm (Ar.): Memleket.

iktidâ (Ar.): Uymak.

iktisâ (Ar.): Giyme, giyinme.

iktizâ (Ar.): Gerekmek.

i’lâm (Ar.): Bildirmek.

iltiyâm (Ar.): Birleşmek.

iltmek (T.): İletmek, göndermek.

ilzâm (Ar.): Bir tartışmada kuvvetli delil ve fikirlerle karşısındakini cevap veremez duruma getirme, susturma, susmaya mecbur etme.

imâmet (Ar.): Halifelik.

îmân-ı icmâlî (Ar.): İnanılması gereken şeylere kalben tam manasıyla inanmak.

imtisâl (Ar.): Uymak.

inâbet (Ar.): Tövbe edip doğru yola dönmek.

in‘âm (Ar.): İhsan etmek.

inâyet (Ar.): Yardım.

inbât (Ar.): Bitkilerin bitmesini sağlama.

‘inde’llâhi ve’n-nâs (Ar.): Allah ve insanların katında.

infirâd (Ar.): Ayrılıp tek ve yalnız kalma.

inhirâf (Ar.): Doğru yoldan sapıp bozulma.

inkıyâd (Ar.): Boyun eğme.

inşâd (Ar.): Şiir söylemek.
inşae Rabbi (Ar.): Allah izin verirse.
intihâ (Ar.): Son.
intisâb (Ar.): Bir âilenin, bir iş yerinin, bir topluluğun içinde yer alma, oraya mensup duruma gelme, oranın ferdi olma.
îrâd (Ar.): Gelir.
irgürmek (T.): Ulaştırmak.
irsâl (Ar.): Gönderilmek.
irşâd (Ar.): Doğru yolu göstermek.
Akli ve kalbi, mukni ve te'sirli eserler veya sözlerle gafletten uyandırıp hidâyet yolunu göstermek. Cadde-i kürba-yı Kur'aniye yolunda selâmetle devam ettirmek. Allah'a ibadet ve itaata kavuşturmak. Veli bir zâtın, bir kimsenin hidâyete ermesine vesile olması.
irtidâd (Ar.): İslamiyetten çıkarak dinsiz kalmak.
irvâ (Ar.): Bolca sulamak.
is'âd (Ar.): Mutlu etmek.
îsâl (Ar.): Ulaştırmak.
isbât (Ar.): Tanık ve delil göstererek bir şeyin doğruluğunu şüpheye yer bırakmayacak, reddedilemeyecek şekilde ortaya koyma.
isgâ (Ar.): Söz dinlemek.
ism (Ar.): Günah, suç.
isnâd (Ar.): Bir söz veya haberi birisine nisbet etmek.
isneyn (Ar.): İki.
issi (T.): Sahip.

isti'âne (t) (Ar.): Yardım isteme.
istib'âd (Ar.): Uzak görme.
istidrâc (Ar.): Allah'ın bâzı kimselere sapıklıklarını arttırmak ve sonunda şiddetle cezâlandırmak için nîmetler, parlak tâlih ve baht vermesi.
istihânet (Ar.): Hor ve hakir görme.
istihâre (Ar.): Bir işin hayırlı olup olmayacağını görülecek rüyâdan çıkarmak amacıyla abdest alıp duâ okuyarak uykuya yatma.
istihlâlen (Ar.): Haramı helalmiş gibi kabul ederek.
istimâ (Ar.): Dinleme.
istimdâd (Ar.): Yardım isteme.
istinâd (Ar.): Bir şeye dayanma.
istircâ' (Ar.): Geri dönmek.
istiskâ (Ar.): Su isteme. Yağmur duâsına çıkmak.
istişhâd (Ar.): Delil ve şahit gösterme.
istitâ'at (Ar.): İradî fiilleri göstermeye yarayan güç, yetenek.
işbu (T.): Bu.
işgâl (Ar.): (Bir yeri) Kuvvetine dayanarak ele geçirme, hükmü altına alma.
işkâ (Ar.): Bedbaht eylemek; şikayet etmek.
işrâk (Ar.): Allah'a şirk koşturmak.
iştibâh (Ar.): Şüphelenmek.
iştigâl (Ar.): Uğraşma, meşgul olma.
iştiyâk (Ar.): Özleme, özleyiş.
îtâ (Ar.): Verme, verilme.

‘itâb (Ar.): Azarlama.
i‘tikâd (Ar.): inanma, inanç.
itkân: Hakikate çok yakın olmak.
itmâm: Tamamlamak.
ittiba’(Ar.): Tabi olma.
ittikâl (Ar.): Allah’a tevekkül etme, dayanma.
‘iyân (Ar.): Âşikar.
izâfet (Ar.): Bağlanmak.
i‘zâm (Ar.): Büyük görmek veya büyük bilmek.
iz’ân (Ar.): Basiret, anlayış.
i’zâz (Ar.): İkrâm etme.
‘izz (Ar.): Değer, kıymet.
-K-
kabîh (Ar.): Çirkin.
kadem (Ar.): Ayak, adım.
kadh (Ar.): Ayıbını söyleyerek çekiştirme, yerme, zemetme, tânetme.
kâ’id (Ar.): Kumandan.
kâ’il (Ar.): Söyleyen, nakleden.
kaķımak (Tür.): Öfkelenmek, hiddetlenmek.
kâl (Ar.): Söz.
kalb (Ar.): Kalp; değiştirme.
kâli‘ (Ar.): Kökten söküp atan.
kâm (Far.): İstek.
kâmet (Ar.): Uzun (boylu).
kâmran (Far.): Bahtiyar.
kân (Far.): Kaynak.
kanâ‘at (Ar.): Elindekiden hoşnut olup fazlasını istememe, kısmetine, kendisine verilene râzı olma.

kâni‘ (Ar.): Kanaat eden, elindekini yeterli bulup fazlasını istemeyen, kendisine verilene râzı olan.
kar‘ (Ar.): (kapı) Çalma.
karâbet (Ar.): Soyca yakınlık, akrabalık.
karavaş (T.): Savaşta teslim ya da satın alınan köle kadın.
kârbân (Far.): Kervan.
ka‘r-ı yemm (Ar.): Denizin derinlikleri.
karîb (Ar.): Yakın.
kasd (Ar.): Kasıt.
kâsır (Ar.): Noksan.
kâsid (Ar.): Verimsiz.
kasr (Ar.): Köşk.
kat‘ (Ar.): Kesme.
kati‘ (Ar.): Kamçı.
nekre (Ar.): Fıkra anlatan kimse.
kavî (Ar.): Sağlam.
kavl (Ar.): Konuşulan söz.
kavm (Ar.): Kavim.
kayd (Ar.): Yazıya geçirme.
kazf (Ar.): İftira atmak.
kâzib (Ar.): Yalancı.
kebâ’ir (Ar.): Büyük günahlar.
kebîre (Ar.): Büyük günah.
keff (Ar.): Men etmek, vaz geçmek.
kem (Far.): Noksan, eksik.
kemâhî (Ar.): Olduğu gibi.
ke-mâ-kân (Ar.): Eskiden olduğu gibi.
kesb (Ar.): Kazanç.
kesret (Ar.): Çokluk, bolluk.

keşî (Far.): Gemi.
ketm (Ar.): Saklamak.
kevn (Ar.): Varlık, kainat.
key (Far.): Tâ ki.
keyyis (Ar.): Akıllı.
kezâlik (Ar.): Bunun gibi.
kezebet (Ar.): Yalancı.
kezzâb (Ar.): Çok yalancı.
killet (Ar.): Azlık.
kışr (Ar.): Kabuk.
kıyas (Ar.): Bir fıkıh terimi.
kibriyâ (Ar.): Ululuk.
kifâyet (Ar.): Yeter miktarda olma, yetişme, elverme, kâfi olma.
kiffe-i tâ'at: İbadet kefesi.
kîl (Ar.): Söz, kelâm.
kıst: Hisse, pay.
kist (Fr.): Ur.
kisvet (Ar.): Elbise, görünüş.
kitmân (Ar.): Sır saklama.
kizb (Ar.): Yalan.
kocmak (T.): Kucaklamak.
kopmak (T.): Kalkmak.
kubûr (Ar.): Kabileler.
kufi (Ar.): Kilit.
kuhl (Ar.): Sürme.
kulûb (Ar.): Kalpler.
kumrî (Far.): Kumru.
kurb (Ar.): Yakınlık.
kurrâ (Ar.): Kur'ân-ı Kerîm'i usûlüne uygun şekilde okuyan hâfizlar.
kurûm (T.): Değerli insanlar.
kusûr (Ar.): Kasırlar.

kutb (Ar.): Müslamanların bağlı bulunduğu müşid.
kutta'-ı tarîk (Ar.): Haydutlar.
ku'ûd (Ar.): Oturmak, namazın oturarak kılınan kısmı.
kuûrât (Ar.): Kederler, gamlar.
küffâr (Ar.): Kafirler.
künûz (Ar.): Hazinele.
kürsî (Ar.): İskemle.
küştenî (Far.): Öldürülmeye layık.
küttâb (Ar.): Yazıcılar.

-L-

lâ-bekâ (Ar.): Sonsuz.
lâ-büd (Ar.): Lüzumlu, zaruri.
lafz-ı mazî (Ar.): Arapçada geçmiş zaman kipi ile söylenen söz.
lâ'ika (Ar.): Yakışan, layık.
la'li hokka (Ar.): Hokka gibi ağız.
lâ-yezâl (Ar.): Sonsuz.
lâ-yefhem (Ar.): Anlamaktan aciz.
lâyih (Ar.): Düşünülen şeyin yazıya aktarılması.
leben (Ar.): Süt.
le'îm (Ar.): Rezil.
lem-yezel (Ar.): Bâkî.
lerzân: Titrek.
let (Far.): Dayak, vurma.
levâmi' (Ar.): Nurlar, parıldayan şeyler.
levend (İt.): Deniz asker.
leyle-i bedr (Ar.): Ayın ondördüncü gecesi, dolunay.
lîk (Far.): Lakin.
likâ (Ar.): Kavuşmak, yüz, çehre.

lâkin (Far.): Lâkin, ancak, fakat.

li'llâh (Ar.): Allah için.

lokman (T.): Tabib, felsefeci.

lubb (Ar.): Öz.

lü'lü (Ar.): İnci.

-M-

ma'âd (Ar.): Dünyadan sonraki hayat.

mâ'adâ: -den başka.

ma'âsî (Ar.): Günahlar.

mâder (Far.): Anne.

ma'dûm (Ar.): Mevcut olmayan.

mâdûn (Ar.): Aşağı, alt derecede.

magârib (Ar.): Batılılar.

magfîret (Ar.): Allah'ın bağışlaması.

mâhiyyet (Ar.): Asıl, esas.

mahmulen (Ar.): Yüklü olarak.

mahsûb (Ar.): Hesaplanmış.

mahz (Ar.): Ta kendisi.

mahzûf (Ar.): Yerinden düşürülmüş,

kaldırılmış.

mahzûz (Ar.): Memnun, haz etmiş.

mâ'il (Ar.): Meyletmiş.

makâl (Ar.): Söz.

makdem (Ar.): Gelme, geliş.

makdûrât (Ar.): Takdir-i İlahi

olanlar.

makhûr (Ar.): Mağlup.

mâ'ni (Ar.): Engel.

mansabb (Ar.): Bir akarsuyun denize

döküldüğü veya başka bir akarsu ile

birleştiği yer, ağız, kavşak.

manşib (Ar.): Devlet işinde büyük

memurluk görevi.

maglûb-zenân (Ar.-Far.): Yenilmiş olarak vuran.

magz: Beyin, öz, iç.

mahak (Ar.): Her arabî ayın son üç gecesi.

mahal (Ar.): Yer, mekan.

ma'hazâ (Ar.): Bununla birlikte.

mahbûb-ı Gaffâr (Ar.): Hz.

Peygamber.

mahbûb-ı Vehhâb (Ar.): Hz.

Peygamber.

mahfî (Ar.): Gizli.

mahzûf: (Ar.) yerinden düşürülmüş.

ma'rîf (et) (Ar.): İş yapma

husûsundaki ustalık, beceriklilik,

hüner, mahâret; açıkça bilmek.

marzî (Ar.): Beğenilmiş.

mâ-sebak (Ar.): Geçmişteki.

mâ-sivâ (Ar.): (Allah'tan) başka

herşey.

maslûb (Ar.): Asılmış.

masûn (Ar.): Korunan, emin.

mâ'şerî (Ar.): Topluluğa ait.

matlab: İstenilen şey.

matlûb (Ar.): İstenilen, aranan, istek

ve arzu duyulan, talep edilen şey.

matûd (Ar.): kovulmuş.

mâye (Far.): esas, temel.

mazîk (Ar.): sıkıntılı, dar yer.

ma'zûl (Ar.): İştenden çıkarılmış, işine

son verilmiş, azledilmiş.

me'âni (Ar.): Manalar.

mebde'(Ar.): Başlangıç; emel, esas.

mebnâ (Ar.): Temel.
mecâmi' (Ar.): Toplanılacak yer.
mecmû' (Ar.): Hepsi.
mecrûh (Ar.): Yaralanmış.
medâ'in (Ar.): Büyük memleketler.
medhal (Ar.): Dahil olacak taraf.
medh-i pâk: İyi övgü.
mefhar (Ar.): Övünülecek şey.
mehâbet (Ar.): Heybet, hürmetle karışık korku.
mehîbân (Ar.): İki azametli korkunç şey.
mehîn (Ar.): Hor ve hakir.
mehl (Ar.): Acelesiz davranmak.
meknûnât (Ar.): Gizli, örtülü olanlar.
mekr ü âl (Ar.): Dâm, tuzak.
mekşûf (Ar.): Keşfolunmuş.
melâhî (Ar.): Oyunlar, eğlenceler.
melâ'ik (Ar.): Melekler.
melâl (Ar.): Hüzn, keder.
mel'anet (Ar.): Lânete sebep olacak, lâneti gerektirecek kadar kötü iş ve davranış, alçaklık, mel'unluk.
melîh (Ar.): Güzel, şirin.
memdûd (Ar.): Uzatılmış.
memlû (Ar.): Dolu.
me'mûlât (Ar.): Emeller.
men' (Ar.): Yasaklamak.
menâfi'(Ar.): Menfaatler.
menâhî (Ar.): Şeriatte yasaklanmış şeyler.
menâl (Ar.): Ulaşılan, arzu edilen şey.
menât (Ar.): Dönecek yer, merci.

menfî (Ar.): Olumsuz; isbat edilmemiş.
menkûl (Ar.): Nakledilen.
menşe (Ar.): Esas, kök.
menşûr (Ar.): Sultanın emri ,mühürsüz mektubu.
menlâ (Far.): Mola
menzilet (Ar.): Konaklama yeri.
merâtib (Ar.): Mertebeler.
merdân (Ar.): Mert insanlar.
merd-i âzâd: Özgür kişi.
merdûd (Ar.): reddedilmiş.
merdümeyn (Ar.): İki göz bebeği.
merg (Far.): Ölüm.
merkad (Ar.): Yatacak yer, kabir.
merkûm (Ar.): Yazılmış, söylenmiş.
mervî (Ar.): Rivayet edilen.
mesâ (Ar.): Akşam.
mesâb (Ar.): Rûcu edecek, geri dönecek yer. Kuyu ağzında su çeken kimsenin durduğu yer.
mesbûk (Ar.): Geçmiş, arkada bırakılmış.
meskenet (Ar.): Miskinlik, tembellik.
meskûn (Ar.): İçinde oturanları olan şey.
mesmû'ât (Ar.): İşitilenler.
mesrûr (Ar.): Sevinç.
mestûr (Ar.): Gizlenmiş.
mesvâ (Ar.): Mesken.
meşâmm (Ar.): Burun.
meşârik (Ar.): Doğullar.
meşâyih (Ar.): Şeyhler, pirlere.
meşiyet (Ar.): Dilemek, irade.

meşkûr (Ar.): Şükre layık olan.
metâ‘-yî çâr-sû-yî dîn: Dinin en kıymetliler.
me‘vâ (Ar.): Varılacak yer, mesken.
mevâni‘ (Ar.): Maniler, engeller.
mevc (Ar.): Dalga.
meveddet (Ar.): Sevgi, dostluk.
mevfûr (Ar.): Çok.
mevlânâ (Ar.): Efendimiz.
mevsûm (Ar.): İşaretlenmiş.
meyyit (Ar.): Ölü.
mezâhib (Ar.): Mezhepler.
mezâhir (Ar.): Zahir olanlar.
mısr (Ar.): Perde; şehir.
midâd (Ar.): Yazı mürekkebi.
miftâh (Ar.): Anahtar.
mihmân (Far.): Misafir.
mihr (Far.): Güneş.
min gayrr-ı hakkın: Haksız yere.
min haysi‘t-tasarruf: tasarruf itibariyle.
mîr (Far.): Reis, başkan, amir.
mir‘ât (Ar.): Ayna.
misl (Ar.): Benzer.
monla (T.): Molla.
mübtedâ (Ar.): Başlangıç, baş taraf.
mu‘âdil (Ar.): Eşit.
mu‘âfât (Ar.): Sıhhat ve afiyet bulmuş.
mu‘ahhar (Ar.): Sonraya bırakılmış.
mu‘âkıb (Ar.): Takip eden.
mu‘allâ (Ar.): Yüksek, yüce, bülent, mürtefi.
mu‘ammer (Ar.): Uzun yaşamış.

mu‘anber (Ar.): Güzel kokulu.
mu‘arra (Ar.): Yüksek.
mu‘attar (Ar.): Kokulu.
mu‘ayyen (Ar.): Aşıkâr.
mu‘azzeb (Ar.): Azap içinde bulunan.
mubsırât (Ar.): Görünenler.
mûcib (Ar.): Sebebe olan.
mufassal (Ar.): Tefsilatlı.
mufazzal (Ar.): Başkalarına üstün tutulmuş.
mûfî (Ar.): Yerine getiren.
muhâl (Ar.): Olması imkansız şey.
muhalled (Ar.): Ebedî.
muharrer (Ar.): Yazılmış.
muhâsib (Ar.): Hesap eden.
muhassal (Ar.): Meydana gelen, tahsil olunmuş.
muhassis (Ar.): Tahsis eden.
muhhîd (Ar.): Çepeçevre kuşatan, etrâfını çeviren, çevreleyen ihâta eden.
muhibb (Ar.): Seven, dost.
muhît (Ar.): Çevreleyen.
muhkem (Ar.): Dayanıklı, güçlü duruma getirilmiş, sağlamlaştırılmış, sağlam, kuvvetli, metin.
muhtass (Ar.): Bir kimseye, şeye has ve ait olan.
mu‘în (Ar.): Yardımcı.
mukaddem (Ar.): Zaman ve mekan cihetiyle daha evvel olan.
mukalled (Ar.): Taklid eden.
mukârin (Ar.): Yakın olan.
mukarrer (Ar.): Kararlaştırılmış.

mukarrib (Ar.): Yaklaştıran.

mukırr (Ar.): Kabahatini, ayıbını gizlemeyen.

muktedâ (Ar.): Kendisine uyulan, lider.

muktezâ (Ar.): Gereken.

munzamm (Ar.): İlave edilen, katılan.

mûr (Far.): Karınca.

murâkıb (Ar.): Allah'a ağlanmış.

murassa' (Ar.): Süslü.

musahhar (Ar.): Ele geçirilmiş.

musırr (Ar.): Direnen. Ayak direyen. Vaz geçmeyen. Sebat eden. Sözünden dönmeyen.

musîb (Ar.): İsaabetli, doğru.

mûsil (Ar.): Ulaştıran.

mu'tâ (Ar.): Verilen, ihsan edilen.

mutasarrıf (Ar.): Bir mal yâhut mülkün sâhibi, mâliki olup kullanma hakkını elinde bulunduran (kimse).

mûteber (Ar.): Saygı gören, hatırı sayılır, saygın, îtibarlı.

mu'tî' (Ar.): İtaatli.

muttali'(Ar.): Anlayan, bilen.

muvâfık (Ar.): Uygun, münasip.

muvaħhid (Ar.): Allah'ın birliğine inanan.

mu'zam (Ar.): Büyütölmüş.

muzırr (Ar.): Zarar veren, zararçı.

mübâhî (Ar.): Övünen.

mübâşır (Ar.): Müjdeleyen.

mübelliğ (Ar.): Tebliğ eden.

müberrâ (Ar.): Yükseltölmüş, yüceltimiş.

mübeşşer bi'l-cinân (Ar.): Cennetle müjdelenmiş.

mübeyyen (Ar.): Açıklanmış.

mübîn (Ar.): İyiyi ve kötüyü açıkça ayıran.

mübtedâ (Ar.): Başlangıç.

mübtedi (Ar.): Yeni. Yeni talebe. İlk mekteb talebesi. Yeni başlamış.

mübtezel (Ar.): Değersiz.

mücellâ (Ar.): Parlak.

mücelled (Ar.): Ciltli kitap.

mücrim (Ar.): Suç işlemiş olan, suçlu, kabahatli kimse.

müctebâ (Ar.): Seçilmiş, kıymetli.

müctehid (Ar.): İhtiyaç duyulduğunda ayet ve hadislerden hüküm çıkartan büyük allameler.

müdâm (Ar.): Sürekli.

müdbir (Ar.): Talihsiz.

müdde'î (Ar.): İstek ve iddiâsında inatla direnen (kimse), iddiâcı.

mü'eddep: edepli olan.

mü'eddib (Ar.): Terbiye eden.

mü'eyyed (Ar.): Teyit edilmiş.

müfessir (Ar.): Açıklayan, îzah eden kimse.

müfsid (Ar.): İfsad eden, fenalaştıran. Bozan. Başlanmış ibadeti bozan. Nifak koyan, fesad ilka eden.

müheyyâ (Ar.): Hazırlanmış olan.

mühezzeb (Ar.): Temizlenmiş.

mükedder (Ar.): Kederli.

mükerrer (Ar.): Tekrar olunmuş.

mükesser (Ar.): Çoğaltılmış.

mükevven (Ar.): Yaratılmış.
mülâki (Ar.): Görüşülen.
mülakkab (Ar.): Lakaplamış, lakaplı.
mülhid (Ar.): Kafir.
mültezem (Ar.): Lüzumlu görülen.
mülzem (Ar.): Lüzumlu görülmüş.
mümessil (Ar.): Benzer.
münâcât (Ar.): Dua.
münâdî (Ar.): Seslenen.
münâfî (Ar.): Zıt, uymaz.
münbit (Ar.): Verimli.
münevve (Ar.): Nurlandırılmış.
münezzeb (Ar.): Temizlenmiş.
münîf (Ar.): Ulu, büyük.
münkâd (Ar.): Boyun eğen, boyun eğmiş, râmolmuş, tâbi, itâatkâr.
münkati‘ (Ar.): Kesilen, kesilmiş, kesik, aralıklı, fâsılalı.
münkeşif (Ar.): Keşfolunan.
münkir (Ar.): İnkâr eden.
müntefî (Ar.): Ortadan yok olan.
müntehâ (Ar.): Son.
münten (Ar.): Hastalık bulaşmış.
münzel (Ar.): İndirilen (Kuran-ı Kerim)
Münzil (Ar.): Gökten indiren, Allah.
münzîr (Ar.): Akıbetin kötülüğünü bildiren.
mürâdif (Ar.): Eş, aynısı.
mürâ’î (Ar.): İki yüzlü.
mürde (Far.): Ölü.
mürg (Far.): Kuş.
mürsel (Ar.): Peygamber.
mürtedd (Ar.): İslam dininden dönen.

mürûr (Ar.): Geçme.
müsellem (Ar.): Herkesçe tasdik edilen.
müsemmâ (Ar.): İsimlendirilen.
müstagra (Ar.): Batmış.
müstakim (Ar.): İstikametli.
müstecmi‘ (Ar.): Toplayan.
müstetâb (Ar.): İyi, güzel.
müşeyyed (Ar.): Sağlam, muhkem.
müşg-bîz (Far.): Misk kokulu.
müşrik (Ar.): Allah’a ortak koşan, birden fazla tanrıya inanan kimse.
müştak (Ar.): Türemiş.
müştî (Ar.): Bir avuç dolusu.
müte‘allik (Ar.): Âit, dâir, ilgili, alâkalı.
mütefekkir (Ar.): Düşünen, tefekkür eden, tefekküre dalmış.
mütevâtir (Ar.): Ağızdan ağıza yayılan, herkesin dilinde gezen, tevâtür yoluyla gelen.
mütimmîn (Ar.): Tamamlayanlar.
müttebi‘ (Ar.): Tabi olan.
müyesser (Ar.): Kolayca olan.
Müyessir (Ar.): Kolaylaştıran.
müzehheb (Ar.): Yaldızlı.
müzeyyen (Ar.): Süslenmiş, bezenmiş, süslü, zînetli.
mü’zî-i cîrân: Komşusuna, yakınına eziyet eden.
-N-
nâdân (Far.): Cahil.
nâdânlık: Cahillik.
nâgâh (Ar.): Birden.

nagr (Far.): Gadap etmek, hiddetlenmek, kızmak. Kin tutmak; put güzeli.

nâhî (Ar.): Yasaklayan.

nâ'il (Ar.): İsteddiği şeye erişen, arzu ettiğini ele geçiren, murâdına eren.

nâka (Ar.): Dişi deve.

nâkıs (Ar.): Eksik olan.

naks (Ar.): Eksiklik.

nâlân (Far.): İnleyen.

nâliš (Far.): İnilti.

nâme (Far.): Amel defteri:

nân (Far.): Ekmek.

narh (Far.): Tüketiciyi korumak, vurgunu ve değerinden yüksek mal satışını önlemek üzere zorunlu tüketim maddelerine yetkili resmî makamlarca konan ve uyulması gereken sâbit fiyat; satılık şeyin belirlenen bedeli.

nâs (Ar.): İnsanlar.

nâsır (Ar.): Yardım eden.

nasr (Ar.): Yardım.

nass (Ar.): Kuran-ı Kerim'de veya sahih bir hadiste bir olay ya da iş hakkında olan açıklık ve bu açıklığı içeren söz.

nâsih (Ar.): İstinsah eden; nasihat eden.

nâsik (Ar.): Dînine bağlı olup ibâdet eden, dînî emirleri yerine getiren (kimse).

nâtık (Ar.): Bildiren.

nâzır (Ar.): Bakan.

nâzîr (Ar.): Benzer.

neberd-ârâ (Far.): Savaşın yıldızı.

nebîz (Ar.): Hurma veya arpadan yapılan bir çeşit içki.

necât-ı bî-hodî (Ar.-Far.): Boşuna kurtuluş.

neffât (Ar.): Burna çekilen keyif tozu.

nefy: Sürgün etme, sürme, uzaklaştırma, sürgüne gönderme.

nefy (Ar.): Sürmek.

nehy (Ar.): Birini bir şeyden alıkoyma, bir şeyin yapılmasını yasak etme, menetme, engelleme.

nekâ'is (Ar.): Noksanlar.

nekâ'iz (Ar.): Birbirine zıt şeyler.

nekr (Ar.): Zeki, akıllı kimse. Pek zeyrek olan.

nemmâm (Ar.): Dedikoducu.

nesh (Ar.): Şer'î bir hükmü yine şer'î bir emirle kaldırmak.

nessâc (Ar.): Dokuyucu.

nevâfil (Ar.): Farz ve vâcip olanlar dışında sırf Allah rızâsını kazanmak için yapılan ibâdetler.

nevm (Ar.): Uyku.

nigâh (Far.): Bakmak.

nigû (Far.): İyi, hoş.

nigû-hâh (Far.): İyilik isteyen.

nihâd (Far.): Huy, yaratılış, tabiat.

nihân (Far.): Gizli, saklı, gizlenmiş, saklanmış.

nikâbet (Ar.): Bir kavim veya topluluğun reislik veya vekilliği.

nîk-hû (Far.): İyi huylu.

nikmet (Ar.): Şiddetli ceza.

ni‘me (Ar.): “Ne güzel, ne iyi” anlamında olup dilimizde aşağıdaki gibi bâzı söyleyişlerde geçer.

nisvân (Ar.): Kadınlar.

nîş (Far.): Diken, iğne.

niyâz (Far.): Bir dileğin yerine getirilmesi için yalvarma, yakarma, ricâ.

nizâ‘ (Ar.): Çekişme, kavga.

nîze (Far.): Mızrak.

nu‘man (Ar.): Dört ayaklı hayvanlar.Kan.İmam-ı Azam Hazretlerinin adı.

nush (Ar.): Nasihat.

nusret (Ar.): Allah’ın yardımı.

nusûs (Ar.): Naslar.

nûş (Ar.): Tatlı şerbet tarzı içilecek şey.

nu‘ût (Ar.): Vasıflar.

nübüvvet (Ar.): Peygamberlik.

nüfr (Ar.): Uzaklaşma.

nüh (Far.): Dokuz.

nüşûr (Ar.): Dirilmeler.

-O-

od (T.): Ateş.

oñatca (T.): Uygun şekilde.

oñmaduk (T.): İflah olmayan.

oñmak (T.): İyileşmek.

-P-

pâ-mâl (Far.): Çiğnenmiş.

pâyân (Far.): Son.

pây-ı mûr (Far.): Karıncanın ayağı.

peder (Far.): Baba.

pelâs (Far.): Çul.

penâh (Far.): Sığımlacak yer.

penc (Far.): Beş.

pend (Far.): Nasihat.

per (Far.): Kanat.

perrân (Far.): Uçucu.

pertev (Far.): Parlaklık.

pervâz (Far.): Uçmak.

pes (Far.): Öyleyse.

peydâ (Far.): Mevcut, meydanda.

peyk-i hazret (F.-A.): Hz. Cebrail.

peyrev (Far.): Tabi olan.

pişvâ (Far.): Baş, ilk.

pûte (Far.): “İçinde mâden eritilen kap” anlamındaki pota kelimesinin eski metinlerde rastlanan asıl şekli.

pür-âb (Far.): Su dolu.

pür-şûr (Far.): Gürültülü, karmaşık.

-R-

rabi‘ (Ar.): Dördüncü.

râcî (Ar.): Ümitli.

ra’d (Ar.): Gök gürültüsü.

ragm: Tersini yapmak.

rahşân (Far.): Parlak.

raht (Far.): Eşya, süsler.

râ‘î (Ar.): Gözetleyici ve koruyan.

ra‘iyyet (Ar.): Bir hükümdar idaresinde olanlar.

râm (Far.): Boyun eğen, itaat eden.

râsih (Ar.): Din hakkında çok şey bilen.

ravza (Ar.): Sulu yer, bahçe.

râ’y (Ar.): Hüküm, fikir.

râz (Far.): Sır.

re'âyâ (Ar.): Bir kimsenin emri altında bulunanlar, halk.
recâ (Ar.): Ümit, istek.
ref'(Ar.): Kaldırma.
refi'(Ar.): Yüksek.
refik (Ar.): Arkadaş, eş, yoldaş.
reh-nümâ (Far.): Kılavuz
reh-nümûn (Far.): Rehberler.
reh-zen (Far.): Haydut.
remed (Ar.): Göz kapağı iltihabı.
renc ü mihnet (Ar.): Sıkıntı, zahmet.
resâ'il (Ar.): Risaleler.
resd (Ar.): (Eşyaları) Birbiri üstüne yığmak.
reşâd (Ar.): Hak yolda yürümek.
reşideyn (Ar.): Doğru yola sevk eden iki kişi.
ret (Ar.): Kabul etmeme, geri çevirme, geri döndürme.
-rev (Far.): Yürüyen.
revâc (Ar.): Sürüm. Kıymet, değer, geçerlik, makbuliyet.
revnâk ü zîb (Ar.-Far.): Zinet.
revzen (Ar.): Pencere.
rezzâk (Ar.): Rızık veren.
rı'fat (Ar.): Yükseklik, rütbe.
rıdvân (Ar.): Hoşnutluk.
ri'âyet (Ar.): Uymak.
ribâ (Ar.): Faiz.
ridâ (Ar.): Hırka.
rimâl (Ar.): Kumlar.
riyâ (Ar.): Gösteriş.
rûşenâ (Far.): Parlak, aşikar.
rûy-ı zemîn (Far.): Yeryüzü, dünya.

rûz-ı heycâ (F.-A.): Savaş zamanı.

rüsûm (Ar.): Adetler.

rüsûl (Ar.): Peygamberler.

-S-

sâbî (Ar.): Ergenlik çağına ulaşmamış çocuk.

sadâ (Far.): Ses.

sadef (Ar.): İnci kabuğu.

Sadıku'-kavl: Hz. Peygamber.

sadık (Ar.): Sadakatli.

sadr (Ar.): Beş, reis.

safât (Ar.): Eğlenceler.

saff-der (Ar.-Far.): Safları yaran.

saffet (Ar.): Maddî ve mânevî mânâda temizlik, arılık, saflık.

sâfî (Ar.): Temiz, halis.

sagış: Hesap, sayı.

sagîre (Ar.): küçük günah.

sahâvet (Ar.): Cömertlik.

sâhib-garaz (Ar.): Kötü niyetli.

sâhib-ikbâl (Ar.): Bahtlı.

Sâhib-risâlet (Ar.): Hz. Peygamber.

sâhir (Ar.): Büyücü.

sahre-i sammâ (Ar.): Sert kaya.

sa'îd (Ar.): Mutlu.

sâ'il (Ar.): Soru soran.

sâkıt (Ar.): Düşmüş olan, değersiz.

sâkî (Ar.): Kadeh sunan.

sakîm (Ar.): Hasta.

sakkâ (Ar.): Çok su dağıtan.

salâh (Ar.): İyi duruma gelme,

düzelme, iyileşme, iyi olma.

salavât (Ar.): Nimetlere şükürler.
sâlib (Ar.): İnkâr eden.
sâlih (Ar.): Elverişli, uygun, yarar.
sâlik (Ar.): Bir yolda giden.
sâlis (e) (Ar.): Üçüncü.
sâmi' (Ar.): İşiten, duyan.
sânî (Ar.): İkinci.
sânî-i isneyn (Ar.): İkinin ikincisi.
sârbân (Far.): Deveci.
sarihân (Ar.): Aydınlık.
sarrâf-ı keyyis (Ar.): Akıllı kuyumcu.
savâb (Ar.): Doğruluk.
savt-ı debîb (Ar.): Yürüyüş sesi.
sa'y (Ar.): Çaba harcama.
sâye (Ar.): Gölge.
sayyâd (Ar.): Avcı.
sebbâb (Ar.): Çok küfreden.
sebîl (Ar.): Su dağıtılan yer, çeşme; yol, tarikat.
seb'î tıbâk (Ar.): Yedi kat gökyüzü.
sebkât (Ar.): İlerlemek.
sebu'l-mesânî: Fatıha suresi.
sedd (Ar.): Kapa (t)mak, sınırlamak.
sefer (Ar.): Yolculuk, savaş.
sehâb (Ar.): Bulut.
sehl (Ar.): Kolay olmak.
se'î (Ar.): Çalışmak, çabalamak.
sekbân (Far.): Yeniçeri ocağının ayrıldığı üç kısımdan birini oluşturan otuz dört ortaya verilen isim.
sekrân (Ar.): Sarhoş.
selâsil (Ar.): Zincirler.
selâtîn (Ar.): Sultanlar.
selb (Ar.): Gasp etmek, inkâr etme.

sem' (Ar.): İşitmek.
semâvât (Ar.): Gökler, gök katları.
semend (Far.): Çevik at.
semî' (Ar.): "Her sözü duyan, her sesi işiten" anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah'ın en güzel isimlerinden)dır.
sem' -i akl (Ar.): Akıl kulağı.
senâ (Ar.): Övme.
seniyy (Ar.): Yüce, yüksek.
serâ (Ar.): Yer, toprak.
ser-âgâz (Far.): Yeniden, baştan başlama.
serâb (Far.): Çöl, çorak arâzi vb. yerlerde atmosferdeki ışık kırılması ve sıcaklık sebebiyle ortaya çıkan su görüntüsü.
ser-â-ser (Far.): Baştan başa.
ser-dâr (Far.): Kumandan.
ser-efgende (Far.): Başını eğen.
ser-gerdân (Far.): Şaşımış, perişan kimse.
ser-geşte (Far.): Sersem.
ser-keşân (Far.): Baş çeken.
sermedî (Ar.): Sonsuz.
ser-tâ-kadem: Baştan ayağa.
server (Far.): Baş.
serv-kadd: Servi boylu.
set (Ar.): Sınırlamak.
setr (Ar.): Gizleme, örtme, kapama.
sevâ: Zayıf olmak.
sevâd (Ar.): Karaltı.
seyf (Ar.): Kılıç.
seylâb (Ar.): Sel.

seyyâr (Ar.): Taşınan.
seyyi'ât (Ar.): Günahlar.
sıbteyn: İki torun.
sımak (T.): Reddetmek, kırmak.
snâ'at (Ar.): Ustalık.
sırf (Ar.): Yalnız, ancak, sâdece.
sikât (Ar.): İnanılır kimseler.
sil'a: Ticaret eşyası.
Sin: Çin.
sinn (Ar.): Doğumdan itibaren yaşanılan süre, yaş.
sipeh (Far.): Asker.
sipih (Far.): Gök (yüzü).
sîr (Far.): Doymuş.
sirâc (Ar.): Işık.
sivâ (Ar.): Başka.
siyâdet (Ar.): Seyyidlik.
siyâk (Ar.): İfade tarzı, üslup.
siyemmâ: Herşeyden önce.
su'bân (Ar.): Büyük yılan, ejderha.
sûd (Far.): Kazanç.
suffe-i cennet: Cennet bahçesi.
sultân-ı kevineyn: Hz. Peygamber.
Sultânü's-selâtin: Allah.
summ (Ar.): Sağırılar.
sun'-ı kadîm: En eski yaratılmışlar.
sûz (Far.): Yanma, ateş.
sûzân (Far.): Yakan, yakıcı.
sübha (Ar.): Çekilen tespih, dua ve nafie namaz.
sücûd (Ar.): Secde etmek.
sühân-dân (Far.): Güzel söz söyleyen.
süht: Haram kazanç.

sükker (Ar.): Şeker, akide.
sürh (Far.): Kırmızı, al.
süvâr (Far.): Ata binmiş, binici.
süver (Ar.): Sureler.
-Ş-
şâbb (Ar.): Genç.
şâfi (Ar.): Şifa veren.
şâh-ı cihân: Hz. Peygamber.
şah-ı dîn: Hz. Peygamber.
şakî (Ar.): Bahtsız; her tür günahı işleyebilen.
şârik (Ar.): Parlayan.
şâri' (Ar.): Kânun koyan kimse.
şark (Ar.): Parıldamak.
şâyi' (Ar.): Herkesçe duyulmuş, bilinmiş.
şeb (Far.): Gece.
şebâb (Ar.): Gençlik.
şebîh (Ar.): Benzeyen.
şecâ'at (Ar.): Cesaret, yiğitlik.
şefî' (Ar.): Şefaatçi.
şehen-şâhân (Far.): Şahlar şahı.
şekâvet (Ar.): Belaya, sıkıntıya düşmek, bedbahtlık.
şekk (Ar.): Şüphe, zan.
şem' (Ar.): Mum.
şemm (e): Koklamak.
şemşîr-i tîz (Far.): Keskin kılıç.
şerâr (Ar.): Kıvılcım.
şerîf (e): Şerefli, kutsal, mübârek.
şerîk (Ar.): Ortak.
şermende (Far.): Utangaç.
şeş (Far.): Altı.

şeyb (Ar.): Saçın sakalın ağarması, ihtiyarlık, kocama.

şeydâ (Far.): Tutkun, çılgın.

şey'en li'llâh: Allah için bir şey.

şeyh (Ar.): Yaşlı.

şıkvet (Ar.): Kötü şans.

şîb (Ar.): İniş, nişip.

şimâl (Ar.): sol taraf.

şitâbân (Far.): Acele eden.

şitâp (Far.): Çabuk, acele.

şîve (Far.): Naz.

şu'â (Ar.): Bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri.

şugl (Ar.): İş, meşgul olunacak şey.

şu'le (Ar.): Ateş alevi.

şurût (Ar.): Şartlar.

şübühât (Ar.): Şüpheler.

şükûfe (Far.): Çiçek.

şükûh (Far.): Ululuk, azamet.

şümûl (Ar.): Kaplamak.

şürû' (Ar.): Başlama.

şürûr (Ar.): Şerler.

-T-

ta'alluk (Ar.): Bağlılık, alakalı olma.

ta'assub (Ar.): Bir şeye veya bir kimseye taraflı olma.

ta'atuf (Ar.): Şefkat gösterme; verme, esirge.

tâbân (Far.): Parlak, ışıklı.

tab' (Ar.): Huy mizaç, karakter yaratılış.

tab'ı semendî (Ar.): Çevik ve güzel tabiatlı.

tabîbeyn (Ar.): İki doktor.

tabi'în (Ar.): Sahabelerden ders almış kişiler.

tâb-nâk (Far.): Parlak.

ta'cîl (Ar.): Hızlandırma.

ta'dâd (Ar.): Sıralamak, birer birer söylemek.

tafassî (Ar.): Kurtulmak.

tagallüb (Ar.): Zorbalık.

tagayyür (Ar.): Değişmek, bozulmak, renk değiştirmek.

tagun: azgın kimseler.

tahallî (Ar.): Kendini süsle, bilgiyle donatma.

tahallûf (Ar.): Değişme.

tahammul (Ar.): Zor şeylere dayanma gücü, ses çıkarmadan katlanma.

tahbîs (Ar.): Kötüleme, aşağılama.

tahiyyât (Ar.): Selamlar, dualar.

tahlîk (Ar.): Yaratma.

tahlîs (Ar.): Kurtarmak.

tahrîm (Ar.): Haram kılma.

tahvîl (Ar.): Döndürmek, değiştirmek.

tâk (Ar.): Güç, kuvvet.

takvâ (Ar.): Allah'ın yasakladığı şeylerden kounup sakınma.

takaddes (Ar.): "Mübârek ve yüce olsun" anlamında.

takali (Ar.): Birbirini düşman kabul etmek.

takbîl (Ar.): Öpme.

takî (Ar.): Haramdan, günahtan kaçınan, perhizkâr, ehl-i takvâ (kimse), müttakî.

taklîl (Ar.): Azaltma.	tebyîn (Ar.): Açıkca anlatma, beyan etme.
takrîb: Yaklaştırmak.	tecemmül (Ar.): Süslenme.
tal'at (Ar.): Yüz, çehre.	tecezzî (Ar.): Parçalara ayrılma.
tali' (Ar.): Doğan, baht, talih.	teclîl (Ar.): Süslenmiş.
ta'lîl (Ar.): Eksik.	tecmîl (Ar.): Süs.
ta'lîm (Ar.): Öğretme, belletme.	tedebbür (Ar.): Tedbirli olmak.
tâmât (Far.): Manasız, uygunsuz söz.	te'allum (Ar.): Ders alarak öğrenme.
tâmm (Ar.): Mükemmel, noksansız.	te'ekkül (Ar.): Yemek yenmesi.
tamu (S.): Cehennem.	te'emmül (Ar.): Ayrıntılı bir şekilde düşünmek.
tañ: Şaşma, şaşılacak şey.	te'ennî (Ar.): Dikkatli davranma.
tardiye (Ar.): "Allah razı olsun" anlamında.	tefakkuh (Ar.): Fıkıh öğrenme.
tarîk (Ar.): Yol.	teferruk (Ar.): Ayrılma, dağılma.
tasallûf (Ar.): Büyüklenmek, gururlanmak.	tefrîd (Ar.): Dünyadan vazgeçip yalnız Allah ile meşgul olma.
tasrîh (Ar.): Açık açık anlatmak.	tefvîz (Ar.): İşini Allah'a havale etme.
ta'vîl (Ar.): İtimat etmek.	tehî (Far.): Boş.
ta'yîn (Ar.): Belli etme, ayırarak belirleme, belirli duruma getirme; Bir göreve yerleştirme, atama.	tekân (Far.): Sarsıntı
taylasân (Ar.): Şal.	tekârüb: Birbirine yakın olma durumu, birbirine yaklaşma, yakın gelme.
tayy (Ar.): Atlama, üzerinden geçme.	tekeddür (Ar.): Bulanma.
tayyibât (Ar.): Tüm güzel kelâmlar.	tekellüm (Ar.): Kouşmak.
tazyîk (Ar.): Sıkıştırma, daraltma, baskı.	tekfîn (Ar.): Kefenlenmek.
te'allüm (Ar.): Ders alarak öğrenme.	tekrîmât (Ar.): Saygı, hürmet gösterme.
tebâh (Ar.): Yıkılmış, mahvolmuş, harab olmuş.	tekvîn (Ar.): Yaratma, var etme.
teba'uz (Ar.): Parçalanma, kısımlara ayrılma.	telâmîz (Ar.): Talebeler.
tebcîl (Ar.): Yüceltmek.	telattuf: Lütuf ve nezaketle davranma.
te'bîd (Ar.): Sonsuzlaştırma.	telhîs (Ar.): Özetleme.
tebtîl (Ar.): Bütünüyle hakka yönelmek.	telvîs (Ar.): Kirlenmek, karalamak.
	temânü' (Ar.): Çatışma ve birbirine mani olma.

temâşâ (Ar.): Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme.

temekkün (Ar.): Yer tutma.

temelluk (Ar.): Bir şeyi yapabilmek için güçlü olmak.

temerrüd (Ar.): İnat, direnme.

temhîd (Ar.): Hazırlama.

temkîn (Ar.): Kararsızlıktan kurtulup huzur ve sükuna kavuşmak.

tena‘um (Ar.): Bolluk içinde yaşama.

tenezzül (Ar.): İnme, alçalma.

tenfîz (Ar.): İnfaz etmek.

ten‘îm (Ar.): Nimetlendirmek.

tenzîl (Ar.): İndirmek.

terâdüf (Ar.): İki veya daha fazla kelimenin aynı anlamda olması.

terakkî (Ar.): İleri gitme, ilerleme, gelişme.

tertil (Ar.): Yavaşça anlayarak okuma.

tervîc (Ar.): Değerini artırmak.

terzîk (Ar.): Rızık verme.

tesânîf (Ar.): Eserler, kitaplar.

tesâvî (Ar.): İki şeyin birbirine denk olması.

tesfil (Ar.): Sefilleştirme, sıradanlaştırma.

teşehhud (Ar.): Namazda oturulduğu vakit “Ettahiyyâtü” duâsını okuma.

tetebbu‘ (Ar.): Araştırmak.

tevaggul (Ar.): Bir işde aşırı ilerleme.

tevâzu‘ (Ar.): Alçak gönüllülük, kibirli olmama, gösterişsiz olma.

tevcîh (Ar.): Döndürmek.

tevellî (Ar.): Birini dost tutma.

tevhîd (Ar.): Birlik.

tezellül (Ar.): Zillete karlanmak.

tezvîc (Ar.): Evlendirmek.

tezvîr (Ar.): Yalan, dolan.

tibyân (Ar.): Açık ifade ile beyan etmek.

tîg-i şerîat: Şeriatın kılıcı.

tîh (Ar.): Sahra, çöl.

tilâvet (Ar.): Kuran’ı güzel sesle ve usulüne göre okumak.

türâb (Ar.): Toprak.

tugyân (Ar.): Azgınlık.

tulû‘ (Ar.): Doğmak.

tu u ‘arz (Ar.): Uzunluk, genişlik.

türrehât (Ar.): Saçma sapan sözler.

-U-

‘uch (Ar.): Kibir.

uçmak (T.): Cennet.

‘udûl (Ar.): Âdiler.

ugrı: Hırsız.

ugruluk: Hırsızlık.

‘ukbâ (Ar.): Ahiret.

‘ukûk (Ar.): Anne babaya karşı asîlik etmek.

‘ukûl (Ar.): Akıllar.

ulalmak (T.): Artmak, çoğalmak.

ulu‘l-emr (Ar.): Padişah, buyruk sahibi.

‘ulûm (Ar.): İlimler.

‘umde (Ar.): İnanılacak şey.

‘umy-i taklîd (Ar.): Körü körüne taklit.

‘urûc (Ar.): Yükselmek.

‘usât (Ar.): Asiler.

‘usret (Ar.): Zor, güç olan.

‘uyûb (Ar.): Ayıplar, kusurlar.

-Ü-

ümem (Ar.): Ümmetler.

üns (Ar.): Arkadaş, ülfet etmek, neşe hali.

ünûset (Ar.): Dişilik.

-V-

vâfir (Ar.): Çok.

vâhid-i şahsî-i cumbûr: Herhangi bir kişi.

va‘îd (Ar.): Doğru olanı haber vermek.

vak‘a (Ar.): Olan, vukû bulan, ortaya çıkan her türlü durum, hâdise, olay.

vâkıf (Ar.): Bilici, bilen, haberdar ve âgâh olan kimse.

vâki‘ (Ar.): Meydana gelmek, vukû bulmak.

vâlâ (Far.): Yüksek, yüce.

vasf-şiken (A.-F): Ayırt edici vasıflara sahip.

vâsi‘ (Ar.): Geniş.

vâzi‘ (Ar.): Temelini koyan, kuran, tesis eden.

vâzih (Ar.): Açık, anlaşılır.

veled (Ar.): Çocuk.

verhem (Ar.): Şaşırtma, kötü söz söyleme.

vesâ’il (Ar.): Vesileler.

-veş (Far.): Gibi.

vezir (Ar.): Osmanlı Devleti’nde askerî ve idârî yetkisi olan en yüksek rütbedeki devlet memuru, vezirlik rütbesine sâhip kimse.

vezîrî (Ar.): Dört köşe veya kare biçiminde ve küçük ebatta yazma kitap, büyük boyun yarısı ebâdındaki mushaf.

vezzân (Ar.): Tartan.

vird (Ar.): Sıkça okunan dua.

visâl (Ar.): Kavuşma.

vukûf (Ar.): Bilme.

vüdd (Ar.): Dostluk.

vürûd (Ar.): Geliş, gelme.

vüs‘at (Ar.): Genişlik.

vuzu‘ (Ar.): Abdest.

-Y-

yakîn (Ar.): Marifet, dirayet ve emsalinin üstünde olan bilgidir.

yaraklamak (T.): Hazır hale getirmek.

yavısı: Bir at yavrusu.

yavuz (T.): Kötü.

yedân (Ar.): Eller iki el.

yemîn (Ar.): Sağ taraf.

yesîr (Ar.): Kolay.

yuymak (T.): Yıkamak.

yümn (Ar.): Kuvvetli, uğur.

-Z-

zâhib: Giden, bir fikre uyan.

zâhid (Ar.): Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse).

zahîr (Ar.): Yardımcı.	zerk (Ar.): İki yüzlülük.
za'îf (Ar.): Güçsüz, kuvvetsiz.	zerrâk (Ar.): İki yüzlü.
za'il (Ar.): Sona eren, devamsız.	zevâl (Ar.): Yok olma, yok edilme, ortadan kalkma.
zalâl (et): Sapıklık, dalâlet.	zevâyâ (Ar.): Köşeler, zaviyeler.
zâll (Ar.): Doğru yoldan ayrılmış.	zevrak (Ar.): Kayık, sandal.
zalle (Ar.): Sapkın kimse.	zeyd/zît (Ar.): Rütbe.
za'm (Ar.): Kelâm, söz.	zeyg (Ar.): Doğru yoldan ayrılma.
zamîr (Ar.): Bir şeyin iç yüzü.	zeyyât (Ar.): Yağ satan, zeytin ağacı.
zamm (Ar.): Artırma, katma.	zındık (Ar.): Kafir.
zammedilmek (T.): Katılmak, eklenmek.	zîbâ (Far.): Güzel.
zârî (Far.): Ağlayıp sızlama.	zîfaf (Ar.): Gerdek gecesi.
zebân-ı tîg (Far.): Kılıcın dili.	zihî (Far.): “Şu, bu” manalarında olup ne güzel, ne hoş manalarına da gelebilir.
zeberced (Ar.): Bir tür zümrüt olup onun kadar değeri olmayan, sarımtırak yeşil kıymetli bir taş.	zimâm (Ar.): Yular.
zehâb (Ar.): Gitmek, fikren bir yola yönelmek.	zîr ü zeber (Ar.-Far.): Alt üst.
zehân (Ar.): Hıfz, kuvvet, akıllılık.	ziyâ-bahş (Ar.-Far.): Işık saçan.
zeheb (Ar.): Altın.	zuhâ (Ar.): Kuşluk vakti.
zelâzil (Ar.): Zelzeleler.	zurûf (Ar.): Zarflar.
zellet (Ar.): Sürçme, yailma.	zü-fünûn (Ar.): Fen sahibi.
zemm (Ar.): Kötülemek, çekiştirmek.	zükûret (Ar.): Erkeklik.
zenâdık (Ar.): Zındıklar.	zülâl (Ar.): Tatlı, güzel su.
zenân (Far.): Kadınlar.	zümre (Ar.): Topluluk, grup, câmia, sınıf.
zerak (Ar.): Gök renkli, mavi.	zünûb (Ar.): Günahlar.
zer-gâr (Far.): Kuyumcu.	

KAYNAKÇA

Ahdî, Gülşen-i Şu‘arâ, İnceleme-Metin, Haz. Süleyman Solmaz, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2005.

Akçay, Ali İhsan, Türk Edebiyatında Manzûm Akâidnâmeler, İnceleme-Metin (doktora tezi), Uludağ Üniversitesi SBE, s. 100., 2011.

Arapça Klavye, 01.05.2016, <http://www.isa-sari.com/aRabca-klavye/>,

<http://www.isa-sari.com/aRabca-klavye/>, (01.05.2016)

Baheth, 01.05.2016, <http://www.baheth.info/>, (01.05.2016)

Banguoğlu, Tahsin, Türkçenin Grameri, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2004.

Bayak, Cemal, Aziz Mahmud Hüdayi: Fatiha ve İhlas Sureleri Tercüme ve Tevhid Manzumeleri, Turkish Studies, Ankara, 2016

Buran, Ahmet, Anadolu Ağzlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri, Türk Dil Kurumu Yayınları: 660, Ankara, 1996.

Bursalı Mehmet Tahir, Osmanlı Müellifleri, İstanbul 1342, c.1,2,3.

- Canpolat, Mustafa, “Eski Anadolu Türkçesindeki Belirtme Durumu (Accusativus) Ekinin Kökeni Üzerine”, s.9-11, Türkoloji Dergisi, c.X, 1.sayı, DTCF. Yay., Ankara,1992.
- Cerra de Vaux, “Akîde”, İslam Ansiklopedisi , MEB Yayınevi, I, İstanbul 1965, ss. 240-242.
- Çağbayır, Yaşar, Ötüken Türkçe Sözlük (5 Cilt) ,Ötüken Neşriyat, İstanbul 2007.
- Çotuksöken, Yusuf, Dil ve Edebiyat Terimleri Sözlüğü, Cem Yayınevi, İstanbul, 1992.
- Deny, Jean, Türk Dili Gramerinin Temel Kuralları (Türkiye Türkçesi),TDK. Ankara, 2004.
- Deniz, Sebahat, “Kadıızade Mehmed Kadızâde’nin Sultan IV. Murad İçin Yazdığı Manzum Duânâme’si”, Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi I, İstanbul 2008, ss. 9-40.
- Develi, Hayati, Osmanlı Türkçesi Kılavuzu 1-2, Kesit Yayınları, İstanbul, 2008.
- Develi, Hayati, Evliya Çelebi Seyahat-namesine Göre 17.Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzesmeleri ve Uyumları , TDK, Ankara 1995.
- Devellioğlu, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lugat, 1962.
- Dictionary-farsi, 01.05.2016, <http://www.dictionary-farsi.com/>, (01.05.2016)
- Duman, Musa, Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1995.
- Ediskun, Haydar, Türk Dilbilgisi, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2005.
- Ekşioğlu, SeRab, Manzûme-i Akâid-Dil İncelemesi-Tenkitledi Metin-Gramatikal Dizin, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize 2012.
- Ercilasun, Ahmet B. Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004.
- Ercilasun, Ahmet Bican, Osmanlı Türkçesi, Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, 1999.
- Ercilasun, Ahmet B. “ Batı Türkçesinin Doğuşu” Makaleler (Dil-Destan-Tarih-Edebiyat) Akçağ Yay., Ankara, 2007.
- Ergin, Refik, İslam Düşüncesinde Zahir-Batın Ayrımı Açısından Kadızadeliler Örneği (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2007.
- Ergin, Muharrem, Türk Dil Bilgisi, Bayrak Yay., İstanbul 1993.

Google translate, 01.05.2016, <https://translate.google.com.tr/?hl=tr&tab=TT>, (01.05.2016).

Gülensoy, Tuncer, Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü (2 Cilt), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2007.

Gülsevin, Gürer, Erdoğan Boz, Eski Anadolu Türkçesi, Gazi Kitapevi, Ankara, 2010.

Hacieminoglu, Necmettin, Türk Dilinde Edatlar, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1992.

Hadislerle İslam, 20.05.2016, <http://hadislerleislam.diyaret.gov.tr/>, (20.05.2016).

Hengirmen, Mehmet, Türkçe Dilbilgisi, Engin Yayınevi, Ankara, 2005.

İlker, Ayşe, Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde Fiil, TDK, Ankara 1997.

İlker, Ayşe, Elfâz-ı Türkî-Farsî (Türkçe-Farsça Sözlük), (Metin-İnceleme-Dizin) Manisa, 1998.

İmla Kılavuzu, Tdk Yay., Ankara, 2005.

İslamweb, 01.05.2016, <http://library.islamweb.net/hadith/index.php>, (01.05.2016).

Kanar, Mehmet; Farsça Sözlük, 1. Baskı, Say Yay., İstanbul, 2008.

Kanar, Mehmet; Arapça Sözlük, 1.Baskı, Say Yay., İstanbul, 2009.

Kanar, Mehmet; Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, Say Yay., İstanbul, 2011.

Karaca, Songül, Kadızâde Mehmed Efendi, Manzûme-i Akâid İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük-Dizin (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Rize, 2012.

Karahan, Leyla, Türkçede Söz Dizimi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004.

Karahan, Leyla, “Yükleme ve İlgî Hali Ekleri Üzerine Bazı Düşünceler”, s. 605-611, 3. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996, TDK. Yay, Ankara, 1999.

Kaya, Ceval, Windows Altında Dil Çalışmaları İçin Cıbakaya 2.0, İstanbul, 2016.

Kılavuz, A. Saim, Ana Hatlarıyla İslam Akâidi ve Kelâma Giriş, Ensar Neşriyat, İstanbul 2004.

Korkmaz, Zeynep; Türk Dili Üzerine Araştırmalar I, II, III, TDK. Yay., Ankara, 2005.

Korkmaz, Zeynep, Gramer Terimleri Sözlüğü, Türk Dil Kurumları Yayınları, 4.Baskı, Ankara, 2010.

Korkmaz, Zeynep, “Eski Anadolu Türkçesinde Aslî Ünlü (Vokal) Uzunlukları”, s.443-458, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, C.1, TDK, Ankara, 2005.

Korkmaz, Zeynep, Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2003.

Korkmaz, Zeynep, “Eski Anadolu Türkçesinde İmla-Fonoloji Bağlantısı Üzerine Notlar”, s.491-508, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, C.1, TDK, Ankara, 2005.

Kubbealtı, 05.05.2016, <http://www.kubbealtilugati.com/>, (05.05.2016).

Kuranmeali,02.05.2016,http://www.kuranmeali.org/16/nahl_suresi/53.ayet/kurani_kerim_mealleri.aspx, (02.05.2016).

Levend, Agah Sırrı, Türk Edebiyatı Tarihi, TTK Yayınları, Ankara 1998.

Levend, Agâh Sırrı: Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Safhaları, Ankara,TDK, 1949.

Osmanlıcaturkçe, 07.05.2016, <http://www.osmanlicaturkce.com/>, (07.05.2016).

Luggat, 01.05.2016, <http://www.luggat.com/0/ahval/1>, (01.05.2016)

Özçelik, Sadettin-Erten, Münir, Türkiye Türkçesi Dilbilgisi, Diyarbakır, 2005.

Özkan, Mustafa, Türkiye Türkçesi Ses ve Yazım Bilgisi, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2013.

Özkan, Mustafa; Sevinçli, Veysi: Türkiye Türkçesi Söz Dizimi, Akademik Kitaplar Yayınevi, İstanbul 2012.

Özkan, Mustafa, Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1992.

Pala, İskender, Ansiklopedik Divan Siiri Sözlüğü, Kapı Yay. istanbul 2004.

Redhouse, Sır James W.; Turkish And English Lexicon, Çağrı Yayınları, İstanbul 2001.Steingass, 01.05.2016, <http://dsal.uchicago.edu/dictionaries/steingass/>, (01.05.2016).

Süreyya, Mehmed, Sicill-i Osmani, Tarih Vakfı Yurt Yay. İstanbul 1996.

Şemseddin, Sami, Kâmūs-ı Türkî, Çağrı Yayınları, İstanbul, 2002.

Timurtaş, Faruk Kadri, Eski Türkiye Türkçesi, Kapı Yayınları, 2012.

Timurtaş, Faruk Kadri, Osmanlı Türkçesi Grameri 3, Alfa Yayıncılık, 2009.

Topaloğlu, Bekir, Kelâm İlmine Giriş, Damla Yayınevi, İstanbul 1993.

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., 2.c., Ankara,1989.

Vajehyab, 01.05.2016, <http://www.vajehyab.com/>, (01.05.2016).

Yazmalar, 05.09, 2015, www.yazmalar.gov.tr (05.09, 2015).

Yavuz, A.Fikri, İsmail Özen, Osmanlı Müellifleri, Meral Yay., İstanbul 1972.

Zülfikar, Hamza, Türkçede Ses Yansımaları Kelimeler, Türk Dil Kurumu Yayınları: 628, Ankara, 1995.

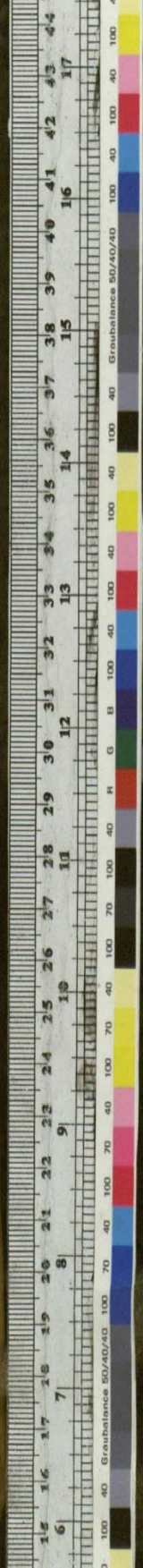

ESERİN TIPKI BASIMI

وَجَمِيعِ اَشْيَا الْكَامِحْتِاجِ اُولُوْبِ اَوَّلِ تَصَرُّفِ
 قَلْبِكَ وَزِيْرِي وَنَظِيْرِي وَوَكِيْلِي اُولِيُوْبِ دُوْحِي
 مَخْلُوْقَاتِي يَا رُدُّنْ وَرُدِّ قَلْبِي وَبِيْنِ اَللّٰهِ تَعَالٰى
 اُولُوْبِ اَصْلًا وَرُغْبًا بِوَحْصُوْصِكَ قِسْمًا
 اَوْلَمَقِي كَيْفِي شَرِكِ تَقَرُّبِي اِيْلَيْهِ اَللّٰهُ تَعَالٰى حَضْرَتِيْ
 مَلَكُوْرِي وَبَعْضِ اَنْبِيَا وَاَوْلِيَايِ نَصْرَتِيْ شَرِيْكَ
 قَلْبِي هُوْلَاءِ شَفَعَاءِ نَاعِدًا لِّلّٰهِ مَا لِعَبْدِيْ
 اِلَّا الْغِيْرُوْنَا اِلَى اللّٰهِ ذَلِيْلِيْ دِيْنِيْ رُدِّ وَسُوْرَتِيْ
 اِبْطَالِ وَتَوْحِيْدِيْ اَشْيَاتِ اِيْدَرِ حَقِّ سَطَاْنِيْ
 وَتَعَالِيْ جَمِيْعِ هُوْلِيْنِيْ دُوْحِيْ وَكَلِيْ اَوْ قَاتِيْ بُوْسُوْرَةِ
 شَرِيْفِيْ نَكْ اَوْ قَمِيْ سَنَةِ اَمْرُوْرِيْ شَرُّ دُوْحِيْ
 خَفِيْ دَرِّيْنِيْ نَيْفًا وَاَوْلَادِيْ وَغِيْرِيْ وَبِ **رَبِّ الْعَالَمِيْنَ**
 اِيْلَيْهِ اَللّٰهُ كَمَا دُوْحِيْ مَلِكِيْ رُبِّيْ يَدِيْ جَمِيْلِيْ

تَوْحُوْحِ مِيَا رُدِّكَ يَا زِيْلَانِ كَلِمَاتِ شَرِيْفِيْ لَوْحِ دُوْحِيْ
 تَوْحِيْدِيْ حَقِّيْ اَشْيَاتِ وَمَا سُوَايِ مَحُوْرًا بِاِطَالِ اَجُوْرِيْ
 اَوْ لَا تَقْسِيْرِيْ سُوْرَةَ فَا حِدَّةً كَرِيْمَةً اَجْمَالَ اَنْبِيَا
 اَوْلُوْرِيْ مَفْسِرِيْنَ مَحَقِّقِيْنَ دُوْحِيْ نَقْلًا وَرُجْمَةً
 طَرِيْقِيْلَهُ اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ
 اَللّٰهُ اَلْحَمْدُ لِرَجِيْمِ **الْحَمْدُ لِلّٰهِ** تَحْتِ
 التَّظْهِرِ الْكَرِيْمِ مَعْنَايِ مُسْتَقِيْمِ اَوْلَادِيْ كَمَا جَمَلِيْ
 كَمَا لَصَفَتِيْ اَللّٰهُ تَعَالٰى حَضْرَتِيْ مَحْضُوْرِيْ
 خَتْلًا غَيْبِيْ بِمَلِكِيْ وَهَرِيْسَتِيْ اَوْ زِيْرِيْ فَا دُوْحِيْ

شتر آبره مفضلنا شجوه هر كسه ذره قدر خيرينه
 ثواب و ذره قدر شترينه عذاب اتمك ايله
 جزا كو نيك مال كيدر بر تو حيد دخی بود
آيآن معتد اي صفات كمال ذاته مخصوص
 اولان ذو الجلال الله بر مؤمن و موحد قولك
 جمله من انجق سكا عبادت و تدل ايل رز
 هيچ سندن غيري بر موجودون حاجت تو
 تواضع و تدل ايدوب حاجت استمز رز
 بزى انجق سن بر توك و سن رز قلد روك
 غيرك هيچ علاقه سى بو قدر خلق و رز قن و
 عبادت و دعا اولنمقن بو دخی بر تو حيد و
و آيآن كستنجين و دخی انجق سندن بر دم و
 استر ز هيچ بر اشدن سندن غيري بر موجودون

ملكبرى و فلكبرى و انبيا و اوليايى و ساير
 مخلوقاتى بو قدر يار و دوب تدبر جمله كاللر
 ايرشد و دوب نصر و ايدن انجق اولدغيك
 نصر قن هيچ علاقه سى بو قدر بو دخی اثبات
 تو حيد در **الرحمن الرحيم** ايله الله كه د و كل
 نعمتلى جمله خلقه و بر عجبى انجق اولد و ثباته
 و آخرتن اذن غيري بر كسه بر كسيه بر حبه
 نعمت ايجاد ايدوب و بر كسه قادر و كلد بر تر
 تو حيد دخی بو دخی بو دخی **بؤرؤ** و **مايكه من**
نعمه من الله نظر هر ز نعمت كوسكا اولو عطا
 بلکه حقدن بلسك اولور **مالك يوقه الدين ايله الله**
 جزا كو نيك مالكي و متصرفى انجق اولد ر يعنى
 من نعمل مثقال ذره خيرا يره و من نعمل مثقال ذره

اگه هزينه بديري بديري زياده ، دانز او توره دوشه
 او حاصلی ولور **نظر ديگر** قتل ايدوب جرجين کي غرق خوتا
 اشته لو ، چاهه يوسف و شصالوب جسمي تراب اشته لو ،
 ازه لوله چاک ايدوب خونيني سيلاب اشته لو ، چون خيلي
 اتش سوزانه تراب اشته لو ، حضرت جبريلد حق
 اهل مداد استمز **نثر** قول جناب حقه بو خطاب ائده
 اگر جالي قاله مخالف اولوب موافقايسه ، صدقت
 و برتت و لک ماسنتت خطابي کلور و اگر جالب
 قاله مخالف اولوب عزيزين برده استرسه خقدن
 گدنت خطايي کلور ، بيور رحديت شريفين **لا**
اهدنا الصراط المستقيم صراط الذين انعمت
عليهم غير المغضوب عليهم ولا الضالين
 اي هادي بري هدايت قلغل طوعزي جنته

يردم ومداد استمز حقيقتن زيراسندن غيري
 موجودات جمله عاجز و بچاره لر و سکا محتاج
 نته که خليلک ابراهيم عليه الصلوة والسلام نار
 مزوده آتيلور اكين حضرت جبريل عليه السلام
 کلوب طومتق مراد ائدي خليلک راضي اولدي
 و جبريلدن استمداد قلدي بزخي کا اولوب سندن
 عزيزين استمداد واستعانت قلوز **نظم**
 سي قويوب دل و جان غيريه مائلی ولور
 ، ککده خرشين ايرن ذره يه قائلی اولوز
 اهل حقه بنجه قرشوطوره لر مديان
 ، ذره لر هيچ کونشک نورنه حاصلی ولور
 عزت و نصرتي حق مؤمنه تعيين اتمش
 ، کند و زغيله کيشي عزت نا حاصلی ولور ،

وبتكران لا تعبد الا الله ولا تشرك به شيئا ولا يتخذ
 بعضنا بعضا اربابا من دون الله فان تولوا فقلوا شهدوا
 بانا مسلمون **ب**وآيت توحيدك تحقيقك حضرت
 عزيز محمود افندي سكاردي سلكه الباري هو رزق **نظمه**
 عموما ابرار افاده نكره هزان
 بومغياي كرايكه درك
 اكشرك خني وكرجليد
 جميع ذوقه توحيد اولاد
 عصا توغني بقدر وغي ناد
 اكشرك خفيدن قورتلدي
 كشي كركدن ايدجك اجناد
 اولور توحيد صلي هر كمالك
 بومعادا كا كراين ارشاد
 سيقا يقنيه واقع اولسه
 اولنا مو كرك هيچ بر شيك
 بولر ذيك اولان لايد
 عذابه نيته كوشك اولدي
 انكوند بركم شريك خفي وار
 خدا انجيمه صليدي
 محقق بلكه اولكور غدي
 نته كوشك راصلي هر ضلوك
 برايشي نيد و عوم قورلناد

كيدن يوله كه قرن يوليدر **و**ان هذا صراطي مستقيما
 فاستعوه ولا تتبعوا السبل فتفرق بكم عن سبيله اول كسر
 يولنه هدايت ايله كه سن انره احسان اتك قرن
 يولنه كتكه اول كسر يولنه هدايت اتمه بري كه
 انره غضب اتك و قرن يولدن آروب غريب
 يولره كنديدر **ان هذا القرآن يهدي للتي هي اقوم**
 قولره فخران جانره جانان درلره در زمان معني قرن
 هم كا ايمان هو قتي ايقار **نظمه**
 اولوبدو جمله فخران قرن
 انك ايجند در زمان و ايمان
 انك سطرى سيل باغ جنت
 اكظاهر كراطن مغا ف
 انك ايجند در جمله بيان
 قليا اهل الكتاب تعالوا الى كلمة سواء بيننا

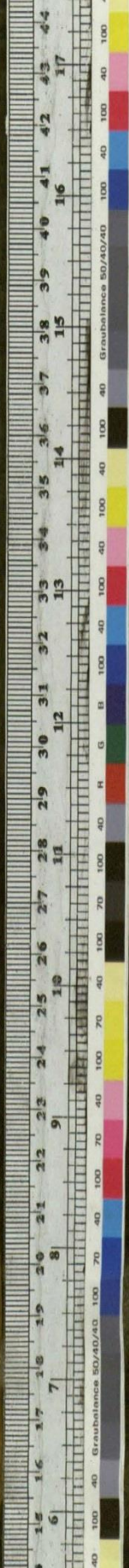
به ننگ آرا ده در لونه هانه
 چالش می آیت اوله کو در خفه
 عفتی ک یا ک این کو در ی براد
 حقیقتن و لیک فصاح الود
 بکه نفسندن و سبله خدای
 بقوب قالمایه افعال و صفاته
 سزای و خفته که مکت دیسک
 سوای ترک ایوب رفع حاجت
 کوزت یو برین هر مقامی
 ادب یولون اذنی سولیک بود
 کوره نیجه فرقیسک بیورد
 مودت اولاشن تا که قهرت
 زیارت انجیون ای برادر

کنی حق بلکه کلدی جهانه
 آرا اولد اسکس بومغایه و
 آلوب ضرر بقلدن بکنکر
 صلاحه کچه هر مغز یولد
 که اول ترک این اوله ماسوا
 ایش اوله اول تو حید ذنبه
 بو تو حیدن آرا بر مک دین
 د و رش صد قله طوفوع بید
 اوکات فرم ایله معنی کلان
 کاهی نغسه اسناد ایلی بود
 قوله مولی اذ فربین طویر
 دیسک اوله سن جنون
 اشتکه بو سعین کلدی براد

که التوحید لفظ لایضا ق
 ناله که کنی مخف محض
 بکو اعلام بتر کن وار الیک
 اریسک محکم ایله اجتنابی
 که یعنی یزید صلح اقام
 بود کلو خلوت له غزلیله
 اریوب بولدی برحقه لایق
 مکر و اریبه بوجده و رانجو
 یوره کوی سود غریک دید
 عجب سن فدن یا قدن بوجید
 کنی کلا کوز اهل دیسک
 هوای قو سوای قوه دیلی
 حق کله حق بل الله بسدر

موحد یلز هیچ عزیز اثبات
 عتابه باعث اولان شکر و شکر
 کل امردی زید و عمرو طبعی قو
 کیشیک شرکی دکلو در عذاب
 روایت اولوز که پیر بظام
 بود کلو جده و سعی و در قتیله
 بقوب هر حاله اول مرد قانو
 دیک برحقه لایق ایش یولق
 دیدیلر ایله میک سودیدو
 بوسوزله بولونجی سن توحید
 او یان غنقاندن ایش کافیسک
 اولوب کبزدن اول بل خدای
 سوای حق هوایله هوسدر

ب

نیازی جایب درگاه حقه ایت که قادر در
 دکل اعمال و اسخاله قلوب عیب ناظر در
 بوقولی کویش هوشیله ایش برهان باهر در
 امور دن سراسر خلق عالم جمله فاصر در
 نه درویش و نه زاهد دن نه قطب شاهن استه
 یور یوقدن سنی واریلین اللهدن استه
 اللجک خلق عالم دن ایدین برکوشه و ماوی
 دیشلوق فائن هیچ کسمیه اصلا
 کلام جوهرین طوق کوش جانه ایوب اصفا
 نصرت علم ایدوب باش چ دعایه قالد رال اما
 نه درویش نه زاهدن نه قطب شاهن استه
 یور یوقدن سنی واریلین اللهدن استه
 خدا نکدر جهان خلقینه خود مبدول اولان نعمت

مکرم قاتیح اول صول باعنا
 سوردی کا اولضا حکر اما
 شوکر راه اد بدن طنش کین
 دیلرسک کقول این سنی
 حقیقت ایلیج ترکین جول
 حبیب الهه لیه ایتدای
 نظره دیگر
 صراط مستقیمه کت هدای
 صدی
 ولا هر نه امید ایلرسک اول در کا هدن استه
 دیزلرساکه واربر مشن کز آهدن استه
 نه بخت طالع بد دن نه مهر و ما هدن استه
 نه شیخ شهرت این و نه اهل جاهدن استه
 نه درویش نه زاهد دن نه قطب شاهن استه
 یور یوقدن سنی واریلین اللهدن استه

فضيبيك اريشور كوششله و برمه كذوكه رخت
 • كوزك آج عين جاني قلماسون برده عقلت
 • سوزك خرج ايلونوب يوق بيره اومه كسيه متت
 • نه درويشونه زاهدن نه قطب شاهن استه
 • يوردي يوقدن سني واريلين اللهدن استه
 • اميدك جامه سن عمر قمتك ايلوب فضمه
 • اتوب يتور مراد قى نشانه يابني بضمه
 • قليجات ميهما فذ يوايل ديوارنه اصمه
 • مناصب استيو كسه قوسيه ايق بضمه
 • نه درويشونه زاهدن نه قطب شاهن
 • يوردي يوقدن سني واريلين اللهدن استه
 • **نظمه ديگر**
 • ديم كوزاكي رباب عزتو جا هه عرض ايله

صفا

ضيا نجش چراغ مهر و شمع ماهه عرض ايله
 • اينانمزنسك سوز مرر عارف آگاهه عرض ايله
 • دلحال ك نه دهر ك قطب نه شاهه عرض ايله
 • جهان ملكيتي يوقدن واريدن اللهه عرض ايله
 • سهر ك دولتنك اچكوب ترك تجمل و تيل
 • عدوي يگ زهاوك طعنه صبزو تحمل و تيل
 • اعالي به نه يلور نه ادا كيه تنزل و تيل
 • خلكي ياره استينا ايله توكل و تيل
 • دلحال ك نه دهر ك قطب نه شاهه عرض ايله
 • جهان ملكيتي يوقدن واريدن اللهه عرض ايله
 • كوزب هر كوزن دهر ميرو و زير عرض حال تمه
 • ويرم خقد رسكا بهوده عرضك پايال تمه
 • اودر معطى فماغ غيري بر كزي خيال تمه

• نه درويشونه زاهدن نه قطب شاهن استه
 • يوردي يوقدن سني واريلين اللهدن استه
 • اميدك جامه سن عمر قمتك ايلوب فضمه
 • اتوب يتور مراد قى نشانه يابني بضمه
 • قليجات ميهما فذ يوايل ديوارنه اصمه
 • مناصب استيو كسه قوسيه ايق بضمه
 • نه درويشونه زاهدن نه قطب شاهن
 • يوردي يوقدن سني واريلين اللهدن استه

د لاحالك نه دهرک قطبته نه شاهه عرض ايله
جهان مکيني يوقدن وارايدن اللهه عرض ايله

نظم اخر

عجبه راهله نيا اي براد د
طير خلقه قور خلاقه بابن
عطاي بربوک عاجز و استوت
اونتمش لور زرقا في بابن

معلم آواره واذکار دن نه و پرده اشغال اولد
وافضلدر بيان بيوروب مثاب وله لر **الجلول**

معالي معاني تدبري ايله ايات قرآنيه وبيانات فرقانیه
برایت کرمه تاروت اتمک بتمش سيل سيلار
اوراد و ملامت و ملامتدن
افضل و اولي و ارفع و اعلا
نظام خطه التوفيق
نظام خطه التوفيق

وسا ائدين ائک بچک يوقين فکر محال تمه
د لاحالك نه دهرک قطبته نه شاهه عرض ايله
جهان مکيني يوقدن وارايدن اللهه عرض ايله
جهان بي ثباتک لايقا درعجز و اوقاب ايلي
نه نخر برسن اولور سکت قید دنيادن اکر خالی
رجاي حقه حضرت غيريدن قطع ايله آمال
يوزک سوز دزکة مؤلايه هرزم قله اهالی
د لاحالك نه دهرک قطبته نه شاهه عرض ايله
جهان مکيني يوقدن وارايدن اللهه عرض ايله
وروب رشوت خانی و لکه قصد ايستنا ايلر
زلاي چشمه حضرت اولوب ميل سلاب ايلر
زما في کلينجه صمه کرد و لست شتاب ايلر
خدا البته برکون صبر ايدرسک فتح باب ايلر

د

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ^{بمعنى} يا محمد ايت اوله الله كه بنا كاطيارين
 برد شريكي و يارد مجسسي و و زيري يوقدر الله الصمد
 يعنى الله تعالى حضرت توري يميز و ليجن ^{لم يولد} يعنى كسه
 طول عمر مادي ^{و لم يولد} يعنى كسه دن طول عمر مادي

^{و لم يولد} كمنى احد يعنى دى
 اكابر كزر بر كسه
 اولمادى

هذا الظلم في عمل العقابيد جليل القدر مقبول الفيلين

بانكردن كستون نظمه عقابيد
 كه وارد بر بون چوقه در فرمايد

اسماء العزيم الواقفة

المنزل	الهدى	الكتاب	المستقيم	الضراط
المع	الصدق	المصدق	المصدق	التنزيل
الباقي	القديم	النور	الهادي	البيين
الذكر	الساء	الروح	الفزان	القران
العزير	الشفاء	الرحمة	الوعدة	لكلمة
الكلام	التعمه	الكلمة	المبارك	الشانى
الامر	الحديث	القول	العويل	الكلمه
الشرف	الليل	المهين	الصدق	الفضل
النذير	البشير	العلى	الروح	الاثار
المطهر	الصفى	الجيد	العظيم	الكريم
النبا	التناهي	اليزان	الحكوات	النذرة

العزيم

اولشدر ريوما هيوما امتعه ضلالت جهال رواج

درخشن ومنعه قدرش

اولميان علما نارغيرتم درد

اعوذ بالله ان اكون من الجاهلين

واعوذ به من الشيطان

اللعين من الالسن

والجن جمعين

مس

ربنا لا تخنق قلوبنا ابعث كل اذ هدانا بك يا ارحم الراحمين

سنت الاحسان

قديم دائر انا وعلما

او ذلخنا ايذن بوكا لثباتي

ضيا بخش ولدي نو كاكاني

خبر فويله بلندي مبتدان

وظومه

عقبتن كيشن كسا اولينجه او كين لذت يمانه واصل

اسكاسي اولما يحيق برنا نك خرابا كثره اخير زلازل

نيز زيراد عاواي باطله مدعيلري و ملاهي عطله مبتد

غايه چوقدر اولد فرق ضلالت ناطله سي و نتر فسار ك

غلبه سي نهيا ته اير شمشدر اوله ضلالتك و فرقي و دين

اسلامك غربي اوله اسلامك عبرتي زما في زمان اسلام

بل اغريب و سيعود غريب كابد اوله حدي شري نغوي منفي

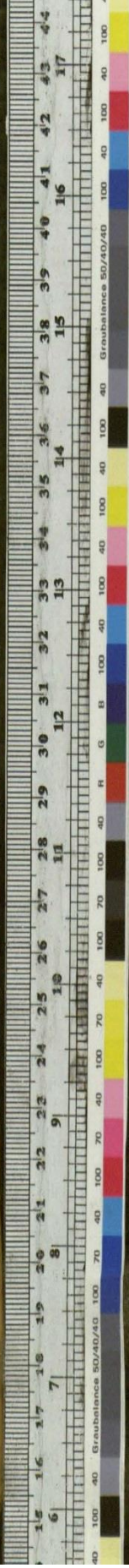
اوزره اكثر ناسك كوش هو شوا استماع نص مبين دن بري

واكتساء حله و قرن متين دن عري سبك صنيا كبري هر

صدرايه مايل و هر را عي به مجيب وسائل و مشع مسائل

و مبتدع وسايل اولو بخواه راه طريق مخوي و سبل مستقيم

احمد دين تفرق ايدوب سفتي قاي مي حدي شري صمد

۱۰
 انک تخما جید هریر و هر شه
 بو نیزه انک هیچ منتهای
 کو اکثر سه ضلالتی مستندار
 و کلی و وزیری بو قدر انک
 فولد دانخی مخلوق میبش
 نه آب و آیددی دمنه مادد
 بدرسر بوله خلق انسه بشون
 قز او انخی خالایق ایچره مریر
 یود بله نصاری اولدی کافر
 مخالف بو بیلن صاحب غرضند
 دخی آکامرو راتنر زماندن
 ایکسنددن مبدل اکله آبی
 تصودون بری دیریم بریدر

و لیکن شش جهندن اولن
 وجود نیک بو قدر مستند
 وجودی لایزال اولمزلرد
 بنیاهی و نظیری بو قدر انک
 ولدون ذاتی اولمشد مرتلا
 پدر بو عیسه عیسا ده بلاد
 چون آیددی ناله پیدایچردن
 فولد و محضت عیسی مکره
 چو اولد اوله تغیر نظر ایدی
 نه جوهر در نه جسم و نه
 تمکن بو قدر اندن بر مکاندن
 او خلق آیددی مکنانی و زمینی
 بعصندن چتریدن بریدر

یوغ اکامنتها وحدت و غایت
 قوی برهانله اولدی اول انشا
 قدیمی بصفت اولدی حیاتی
 اکاسر لر قو کون کیی خشان
 وجوده کلدی علم رحمتدن
 مختصص بو صفتدر کلدی
 نه دکلو ایسک تخفی نیازی
 فز کویجه ده انسه مروری
 کوز مشدر وجوده کائیات
 کلاه الله در بر بوز باهر
 کلاه ایدن خدا قدیمی انک
 صفتها هشت ایله هفت سلمانی
 انک ذات صفا بیله اولور
 حواس پنجگانه بو شش هجائی

فز انک ذاته بو قدر هجائی
 وجودی چونکه واجب ایدی
 او درختی آیددی ایحیا مکنان
 علم اولد بیلور اسرار پنهان
 شوقا در در کمال قدر نندن
 مرید اولد مرادنی جهانی
 سمیع اولد اسنیدر کوزو راوی
 بصیر اولد که کور روی موی
 مکتوبندر جمع مکناتی
 کلاه سله شریعت اولدی ظالم
 کلاه سلب لیلین هر که خدانک
 او درختی ایلین اتمه کجانت
 نجه هفت سلمان بلکه قوش
 صفتها هشتله خلق آیددی ذاتی

دو

برادر نیش درن اول هم نویش
 هویه ریزی و برن رازق اولدر
 کرم و مملو کور کبریا سی
 انی که اول قیلور قیلز کمنه
 اودر هر فعله فاعل اول اخر
 که اولدر یا دشا هلو تیلان هی

مناجات خدا و عرض حاجات

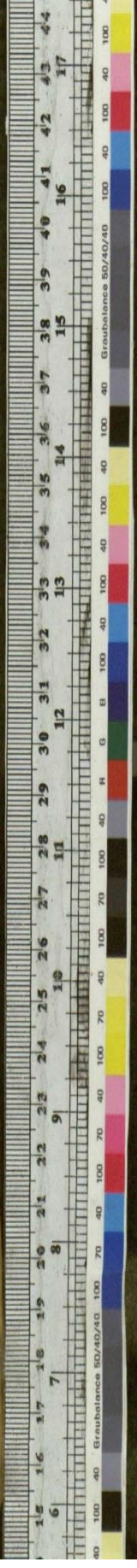
ایقید محضره دن اول ما عصاره
 جمیع کائنات خالق اولدر
 اگر چه بی نهایته دعطاسی
 انی که اول بلور بلز کمنه
 شریکی یوقدر پیرنهان و ظهر
 بیلور در ستریشیا کما هی

الهی ذات پاکت حمیتین
 خدایا وحدتک ذاتی که ابرار
 حیانت قدرتک باقی الهی
 دخی علم و ارادت قاضی یاری
 دخی جمع و بصیرت قدر که هر
 دخی تو کبریا یون که کانی

دخی لهیت اولن دن کانی
 برید ذات و لیب ایلله انا
 حواد نندن عوارضدن
 جدا اولمادی ذاتی صیغ فاق
 قومو جود اکا ایلر سجود
 زهی وارلق تعالی و تقدیر
 بری سکن کوک دوار ایلدن اول
 مندر اولدر قیلر قیلر یلر
 کھی زور قیلور زجر سنامه
 هوای گاه ایدر در کار تباخ
 قلو ز نراز باغی با دی عطار
 اکا بلبلری شیدا قیلن اول
 و بر در قاره حجر دن اعل و یاق

معز اکیف و مکدن ذاتی
 محصل هر نه و ارا انا مکان
 نقایصدن نقایصدن مبر
 کلا تیلله موصوف اولدی
 زهی حی کر اوزند ندر وجود
 جهان فانی و باقی ذاتی بر
 که کل خلقی یوقدن وار ایلدن اول
 ریح اول ایلدی طلاق سهر
 موی که طوب ایلد رایج هوای
 سحابی که قیلور سقا و حالج
 چو کو ستر من دیلض غنندن
 کلک دیداری زیا قلا اول
 بتور در قور لقم اشجار در قف

نیز

او هر چه شدند از توبه و انابت
 مهتا ابدت ای غم بخیزد
 منیل جمله ثامولات آدم
 کریم وهم عفو و غافر الذنب
 جو عاصیل او و عفو و جنت
 دیرسل خفرت هر عاصی بد
 او مارم لطف تام و عفو طلق
 او و فضل او بو عاصی و کراه
 قل ای اولیا کت زمره شدند
 منیس قیل رضای جاودانی
 محتام انقیاده اکرم ایله
 که یعنی چار باره هفتین ایت
 ابر شدند مه اکاه کز عتابت
 دکل بر کت باره بل بگرد

اکریه حد او لا قورس بخایت
 که ز جنت لعل عصیان قول کون
 که سنن معطی مؤمنانم
 رحیم وهم رؤف ستر العیب
 غضب او سته رحمت اتقی
 هو انک مشرک خیزنه و عدل
 جمد الله مؤحد عبد ای حق
 یوس لانه نظوا بو ربک ای شاه
 بچور اهو الحشرک جمله شدند
 مقاه اصدقا یه ابرو را نی
 حریم قریه انحرور ایله
 انی اصحاب و لعیابه قریه
 اشستون یا الاهی و لخطایک
 تجله جماله کبیل میسر

هو که چونکه بن عاصی و عاصی
 صبح جو قور و یغنیان یاهم
 ولی او میرینه عفو بخایت
 بجای جلی رفع ایت بوخشدن
 ابرو عاصیله سندن عطا یا
 عنایت قبل حقیطه ذریه
 انیاک ایله یارب هر هر سون
 کخاض لطف عفو کی که تم ایت
 انیا رب ایله خاص در کراه
 عطا قل که اول کون جو انور
 که سندن یوقده هیچ بناهی
 اولیجی انی قل غزل حمان
 انی مستغفر ایله رحمتکا

مردم اول بقول ایله دعای
 دعام اولد که عفو ایله کلام
 امانت بو بعضی اذی بخایت
 یقینک قبل مقارن هر نفسدن
 دخول اذی همه قلبه شاک
 قصور هر هر نه وار عفو ایت
 خلاص و ولد قدر جان عز
 انی صلی دم هم ایما نذیم ایت
 که طوغر و محضرت که سوز ایله
 انک حالنی ستر ایت روز محشر
 بجا و زایت کخاهندن الاهی
 قیامت استوسدن خلق صبر ایت
 زهی ستر ایت سه کراول کخیزد

5

سوزيله اكلونو بديان فرقان
 زهي عزت زهي قدرت تعلى
 اولور فوج ملائكتان محفوظ
 سوزيله حقي اولدي چو تيزيل
 وصاله سوز اولور هر دم سائيل
 جمال كور نور سوز ده لقا وار
 سوزيله روشنا چرم آدم
 ضال املدن قالوركي اسله جان
 بلندي عقله كچيك سوزيله
 سوز ايجا ايلشده كافقاني
 سوزيله باك اولور سينه صبور
 سوز اولدي امره اي دايه شك
 ابو حقندن چوق در لوتنار
 دليل موصول حور جنان دوز

سوزيله هم اولور تفسير قران
 سوز اولدي مبداء عزت علا
 مزينه سوزيله لوح محفوظ
 مشرقه سوزيله قدير بيل
 حجاب غلغلي سوزلدي نائل
 فنا وار جمله ده سوز ده بقا
 سوزيله منتظم در حال عالم
 سوز اولماسه بلنيز ديديون
 خدائي كور مدي همه كوزيله
 سوزيله شرح لر بولر جياتي
 سوزيله ياد اولور نيك خولر
 بلندا اولور سوزيله قدر شهادت
 سوزك تاثير در اولور در عالم
 سوزك علمي سنك بوز جبان دوز

مراتب كم سوزك قلبه كلن
 تجليل اولادي و ديمدي سوز
 لقي قمعوشن و مخلص داي چون
 ادينه لطف و فضل كا تامي
 عطا قل كا يوق لطفوكه عابق
 قواسلا فنة سن حجت ايله
 محصل ايله انك جمله كامين
 جهان خلقينه يارب قبله هلا

بيان ايدم كلامك

لسانه ورد قدرت سوز ده هيز
 علومك سوزيله اولور بيان
 يوزي صوبي سوز اولسندرك
 سوزيله منكشف اولور در قنا
 سوزيله كشف اولور جمله قويد

نه عرض ايدم سنك معلومك ان
 فوق ايشتمك وكور مدي كوز
 بر قلا لك في صالح قول ايجون
 ميسر ايله يارب اول معامي
 دخي شولسته كه فضلكه لاي
 رجا سندن زياده عزت ايله
 دعامي ايندوخ كم درسه امين
 دعامت بوبله بوسكله نهايت

لازمه

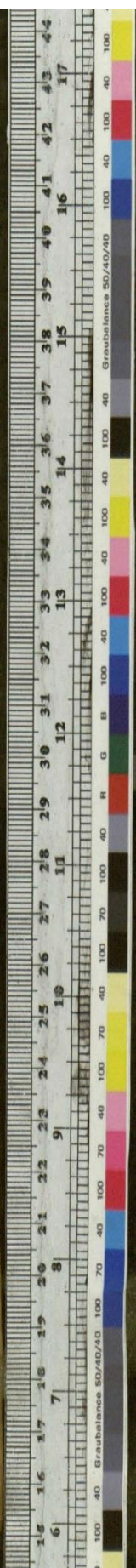
رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أُنزِلَتْ . قَدْ جَاءَكَ مِنْ نَبِيِّ نُورٍ وَكَانَ مِنْ مَبِينٍ
 . يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُمْ
 مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ
 . وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا الْعَلَمَةَ
 تَرْحَمُونَ . أَنْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَنْزَلَ اللَّهُ كِتَابًا عَلَى طَائِفَتَيْنِ مِنْ
 بَنِي آدَمَ وَإِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَغَافِلِينَ . أَوْ يَقُولُوا
 لَوْ أَنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ كَتَبْنَا أَهْلَ الْأَرْضِ مِنْهُ قَدْ جَاءَكَ
 بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكَ وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً لِمَنْ ظَلَمَ مِنْ كَذِبِ
 بَيِّنَاتٍ وَاللَّهُ وَصْدَفَ عَنْهَا الشَّجَرَةَ الَّذِينَ يُصِدِّقُونَ
 عَنْ آيَاتِنَا سَوَاءَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُصِدِّقُونَ . يَا أَيُّهَا
 النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِمَا فِي الصُّدُورِ
 وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً لِلْمُؤْمِنِينَ . وَزَكَّا عَيْنَكَ الْكِتَابَ بَيِّنَاتًا
 لِكُلِّ شَيْءٍ وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً وَبَشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ . إِنَّ هَذَا

مَعْبُودٍ قِيلَ جَهَانِي مُشْكٍ يَقُولُ
 دَمٌ مُشْكِيكَ لَسِيَا الَّذِي عَلَى
 كَلَامِكَ قَدِيرِينَ أُرْكَو رَأْسِي
 خُورِعَالَمَ ضِيَاءِ دَرَسُو لِيهِ مَدَدُ
 وَرَبِّهِ عَزَّتْ نَجْهَ جَاهِلِ قَلُوبِهِ
 أَوَّلَهُ عَزَّتْ نَجْهَ صَحَابَتِهِ
 أَوْ قَدْ نَجَّهَ مَعْبُودًا أَوَّلَهُ عَالَمُ
 كَلَامِهِ مَدَحِ أَيْدِيهِمْ حَقِّقَالِي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْع . ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ . آمَنَ الرَّسُولُ
 بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ . وَاعْتَصَمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا . وَلَا
 تَفَرَّقُوا سَاعَاتٍ لَّيْسَ لَكُمُ الْبَيْتُ بِأَلِيٍّ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا وَلَكِن مَّوَدَّعًا
 لِلَّذِينَ آمَنُوا كُنُوا عِبَادًا لِّإِلَهِهِمْ مِنَ الذَّلِيلِينَ . وَلَكِن كُونُوا
 رَبَّانِيِّينَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اتاعنى نزل الذكر واناله كما فطون . فاستلوا اهل الذر
 ان كمنه لا تعلمون . وانزلنا اليك الذكر لتبين للناس
 ما نزلنا اليهم . وهذا ذكر مبارك انزلناه . وقد انزلنا
 من ذلك نارا ذكرا . من عرض عنه فانه يحول يوم القيمة
 وذرا . هذا ذكر من معي وذكر من قبلي . بل هم عن خبر
 ذنبهم معضون . ولقد نزلنا القرآن للذكر فهل من
 مدكر . وما هو الا ذكر للعالمين . ولذكر الله أكبر
 تنزيل من رحب العالمين . وكقولك بكنا بعض الاقوال
 لاخذ نامة باليهين لم كقطعنا منه الوتين . فاستم
 من احد عنده طهزين . وانه كذكرة للنعين . وانا لغنا
 ان نستمك مكدتين . وانه كسبح على الحكيرين . وانه كقول
 اليعين . فالتين اخمعت الينس والين على ان يا قوا
 مثل هذا القرآن لا ياتون بمثله ولو كان بعضهم لبعض
 ظهيرا . ولو كان من عند الله لوجدوا فيه اختلافا كثيرا

القرآن يهدي للتي هي اقوم . ونزل من القرآن ما هو شفاء
 ورحمة للمؤمنين ولا يزيد الظالمين الا حساسا . او كونه
 يفتنه انا انزلنا عليك الكتاب بشيء عليه ان في ذلك
 لرخصة وذكرى ليقوم بؤمنون . افرغوا عما انزل اليك
 من ربك للحق كمن هو اعنى . فاما الذين آمنوا فعملوا
 انه الحق من ربهم وهو الحق مصدقا لما معهم وان
 الذين اوتوا الكتاب كيعلمون انه الحق من ربهم وان
 فيما منهم ليعلمون الحق وهم يعلمون . للقر من ربك
 ويرى الذين اوتوا العلم الذي انزل اليك من ربك هو الحق
 ويهدي للصراط العزيز الحميد . والذي افحن اليك
 من الخراب هو الحق واتموا ما نزل على محمد وهو الحق
 من ربهم فاذا بلغ الحق الا الصلال كتاب انزلناه
 اليك مبارك ليدبروا اياته وليتذكروا الال باب

القرآن على جبل كراية خاشعاً مضعاً عاموس خشيبة الله
 وكان قرايساً سبوت به الجبال أو ططعت به الأرض
 أو حجر به الكوى بلية الأخر جمعياً . وما أنزلنا عليك الكتاب
 إلا بالبين لهه الذي اختلماوا به وهدى ورحمة ليعرف
 يومئذون . أفعز الله أبعي حجك وهو الذي نزل اليك الكتاب
 مفصلاً والذين انبأوا الكتاب يعلمون أنه منزل من
 ربك بالحق فلا تكون من المبزين وتمت كلية ربك
 صدقاً وعدلاً لا مبيد لك كتابه وهو السبع العليم
 وإن طع أكثر من في الأرض يضلوك عن سبيل الله إن
 يتعدوا إلا الظن وأهسه الأخرضون . إن ربك هو اعلم
 من يصل عن سبيله وهو اعلم بالمفتدين . المصرد
 كتاب أنزل اليك فلا يكن في صدرك حرج منه لنذ
 به ودرجى للمؤمنين . استعوا ما أنزل اليكم من ربكم
 ولا يتعدوا من دونه أولياء فليأثموا تذكروا

الله نزل الحسن للحديث كتاباً ممتناً بما مناني فمشغرت به
 جلود الذين يخشون ربهم ثم تلين جلودهم وعلوهم
 إلى ذراته ذلك هدى الله يهدي به من يشاء ومن
 ضللاً الله فما له من هاد . وإله الخائب عجز . لا يأتيه
 الباطل من بين يديه ولا من خلفه تنزيل من حكيم حميد
 ومن عرض عن ذكرى فإن له معيشة ضحكا وحشره
 يوم القيمة اعني **القرآن** كذاك أنتك يا كائنات
 وكذلك الكوة نسني . خذوا ما آتاكم بقوة وأذكروا
 ما فيه لعلمكم تنقون . الله نور السموات والأرض
 وأنزلنا اليكم نوراً مبدياً . فاستعوا بالله ورسوله والنور
 الذي أنزلنا . واتبعوا النور الذي نزل معه . يا عباد
 لا خوف عليكم الكوة ولا أنتم تحزبون . الذين آمنوا
 بالآيات وكالوا مسلمين . تبارك الذي نزل الفرقان
 على عبده ليكون للعالمين نذيراً . لو أنزلنا هذا

القرآن

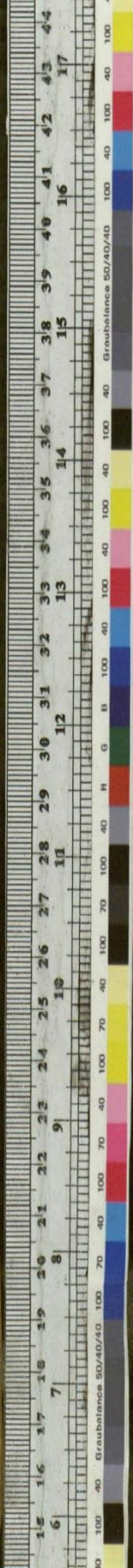

الَّذِينَ إِذْ ذَكَرَ اللَّهُ وَحَدَّثَ فُلُوبُهُمْ وَإِذْ لَبِثَ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ
 فَأَذْنَبُوا أَعْيُنًا وَعَلَىٰ رُءُوسِهِمْ يَوْمُ كُونُوا . قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ
 فَدَعَاكُمْ لِكُلِّ مَن رَّبُّكُمْ مِنْ هُنَا هُنَا فَأَمَّا هُنَا هُنَا لِيَفْضُلِيهِ
 وَمَنْ ضَمَّنْ قَاتِمًا يَضِلَّ عَيْدُهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِتَكْوِيلٍ . وَإِنِّي
 مَا يُؤْتِي حُجُوجِي أَيْكُمْ وَأَصْبَحَ حُجُوجِي حَيْكُمُ اللَّهِ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ . وَإِنِّي
 كُنْتُ آيَاتِ اللَّهِ سَتَلُوا عَالَمَكَ بِالْحَقِّ قِيَامِي حَدِيثٍ لِيَعْلَمَ اللَّهُ
 وَأَيَّامِي يَوْمِيَوْمُونَ . وَإِنِّي لَأَعْلَمُ فَاكِتُكُمْ كَيْفَ تَسْمَعُونَ آيَاتِ اللَّهِ
 تُنَادِي عَلَيْكُمْ لِيُصِرَّ مَشْرُوعُكُمْ كَمَا كَانَ كَيْفَ تَسْمَعُونَ فَابْتِغُوا
 بِعَدَابِ اللَّهِ . وَمَنْ ظَلَمَ مِمَّن قَبِرنَا عَلَى اللَّهِ
 كَذِبًا أَو كَذَبَ آيَاتِهِ إِذْ لَا يَفْعَلُ الظَّالِمُونَ
 وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ
 وَأَطَعْنَا ثُمَّ لَمَّا حُزِيَ قُلُوبُهُمْ
 ذَلِكَ وَمَا أَوْلَتْكَ بِالْمُؤْمِنِينَ

الَّذِينَ أَخَذُوا دِيْنَهُمْ كَهَوَاوَعِبَاءٍ وَغَرَّبَهُمُ لِلْبَدِيعِ الدُّنْيَا
 فَالْيَوْمَ نُنزِّلُهَا كَأَنسُو الْقَاءِ يَوْمَهُمْ هَذَا وَمَا كَانُوا
 بِآيَاتِنَا يَحْجِدُونَ . وَلَقَدْ جِئْنَا مِنْكُمْ كِتَابًا فَصَلُّوا عَلَيَّ
 عَلِي هُدًى وَرَحْمَةً لِّيَوْمٍ يَوْمِيَوْمُونَ . هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا
 نَأْوِيَهُ يَوْمَ نَأْتِي نَأْوِيَهُ يَقُولُ الَّذِينَ سُئِلُوا مِنْ قِبَلِ
 فَذَخَلَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ فَهَلْ لَنَا مِنْ شَفْعَاءَ
 وَشَفَعُوا لَنَا أَوْ رُدُّوا فَعَمِلَ عَمَلًا الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ فَأَخْسَرُوا
 أَنْفُسَهُمْ وَصَلَّ عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ . وَالَّذِينَ
 يَسْتَكْبِرُونَ بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ إِلَّا لَضَعِيفِ الْجَوْرِ
 الْمُضْطَرِّينَ . وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بآيَاتِنَا حَتَّىٰ تَسْتَدْرِيْجُهُمْ
 مِنْ حَيْثُ لَا يَأْتُونَهُمْ . وَإِنِّي لَأَعْلَمُ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ
 فَلَا إِنَّمَا أُبَدِّلُ مَا يُوْحِي إِلَيَّ مِنْ رَبِّي هَذَا بَصَافًا مِنْ رَبِّي
 وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّيَوْمٍ يَوْمِيَوْمُونَ . وَإِذْ أَوْحَى الْقُرْآنُ
 فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ . إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ

19b

ایدر علمیه همضم معارف
 بوئی بلور شده مرزان و لامرد
 اکا قران او لا کون کبی رخشا
 کوزل فهم لیلیدر کاشانی
 هم ایله رتبه هارنر تبشیل
 دخی مجروح روحه هر لیلیدر
 همانا فی بلور مجکر عمل قیل
 دخی معناسی دلرده غزدر
 جوسم عقله ایدی کندی
 کلام حقه فرقان حکیمه
 ایچ طولور مورزیه اشارت
 یخدر بوئش غرق اولور قلوبدر
 که فرقان اهل اولسوق هرفقادر
 بیان ایدی و نور یخدر آیات

دخی هر ضمه سندن مرقدار
 انک هر نقطه سی بر جو هر فرخ
 علم اولد بر یله معنای فرقان
 بلنلر بو علوه عالیبات
 کل ایله دایما قران ترتیل
 بو قراندر عراجان مرکت هب
 سکا تحت بو قراندر آری بیل
 انک الفاظ دلرده دررد
 کلام داعی والله یسدعوا
 اولم زبور قران عظیمه
 بو الفاظ عجیبه بو عبارات
 دله علی بو قراندر کلور بدر
 جو قران اهل سن کوزت طریق
 بو قران اولدی بیل نور سوات

این لغز قران و غیره ایلمویش
 بظاندر روحان در نوران بوی
 و زائل الفکر بنیاد
 انظار غرض از حق الازقی
 حکما لایق و بیابال انبیا
 این کلام کیم کیم کیم کیم
 این کلام کیم کیم کیم کیم
 این کلام کیم کیم کیم کیم
 این کلام کیم کیم کیم کیم

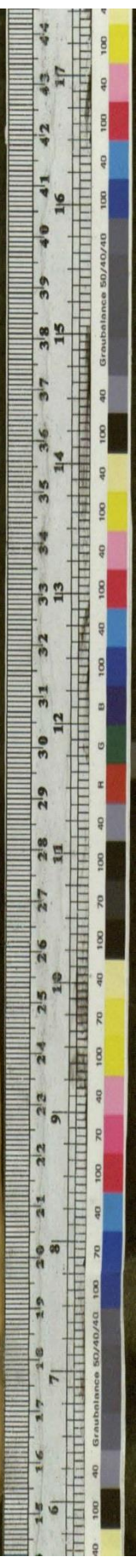
کلام التوبه علی الله متدن

خدا ی ائس و جن و جن و ارض افلاک
 انک ایچنجه درج رمان انسان
 انک ایچنجه دُر اسلام و ایمان
 انک ایچنجه در برها و فرقان
 انک حرفی اولدور جمله حمت
 قولش ایدر ترکسه انیغدر
 انک ایچنجه در جمله بیان
 ایشتر بوجبه مقصوده مقتر
 اگر بوعیسه هیلچ کدر سن
 اولایغ جان ایچنجه بران
 بچیر باطلدری حقدن بو فرقان
 ایدر فتح کلید باب شکل
 ایدر تحصیل کسر نفس ظالم

کلام بادشاه قادر و ربانک
 اولدور جمله به فطرت قران
 انک ایچنجه در جانله جانان
 انک ایچنجه در لقان و یقان
 انک طری سبیل باغ حجت
 هر وفندن انک اسرار بر حد
 اگر ظاهر اگر باطن معصافی
 جنائین اولیخه اولور ایتدی
 اگر پروا رسیه پروا ایدر سن
 دیلسک مرغ جانک ای سخندان
 بو کون بوندن قران عرفان
 انک هر فتحه سندن مرغ مکتل
 دخی کیم سندن مرغ عالم

این کلام کیم کیم کیم کیم
 این کلام کیم کیم کیم کیم
 این کلام کیم کیم کیم کیم
 این کلام کیم کیم کیم کیم

37

اِنَّا نَحْكُمُ اِيْمَانَ نَحْكُمُ اِيْمَانَ
 هُوَ اَلَّذِي اُوْتِيَ كَا سَا مِغ
 كَلَامِ اللّٰهِ اَوْلَانِ قَرْنِهِ مَخْلُوْق
 دَخِي مَوْثِقُكَ اَوْلَانِ سَلْبِي
 بَوْلَانِ قَلْعِهِ هَيْجِ اَكَا خَا شَل
 بوسون اهل ايمان جمله قابل
 دینو زُ مَشْدُ بِلَاك اَوْلَانِ هَمِي
 اَوْ قَرَابِي كَلِه بَوْلَانِ وَ كَلِي
 مَبَاك سُوْرِي اِيْلِي خَا كَلِي
 مَحْتَبِي اِيْلِي جَا لِدَانِ اَوْلِيَا كَلِي
 بَوْلَانِ اَهْلِي كَلِي لَمَدُ اللّٰهِ
 هَلِي اِنِ اِفْرَا نِ اِيْلِي كَلِي
 جَانِ اِيْلِي كَلِي بَوْلَانِ سُوْرِي
 كَلِي قَلْبِي سُوْرِي اَوْلَانِ اِيْلِي

اِيْمَانُ مَقْدَرُ حَقِيْقَتِ اَصْلِ اِيْمَانِ
 عُلُوْمًا جَمَلَةً سُنَّ اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 دِيْمَا اَوْلَانِ اِيْمَانِ اَللّٰهُ مَسْبُوْق
 كَلَامُ اللّٰهِ كَلِ دِيْنِ قَلْعِهِ سِيْدِي
 نَهْ اَطْلَبُ اِقْسَمُوْنَهُ مَعَا دَل
 عَدُوْبِهِ دَا اِيْمَا اَوْلُوْرَا خَا لِي
 كَلَامُ اللّٰهِ اِيْلِي اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 اَوْلَانِ قَرْنِ اِيْلِي اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 سَعَادُ نَدْمُ قَوْلَانِي وَ كَلِي
 اَوْلَانِ اَوْلَانِ اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 مَحْتَبِي اِيْلِي بَرِي كَلْمُ اللّٰهِ
 اِيْلِي اَوْلَانِ اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 كَلِي قَرْنِ حَضِيْقَتِهِ اَوْلَانِ
 اَوْلَانِ اَوْلَانِ اَوْلَانِ اَوْلَانِ

كُوْرِي سُوْرِي اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 بِيْلُوْرِي اَطْلَبُ حَقِيْقَتِهِ وَ اَوْلَانِ
 اَكَا كَلِي نَدْمُ اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 اَكَا كَلِي نَدْمُ اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 بَوْلَانِ سَا مِغ اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 مَنَافِعِ اَوْلَانِ غَا يْلَهُ فَا وِلَانِ
 بِيْمُ دَكْرِي اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 بَوْلَانِ حَقْدِهِ عَزِيْزِي صَدَا
 جَوَاهِرِ دَا وَا لِفَا طِ دَرِي اَوْلَانِ
 شَعَا اَوْلَانِ اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 بَوْلَانِ اَوْلَانِ اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 كَلِي صَدِيْقِي اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 كَلَامُ اللّٰهِ اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 كَلِي اَوْلَانِ اَوْلَانِ اَوْلَانِ

دَخِي قَرْنِ اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 دَخِي قَرْنِ اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 دَخِي حَضِيْقَتِي اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 دَخِي كَلْمِي اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 دَخِي مَوْثِقِي صَا سِيْدِي بَوْلَانِ
 دَخِي نِيْلِي جَمَلَتِي بَكْرِي بَوْلَانِ
 دَخِي قَرْنِي دِيْدِي خَلْقَتِي
 دَخِي قَرْنِي دِيْدِي وَ اَوْلَانِ
 بِيْلُوْرِي سُوْرِي اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 كَلِي دِيْدِي اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 صَلَا اَوْلَانِ اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 بَوْلَانِ اَوْلَانِ اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 كَلِي اِيْمَانِ اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 اَوْلَانِ اَوْلَانِ اَوْلَانِ اَوْلَانِ

وَالَّذِي اِيْمَانًا
 مَصْلَحَةً اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 اَوْلَانِ اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 اَوْلَانِ اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 اَوْلَانِ اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 اَوْلَانِ اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 اَوْلَانِ اَوْلَانِ اَوْلَانِ
 اَوْلَانِ اَوْلَانِ اَوْلَانِ

بخت بی خودید برون از
 بونک هر بر سوزید چانه موج
 فلا رحمان بزی پناهل فرقان
 بن ایمانه صدق و حیا ویر
 قوی بایتمه انی جملیه مغرور
 قلبه نور فرقا فی چراغ ایت
 لمن کان له قلب نه کا نذر
 کونک ترک اولاکبریه دعوی
 اوطوبه سبله بو باغ باغی
 که کون کبیبی اولاسق قادم
 که هیچ قومایه انی غیرت غله
 اوله اوله ایما قرینه بیرو
 زیاده این خوف احتراق
 بوقران ویزمیه کاشغاری

انما یخشی الله
 العباد
 الخوف

حیات سر میدید برون در
 نه قرین او تر بوند نه درج
 این حق مشکلا قل حطن اسان
 الاهی نور قراند ضیا ویر
 الاهی کسه نک قلبی بی نور
 بزنی من اهل بدعتدن ابراع
 بوقران اهلنه خویار معنی
 بو قراند بکم طویب معنی
 انک که اوله سامع جامع
 بوقران داخی کاکو کستن یوز
 که قران شویله ویر کاکمله
 کیمه کم ایر قراند اویر تو
 دخی قرانه انک اشتیا قن
 اکا کز افک زسه ایتاخی

ولی طبراقن یوزی مسکنتن
 قواضعه اولورا اولصاحب
 بیل ولدی منعی جمله موافع
 هدایه طو تدوی اوله مدن الوی
 که قران خلقه حقدن عطا د
 که فرقان جمله در دروه شفا د
 حقدن همراه ده لطفن بولور
 نه بلسون پس بو علی فیلسوفان
 بوقران حکمتیه اولر و قونی
 ویر لرایسه کبر فلسفه بوند
 که بوند فلسفه بر فلسه کلیم
 اکاصراف کیتش باش کرم
 کیمه حقدن اجلدایسه روز
 اوله ایدر بوند چون ببل سرغاز

حکایت

کرامت تختی وزده سلطنتن
 نه کبری وار نه عجب فارغ البال
 چو یوز کوستردی قراند اولوم
 اجلدی کوز لرم کوردم بولور
 بکا انشرفش ویر ملک خطا د
 بکا انشرفش لبق جفا د
 بلی قرانی عالمی بولور لر
 چو یونانی دکل بو حکمتی با
 ایدر سر کشته بو بیک فیلسوفی
 بو بر حکمت هر که کلمه بوند
 هزاران فلسفه بی بیرون لمر
 کلام فلسفه فلسه دکرمی
 حقایق کلشنیدر بیل بو کلشن
 اکا یوز کوستردی بو کلشن راز

بوقرن اهل بیت غر قلوبه
 اند که حق هر چه او بود
 کتاب الهی ایدر سر دود
 تتره شخصی ایدر تاده
 صحیح الاعتقاد شبه بود
 فقه اولاد حاصل اند
 سین بندم بود رای اهل ایما
 حد و دند انک ایدر بخا
 بوقرن خبر دار اولین
 بوقرنه یا نوبه را اولین
 چوقله قبله اوله حکم قران
 افندی اولین همسبک
 دلیله ز فرایات قران
 صفق اوله جد است کار ایدر

بوقرن اهل بیت غر قلوبه
 اند که حق هر چه او بود
 کتاب الهی ایدر سر دود
 تتره شخصی ایدر تاده
 صحیح الاعتقاد شبه بود
 فقه اولاد حاصل اند
 سین بندم بود رای اهل ایما
 حد و دند انک ایدر بخا
 بوقرن خبر دار اولین
 بوقرنه یا نوبه را اولین
 چوقله قبله اوله حکم قران
 افندی اولین همسبک
 دلیله ز فرایات قران
 صفق اوله جد است کار ایدر

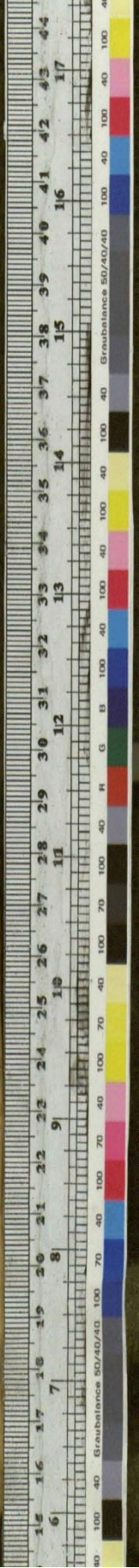
اصحاب کتب و کاتبان
 رضوان الله علیهم
 امام اعظم و امام اقدم
 علی بن ابی طالب
 علیه السلام

شعاع شرع و انوار حقیقت
 که بوند اند انوار سر اول
 بوقرن نوری ایدر طریغ اول
 که دین و دلیله در پیالم
 دخی سوره مایه فرقانی بولند
 دکله لاشوایق بین یقین
 بوقرنی قونیلو چه لدر
 مسلمان دینه شریقیانه
 اول اول سوره مایه اخصم
 تتره بولنه اولور انک سید
 دخی طلعه ایدر اوقاد
 بلاجی و دلیله قوز غن اولور
 که واقف اوله اوله سر اعلمه
 سعادتو کلمه بر اولور

بوقرن نوری سر طریقت
 بوکالینا نمیکار کفر اولور
 ابراع اول اهل بیت ابراع اول
 اولجه حق بولند صبیالم
 خدا بر مایه فرقانی بولند
 کلام الله بولند اولیچقندر
 بوقرنه او یا نوبیل و لدر
 و لدر یه بوقرنی خقیانه
 کاک بولند که نوز یقینی
 انک اهل فرقان این لدر
 حقه هست اوله قدر انک
 که کونند او کوز غن اولور
 دکله لایق اوله کوز غن
 بوقرن اهل حقه منکر اولور

بوقرن اهل بیت غر قلوبه
 اند که حق هر چه او بود
 کتاب الهی ایدر سر دود
 تتره شخصی ایدر تاده
 صحیح الاعتقاد شبه بود
 فقه اولاد حاصل اند
 سین بندم بود رای اهل ایما
 حد و دند انک ایدر بخا
 بوقرن خبر دار اولین
 بوقرنه یا نوبه را اولین
 چوقله قبله اوله حکم قران
 افندی اولین همسبک
 دلیله ز فرایات قران
 صفق اوله جد است کار ایدر

بوقرن

تظلمه ديكر
 رسول الله يورث ابيه اذ كان
 رسول قرآني سودي بجي اولاد
 كه بزخلو ق اما اولاد يدي
 بنم اولدي امام حكم قرآن
 آرين اولدميسه ايرين جان
 كتاب الله در اول مقتدي
 خدي بيور صالح قبل

حديث شريف

وعن ابى هريرة رضي الله تعالى عنه قال رسول الله صلى الله عليه وسلم استكثر الاحاديث من يعدي فاذا روها عنى حديث فاعضوه على كتاب الله فضا وافقه فاقبلوه وما خالفه فردوه رواه البخاري وعين عليه على الائمة لا اديت في النفاذ في الائمة لا اديت في اصولهم كذا ذكر السيوطي في البقاعى

رواه البخاري وعين عليه على الائمة لا اديت في النفاذ في الائمة لا اديت في اصولهم كذا ذكر السيوطي في البقاعى

اكر فلق ويرسك قلبى صافى صفق قرآنك اتمه اخراق
 اكر بولوق ويرسك روشتاي ههان قرآنك ايت اشناي
احاديث شريفه
 عن اسر رضخ الله تعالى عنه قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم من احب الله احب القرآن ومن احب القرآن احبني القرآن افضل منى فانه كلام الله القديم غير مخلوق ولا مخلوق وهو امامى وانا به اقتدى ان اتبع الاما يوحى الى انى اخاف ان عصبيت روى عذاب

يوم عظيم ان مت فقد تركت

ويكر ما ان اعصمتهم به فلن
 نصلوا بعدا بدا كتاب الله
 ذكره السيوطي البقاعى
 في فضائل القرآن
 العظيم

رواه البخاري وعين عليه على الائمة لا اديت في النفاذ في الائمة لا اديت في اصولهم كذا ذكر السيوطي في البقاعى

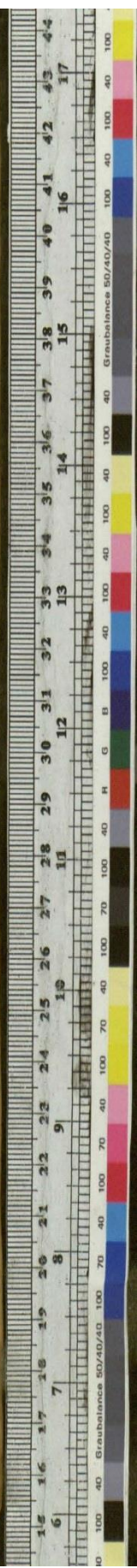
معارفله دخی طولیستین
 نظر بو غیرته صالحیستین
 سنی فرقا ندک اولطیره دور
 کلام الله ایچند کل لقبول
 کوکلدن تا که کید عمی تقلید
 کیه ره ظلمتی انوار توحیدیه
 سکا کوستر یوزین علم یختیه
 مفرسیل اولور حقه اووال
 اگر عالم ایسه داخی و جاهل
 که جهل ایله نه دیز قالدورته
 بلا علی کسی بولنجاری
 اید قالور اورنیغ وزلیتیه
 اویانقله قالور لور ایچند
 ایشی قوللازمینه احسانا و بر

معا فی حجه طاللمستین
 رمدون کوز لک سلومستین
 عم دینا سنک عقلک نشاندری
 فیا تریک اید کل سن تقابول
 کر که دیوند اول ترک چید
 هو اولد وارین حقدک نصیب
 خلادون تا که ایزونور تو
 جو تقوا ایله سالک اولاکمال
 که تقوا ستر کسی دین یقین
 کل مدی علمله قل دینکجا
 که علیه در دینک حیا
 کسی تو حصد بلز عقلیتیه
 چوعالم اولیه بره فر ایچند
 ثنا و حمد اولو حقه که بر

بقول تمس اولاهل سعادت
 احادی خلیک اندک دریت
 بقول ایلک بوقرانه اویانی
 انری ایلوی اولک سعادت
 اید رحمت اکا رحمان و بار
 که ادریس اولد ره دور
 بقول اندی بونی صفا القان
 بو خلق حقه اید بر هدایت
 فیا تله تقرید و کره در
 ایدری صید قیله کل ایلله
 طورت لیر صفتین اوله
 کر که رهم بوبند یله ایشک
 نصیحت و بر جوقا لزمستین
 بوقراندن نصیب لزمستین

بیورمش و لخی اول صحت
 سنر بند چوق اید لر و قاتا
 کتاب الله عرض ایلک ستر
 کتاب الله کر اولسه مخالف
 روایت ایش بونی بخاری
 امام اعظم امام مالک
 بولاره تابع اولان اهل بقا
 اصولنده اید و جمله روایت
 حقد ایلای تو حید و کن در
 انک دعوتیزنه سن اجابت
 اینبو ابور رهم سلواله
 بونی سم قبولیه اشک
 بوقرانه معنی بلز مستین
 ندر کور بوله کلزمستین

مولا

وفي الحديث كثر عينا وادهر بين الماء والتطهير
 بيورد بيديته كراول فرخ عالم
 بن ايدم عالم معين مسرل
 اكرجه اصل عالم اولك كدام
 افلج عينا ولوبد خير ايان
 انك يرخ سر ادياني ناسخ
 انجوز امتي خير لامم در
 خصصا اهل فم فمك مليونك
 ولي فلج سر فم فم له مؤتمو
حديث شريف
 وعز لا ما بين الجليلين الامام الاعظم ابو جعفر
 رضي الله عنه عجا قلا ان لم يكن الفقهاء اولياء الله فليس
 لله ولي قط كما في التبيان في اداب جملة الفان الامام
نظم لطيف

والتطهير العلماء و...
 و...
 و...

النفوس

رسول او صا فمكدي مقال
 امام رهنما هادي السبلار
 اولوبد فرقة خوهلنت
 بولور ديند انك چوقاويد
 رسوله تابع اولان اهل ايمان
 ديات يوقاين انان شقيدين
 كره انقيانك اصملي در
 كه اولور مبتدا كاهي مؤتمو
 صندا اولك بولور چون صمك
 ايدر رديغه شيوه ميون بيان
 ويرجان ودله اولد بوز
 لباس ايدراكا تقوي دينا
 درونك روضه علم خدا قتل
 قول وار فرخ عالم كمي انك

ان تبتنه هسختا
 ان تبتنه هسختا
 ان تبتنه هسختا
 ان تبتنه هسختا
 ان تبتنه هسختا
 ان تبتنه هسختا
 ان تبتنه هسختا
 ان تبتنه هسختا
 ان تبتنه هسختا
 ان تبتنه هسختا

د

نقل عن عقاید الامام الظاهری

ولایتله ایرشتر اگا انسان
 فضدق یاصدیق بالکرمات
 محصل استریدیک فوز دایز
 او کو راست سلطان کونیز
مناجات و رجای استقامت
 الهمی غمتم که شکر و منت
 حقیقت دخی قیل کا پیرو
 انکاجل مرتین شرعی یارب
 ایما سستندن ایله امت
 بزنی قلمه ضلالت فرشته
 بزعا صوقولن سن ایله آن
 دخی بولسون شفاعت بره
 سبیل فی خیر له بولور مکافات
 سکادر هر صلوة ابن آدم

بازین کایر له براتنا سن ایله
 بر عزیز بخورون چون نجاب و کاذب
 نقل ایدر دی

طیبیا اولور که کار و سفته
 علامت انور عرفان آیات
 اخله ایله لر هو حق فرقان
 ضلالت اهلنی ایدر لر ارشاد
 مدار حلقه تعلیم و تدبیر
فی الحدیث بهمه شیخون بلط
 ایتر کون دین باران احسا
 قال الله تعالی ان اولیاه الا المقبول الا ان اولیاه الله
لا حق علیه ولا هو یخیرون الدین لمن و کافوا یتفقون
 و بر شتر کرامات اولیایه
 نه دکلو کله حکمت اولیایه
 که وارد را یکسین انبیاده
 دیدیلور برنجیک اولیادون
ونقول نبی واحد خیر من جمیع الاولیاء

۱۹۱۸
 ۱۹۱۹
 ۱۹۲۰
 ۱۹۲۱
 ۱۹۲۲
 ۱۹۲۳
 ۱۹۲۴
 ۱۹۲۵
 ۱۹۲۶
 ۱۹۲۷
 ۱۹۲۸
 ۱۹۲۹
 ۱۹۳۰
 ۱۹۳۱
 ۱۹۳۲
 ۱۹۳۳
 ۱۹۳۴
 ۱۹۳۵
 ۱۹۳۶
 ۱۹۳۷
 ۱۹۳۸
 ۱۹۳۹
 ۱۹۴۰

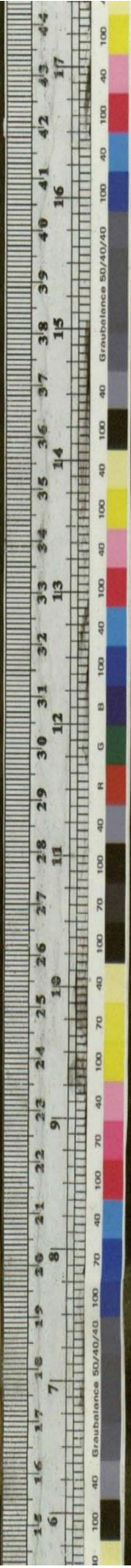

دیندی تان اشین کدی الغاد	اولاندی بیه هجرت اولان
ابدوبن قلدی کاک او کولماز	رسولینی خدا امیره ارشاد
في الحديث الصحيح	
خدا دیری ایدی نسیم خلیلی	لوگت من خدا خلیلا غیری لایغنیله
ذهی تجر و شرف الله اکبر	دیدای اول اهل سالار ایش
مخلدا اوله لوطا موده فی التا	ابو بکری ایدی نور دم معقر
عمل و صافنه کلدی مقاله	
عدالتله براندی بو جهانی	عمر رسول رسول یار تانی
فری سایه کن کورنجه شیطان	خلیفه اولدی حقایق اول حیلان
انابتیه حقایق اولدی علام	اولی قلیبه برینسه لهام
کر اولاسم برل جیشنده خاتم	بیور مشدر بو اول حقایق عالم
عز اولور دیری بیلی معقر	که بندن صکره کلسی بیبیر

علیک الو احد صلی وسلم	چون اولدک انبیا اجماع
وستیتمتا و تکریما و دعوات	دخی اولسون صلوات و تحیات
که واردر هر برین برکرامت	اندا صحاب والینه تامنت
صلاحت اهلنه نجه هدی	قوسی اهل دینه مقتدا در
رسوله ایش اولور عدالت	بولاره بغض ایدن اهل شقاوت
عدود اول رسول با کماله	عداوت ایلین اصحنا والله
رسول الله اتمشد حجت	دخی هم انزع ایدن مودت
کلوبید حقایق اوصافنه سوز	
اولاردر چار کین کعبه دین	خصوصا چار یار اهل بکیر
اولد حبانله المرز یار	متاع چار سوی دینه ای
مکان اولشد بر لایه کاکان	جانده چار طاق قرقر حبان
حججا اولادی چون حقایق اولدی	اولان چار دیوار عناصر
ایشتم صد یقین حقایق برادر	
رسول الله اول قلدی نصیب	بولاردن سیمابو بکیر صدیق

اول

شجاعته بی شاه ولایت
 هوی در قلع خیر در اول
 نبرد آهوی بیغ ز سندان
 بری بود در دی محبوب غفاد
مقاله در وصف اصفهان است
 بقول ابیله رسول ذن اولاد
 ترا بلیت بو ترا بی مرصنا که
 حسیب بن سنیب بن رشید بن
 برسی بو کوز کلزار حقیقت
 بولرد در کوهیر بن جرعقان
 که اولاد برضیای دین ایمان
 ایکسندان دخی راضی اوله
 بیان وصف اصفهان است

لوکان بعدی بی لکان عین الخطاب
 او در عدیله فتح ایدن ههاد
 چون اولادک دین یحیون قدر
اولاد اوصاف عثمان بومقاله
 امام ثالث اولدی چونکه
 بلافت ایللیج اوتورده عامر
 اید بجهیز جیش عشق ترب اولر
 رسول الله کوز مشد برسیانه
 رفیق اوله اذن هر نیت
مقاله ککل بی رفیق فی الجنة
 سویر کز جانله قرانی اولخان
 شهیدا و لماغنه چلی و بزوری
مقاله علی کلدی بیانه
 علی در بار رابع قدری علی
 کریم ککر مرالله تعالی

عز

امام اعظم و سلطان علم
 اولو بدین رفعت فری سماه
 ضیاء مذهبیه طوطی عالم
 دخی حضرت فوز عصمت
 اوفارغ خلق خلق کل عالم
 بس اولدی جمله ناس ناس
 قار عالم نامی تا قیامت
 اوی کاترک ایدوب جمل و
 تفقه تفقه تصوف و زین
 انک علیل هب طولادی
 ضیا و یردی باقوب بودیم
 اید املک الملک فی مقبول
 اید و بصیاء دخی کونین
 قیاسه اوفق اوله ناسه اوفی

المر
 کتبه فی طبعه
 و وضعها فی النعمه
 و لو کان العلم معلوما بالنبی
 لانه علمه زینا و ناس
 صیبه شریفه المازندر
 کتبه فی طبعه
 کتبه فی طبعه
 کتبه فی طبعه
 کتبه فی طبعه

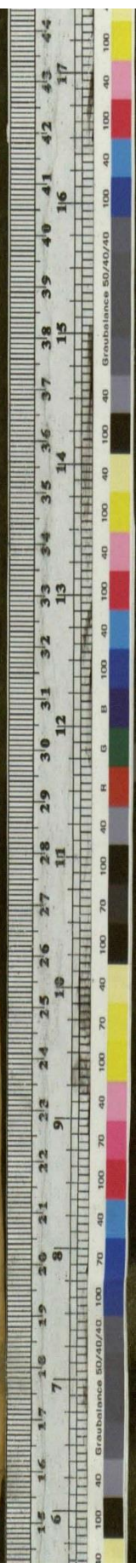
ایام و من علم
 رصفا الرضا العبد

بری عیرو بری حرمز اند
 کالیله بولودن اوله رصو
 اولنلودر مبعشر یا بخانی
 ایک اون دردی کی اوله نوری
 کیدی اکلله بر ایلدن بر ایله
 ایدوبه عمو اکا اولدیلر انصا
 اولنلختن رضوان یار و تار
 کوره لر صفة جنته دیدار
 اکا اولنلر اوزن ال و صحاب
 ایای طبری در هر بر نیک
 بزنی نلرله حشر ایت کما هو
 قوسدن اوله راضوا و

بیان تابعین و مجتهدین

که انرا جتهاد ایدی بوسینه

تقریر

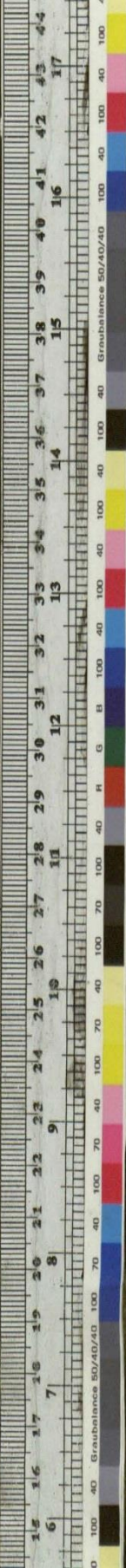
جميع مؤمني ايله سعوى اوجب دعوانا يا صلح للبود
امام اعظم ثنائينه تيمه
 اولين استادان اعظم
 كه خلق نان على يلدن سير
 اعلمند هبينه طالب اولدي
 علويله همام اعلم اولدي
 تلايمندن يي صد رافاضل
 يازلمش بن هبنيك مجلد
 دكلد حصص قابل قوسيتا
 وار احكامند احكام اتحاد
 مسخر دكلد بلدرى هتاد
 نجه اولودن المش نور ندر
 انك تلميدى امش فى رشاد
 اوز ندر مفق وصد رنفتا

من نصيب

اصولند جقار ديلر مسائل
 كه شافعي اوليو اولتاندن
 صنلا رفوسينه اولدى ده
 اوله اول شافع اربا عيسى
 امام احمد حنبل مكل
 ايدق تمهيد اصول و فروع
 قلوب واضع بيان ندى اول
 هوسنيك مكان جنت ايله
 شفاعت ايله اولدى كامل
 خدايا حرمينه بو عبادت
 قيامتد قل انلا و كوني
 اولوبد رجهاد اهلنه بيه
 شفاعت ايله كوي كياي
 بولرله حشر اوله ايلدن

هم

من نصيب

دکل تعداده قابل محتولر	حیفکر و هنده اولور
فوزر اوصافن انکاره بحالی	اومذهبه عدولله کمال
مؤخر لرحه وارهم نیجه قابل	مقدملرحه جوق غایت افانر
بوراد اعظم اولوق اولدو ترتیب	دیارد رومه اولش رونق
محمدین کمال پاشا المرحوم	در وصف مفتی المرحوم
کلا لایله اولان کامل ناس	کمال پاشا نازان غنی فاضل ناس
فضائل ایله اولمش و فیرین	یازون و حد تصانیف کونین
عددده التی یوزون سکر اوش	رسائله کتبه کدو یاروش
کلیق هر استین فوق اسللدی	نیجه بل انش یخیز مفتی اولد
	در مدح مفتی المرحوم صاحب المعلوم
	فهرمان القوم سعید افندی المرحوم
فضائله اولدو دجه لاشرا	اول مفتی افندی بیده اسلا
اوصدن کلمه بر ایله مفتی	ولیس حکم افندی کیمی مفتی
اول علی شانه سعید الدین ثانی	زماندن دیش اهل تانی

اول اجسه طکر در ابواب صدیقی	حقایقوله یازون ایات حق
عجمی کسه اعلام جهادی	احادین انک جوق اجتهادی
سراج اعظم قطب امم در	فضائله مستم بر علم در
مکمل مدح اولمش اول مقصد	یازمش مدحه نیجه محمد
اهالی مذهبه قلده تعلیم	اعالی ایتوق تصدیق و تابد
یازده مدح او ذی نظر ک	نه حدید نیر کیمی فقیر ک
دیدیکر کلمه هر کز اعالمه	امام اعظم کیمی بر موعظه
حقیقه مذهبی اولدی همت	سبک وارد و جهاندن جبار
وار انحرولوه فضیله افان	حقیقه مذهبه نیجه قال
ذهابندن اولوروری غیره کمال	اول بو مذهبک علمیه مالک
دیر زحمتیز بیزینه انکار	بودر اوج مذهبک حقیق
اصابتدن یودن اول معظم	دیر زکده خضرت نما اعظم
کدرد و اریسه دله اشه ک	اول اولمش مظهر علم الاهد
که ایلوا احتیاجی اهل بخت	ایشتمت نکواری الزام حجت

حقیق

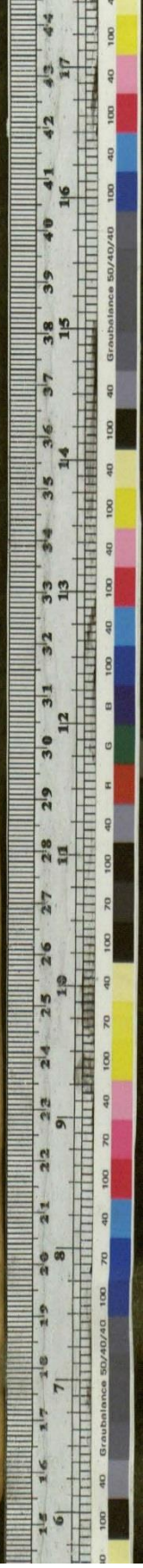
۲۶

علوم حمله سینه ریه	قزاق درخی و جعبه
روا علاجه و دهنه اول صیغه	او یا زمش کشف تفسیر ریه
جوه سرور زرنه اشته اذعنا	عجبی نکه دان علم و عرفان
بازخی اصلیه مشکل بر قوما	بلوب حواله مبداله معاد
در ذکر اهل المشاخرین مولانا و اولاد ایشان محمد	
بن الیاس مفتی الزوم الرحمه	
یازلمشده رجوی زاده افندی	افاضل صنف نیک بر دل بستگ
جوان الدی انانجه جمله سائل	اولو در معلومی خواری سائل
متانت دیا نند علم در	تمتات صفت من است در
فتاوا و تروی اقرن هرسائل	نیجه سب فضله اول نظر بل
این عقیده ده قدرتی علا	ایدوب نجابینه رحمت جوتما
مفتی ابوالفندی مرحوم و صنفیدر	
خواجه چلبی دیکله معروفی ندر	
فضائله نیجه سب اولک بعین	بری خول چلبی مفتی دین

یتر سید شریفه اوسغانت	دیر ایسم سید اهل سیادت
اکلا یوق دکل تعبیر تانی	بعلم حصرت سبع المثانی
اهالی قاری طبیعی سمندی	اعالی مغزنی سعک افندی
فضائله او کامل محتوی	عرب حسانی سلمان محمد
بود هر چه بوالفضائله مفتی کل	علوم اصحابی در مشی از اول
و منقول عمله تقاضا زانید	او معقول عمله سید ناسید
علوم نحو و صرفی یازدی ندر	جو سیبویه له اخفش و قر
بو کی فند خود بند او و دی	کو ریدی سعک نر مند او و دی
اولو در تلح بلک منطقتند	علی سید استنده منطقتند
ظهور ایلمدی ماهیات علم	معلمه بحث اشته حکم
بلندی هر کسه اولفند علم	لاهیاتک اصنافند علم
دیه لر زدن در سخنان و ائیل	معایندن بیان اشته سائل
ایدو در عرفانی جای و وضک	مجو زدن خلیل اساعضک
بخاری و شرح ایلر بیانی	احادیث علمک مسلم فشا

مفتی

مفتی ابوالفندی
 مرحوم
 در ۱۲۰۰ هجری قمری
 در ۱۲۰۰ هجری قمری

۳۰

عدالت اوله اهل زمينه
 اول اعتراض بولاشان عنوان
 ايدوب نيا وعقبيا كالمرفي
 عدالتله ايدك دايه امر لر
 زياده اوله هر دم عمو و دايه
 اوله اسوده حال جمله يالت
 طرف خانه ايدك شرعيه بندي
 كوره هر دم اوقوي عمري
 قل اسوده محمدا متيني
 ايج عوناينا اصحاب الجود
مقاله در دعاء خير سلطان
 يس لذن صكر لازم اولدني
 بولكا ناطقد رايات قران
قال الله تعالى يا ايها الذين امنوا

نظري كلز اولعلي و جود
 كور نردني كا با و سي قدرفا
 معاني و بردي فراق عظه
 مكل با زدي اولنو وصفي
 فضا نل ايله انسايان خاتون
 بومذهبن شهنشاهان ازمان
 سلاطين جمع العثمان
 جهتا عثمان ايله اولدك شفا
 نظر ادم مراد خان زمانه
 بوزن برق اور نور اله
 محلي بر معارفله صفا
 انكدر ظاهر و باطن ولایت
 اوقيو رخطبه ده دودونو
 اولعصر نده اسوده ريت

بدر

اطيعوا الله واطيعوا الرسول واولى الامر منكم
 اول الامر اطاعته واولى الامر
 شه اقليم سلطان مما لالت
 رسول شرفي وله اوله او داعي
 چون اوله يا دشه شعيباني
 ايدر لوراه سلطانة سلوكي
 اوله لوجه شرع اوزن بولنت
 رسولك شرعي بوله هم كجالي
 عتاي تاراج اول شاهه مولي
 اوله هم عزت و بختي زباده
 شعاع مهر رفت اوله تابا
 زماندن شريعت اوله جاري
 او عدليه جهاني ايد مجور
قال الله الملك المتكبر
 ان الله يامر بالعدل والاحسان
 خذ

خدا نك امر يدي چون عدل
 كبره اول شرع و قانونه بوله
 انال ايلم عدلند و لايت
 اوله اول اهل اسلام
 حدودك ايليه دلم اقامت
 زكوف الوجب اول ويره بزيه
 نه قطاع طريقي هويده بولون
 نزاعي قطع و دفع ايد هنيدي
 جهاندن امر شرعي ايد بيع
 جهاد ايد غزاه اوله قالم
 اولون قادي رتفينا حكام
 هو ايضا فيله ايد حق معلوم
 مراد اولد جهاندن شاه اوله
 جهاندن خايند سلطان مراد خا
 اول امر امتثال ايد بولطان
 انكه حكم ايد صاعينه بوله
 اولها من اوزره هو اوله قضايه
 كه تفيد ايد احكامي تمامي
 ايد لرام و هنيده اطاعت
 تغذيه صل و مهر نند برينه
 نه او عز بولون ايد فيضاغ و صو
 بولون شهادت عبادي
 حقوق مسلمان اوله ايد ضايع
 ايد عدليه تقسيم عتاي
 ايد حفظ حدود و دار اسلام
 قومايه ظالم اوزن حق مظلوم
 كه التسلط ظل الله اوله اول
 كزين دود و مكال عتبات

این عین زیادتی وجود
قلو که چون که بن عاصی و عبا
قلوب عادل و بره سن جوق امام
هر ایشان معینی و نصیری
اولا سجن مراد خانک پیشا
باغشاه عالمه سلطان مرادی
تو احتیاد ولت اوله مسرور
همایون این منشور بیاری
این ملک عدوی تا که برجا
ایرشلی که عزم مرده
امین اولسون که امین بین
اوله اول جمله شهره زین
ایکی علمه تا این مراده
مراد اهل بوله اندن و جانر

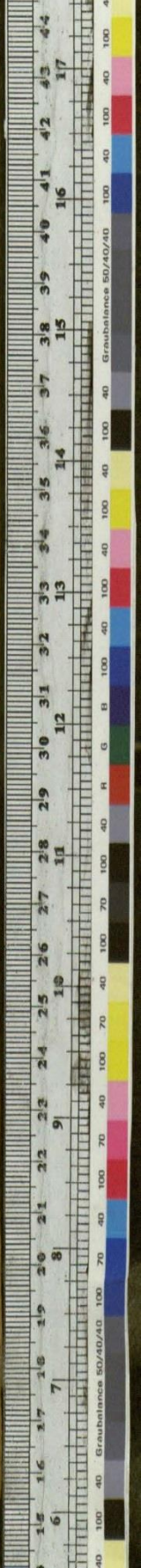
بوسوزله دعاد که مقصود
مراد اول قبول ایله دعای
دعادم اوله که سلطان زمان
اولا سجن دنیا انک ظهیری
دخی فضتکله اطف ایلدی
الهی ایلیور لطف عبادی
ایدی و اداسنی ختمیله متهو
اوله مقبول عالمه کار
اوله بیت حلی علیله باج
سلوک استون طریق عدله
خدا یا بود عالی ایله مقبول
مراد اید سه اوله عمری طول
الهی و برتشاره ی خان مرده
مدار اجبور اوله دانی

عدوسی دیله هر دم امامی
فیروز تان استون ملکین ایلی
دوام رفعتی چون شانر
مظفر اوله اعدایه قوی
بوله تا شریعی عمر فروت
هر الله دن ایرشسون عون و
صبا ی نصر کرسون باد بانه
مطیع اولاجمع اهل عصیا
ایجور سوز عدوی اهری
قرن قانه بو بیون هی قزلباز
فرومایه عقله کشتی بین
ایرشسون را فسی صدیرنه
قلوب جمله اول محرم حرجی
ایریشه سم با کینه هنر

مها بته طوته نامی جهانی
دین ره رنه دکوا سسته مال
مبارک ذاته اوله دعار
همایون دولتی اولسون
اوله فخر بیری همایون
هبتون استون نسیم فتح و نصر
دعای فتح ایرشسون اسما نه
ین یزینله فتح اوله کما کان
مسلمانا نصیق اصحا فیری
خراب اولسون سرسرا ملک و تیا
بهور او رضارا ان دنیلر
علف اولسون اولونمشیرتی
دخی بغدادی فتح این جنون
کله در کاهنه خیر خبر لر

نسخه
مکتوبه
تاریخ
تحریر
تاریخ
تحریر

قرن

زمین و آستان عدل اوله عمره همیشه همداره اوله عدل مسلمان
 بیان با عزای نظم ترتیب
 مکرر در جهات اولسند بر شود اولون اهل وضاحت و خیر بود
 ظهور داندی بخه باطل نمند بیلوب حتی کاسن اوله ذنا
 بلور و فزونه اصحاب طغیان فوزندایق و مطدا اهل عصیان
 اگر چه شکلی اسلامه موافق ولیکن اعتقادند منافق
 تنگ فرغ عالم قدری عالی بیلوب وحی الهیه یوحنا
 بیون مرشد راه اولصاحت که اولور و تیش اوج فزونه
 فی صحیح البخاری و مسلم و ابی الکثیر السننه عن عبدالله ابن عمر
 یقینا انما التفرقة قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لئن لم یأتین علی امتی
 کما اتی علی بنی اسرائیل حد والغل بالنعل حتی کان منم
 من اتی امه علامته کما کان فی امتی من صنع ذلک وان
 یخیر ائمتنا فترقت علی ائمتنا وسبعین ملة وستفترق
 امتی علی ثلث وسبعین کلهمه فی النار لاملة واحدة

در وفقه سلطنت
 علی بن عمر
 علی بن عمر

دل پاک شریعت مظهر عقل جهان افتاب انوری قل
 سنک امریکی اجراقل رضایان رسولک سنن قل و همتان
 امور شریعه فلسفی انقیاد عدالتک اولسنت همتان
 زکاسی افتابی اوله بر نور جهات عدلیله اوله شاد
 زبانی یعنی یوبه ویر خلفه هدایت یلبه کراهی حقه
 نه کار خیر که اوله مشار اکا تیسیر این الله قادر
 صلوات و بر وجهه همتان مهتیا الیه دایره مهین
 الهی که توفیق رفیق الی مدد کارش فضلك هم توفیق
 همیشه علم و عدل اوله مراد مصون اوله بالاراد اوله
 محیط اوله علوی جملة محیط اوله عدمه هر مکر و اوله
 محیط اوله قدر احوال خیر شریعت امینک اوله ظهوری
 جهان فزایدی اوله همیشه عدالت رهبری اوله همیشه
 همیشه عدل اوله اکامیتر عدوی اوله هر دم من مکر
 کمالی رتبه دایره اوله انور جهاندن عدلیله اوله عمر

دوم

قال انهي يارسول الله قال ما انا عليه واصحابي من الجحيم
 جهنم فهو سنيك معامي
 مكبر رفرفه در بولان بخاني
 شوستت كم فدا اصحابنا
 چقار ما به نصوصه متضادان
 قلاان يمش اكي غاصيق امير
 حدر فين كتمه دن راضلا
 خطوطيله جي تدي ايجاد
 في الصباح عن ابن مسعود رضي الله تعالى عنه قال حدثنا
 رسول الله صلى الله عليه ولم خطاة قال هذا سبيل الله فخط
 خطوطا عن يمينه وعن شماله فقال هذ سبل علي وسبيل
 منها شيطان يدعو اليه وقرأ ان هذا صراط
 مستقيما فاتبعوا ولا تتبعوا السبل فتفرق بكم
 عن سبيله انه صوره هكذا

بين

سبيل	نظر	والسنة
1	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
2	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
3	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
4	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
5	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
6	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
7	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
8	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
9	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
10	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
11	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
12	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
13	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
14	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
15	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
16	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
17	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
18	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
19	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
20	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
21	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
22	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
23	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
24	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
25	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
26	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
27	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
28	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
29	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
30	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
31	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
32	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
33	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
34	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
35	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
36	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
37	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
38	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
39	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
40	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
41	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
42	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
43	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم
44	سبلان الجحيم	سبلان الجحيم

طریق حقہ لیکن جملہ ہزن
 ایدہ لریخہ خالی زہنی ضلال
 کرمانشاید رقالیلہ تقریر
 ندر معنای مقصود اولیٰ قتلہ
 حقیقتک شریعتک اور
 اولہ شرعہ مخالف بر طریقہ
 براوجی ہونہ دراملہ سخا
 سلوک ایدہ کوکاکمربانہ
 ہرارجی منتریدر بوفانک
 اکسالک اولاناراجہ یانار
 نتہ کہ بوی ناخوش خفسارہ
 افرقادی عقایدہ صنفیہ
 جہا قیلدی اهل جہالت
 کچنوراول جلیس مجلس خاص

کوینور شکل اسلام اور حسن
 قویوش کل صوابہ بخہ اول
 مشایخ سوزین ایدہ ترم ترم
 نہ بیورا ولین واصل و حالہ
 اولو بونک تفلید اهل مغر
 فاشا تہ حاشاکم حقیقت
 کہ حقل شرع اولو بدشاہ
 براوجی برشور ملک خضایہ
 ضلالت اخی جوق بولدی
 اوتہ او جاردی نوک وارو
 عقاید جالی واردی ضارہ
 کلامہ خط اولدی فلسفیہ
 اولو شایع کلام برضالہ
 کرماندم اور ریخہ اشکا

طریق اولدی وقلدی خلقی
 اولوریس ورته یولن عصمت
 بیورکہ خط اوسط معتدلہ
 دریغا اهل حق قلدی وار
 کہ کوشد ریسورد قلا ری
 کہ دریرجل زہید رعبز مہد
 نہ راجی زہ خائف بخہ بد
 نہ جہانی نہ روح اولور اول
 دیک رو حانیدر بون حشر
 نکالی بیس نرا اولدک سالب
 کہ ایما کو ترمادی کتاب
 ایدر یوقوزند خلق ضلال
 کہ یاک اولہ مکر کہ متفی نہ
 مقربیل کہ کافر نہ اشدر

ضلال و بدعتہ افراط و تفریط
 اولو در طرش یولردہ سنا طین
 شوکہ اهل کمال و اهل لدر
 دریغا اهل باطل کزنی وار
 نظر قبل عین عبد تلہ بودون
 ہون پیا روست اولش مرتب
 ایدو روز امید و بیمہ کنار
 کہ یجیدی دکلا در خضر معقول
 کہی نندی بخیکلہ اقدام
 کہی بی بصرہ اولدک ذاہب
 کہی قائل اولدک حسا بہ
 اولو ہر بری بر فرقہ ضلہ
 محصل از قالمشدر عین
 شو ظاہر کہ عین اندہ بدد

کلام کلینا اذکرہ فقا

او لوجف ظيله اذنا انما انشا
 وجود واجبى تصديق اكل
 تمامت اشكان ونهاى
 او واسد ضمه كه اننده مقاب
 او رهبر قردى خلفه مصطفي
 اكاتب او الال انسله جان
 نه كه ايشدى نرسه مصطفي
 رسول التهدك اذ يركايت
 دليله ايله اقرار و حقيق
 كه نصد يقويد قران مفصل
 كلاه الله ايندن اولدنيان
 كه او در امراض جهل تشك
 قوعا ملر اولدي اكارشا

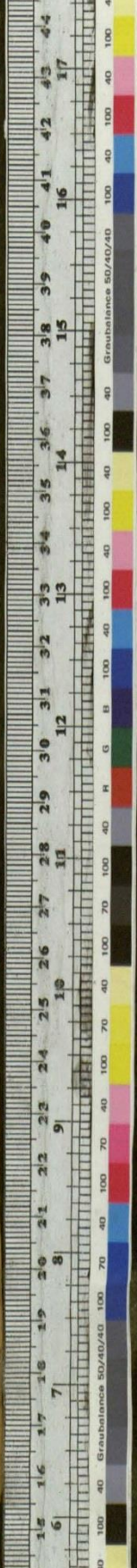
وجود واجبكدر يومقاله

طاشي دم ايچي قيارنه بكر
 و لهر خرفه ييحي صا نده صو
 فنايله اني خان ايلك كدر
 ضلال و دلخي ضلال اولور
 كه ظاهر كهي اولور نهاني
 كه انك مسند كعبناسي يور
 دني دنيايه ميل اتر فراق
 كه صوك دمك اينك تدنيان
 بچور تقيد دن قل اهل تحقيق
 هدايت ايله هم توحد زانه
 كره قبل و برخاني صالته
 اجرع عوان عبد مستهسا

ارشك وقت مقصوده شروع ايت

بجه اولو كرك كوش ايقياد

كخ

وجود واجبہ امر خلاق
 یلور اور واجبی ہر شے قادر
 بولور و لحدن البتہ نہایت
 بیان یلور بوز برہا نظمیں
 دلیل اولیٰ و ثانی وجود واجب
 یاز لہر نفس مانی اولیا بچہ
 اولیٰ و ثانی لہر مہم و روم
 ہیم اولیٰ و ثانی اولیا ہر مہم
 کر اولیٰ و ثانی روم و روم
 اکافیس بروسہ قادر مدد
 خدانک خلقی لہ اولیٰ و ثانی
 اولیٰ و ثانی روم و روم
 قوشیادہ صفی بے غصہ
 بوکاشا ہد کلام ارجی در

سوق

شودایم در کما اولیٰ و ثانی ذکر
کلام وحدت ذات الہی
 ایشت کہ وحدت اولیا ذات
 کبر و وحدت جہانک کثرتیہ
 دلیل وحدت لہ اولیٰ و ثانی
 جو موجود ایلدی کوئی چیز
 ایلدی بر لیکہ شہر تو واضح
 اکربلاک دیسک انک اصل
لوکان فیہما الہة الا الله لمفسدنا
 اللہ فی اولیٰ و ثانی کما
 مریٰ و لہر اولیٰ و ثانی
 بری اولیٰ و ثانی اولیٰ و ثانی
 بونی بلکہ دا اولیٰ و ثانی
 حقا بوق احتیاج خورش

س.س

بودن ذات حقا و ملائقی
شوم غیری که در احوال
و اداناناری نعم ایانخانه

حیاتیله سوزلی جیایانلم

قونک پیشو سیدر حسنا
حیات اولماسه طرز قوله
دخیج اولمزیدی برهتله

بیان علم ایچوندن برهون مقاله

انک ذاتله در جماله
قونک پیدر علمه بوسه بقدر
بو نکلله اولک مکونانی معرفت
هم اولک علی خیراته شامل
محیط اولمشد رانی علم و نما

قدیمی در موتوسی لایزال
نه ذاتک غیردرد بونلرته علیف
کوزالم انی بر برسیانه

اکریجه ولجیل چوقدر صفا
حیات اولماسه اولر علم و نما
حیاتی اولسه انک وسیله
دکلدر روح نضیه جیایان

صفیاتک بیروی ایچ علم حقد
بو نکلله اولک عاقله مکون
بلوبد جمله کلیاتی کامل
ند کلوقظره در دریای علم و نما

منزه در عجزدن حق تعالی
اکمال کورنجبه بوزر نظامی
ایکی سردان فتح اولمز سهیل
سبیدر مرک بیمان طیبین

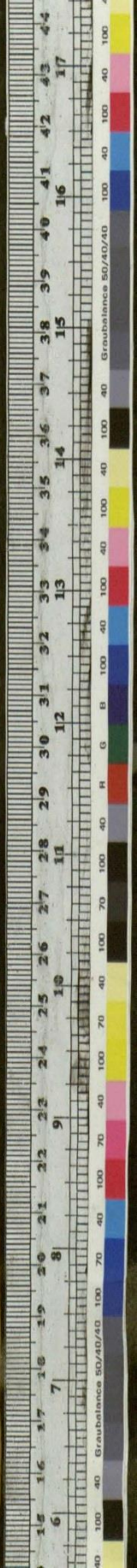
صفات واجبت دکله بیان

لغوت لائقه شاندر معصوم
بواسولو عیسی مع کائنات
بواوصافله موضو اولک
دیگ بوبالده اولک ظاهر
محیط اولک کتایب کتابی
که دینلری اکا اسماء حسنی
بو کایر شکر ایچ عقل انک
بولمز عقل ممکن اکا غایت
که انی اقتضا ادری ظاهر

انک محتاجیدر هب ذر و ملا
نظر قلب عین عبرتله تمام
خرابیا اولور ولایت کی غفلت
صبی به ریج مختداید بیدر

صفقا فائقه ذاتن معبود
بوترتیب بدیعی کاشا تات
دلیل اولدی که بو فخر ایچ
اولان علم کلام ایچدن ماهر
انک اسمائین بوقدر حسنا
ولی طفقنا طقوز در اولر
ولی بونلره حصر اولر اولر
انک بوقدر صفاتنه نهایت
صفاتنه سوزلی اولک ظاهر

عجزدن

دلیل اولی که در این بویها

اراد در تدویر اولی بویها

بیان بده طرح بدین مریز
نه وقت اولی که در مریز
اراد تدویر بدین ای هلیکن
دخی **فعال کل ما برید** اول
قواشلی اشلی اختیاری
و محکم ما برید را کا مختصر
باشند آنکه ذن زیاده
دکل ممکن بدین سوزن را
بشر ما آنکه بر مننه که
ارادت صفت او تا آنکه
کلن بوعلم کون و همناده
یا طبعی اولی چون مریز در

شول قدرتی نه نص قران

اراد تدویر صفت تدویر بدین
بلور سن قدرتن وارد
و حود ممکنه بر وقت تعیین
مقرض صاعش مجید اول
دکله موجب بالذات یک
کلورید ریغعل الله ما فیاض
در لسه خلق عالم برارده
خارج اللهم اولی سسه مؤقی
نیسوخ جمع اولی سسه عمل خلق
قلی قریباً سروده ایله سوز
تم ظاهراً اولی ارض و قیام
ارادی اولی که چون مریز در

انک علمند کون کی هویدا
انک علمند در اولی قورن
حقک معلومید بر او و محکم
که محضیه اکا جمله ظاهر
اولی در جمله ای اللهم علم

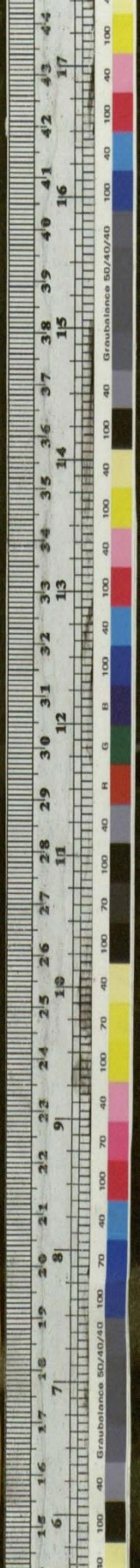
ایشنت قدر صفات قادی سن

الهی صوف بدین مریز که
که قائم اولی که ذنله محقق
سید قدرتی اولی بالذات
الو حق قدرتی اولی فیض
اولی بضایه ای اولی قطع
که در لری قادی ارضه رطوبتی
اولی در لری سوز و لیاوی سوز

دخی هر ذره که بهان و سید
دخی عباد و اولی در وقت
دخی یکم رمال جمله صخر
نه که در یاد جوان و حرم
محصل هر زور و موجود و معدوم

وهو علی کل شیء قدیر

محمود

بودر معناسی قران عظمک
 منافدر سکوتی بر منافات
 دخی خاموشی اولتاک موفوف
 اولوبد امر و ناهی و نخب
 بونی سلب بلزا اولمای عی
 کلام الله اولان قرانه مخالف
 کلامی این لم بونکله اخر

ایست تکون ای ح مکتون

وجود بواید هر شیشه یغیر
 وسیله بوصفندر کوزلک
 قوت کونیه راجع اولتک حقیقو
 مغایر فعله مفعول معین

کوزامک روی بیری کلامن

که عفا ایز اولتک رویه الله

٤٥

اراد در هونک مبتناسی
 مشیتشتر از ات اولان یار

ایست کوز و سمعیله بصیر

بوی بیخ و بدیسی بصیر
 برینه مبصتر اولمشنگ نظر
 صفقندر د بولوعمله مغایر
 بصیرتای بر عین نظر د
 اشیدر اول قول ایلی عی طبا
 اولیک صخره صفاه مستور
 تنگ لیلله بدر اولسه لیک
 نته م زغذک اولصوت کونیز
 سمیع اولدر بصیر اولان یار

صفقاندن کلامن شونیلان

اشیت سوزایلم وصف کلام

قرنی

وجوده گزیدنی بود مظاهر
 ارادت آن ظهور ایلد مقتر
 قضایایله اولور هر فعل جاری
 کوزل غم ایلله وارده کمالک
 دخی قول هر نه اشک قضای
 یوسوزده بونله اتمه تعلق
 هیچ اولور بولاریس ادا
 بیخون تنزه اولمنز هیچ و شرد
 قبیح اولن مراد تمک قبیح
 اولاضدادات ویره نقصان
 ارادت خلق فیاض کرمک
 اولور که کز حلال مقتضات
 ینه صرف استک ایدر ایتار
 حکمک فی فوق ایدر عدلی

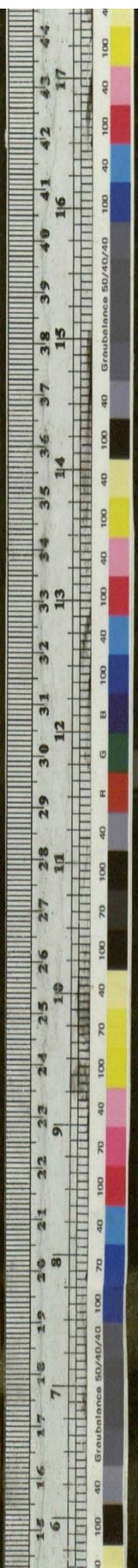
خدا خلق اتمسه اولنر وظاهر
 قول فعلی کز خیر واکر شرد
 دخی حکم خدا تقدیر یاری
 خلاقی وارد اهل اعتدال
 دید بزرگ شرد وریله قبیح
 ارادت بونله اتمز تعلق
 که زبوا و اربوا شلر ده قیاحت
 مئزه هده خدا وصف بشرد
 حویلی ولدی اهل عمله لایح
 قیاحت بونن در که فعل ایلان
 قبلت کسیدر عبد ایلیمک
 مراد ایدر ویلر یوقده رضا
 الکن قدی جزی اختیاری
 صلاحه صتر ایدر بولور ایتار

کتاب وست و جماعله هم
 کوردر لایق دیدار اولنلر
 روایت ایلد بولخیل صحیح
 تنه کم لیلله بدر اولسه ای
 ولکن اصل بوق اولقل و قیاحت
 صنورتا بید یعنی بچوندرانی
 کمال بصار ایدر مرز نیاده ادا
 جواب سن تراف دیدر کسوق
 بونر فضل اهل کلمه ایتار اجمال
 دکلام در رؤیت حقیقه متعنا
 قیاس اولنوق اولو خلی فاسدیه

دخی نقلیه واجب اولنک حکم
 کوردر لایق دیدار اولنلر
 بیور مشدر بونر مجبور و
 که خجتن کوردر ستر خدای
 خلاقی وارد اهل اعتدالک
 اشتد بولجواب سن تراف
 مقتر در بونونی بی حقیق
 سوال حضرتت موسی محقق
 اولدرد رؤیتک مکانه دال
 مسافده و مکان فریجاب
 بیور ستر غایبه علمد شهد

سوز بزرگ خلق افعا عبادت

خدا خلق ایدر اولد سونلر
 صتوا و هم خطا و غیر عصیان

اولیمر قدرتین لیلہ اومقدور
مقرر بوخلاف مناسب قدر
دید برهانی ارباب تدقیق
حقکدر مستقل اهل ار
نیت

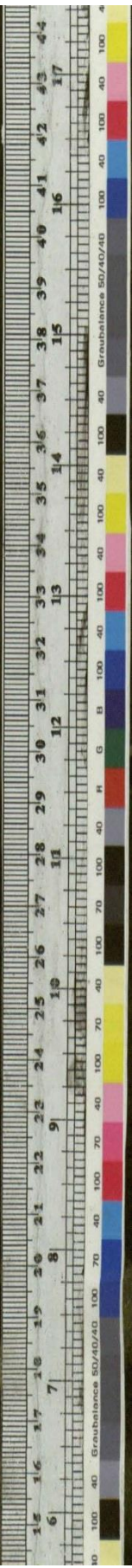
توضیحا

وردن بونک وارد
قول ایلر تصدین اولاض
که حقد ر خالق مجموع افعال
که فعال اختیار ادمع است
بدری د بوکا اولمز انکار
لواکی سوزی نظیتق اتمک
کر که بر مضیق بر تقصی
که حقد ر خالق اما کاسب
دیدیک سبک اهل لامل

که در بر اولمشخص جبرود
اگر بوسوزده در سکه بو حقد
که بوندن اول اولنگ بو حقد
غیاد ک جمله افعال اجداد
دیگر بوسوزده اختیار
جوان بویه وردی اهل
جوانیت اولنگ برهانیله حال
بوداخی بالضرورت اولنگ درون
عباد ک قدرتینک مدحتی
جوامری بوند عقیق اتمک
دیدیر که مقصدن نه
بو مخلص را اول بوکا متاسل
جو صرف قدرتین اهل اجداد

انگون اهل سنت هیزم اولمز
بیان حال فعل اختیاری
دیگر ارباب علمک اختیاری
مناط و منشأ تکلیف اودوم
مناب اولور اخله اهل ایل
دیگر جبریه مذهب بو حقد
نه جنبش ک ایلر ایلر عباد
بوسوز غایت اطلار مقتر
ایدرفرق اولکه وار عقر متکا
مقر اولنگ اول اختیاری
سوال مستطی
بودا بر سوال ایلر لامل
بود اولچونکه فعل اختیاری
جو موصی عبد اولای مرزاد

کجی

که چو قدر بودند غایت قبل
 چقدر نلصده فین کوه صفا
 بو چشمه دید لر آنک تو غل
 که کتری اول طریقه آهنگ
 تتبع ایلیون بودند نصو
 علی و فخر مراد حقو به حق
 علی و فخر مراد فخر عالم
 بود در بودند صوار الله علم
 انک ضریبیه اولو را نقیاد
ایرشکا استعطا حشنه سوز
 اولو فخر فعله مقارن استعطا
 ولیکن اعتزال هلی آراه
 مقدمه در دید لر استعطا
 بود در رهائی نازون که گفتار

اید بخه کا دیدی خلق است
 اولو را یکی جهندن اوله مغفله
 اولو را کسبیه قولدرن انجی محو
 که اولو را ایجا و خلقی انجی محو
 که وارد درخی **من حیث النضر**
 بیان لیدی بخیه در لو عیالات
 ولی خلق آتیه اولو حواله
 محل قدرته اولو را بجامع
 محل قدرته جمع اوله خانک
 خدانک وارد در اندک انفرادی
 صحیح اولمادی هرگز انفرادی
 قلوب بو تیه عمد اوله کریمه
 کینک جبر صرف اوله مقام
 خلاص اولدی جبر در نجه

عقیدت خدا اولو فعلی ایجا
 حویشی قدر زنده اوله مغفله
 اولو را بخلق الله همسوز
 نته کم ارضه در لر میلاید
 دیور هم ملک عبد الله بود
 اید لر **فرق خلق و کسبی**
برای که کسب اولدی
 برای بو کسب در مقدر و واقع
 ولی مقدر و خلق صنایع پاک
 برای انجی بو کم مقدر و رهت
 ولی فکر ایست کسب عیادی
 بجه لر در و شک بو و ادین نگاه
 کینی تر که ایر کردی کلامی
 میل آتدی بجه در ایجا احوال

دکل و لاجب خدایه انان ایجاد
 فقیر کافر محروم دارین
 بسوزده اهل حق اولاد قائل
دلایر زرق و کل بستوفی زرقه
 که حیوانه انی بسوق اند زرق
 حراما و حالاً هیه پیسیر
 حلال بیبیلن و پر توای
عذاب قبور کلدی عاقبت سوز
 دیلم غجه دراهوال عقشا
 کلور صکر هشت واد فخر
 انی کوستوسون مؤمنه
 دخی بعض عصاة مؤمنیه
 آنکه کم خداین مکافات
 قوتابند در کماله مثالی

مقدم استطاعت او طسه که
 چوقد تر اولیه عاجز در
جوابی ویردیر اهل صفا
 مرد اولیوراندن شورش لاند
 بخت استیالات اولسه لاند
 بو معنای او کابجه ایله آنجا
قالله تعالی و الله علی الناس حج البیت من استطاع الیه سبیلاً
 و عجزی ایله اولند چوقد تعریف
 اطاعت ایله بیسوق مقدم طافه
اجل برودر اجلسر
 اجل نقتیا برودر اجل دیر
 اولند قول انسان ایله مقبول
 بو کانا طقد زیا چو کابجه حال
قالله تعالی اذا جاء اجلهم لا یستغزوا و لا یستقدمون

ویردیر

اشين انس وخن دن غز حيا
 بوي اولور كوتخا و خوردن
 اولور كوتخا و خوردن هر
 كه بيله حال قترى بن دم
المقبره روضه من عاين الجنان او حفر من حفر القبرين
 يا اولورده و رضنا انشا طهر
 نوعلى در ممدن ابده استهان
 فوزن روضه كه خست ابه
 دخي مينر ينرا ولسق ازاد

ايشت احوال حفر حنر و قسرى

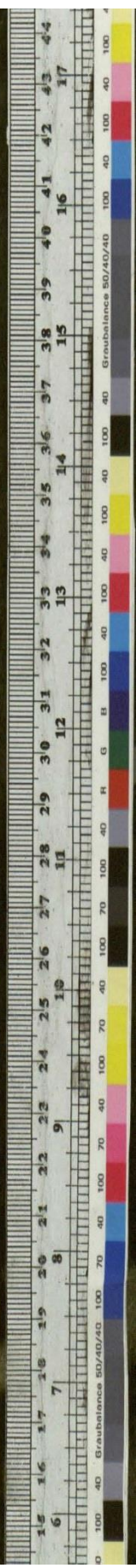
ايشت احوالنى يوم مسورك
 بوكا ناطقد در ايات قران
 او قين **بجست من في القبرين**
 ابد حنر كند مولى احيا

اولاشن شو لقد در ديله نلا
 ايشيديدى انى جن و شرور
 بو حاله واقفن اولسك هر
 بو معنا بو رمش حنر غاله
المقبره روضه من عاين الجنان او حفر من حفر القبرين
 كه قبرا اولور يا جنت روضه
 خدا با جمع اهل ايمان
 سر كه جمله سينه رحمت ابه
 بر در حنر نله انى ابه داد

كم انكار الله اولور اهل طغيا
 اينما نيلر انده واره كوره
 كلور اكي ملك اندن مهلبان
 جو ابدك حاضر ايت قوقل
 اولور **من ترك** اولكلامه
 انى بيلن در دم مقبول اولور
 حواين بيلن جكر انى نولور
 ايدن در قبر كه اولدم حنر
 كه وسعدن كرك اصحاب
 جكر سن انى كه چكدي منافر
 اولور قبرك او جكا التمشيك
 براوله قترك اولدم حنر
 اناكدرن امد و كت سوكدر
 كه حنر اولنجه كله بيرينه

كتاب وسنت اولور بوند برها
 اولور ثابت كلور بهر هم ظهور
 وفات ايدن جود فن اولينه اسنان
 ايدر لور حقيله سؤالى
 سكا تعظيم ابه و بر سر اسنان
 دخي **بر صفتك زيك** سكا
 دخي ما دينك و من دينك
 اگر حق اولور و بر سر جوب
 ديه اولوع اوله و برقه
 و بر سر كبر جوبى ناموافق
 سيور صبرنى عمود التمشيك
 اين لوطوت ديو نهدي برادر
 صقه شوله كه براوله طمر
 كبره اضلاعك نذ بر برينه

اولور

حق **انما صدقنا** دیکند
بیور مؤمن و الا انی محقق
محقق نی بلکم اولک کافر
انی در سه روز خا اولیس
خا صه خاره یوقدر قلاب
نرای قطع ایدریغ شریعت

سوز غرز نه کلدی ولگ موزون
بیوراکه ککن اند هر
بولور صالح عمل بر شکل زبا
بوهیتکه کلور لور و زحشر
بولور لاند **اجر غیر ممنون**
عذاب ایچره اولور خرفاند

کتاب یبه لم یب کتابی
یا زلمش اند اعمال حسنا

بولوله بویله سولیشمال کلد
محصل خجشمانی در در
اولا بولور خجشمانی به منکر
مقرر در بوجشمانا اولیس
اوبر زندق ملحد در مقرر
که بجش اولنما اولله حقیقت

دیدى لوزن حق هل میز
بامر قارد و قیوم اعلى
بولور جرنک عمل بر شکل منکر
اولنور کفقه طاعتا افزون
الذک دیناده عصیانى اثر

هر خنانک محرد در کتابی

بیردن روحی اول جمعه اید
اعاده اوله معدومه تکامل
ره شرعک خلا فینه کیدر
اکصراف کیتن باش کرمی
اکر وار سه حکمکن نصیب
که سید اصلغا اول بل صوبه

**قال الله تعالى اولکوثر لا تنسان اننا خلقناک من نطفه
فاذا هو خصیم مبین وضرب لنا مائاره و نسی خلقه
قال من یحیی الی عظام وهی زعیم فل یحییها الذی
انشاها اولمره وهو یحیی کل عظیم**

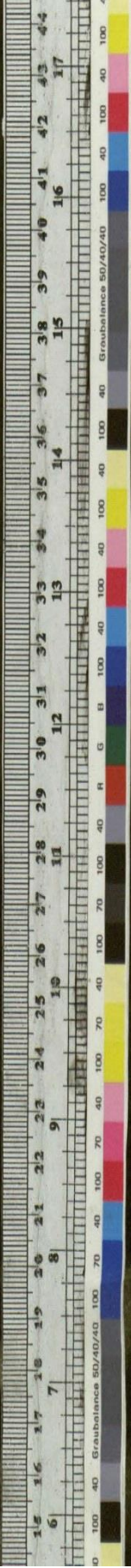
که احیا الیه عظم زعیمی
بوعینک هیچ وجود ارض و
اعاده اتمکه اولرمی قارد
اعاده اتمکه معدومی قارد

ایدوا جزای صلیتینی جمع
دیدیلر فلسفیلر یوقدر ککان
اصول فاسد اثبات ایدر
کلام فلسفه فلسه دکرمی
جوابه کله اولر ترجمیه
که دیشدر خطا ایدر سرله

دیر استغاد ایدر وضع قید
دیه اکاکه بودار فساد
وجوده کوزون بونلاری
یوعنی وارایلین اولوز مقور

بیرستغاد ایدر وضع قید
دیه اکاکه بودار فساد
وجوده کوزون بونلاری
یوعنی وارایلین اولوز مقور

533

کتاب که یاد می خرد خیراتی خالصه
 کاشینک اندک کم خطا یوق
 صلواتی کلاذک اولو رانی
 صولند کلاذک حال مگد
کتوره له حسیله بیده کتابه
 چنگا دیدلحق دیوم فریم
 بوغناده بورق فرغالم
حاسبو الفقه قبل ان تحاسبوا
 حکتا اولمنه دن روزن زاده
وهو سریع الحنا
 خداه شویله در سر حسیله
 چنگا اوله قور بولم خنده ده
هذو فان کلدی سوز غریب حوضه
 دیدلحق حقدار روزن

دوبله

دوایاسی بر اورد رصوبی سپ
 که اندک بر لجه صوبی لاله
کوب له سخن اوردی صرناطه
 صراحی دیدی اهل الله حقدار
 جهنم اوزن اول جبارله عدله
قال الله تعالی وان تمکروا لاوراد کان علی قلبکم عقاب متقینا
 بکر لانی خیار وار اتراد
 یا شربان انا بون بون شوخا
 آکو رصیلان ایل اه وافغنا
 سواد اولو بایرن بون بون
 محضنا که صوفیا اکر طیبانه
 ارامه که سخن لغه بول
 هدایت ایله یاز هر سقیمه
ایش تجتبت جهلم خالقی هیه

بوعلی هومه دوزخ پانه
کیا حاکم دینش کفار
 ولی ابن عمر یروید درایت
 بریسی اولنگ حاشا شرب با الله
 بریسی دلخیزد قاف اهل حصا
 فرار اولدی بریسی روز
 عقوق والدین اهل اسلام
 کبار دیند لرانی خدا داد
 که بونلردن در کل یاده
 علی دن کفر الله تعالی
 ایدر سه اوخیزدق ناسخ خرمی
 بونی اول جبر امت علم ناس
 بدی یوزدن زیاده هفت
 اوشد که بدی یوزدن میل ایید

خدا ن لطفی قهر نیدن سبقتد
 جیمک حالتی میوب زیانی
 که ختدر کلشن ختا و نهران
 که جرمضت خرقه یوق التیج
 جهنمد ابدقا اولور و خاسر
 سهله اکلخ خرق والتیامن
 مهتیا در قوم مخلوق اند
 دیک خلق اولور در خیر
 که دضیح ایلدی الله اعظم
 بو حاله کدر در اولیاله
 که لان اولدی حاضر مهتیا
 کبر نلر اند اولور مخلد
 دو کمز هیچ صفا و خفا
 ایوب اولور خیر و نهارت یوق

قال الله تعالى ان تبدوا ما في انفسكم اذ تخفون بها
 به الله ويعفون من ذنوبهم ويعتدب من يشاء
 ولشئوا لشره وهو غفرا
 كاستغلا كغزولور كاهاد اوليور عفو اولور كرون هاد
شفاعت بابنة كلشد روسوز
 ايدوب مسلق امشفاعت
 شفيع ايدراكا سيل بخه لخر
 مرد اند وكني هو تيق جناه
 افى كخارا ايدن اولور محقر
قال الله تعالى قل لله الشفاعة جميعا ما من شفيع الا من بعد
 اذنه لا يشفعون الا لمن رضى يومئذ لا تنفع الشفاعة
 الا من اذن له الرحمن ورضى له قولا من ذا الذى يشفع
 عنده الا بالاذن لا يسمعون الا من اذن له الرحمن
 وقال صوابا

ديك بونوزن ايدن اجناب
قال الله ان يحبوا كما يحبون عنه عفو عن ذنوبهم
 انكره تارزوده ثوابي
الشفاعت بذهبن السنات
 كيا برايز ايمانى زابل
 هم ايمان هلن تزكهن اخال
ان الله لا يعفون من يشاء
 ويعفون ذلك ما يشاء
 وقد جاز العفا على الصغائر
ومن عمل مثقال ذرة خيرا
 سيك هم يو قد اهلته عفا
 شوكره امتك بصديق قران
 ولو ما دوزكهن مغفرت وار
 ديلوسه اخذ ايدن هو ضم غير

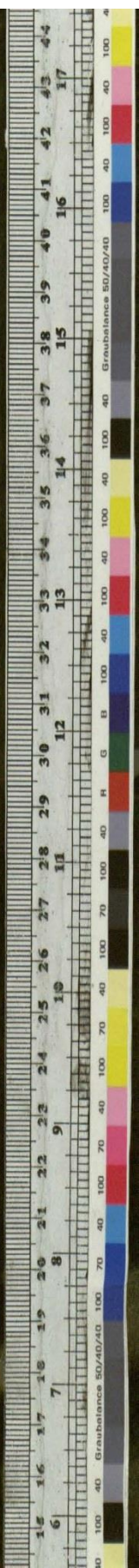

ديه يا الشقيانك معني
 ديه لوز كه شول ملتدن
 اوج طوق ايدت غنچه
 بيم اولتوره كراه ايدت
 قلندر ايدك بش وقت نماز
 بو كمالك ديه باهل عصيان
 بوسوز و تيز ايدن منام
 كه با مالك بولاي و دوش
 ديه مالك اشتد و زني
 ديه لوز كه اشتد اول كالو
 فول طوف ايله برعست او
 كه تا ناز غلشاه جامه زنجون
 ديه ما اكله من المدين
 ندا ايريشه زحاف طرفدن

ديه سز كه سن كيمك سز فخر
 كه قزل او قيا ايتلا ايدك
 زكا تو مز ايدردك هو ادا
 فقير اولندن انعام ايدرد
 ايدن زدن ايدك حقه نياز
 بچون منع اتمه مشك سيري
 بيوره ما لكه الله هادك
 بو قار و قابوسنك ايله ايدك
 نه ديدك كلد و كرمي مقال
 نه دينلاسيه فم ايتك تما
 كه و افرا غلشاه بوز ما وير
 اتلورده بزي سلطان بچون
 يارم لحظه زما اكله من المدين
 كه هستك بر سخا طرفدن

كيا رها هلك دكله مثالن
 كيا رهاهي و مؤمنتر كه وار
 محمد تا نادن بو جمله اشيو ابيات ناصحا و مناسبات
 و مباركات تكثير نصح و ارشاد و استثنها و بچون انشاد
ايراد اولندي
 ايشت كه نو ليسر صفا كيا ير
 ابو منصور كامل ما تردي
 ديدك كلبي اوصالح ديدك
 شو مجلسه كه فقير بلر تدي
دياوردونلر كه فالو كالمسولين
 ديك بر طائفة مجوس اوسير
 رسول الله ديسير جبرئيله
 ديه الله بيور كه اولد راعلي
 بيوره بونلري جمله سوره لر

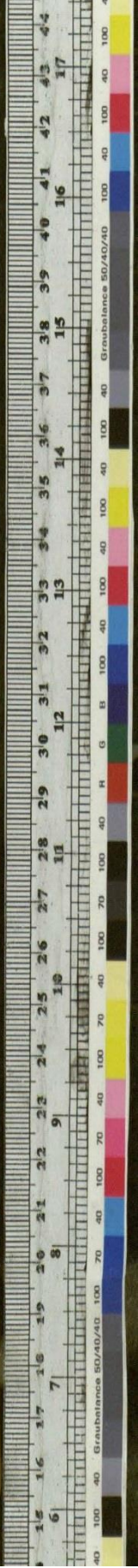
52

که با مالک و ده قوی تو بود که تو
 دید که که اشتی زنده دیندی کجا قولا
 نه که حجتین نه حجتین بر مینا
 بولوا که عود تو بود که تو بولوس
 قضا و در او خیزله صالین سرت
 قنی بیا خا و ملو قنی دایه قنی الا
 قنی بولوز یقنه زلف اولو در قانله
 که ایدی که ملک قوش لندن الیه الا
 بر دیم که با اولو با اسرا و اولو الا
 ایکن اولد خا بد خرابی بولور
 جقه قوشوز یانیر که بوقه فقلا
 بوقار و قانله اولد و نال بولور الا
 ندای که مالک او کمنج ایقلا
 که کلایه بولور که بوقه حج کلانلا

سجیله بر طرفین اهل قران
 سجیله بر طرفین حج ایدینر
 سجیله بر طرف او بیح طوتر
 سجیله بر طرف و برین زکاة
 سجیله بر طرف غازی اولور
 سجیله بر طرف قیلن غازی
 سجیله بر طرفین هم خولتیر
 سجیله صنصف صفا قیله زاری
 که صولدی عمر الینک لاله زاری
 افروزلار تارکیم صفا اولور
 دیه لر صبریز قوی کونرا تینه
 دیه لر که بر اطمس کردند در بونار
 دیه لر که لطیف خنلر بردند در لوله

خطا ايريشه الله رسوله و اوله
مخالفه
 جهتمند چته حوز اهل اسلام
 به به لکه در نماز که فوري
 نته بوله معافا اهل عاقل
 ديشدر شيخ غزالي مکر که
 که بيک بيل چغيسر اولجه
 دويدی شيخ حسن بصري بوي
 نظر قبل بويجه فضيله تونز
 فراوان ايرن علمينه انک
 اماه خزرا زيد خبرد
 ديک اهل ذوق که يقين حق
 ديد که اوده اتمک اجراق
 که انشا جوهری اوله لطيف

بم در کوه بوز سو و تکر بوز صوا
 ديالو اله من مدد فيل در کور
 کوره ک قلش او دا جره کم اولش اير
 بوز عه اقتنا ايد که او اچکنه
 کله بيش اعترک اين جهنم
 دير و اچ جيبه شفع اولش او
 که در تيرک قلا التوند بوي وار
 دير کم بار سوله سلام الله تفضيلا
 اشين بولين جهنم بوانه اچکنه
 شفا عتق قبل قول ايد سوز اوله
 دير وار ليکل خراج سوز مديار
 به خرد ايرى مقدار جبري عتق
 ديم اچ قاب سوزاد سوز عيه الله
 بوز دايجه تانه قلام ايرى عتق
 بورد نيواحيانند چنه جهنم ايد
 نذاليدن بول بوز بوجه و ازله و ديد
 کور بعض زولين که جويانته اير
 اکاخو شنه بوز کور و طار اير
 جهنم کله صوره ديه ما اکل
 ديه نيک که معلوم در سوله کله
 کله کوره که جتنه بريخينه اچکن
 او توش صحت اچکنه صفا اچکن
 که س بونن جهنم ضيفه اير
 ديه حقي اچکنم کور کور اچکن
 رسول ايد در دم يک ضيفه اچکن
 انکم کور اچکنه اوله بوز ججه
 کور بوز نيوايه کوره مالاظوره
 ديه کم يار سوله الله الملائنه حج کل

رسوله دیدمی بقی تعالی
 امین ایسه اولسیر در مین اول
 الهی بله ارشاد انکمل شاد
 کم اول سوزدن جگر لوه سوز
 کلوب بر فوزنه طوئید بر او طاب
 شود کواغلا بکر که این حرف
 بواه و در دبله مخزن او لور
 که این وزغلا امر کن ای حق
 امین اولک نم مکر ملامت
 که حقل فرفین اولیوسلما
 حقانی تشیکن بوخه اکرم
 مکلر حبل قلدی اندی م
 که بر کسوزنی طوئید بخون
 انجون تا ابد طرود قلدی

بوسوزی دیدمی جوق تعالی
 که هر که فرفر اولسیر امین اول
 الهی جوق فوردن بله ازاد
 خبرده وارد اولد بر عجب
 جو حقیقت آدم و خوار و شطرا
 کور عیان فی کمال و جبر
 خطا اید بکه بخون غلشن
 دیدیلر فرفر مکر کن ای حق
 جو ایند سوز کحق تعالی
 بخون فرفایه حقل اهلان
 بز بتمی بو عبوت کور آدم
 که تا حتی کاکا ایشنگ اکرام
 اکابر خاص فرفی طمبا د عجب
 پس اول خاص فرفی مکرود

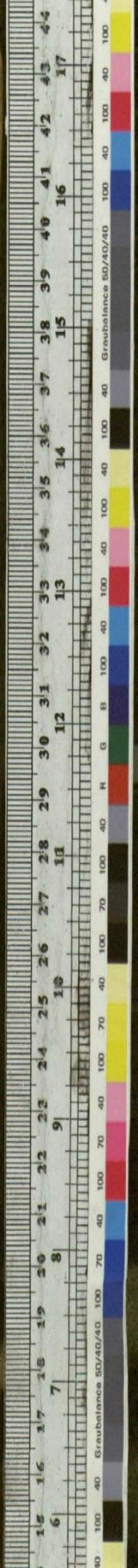
کدر ایتله قلسه انجند
 اکالمادک ایسه ذی صفت
 یقین بل علم اولد کدی و
 اتما یخشی لله من عباده العلماء

بونی وحی الیدی کوند رید
 کئی فرفر که یک عالم اولد اول
 نه بلسی فرفر فوس هر خلیف و نقات
 نه بلسی حتی هر مشی کل
 صوتن فکری اولد ایدر دین
 بورد رصیق اوجی اولد ایدر
 دلینه نه کلور سه سولیش
 انجون عالم اولد اغافل اولر
 انجون کوزنک یا شر و کیکود
 انجون فرفر سنک ایدر اهی

که یعنی نفس و شیطان است
 عجب بوسوزدن الدکی صفت
 بوسوزن کواکله دوشدایه

که در احق تعالی بورد
 که یعنی فرفر الله مکر شول
 نه بلسی فرفر فوس هر خلیف
 نه بلسی حتی استندان الوش
 اولر عقل اولان ایدر
 شود که بلر مذهبین مذهب
 که عمری ماضی ایلند
 حقل عفو و عذاب کسه بلز
 انجون فرفر بلی بویکود
 انجون فرفر اغافل ایدر

فرفر

اندکله قهریب یاری کونن
 ایدر **تاتون اوچا** شهادت
 اوسلطانانندی تفسیر طبعاً
 یقین اوز در لوصورتی
 بری باشی اشاعه سورینوریدر
 دلن چیدریدر هم ایقتیر
 برینک اولسور قفتانی قظان
 که بک کسینه غایت همند
 که اولدرست اولاد آدم
 اولور همین کیم یارین بیاندیم
 اولور یارین اولور صورتین خیز
 قیامتین یوزنی اوزن سوزلور
 قهریب کوز سوز قیامتین اظلام
 کوزوب عیالنی کاطیاندن
 دلینی چلیبی اول کسینی طویین

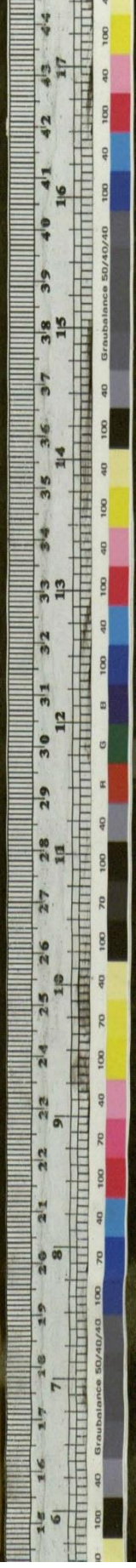
یونل

نه حال و وزه اولور سده کیش
 بو هوالک صدقده ای عملت
 رسول الله صور تک بولیت
 که بعضی امتنا روز محشر
 برینک سطل میمون یکم خیز
 بری کوز سوز بری ستر لستر
 بری صلی بری ستر در یغان
 کل امتک دکله کل یونلاری کدی
 سور ستر دینه اول فرغاله
 یونون یونون اولقان و غلام
 شولر کیم دایما سحت چلام بیدر
 ربانما انی برسه یونون برک
 دخی جور ایلمسه حکمتن کلام
 شوردر صوم و کیم اولان افندی
 شوکر اقرالی اغفالینه اویز

مقام عالیه اتمکن افزاز
 صوک اوچی سور کچور قی
 که زیرانی تیزیه ایلمشکی
 نه در سن او کومله بوصفند
 نه مکه در سفیر ل منزل نه
 که مکه تلک اضرمنا
 چو سیت یوقین خند
 عمل ایت لیلن تمه آنکالی
 کلن یوزوغنی ضمن نظر
 عقیدک پاک این کوری یاد
 عمل سواقی دخی کاسلا
 قی خط آله جنت یغندن
 علوی کله خن لادرا ایدر
 یوزک اغ اوله تار و زویانیت

شود کلو ایلمشکی کا اعزاز
 کیور برده ایچون حضرتین
 مع هذا صغیر استلمشکی
 بسای عقل استی کمل معرفت
 عجب یلدکی اخر مرتبت نه
 اشک کی دیکضا ج کالی
 چوسلینز سخن رهنت کوز
 افک بولقی استرسک کالی
 صفرتک عملدن کی خذرت
 الوبه صبره قلدن شکر
 کینک اعتقاد فاسد اولسه
 بصید اولور و صدق کیمت
 کل اول اعتقادک پاک ایدر
 یوزدن لاده اولی طاعت

نور

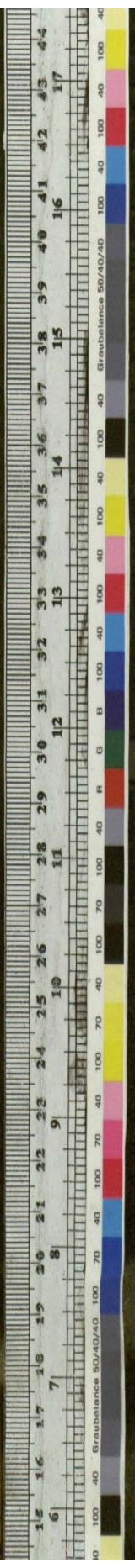

اوله شول که سه که موخو چو
 شون که سعيه غزاوله
 او يوبت هوانه مغ الي
 شون که بروغز اوله
 بک معلومک اولديه
 عمل دخی یکی هسه اولدی
 که یعنی بری باطن بری ظاهر
 یکی جانب چشم اوله معور
 شریعت حکمی ايله رعایت
 اوله مضوی و باطن رعایت
 این کوز ظاهر و باطن رعایت
 ایکسینه دخی قدام تمام
 که زو باطن که در منظر حق
 چنانش اتمک هونی استه خدای

هو الرضا بقدر روز و میزان
 جذوع فان اصلور او کوز
 حیفة زوق فو بد اوله
 اولور و ظاهر انک بل کتا
 کر که دیکینه پس سر عیال
 بری بی غمز اولور بدو بری
 ایکس دخی جمع اوله
 دیلور لاجر بر نور علی نور
 برینه واره نافضیه سنت
 فریق اوله انوار یله ذاتک
 بولاسن تا که جنت لاجر جنت
 ولی باطن اروق اتمک
 طاشنک مخلوقه فخر اولدی
 درونک پاک اوله شریک سواد

کشینک طاهر اولاجی که قلو
 اگر چه چوقده منبای اینا
 طیس احصیور تن قرن
 دبه لر محض اهل که بنیدر
 کوزا دال کوزا دال کوزا
 دبه لر بی کر اتمل ملوک
 کوزا دال کوزا دال کوزا
 بیله لانی که قریش اول
 طوق حضرتن پس این شفا
 بنی اوق کوطودی اهل
 خط ایله کمال قدر تدا
 شوم دنیا دخی حقیقه بل شید
 الرطوبت بو کون کاد استیکور
 بولیسر انلری پس اندر اتمت

اولور اول محرن اسر انجی
 ولیکن اصل کل غزافا قرن
 طوغنسر انور طلعده فرقا
 کیدر حقیقه حقی و طلبید
 کجه کیدر تجنک انبیا
 نه کوز کوز بوز نو قاملو ملوک
 اول
 مکلر لردن دخی ایدر کوز
 کوزا دال کوزا دال کوزا
 بوزمه ایلیمه سوزده عیال
 بغضله هو بغضله اهل
 جوا ایدر خاد حضرتن
 اوقوب سکه عزت طلبید
 که تا اولمایه بو کون دار کوز
 کوزا اتمدی اوقوب کاک اتمت

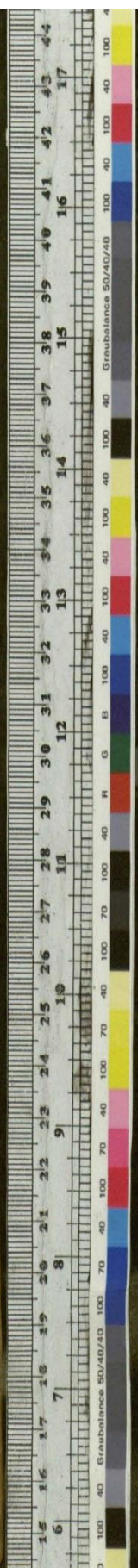
زبردن کیسی نوزاد
 اوله هر قصر ایچدن نجه
 دیلمز نوکایات قران
انبار فی الصارون
 جمعی بلدی فجاره منوی
 واکر وایسه بودر محصل
 احد رماستون قلای یکی
 حقیقتن قوایی عطف
 ایدیسرالتی سن قناره اطفا
قال الله تعالها سبع ابواب لكل باب منها خرج مفسر
 که محمود ایگند الله و التا
 و ما اد ریک فی ما هیته
 دخی نوزد و فرعون و زنادی
 کیرن اولیایه انده هر کران

بو شهرک بعضی بوقت
 دخی هر شهرک اوله بیک
 اگر بوسوزه استرلر برها
قال الله اللذین انما اتوا
 بغیبی بلدی باره قباوی
 اگر اولایسه اولدر فیض
 که زفر مالک نکدر یوق بیری
 کمالندن دررکه ایدر ظن
 جهتمدر محق بیدی طباق
قال الله تعالها سبع ابواب لكل باب منها خرج مفسر
 روایتیش انجاس
 بدیجینسنگ دیها و بیل
 کریم کرکا جمله منافق
 حطمه ذکا الفخینسه اد

تضرع این شهر شاربست
 نالطف برله دیک و الطین
 دیه که استرم اللهم زور
 که تاسل این عزت احقاد
 مضع اطلق و بجا الله
 اکابیک حور دی تزویج این
 که نوزی اریشه بیک سیر ارفه
 نه که استر سیک اولدی مریه
 سهولک فوکی لغند و طین
 کیده حورای عذرا و مینه
 کور و دیله کله اولد من
 کوکلر ددینه قلدر دوس
 ول بو فوکلر کله قانی کرامت
 که هر بیری بیری دن کلک ندا

المنطونه کله در کاهنه را
 خطا این اوسلطان الشاهن
 نه دیلرسن بوکون در کاهن
 قویاسن باشنده تاج و قاری
 پس کابورده بیک تاجی الله
 ندر دیرسه سوز تزویج این
 افا تلذذ و الربر بر رفته
 بو کسقی این قالدی مریه
 بو کراین مردم کیرتون ویر
 بیون این فرزندوس او مینه
 نه استر سن دینه دخی او
 که یاز صاحبم انور و اسن
 نه استاد مایسه و بر تاملت
 پس کابورده یوز بیک بلاین

توضیح

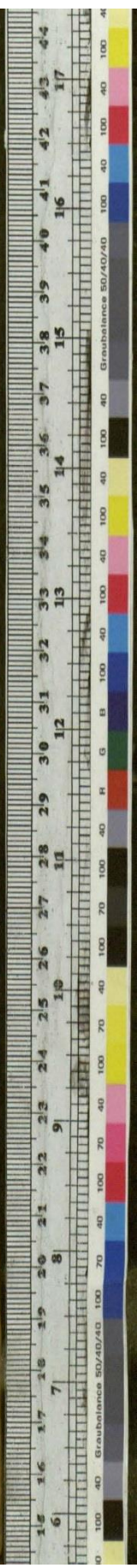

کله بر برینه خوفه هول
 ندکلو عقل اولورجه عقل
 اینان محکم اینان محکم
 تمام اولدی یازغی و علی سوزی
 بوسوز لری حق و اقا اولدی بوزی
 سیلای حق من ندک معنای ایمان
 لغته دیدلر ایمانه فتنه
 اولور ایمان بصدیق معیر
 مقرز این اقرار لسانی
 دیدک بویه حقیقت اهل
 عمل که ناقص کله ریه
 زیاد و نقصه بوقدر اند
 که بر در دیدلر ایمان و اسلام

اکا کبر حقه ایدن اشرک
 بشخینه ادا ناک لظوم
 محکم درد نکه دروخینه
 ملکه طیلر کیره اکا
 اوچمیسندن ایدر سقر
 ایچمیسنه دینک سعیر
 برنجیننک دیدر جهنم
 کبروردرا اکا اهل کبار
 بیان ایده که بیجه ابرسیر
 ابرینه چونکه کفاره زلزل
 زبیلر سوزر جبر اوله
 ابرسیر جهنم قابوسینه
 تمامت طولدور دروالتی قاتی
 بوکون اقرار ایدن کوریه یازغی
 اکا شکر اتمنانی قیلن ادر
 اوده طابند دارالقضای
 اکا کبرن ایدهج اوله شاد
 دخی مرد اولنلر ایره اکا
 یهردیلر حق کاصوقدر
 نضارا کبرون قالیسربار
 بومجموعینک اوی ایلده
 بغشله نرسنه هر اصل صیفا
 دیر اکا که بیخون کرسیر
 ملکلر اوره اغلام و سلاسل
 ندکلر اویسه دهر افلا
 یدی قابول اولدی بوسینه
 عذابک وارد و غنجه اقلان
 بوکون اقرار ایدن کوریه یازغی

ت

کون کن دین و دنیا به مرتب
 اید و بدو مجزایسته مؤید
 بنوت مده عیسی استه اظهار
 اید و صدیقی دعوی
 ولی خاتم و برکده مصطفی
 کلود در که دکل قابل عدا
 پیمبر دن روایت ایلقی یاد
 خبرده بوله کلمه در مفصل
 دیدیلر بوز کریمی تبتیک ان
 مشت اندی هر پیری بر عصر
 بو حصرا ایلشد وضع محکم

علینک و مسموم من بر نقص علیک
 عدا
 دخی بر قورقور و اولنسه
 یا خارج قاله بونلر درازا

محصل دین و ایما الهیته
 قلوب حق انبیا و هم مشید
 فجن بر خارق عاده امری یاد
 ضروری کو رعین اهل قوت
 اولو بدردام اول انبیا به
 دخی جیش نیمیز بوآرا ده
 اگر چه بعضی اندی فی عجز
 که اوچ بوز اون و نج اولد
 دخی عدا بیغور بیانی
 ولی اولو بود اول حصری
 که **فهم من نقصنا ایی هم**

علینک و مسموم من بر نقص علیک
 عدا
 دخی بر قورقور و اولنسه
 یا خارج قاله بونلر درازا

اکام سلم دخی بیور مقرر
 اکامه من دینک اولور مرافق
 ترادف علسی بو قدر ارا ده
 بولنده دیبه اوصتیه ای یاد
 دیوب انشاء ربی ایتمه شک
 دیور و سعید اولور شقیلر
 ضرور و رمز که عیدک در تک
 دکل ممکن تصفقا الای تبدیل

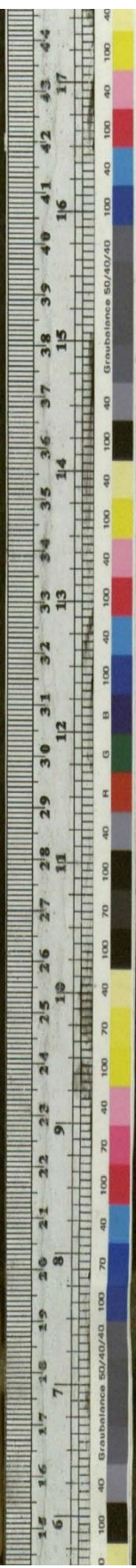
سوز بردی کلدی ساله سوله
 حقیقتن او بیور متر بلجق
 که مع این بو لاری شریک
 اوله عصیانا و کفر اهلینده
 بیان ایلیر خلق جهانه
 کک کوا اولانی مرد و زنانه

شومغنا یه که مؤمن نسه بر
 کدک که مسلم اوله ضایق
 محصل بوغنا وید بو راده
 فجن بر کسه ده نصدیق و قود
 محقق مؤمن صمد محمد رب
 شقی اولور دوز که متغیلر
 سعادتن شقاوتن تغیر
 ولی سعاده اشقاد تجزیل

سوز بردی کلدی ساله سوله
 و ارا رسال سلهن حکمت حق
 رسل کونلر ددی انسانه بشرین
 بنیادت این مؤمنلر بر
 بیان ایلیر خلق جهانه
 کک کوا اولانی مرد و زنانه

سوز بردی کلدی ساله سوله

محکم

سواد دیدم حور ایدی اول
 دیدم این یلدرم کیمی شتابان
 جیدیم دعوت ایتر ایله اقبال
 ایدنمش ایدی مئنا اترانه
 چنانه ایدی اول سلطان
 هوای ماسوا کندی بزدن
 ایشکک مسجد اقصایه اولان
 اودم ایدیلر استقبال و قبال
 که اولدر لایق اولان اقلابه
 که طوغز لدم جملتحفه یوسف
 فلک کیمی قدری اول اعلی
 که نوری کون کیمی فلاکه آرد
 و بره حق و قار و عز و تمکین
 لئان افلاکه دوند کون زماهی

مکر شیب که مسلک استلک اول
 اوچنه ایزک جبرائله خیران
 براق برقی رفتاری یله ال
 مکر اول کیمه اول شفقانه
 ایشکک انور ایزک خضر
 اجابت ایلدی طوری برون
 سوار اولور برافه اولک برون
 کلون بنیا ارا و لاهی فی المال
 امام اولک کون انبیا یه
 قامه طور و بون ایدی مئنا
 روع ایچره دوقلدی قدری
 چو وار دی بجه یوز بیره
 شهاده اولور بونک خدایان
 و بر بوضا غنه صولینه سلاک

اولوب مجرب مبلغ هو مقرب
 رسل جو بیز بزدن اولک اهل
 فضائل هر زنده وار انبیا ده
 بو ذره راه حقه اولک تلخ
کتاب حوالنه کلدی ختام
 ایدم سلسلیک نشان اعلی
 دخی و عد و عیق قلدک تعین
 انکله روجه تورک مفصل
 بو تزیب و وزن دروقد صورتی
 جمیع خلفه واجیع کایما
 که بیزین ائمه ایمانده فریق
 اولور جملیه کافر کیمی خسر
موضوع اولک سوز معراجنه پس
 بجه کشف اولک کوراسر اورد

کتاب کوکونه ریدر خوتیا
 ایدوبد ر امر نفی انده تبیین
 هودن ایدی فرقی مفضل
 دخی در بجه انجیل و زبور
 و بی نبی شیخ ایدی قران
 هوایانته هلیه نصیب
 که بر ایدینه اینا بیز خسر
موضوع اولک سوز معراجنه پس
 نیه ایشدی کور معراج حقیق

4

السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين
 كوردى جبرائيل اندر شهيد
اشهدان لا اله الا الله واشهدان محمد عبده ورسوله
 بوردى دهنه حق بيش وقتند
 بو عزت برله حق كوردندى
 نيجه بيلك قدر بولمماك
 صباح اولتجو عالم اولدي
 ديدى معرجه نلن تمامت
 قرد سزايدي اقرار وحقيقو
 تردد له جنه لر اولتك مرتد
 ايدوب معراج نصديقايله
 بوش وقتك الهي حرمينه
 مستقر بون قلق كا هي
 وضو اوزن صلا اولسه
 انى نوز على نوزايله يارب

بگلدن كيمدى اول رانگند
 تماشا ايلدى سبع طباق
 اكار من تولد هجج او ذوق
 اولون دن اولمخلوقه ناظر
 معزز كيمى كيمى معذرت
 جلا حقن حو اولو وجود
 نجاتله وصف لغز اولو ذوق
التحيات لله
 دهندي اولد من كا حق نيا
 برتكار له اولسون كا رحمت
السلام عليك يا نبينا
 سلامن لوب اولون الا امانا
 سلام اولسون عباد الله بينه
 قول اولش عاكى سميابه
 هو اولدى انبياه هب ملاقى
 عنا اولوك تو احوال برنخ
 تماشا ايلك احوالى برنخ
 ملائك بر لور برن مرتب
 ادب بيله ايدوب اندر هو
 صلوا سيله ديك طينبا في
والصلووات
 سلام اولسون كا اي قندا على
 زهي عزت زهي ولتعداد
والطيبات
 ديكا وستون اولسون سلام
 كبح لصلحين اولون بورد

وَيَقُولُونَ أَنفُسُهُمْ عَمَّا جَاءَتْهُمْ آيَاتُ اللَّهِ وَآيَاتُ رَسُولِهِمْ يَقُولُونَ سَاءَ مَا يَدْعُونَ بِمُحَمَّدٍ وَآيَاتِهِ لَوْلَا نُفِخَ فِي الصُّورِ لَخَسِمَ سَامُوكَ وَهَارُوكَ لَوْلَا نُفِخَ فِي الصُّورِ لَخَسِمَ سَامُوكَ وَهَارُوكَ لَوْلَا نُفِخَ فِي الصُّورِ لَخَسِمَ سَامُوكَ وَهَارُوكَ

هم ايله ترضيه **كلنه** اصحا
رسول سوز اصحا سور هم
اولوب راضي قوسندن تر
بيان ايدم كراماتن وليك
ويرستد كرامات اوليه
قال الله تع ان اولياء الله
لا تخف عليهم ولا هم يضرون
كرامت معجزه بر دراصل
جو خارق عاده بر اوله ظاهر
كورد ايلسه دعوى نبوت
اكر بوعيسه دكوي هم اراده
اكر عوايه اولو قمارن
صالح اوزره دكليه ايدن
حقيقت حق و ثابت كر ايدن

تلقيت الكلام بالقبول
بو على ادى مجروح بصدق
دخ معراج هر كراته انجا
ايره مؤمنه رحمت خدا
اينان فضيله اصحا كريك
بجيجان ابيادن بو عا ند
هم اذن صكره كدر ترستد
بس اذن صكره غما انعم
دخ صكره على مرضاد
دعاء خالصا اليهم
بو ترتيب اوزره ختم اوله خلا
دخ صحابدين التي نزار
اوفى داخى مبشر بالخاند
هم اذن صكره اصحا نكول

وامنت بمعراج الرسول
ان ايمان له قل اهل تحقيق
مبشر اوله اخر مدد ايمان
دين مين امين اولسون بار
ابوبكر افضل خلقها ند
عمر ز جمله دن اعلم و عدل
قورنا افضله رايه اذ عا
بيل اني ابن عم و صطفى
ورضوان من الله عليهم
او توبيل بلشرد راملعت
اون اولو جوبنكه منظم اولو
كه اصحا ايجره انوكا مراند
قوس خيره يله ياد ايله هبار

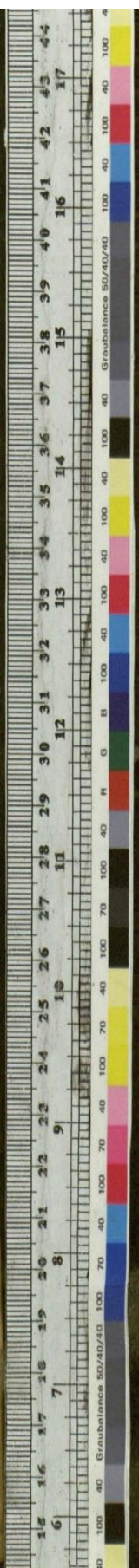
اکا اندر از او هیچ کس
 سوزینه او به صفاق خیزد
 ولی به نصرت ایله یا الهی
 کیمور او بجلین محلیت خاص
 طاشی دم ایچی قیلاز بکوز
 ولهم خرقه یوشی صامنه صوت
 دروغا اهل حقاقتی وار
 قوری عوایلله ایش بیضا
 زماندن بویدی قلیش ایناد
واری ساعی غیر ضایع
 نه سوزان قلدی شمدک زخیای
 سلی معرفدن فاله طشر
 مجرت خرقه ایلله اوله سرور
 غرض اصاح نفس اولدک قور

دخی بر قولنی سوسه الی
 لودر معینسی قان خند
 ولایتک جقر کوز کاهی
 ولایتدن دم دور ریخه
 ولی نصنه ناک نقاب بکوز
 اگر چه که کیجوق کسه صو
 که ذرا اهل کف کتوق وار
 صقر سن نه که بلافه اینمه
 ابوالقاسم قشیری کم اولاد
اقاللیام فانها یحیاهم
 اذک اولوقیه کوره در کلام
 جالش اهل اول الدنمش
 رسوه عادیتله اوله مزور
 بوتاج وخرقه فوسو چور

دخی اصحا که هفک قصه
 ولیکن نیز انیجه جهال
 رسولینه سن انی محزوبل
 قیاسیت بوله متبوعه کلان
 ایرتیز منزله انبیایه
 ولایت واردر اینحق اولیه
و نفیاتی و حدیثی جمع لاوی نقلی عن عابد الامام الطحطاوی
 دیوید بر بنییک اولیادون
 ولایتله ایرتیز اسک انشا
 بولمادیده فکر و ضلالتی
 افاد
 که مدنه بود رطله کورمه
قالله تمع واعبد ربک حتی یاتیک الیقین
 عباد اقی اولیجه ایلله فریت
اذا التجلله عنک لم یضرب الذنب

دعی صیفیه رزق مرید
 کرامتا ولی به اولک همتی مال
 کرامت کم ولوح اولک حال
 که اول تا بعلک جوز بوبله حال
 نذکوک طسه قوت اولیا به
 که واردر ایکسین اینیاد

57

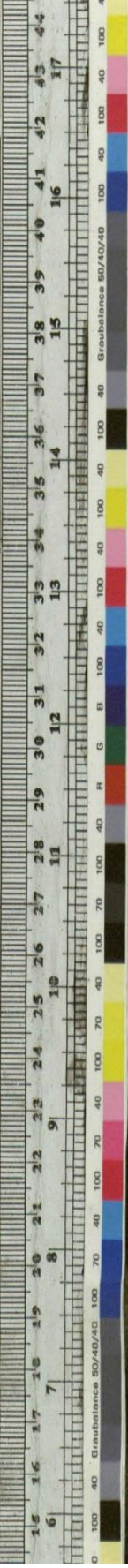
اید لر زنی منکر امر معروف
 طیب اولور که کار و تقیه
 علاقات آن در عرفان آیات
 آنکه این راه تا حتی فرقان
 جهالت اهلنی ایدر لر ارشاد
 مدار حلقه تعلیم و تدبیر
 اینر که کدان بین باران
 خشوع و مسکن صبر و تحمل
 تصویب جز صفای حق کلام
 رذائلدن تخلص در رضوف
 کلامندن تخلص در رضوف
 که حقه بک نمکند رضوف
 صفات آنکه در رضوف
 دخی انچه مکه در این سوزدن

ولی نرود در تهفیه مؤصوف
 دلیل اولور صراط مستقیمه
 بوقت لجره وار اهل کرامت
 که یعنی سبیل بمعنای قراب
 فقیهات بعضی اولور و تاد اولور
 هتیهل کی طلب مرکز دین
 بوزی صوبینه انرا اولور
 نذر دهنه تصوفی تذلل
 تصوف صوفدن شتوق کلام
 بودیاد نولدر رضوف
 فضیلتله تخلص در رضوف
 ثبات بی تلوتند در رضوف
 حیاسر مدید در رضوف
 تصوف کلی کجکدر اولور نوزدن

فنا سبیل ان خا تک لیکد
 ضلال اولور ضلال اولور
 او عین العارفدن اولور نوزدی
 انی که رومکه اتم قلبی میلی
 که اولور قبله لیکه کور کور
 که ریشخ انی هوزب و تنگ نوزدی
 ایندور کولسه کل باشدی نیمه
 کان بودور که کور اولور
 قافن دخی هوزم بود اولور
 اینا نمک نبلد نر ما هتیهل
 اولور در طبلت و در دایر
 سلوا ایله طریق اعتداله
 قین اولور اکا رضوان حمان
 مکر این رسوله اقتدای

تصوف یعنی با لیکد
 ولا ستر ناس اولور او کوش
 اشتکای عجب و یل بریدی
 یانن او که بر تر شخصی یل
 وار جوفی ابراقا نیکد کور
 ادب ترک ایدن اولور نوزدی
 ال لور قبله هر زرافه افزار
 اولور جوی صوفی اولور
 صقر صند صوفیم صوفی
 کور هر هل زرق کسوتی
 بودور لیکن جوقدر میرد
 حد زایت تمه دن ره ضلاله
 بودور ساقی که ز علی شان
 کشتی بر اولور نوزدی

تعمیر
 بهر نوزدی
 ✖

دخی کتمان معنادرد بیشتر
 کلام حقد خضوف و حاله در
 نضو نك طاماته دیشلر
 نضو سوبلا مکه رهوادن
 نضو فقهه قاردر دیشلر
 اولوب ابرته کجه حاله تحا
 حقدش عنده اتمایو تخلف
 یوراکن خوف اولدوب طغلفد
 دخی نك انفتاد کم ریدد
 جفتار و هومه مقدر قلبه
 یانوب کجلی کل اولقد نضو
 دیمایو شیخه استاد ن اف
 حقدل ایشندن اتمایو نضو
 قول شرعدرتک نضولف

نظارتی

نضو که شریفه مقدر
 بوسوز حبیبین ابله حسن
 حقدل ستمایو جوق جوق نیکد
 جفا و جور قلبه موفی اسیک
 که الصو کلا رض دیشلر
 براندک بیوردر در لوملیو
 شقایق و وریدر سبیل توبد
 اولور یامالی باشینه اولر نیک
 عناکه سترنه ایدر شکیل
 و برقرن یارانہ در لوم
 جفا و جور قلبه کونقوب
 کرایجین عظامنه در دویم
 طوریدر شوبله در نزل یاغی
 یوری وار بریلین کنی طاش

نظارتی

نضو حق یولندک جتمه مقدر
 نضو خلقله خلق حسدا
 نضو از او یویو از نیکد
 بولندومه بولنده نضو اسیک
 نضو خونی اولم میشلر
 دو که که بیدر اولر بیجی
 دو که لور سونه کل کل توبد
 اور یا اغن اوستدن طوبد
 جفا ایدن تره سوزر و قایی
 ایلمزیر یوقین و برنه رحمت
 سراققدن خموش اولور اولر
 و لیزین او زیدر درده اندم
 قومشدر ربانندن یجه طک
 نضو قدر جویوق در سن دیش

نظارتی

کرامت صائمه مقلد کرامت
 کرامت در برابر همه ادهم
 صراطین حق طرورمانه
 بیوسوسه در کشف کرامت
 در حال سنگ بود کاموفی
 اولون سن دکلشن ادری
 اولین سن توفی سا که لایق
 سنک کو در کلام اندرید
 لها صنعت اولش تا کمال
 یقین سن که لاجل کمال
 توفی سن اول فصر ایدر
 که زیر اسما خدا نیدر دهر

مک اوله رو عیله سحر
 حر اوله سن دن و صالین

کرامت صائمه مقلد کرامت
 کرامت در برابر همه ادهم
 صراطین حق طرورمانه
 بیوسوسه در کشف کرامت
 در حال سنگ بود کاموفی
 اولون سن دکلشن ادری
 اولین سن توفی سا که لایق
 سنک کو در کلام اندرید
 لها صنعت اولش تا کمال
 یقین سن که لاجل کمال
 توفی سن اول فصر ایدر
 که زیر اسما خدا نیدر دهر

مک اوله رو عیله سحر
 حر اوله سن دن و صالین

نور قلب در ما دون حقدن
 توفی توبه و تیبته دیر
 توفی علم و تقویات اوزید
 که ایدی اولو و روحیون ایدر
 که اریز بولر دیر اهل فطنه

ارکان اتمه در کمال صافی
 توفی طوله در خلق سحر
 اولون کی در بار کمال توفی
 توفی در دین و حقیقت
 خلاق غیرین فایزین توفی
 دخی و یقین اولون اجماعه دیر
 توفی ترک لذته دیر
 دخی بر ما که فادانق دیر

دیشدر توفی ما سبک
 اولون توفی تیکه دیر
 الوعنا تمک سوزیدر
 توفی توفی توفی ایدر
 دخی تشبیه ایدر دیر

دیشدر توفی بنحافی
 توفی حقیقه در خلق دیر
 کتاین دیش صاحب توفی
 توفی در دین و حقیقت
 توفی در دین و حقیقت
 توفی در دین و حقیقت
 توفی در دین و حقیقت
 توفی در دین و حقیقت

ک

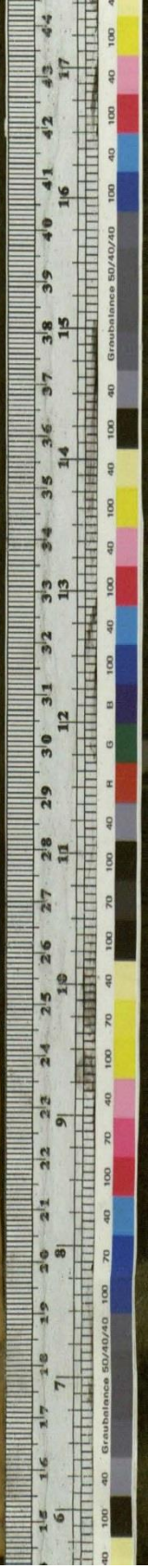
اکبر زده بود و اراده بنیاد
 او در صورتیکه غایت ظانی
 دلیلان بی صانع ذلیل
 انجمن غالب اولیای صوم
 بوم معالده سکر بشمار
 علو معالمانی فرقات
 اید بسوی پیچید مطالب بغداد
 بولوس کن کلنرا شمه سید
 شریف قفلنک مفتاحی ریل
 حقیقت و زنگه هر سینه
 ذرک ما کلین ال اوقه سید
 مستاسنک اولنک ظرو
و اولی و در ورده اذ اقبل
 فرستاده او فرقاته احقد

فسی فقیار اولدی هم اشار
 او صوم او کند او کلا
 بوسوز کر که دیدم وارد کرد
 اولو بود نیم وار و در حوم
 تصوفده اولو لوجوق نشتر
 ول اولی و شاره زان تیر میدان
 انک لفظ در دربار زان ارشاد
 تصوف اهلک چشمه سیدر
 اویج و مرشد و استاد کامل
 طریقتن طریقت بدلی حقد
 ایچو دردی و کدی لعل حقد
 بوضو استنا و وجد حقد
نذر صنادک صفا و صید حقد
وقا همه انک فرقات حقد

که تا فلان اولسن صفا
 دیده کم صوفیه کند و کرمه
 دکلم جزئی سالی ترک کلرد
 بو عجب پرده ن رهغ کور کید
 بلود بر سنک کر ذات و صفات
 بت اولیایه سکا بوها باده
 او طایفه حسینه نفع اولو طبع
 نذر تبرکچوره سن بر این
 بچون اولیای سن فرقاته انور
 صفی صمه تصوف نذر حقد
 رضاد نرین و تمای خندان
 ذخی کتمان معنی ایچکد
 بو ذی اهل معنی بو سالی بزر
 وفاد و **و اولی** معنی ایچکد

تفقه ایت پس نذر طوقه
 کبول قخرقه کو کوی کرمه
 تصوف تا جمله خرقه و کلرد
 او ز کدن اربلی کورج سوز
 نغز امله ترک ایت ترها تی
 که تا حقیقت کوسن زوی
 ریایجب اولشد در مورطاع
 اگر مردم دیر سنک تازده جانی
 نذر ترله اولو قلدک منور
 کلای صوفی نذر دکلک تصوف
 تصوف کجه در سبل مساوان
 نضوت ترک دعوا ایچکد
 نضوت و در حص فذای بزر
ت سی بویه و **صنادک** صدق در

رونی

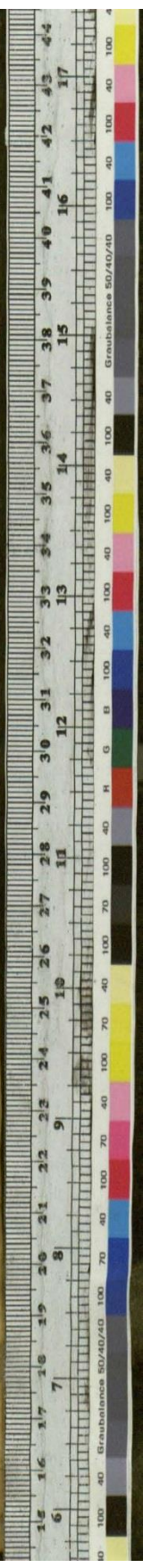
بوله هر سده عیدین امتیاز
قبول این شهرت اعتباری
حقوق مسلمین و ایاضایع
چون اولیایه و کم این تزویج
این عدلیله تقسیم غنایم
که دفع اتمکد ظلمی ما هر بوله
که خلق کاک این را انتظار
هر اولاد علی اولوق نه لایق
کرد اجتنق اولو اهل سستی
این حفظ صدور در اسناد
فقرایه ظالم اوزن مظلوم
که اولاد فوق ابنا معلوم
حبسند کرو اولو اهل عبد
جزایستی بولور بوندون این

اقامت اوله جمعہ نمازی
زاعی قطع و دفع این فساد
همانند امر شرعی این شایع
صغار بیله صغایر این تزویج
جهت ایدین غزاد اوله قایم
امام اولو کردک ظاهر اوله
کر کردک این مخفی فراری
دکل مخض که اولو الالهام
دخی عصمت کل شرط امامت
اولو بزقاد رتقیه احکام
هر اضا فیله این حق معلوم
نیز دوروش اشیدک خیر عالم
کرد که اولو ارسطانه محکوم
اولو لامره اولو اعاجبی هلدن

کر کردک اولو جهیله لسلر
فخیر کطر بونی طبله اولوش
دخی حرمت طوبی نونی عمل قبل
دخی ترک ایدار اولو کلاف و کلاف
فقیرتر ز کرده رقص و دو ولا
کجه که دند زها قرانی اوزله
که مسکینه نه دن دینک مسکین
بنی مسکین بیله خیریت الهی
غنا ضرر جدا اولو دقوی نام
فقیر بیله بولور قراندن اشهد
حرف و خسته سنی اکلہ راکه
بومنزله و نمزله جو بدت
دخی میره انک مسکینه
سوزک ابلک سیر و سیاحت

شوصوفیه که بوقدر
دینک اوچ حرفد نظری فرید
فستی قران قی قراند بید
بو نکلہ خرید رصو صافی
فقیر اولو لرا اولو اهل قران
فقیر اینک همان قرانی کوزه
طلک دکان یا جمع مسکین
دینک دین اولو امت ناه
بولوله اولو سو حاتم هم ممان
بوسکین اینک بیله صوفی
قبولوش وقت نماز قران
که **میدند** مارانک محبت
محبت این اکا قومینه
دخی **سیند** در سجه سلاخ

5

ندو کو دستت اهل بیت علیهم السلام

نشان اهل بیت بود برای
 سفرد و حضرتده اند
 جو بولد بو خورشهرت آرد
 اید رایج کیجه واضح کون
 عباده چون که دهند بوز
 هواند اهل سنت بولد اعلم

خصوصیه نصوصات کله طالع

نصیحه ظاهرینه حمل اید بر
 ظواهر دن عدول تناصرت
 جفادر کلاهی مقتضاد
 مقرئیس بون کفر نه الحاد
 مقرئ
 نصوص قاطعه احکامت
 اولور کافر ایدین ردیه انکار

دخی هر کراهه شاهیه صلا
 جزای بو که جمع بولن خلاصه

امامتد بوغی اولد نتمه

صلواتد مقتتکا و اما می
 اکا قبل اقتدای اول و اخر
 اید علیه اید اقتدای
 دیشرا اولور اشد و کین
 هجتمه عالیک لظالمی ندن

جنازه حالی بلسو نلر انجا

وفات سه جنی بر اهل بیت
 انی بین اسلام اوزره غسال
 مصلا اوزره قورون اظاهر
 خبر اید مؤذ نلر است امه
 دعا اید و کونورد فر اید
 جون اولور کون برین بو و کون

۳۳

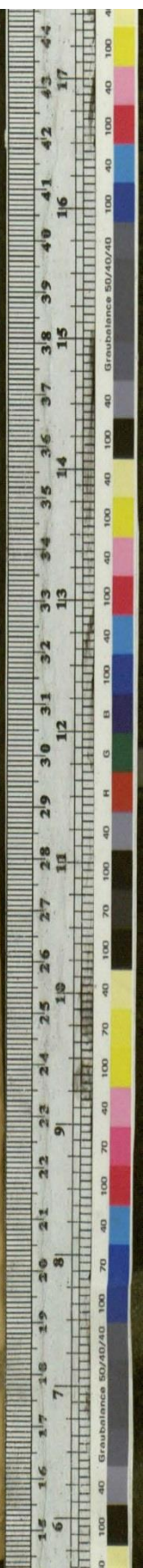

اولور کونکه آخایه هانا
 ظهور ایدر دعای جوق نظر
 ایدر اول قاضی لکلیتاقمقبول
مکمل حال کله مجریه
 عیادتکاهی نالارک فکلکلر
 عیادا وزره دایم هریریمی
 ولعالدک بکلش سوز اوجوند
ملک میدر بفر مفضل
 مالانک سرلندک اولدک اکل
 رسلدن مانسوی انسانانک
 عوم اوزره مالانکدن مفضل
 جو یوبله دیک اولانجه
ایشته جهد ایله حال جهادی
 مصیبه اولور بولور کاجا عطا

اولور بد رحله کفن علامت
 بقول نماز احکام اصولی
 اولامن اوزره خوف
 انی تصدیق ایلر بلایز عیدی
 بولمز مؤمن اولدک یوخلای
 قتاویر اولور لفضل اولدو
ایشستون حال عیاله اولاجی
 دیدن کمنی دکله هر معبود
 جو شیتت مراد قدر و جود
دعانک وارد لامونه نهی
 یا الله استر هو عیطای لیتقا
 قول اولور در کاهنک عطا
 غنما و ارایسه رفیع اوله
 رسول الله سوردک ایله رضیق

هو استعلا عصیا الشهنا
 هو استهنز الید شرع رسولی
 ذخی ثابوس والحق عزتند
 دخی کاهنک دیر آخایر عیدی
 اولدک رحله سی کمن علامت
 دکل بولورده کمال کما حصود
ایشستون حال عیاله اولاجی
 اولانست علامتله مرسوم
 بجه شی او که کلین شهوده
دعانک وارد لامونه نهی
 کرایا حقه الله لر دعای
 نوازش میته استر اعطای
 اولور مؤمن اولانجه نهی
 بومقتا ایلر یقین و تحقیق

6

اولا محفوظ لوح قلنا
نقشنا
كودسه برخطايه
بولاجندن اول غوز و قاره
نظاير الناجسون دعاه
ابن اول قولتي حق نمك انا
كه اين حسي قول اليه نظاير
هو اول حمتك انك بناهي
خطا يا سني كيدك لطيفيت

فقو النظره في علم العقايد

عظيم القدر معقول الفريد
هو خرد راجزي محرق اولويد
يكندن كهستون نظه غلظا
بوزنم در كره علم كرامه
تمت بعون رب المتعال

يا زنديك اولمايه دنيا
بود رمقصوصه و اربايع
ويره اصلاحه كا صلاح
دخي هر كره بوزنم و كشمه
بوعلي في دعا البله ايد
الهي بوكتابه هر مهر و زور
ان قبل نظه لطيفه الان
جميع اهلي ايمان خندايا

فقو النظره في علم العقايد

عظيم القدر معقول الفريد
هو خرد راجزي محرق اولويد
يكندن كهستون نظه غلظا
بوزنم در كره علم كرامه
تمت بعون رب المتعال

اختا ايلديه واردر اجران
بلنم كه نه ساعدر قيامت
خبر و ردي بيان ايليلم هم
مقدم اولمايجه اون علاقه
بريد رديه بو قدر كا اسكال
نزولي حضرت عيسى بن مرجم
هللا اولور و بولي بولر صولت
بريد خي مشرق اوله بر
بوزنم بويله ديمسدر اهلاين
سوره جيقاره بو خلق و طوبى
كال خي بولور الله اعلم

ايرتيا بانه اولدك صحت ايمز

خطا ايلديه بر اجر لوران
قيامت بو سايل قيامت
ولى شراطين اول غلظا
ديديم قوتز اول روز نمك
بوسيدد در خطا و برعه جا
طلوع شمس من غر در روم
دخي باجوج مانجك خرون
دخي باج خف اوله مغربون
عربن بين كيد بر خي بر
حقه هو صكن بر لقي نيند
تاهت برين خزاوله ادم
تمام اولدك مشك عظيم

بجمل الله كه بوزنم دلاوز

عظيم

سنت فرض دخی یکی درلود بری فرض گناه خیاره نماز یکی
 بری فرض عین د که جمله مکلفوره بود جدا یکی رکعت صلح
 نمازی د و درت رکعت اوله نمازی د و درت رکعت اکذری نمازی
 اوج رکعت اختتام نمازی د و درت رکعت بیستون نمازی یکی رکعت
 جمعه نمازی یکی بو نماز لوله بر نیک برینه بیک رکعت نافله
 نماز قلنسه بر نیک برینه طور مز و فضله بیست و قال للشری
 او در نماز جاق قضای نیت جمله سن او در میبجه اگر قضای
 فرض اول و برتری طریقه ایله قضای ساقط اولو اعتقاد
 ایدر سه فقها من کافر اولو در میشلر و اجب دخی یکی درلود
 بری هر چه واجد رواج رکعت و نمازی یکی بری بید
 یکی کو بره واجد رطو زنجیر ایله یکی رکعت بیدر نمازی
 یکی سنت دخی یکی درلود بری سنت مؤکد صباح
 نماز نذر اول یکی رکعت اوله دن اول و درت رکعت
 صبح یکی رکعت اختتام صبح یکی رکعت بیست و درت

الحمد لله الذی جعل الصلوة عماد الدین و بضاعة اهل البیت
 والصلوة والسلام علی افضل الرسلین و علی اله و صحبه الصلوة
 المتقین و الذین اتبعوهم لیس یوفی الذین و بعد ای طالح الحق
 اولان اخوان مؤمنین **بلیت** ایمان و اسلام حضرت
 محمد رسول الله صلی الله علیه و سلم الله تعالی جناب عالمی
 جابندار جمیع کوزد و کی ایات قرآنیه و احادیث صحیحه
 حق و صدق اید و کذبه کواکب ایله انما حق و کرمک لک صدق
 شکوه و شبهه سز یقین اوزر جمیع کوزد و کی قطعی و لذلک
 برهن شک اهسته منافق در میشلر بو نذر صبح و لیله
 دخی قزار تمکد کواکبه موافق آمدی اول حضرتک بن نماز
 قلمه متعلق کوزد و کعباد ترازویج درلود **فرض واجب**

صكركه ايكه ركعت جمعه نمازندن اوله رت ركعت صكركه
 دتف ركعت تهتمد نمازنى حضرت هيب ترك ايمدى اقل ايكه
 ركعت كورنى بكرى ركعت **سنت عري** موكده اوله دن صكركه
 ايكه ركعت دخى كذا و نمازندن اوله دورت ركعت ختم
 نمازندن صكركه التى ركعت اوابين نمازى صلوة اوابين
 دن صكركه بكرى ركعت صلوة بدى لجنه دخى بيتورون
 اوله دورت ركعت صكركه ايكه ركعت دخى وتر دن صكركه
 ايكه ركعت اشراق نمازى سكر ركعت صحن نمازى و ز ايكه
 ركعت شبيح نمازى دورت ركعت شكر وضو نمازى
 ايكه ركعت غنيت مسجد نمازى ايكه ركعت بركون وبر
 كجه ده بشكره وضو و دخل سجدا و اوله بكرى ركعت
 اولور بيس هر كون و هر كجه ده قلتمه مشروع اولات
 فرض واجبنت يوز اولوز التى ركعت نماز اولور
 بعضى او قادن قلتمه سى مشروع اولان نماز لر ككه

سنتدر صلوة الكسوف ايكه ركعت صلوة الخوف ايكه ركعت
 صلوة استسقا ايكه ركعت صلوة استخاره ايكه ركعت
 صلوة الحاجة ايكه ركعت صلوة دفع الريح الشد يده ايكه
 ركعت صلوة دفع الظلمة الشدية ايكه ركعت صلوة الزلزله
 ايكه ركعت صلوة استبراز المطر ايكه ركعت صلوة كفن الناج
 ايكه ركعت صلوة دفع العدو ايكه ركعت صلوة التقوه
 ايكه ركعت صلوة حفظ القرآن دورت ركعت صلوة
 الزواج ايكه ركعت صلوة الزفاف ايكه ركعت صلوة لادخلو
 ايكه ركعت صلوة الطواف ايكه ركعت صلوة الكعبه ايكه
 ركعت صلوة ذهاب الشغل ايكه ركعت صلوة قدوة السنن
 ايكه ركعت صلوة آبق ايكه ركعت صلوة دفع الضر ايكه ركعت
 صلوة النزاهة بكرى ركعت جنازة نمازك دورت
 نكير لوى دورت ركعت نماز حكمنه در بس جمع
 يتش ركعت اولور جمعه نمازك فرض وستلرى و لوك

مبتدع کون بود و کعبه معلوم اقبال اید نزلت ایلان کلام
 مقرر در دیشتر آمدی نمازله الله تعالی حضرت تارزنده
 و تقریب مراد ایدین دین قریند شلیزینه لادرا اول اولاد
 حضرت رسول الله صلی الله علیه و سلم اتمته دعایم
 بود قلبی یکی یوز او ز رکعت نماز ایله عبادت
 ایلیلر بدعت و عادت ناس واصلی بالان اولوب
 شایع اوزده رینه افترا اولان نماز لایله عبادت و تقریب
 اولور صامینه لار لرب عبادت دکلدرد و بالدر الله تعالی
 قران عظیم الشانند یوزور **وَمَنْ ظَلَمَ مِنْ أَقْدَمِ عُنُقِهِ**
كُذِّبًا مغناسی زیاده ظالمد شول کسنده دن که
 الله تعالی اوزده افترا ایدی بالان سوبلیه یوزور ماد
 دنسته لوی شلییه و شرعیدرد به هم اندن زیاده
 یوقدرینه قران کریمین **سُورَةُ الرَّحْمٰنِ عَلٰی الظَّالِمِیْنَ**
 معتسبینه کاه اولت و شیکات که الله تعالی نزل لعنوا

بیدام نماز نیک دورت رکعت و لجن نماز لری بکرمی دورت
 رکعت جمعا طقسان دورت رکعت مقدم لجن یوز اولور
 التي رکعت ایله جمعه یکی یوز او ز رکعت نماز اولور بشر
 وقت فرض لره جماعتله قلنق سنت مؤکده در جمعه
 فرض سنن و بیدام نماز لردن جماعتله قلنق شرط در جمعه
 قلنما ز صلوع تراویح و در مضانه صلوع و زده و صلوع
 کسوفه بالانفاق و صلوع استسقاءه امام ابویوسف
 و امام محمد بن اصح روایت جمعا مشروعه و مقبوله در
 بوزکر اولنان نماز لردن عینده جماعت ایله قلنق بدعت
 فقیهه و مکر و هده در اصل اید نزلت و عتقا اولور دیشتر
 و نماز طلاق حرام اولور کون طوع کمن بر کوندر یوزی
 چقیقنه و زواله آیین و طولنور کن و بر نفسی هلاله
 سرعیدن تخلص اوزده فرض و معتین اولان کسنده
 اول حاله نماز قلنق حرام اولور دیشتر و نوافل مکر و هده

میر

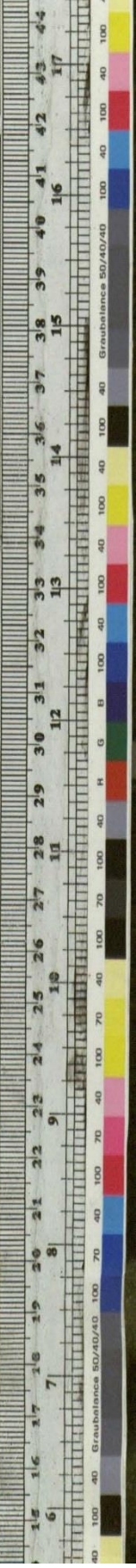

حدیث صحیح متواتر در مورد آنست که **مَنْ كَذَبَ عَنِّي فَلَيْتَهُ**
مَقْعَدٌ مِنْ النَّارِ معنای برکشته تمام اوزة ربه یا این
 سوره سوره بسم الله و کراهی شلادی و سولید و کوه
 سوزی سولیدی دسه او کشته نار جهنم او نور
 او تراغنی حاضر المسون بن کاد عواجی و لوب او جهنم
 خود رماغه سبب و لورم دیکد ربی خصصیه متعلق
 اولایات کریمه واحادیث صحیحیه و اقوال عملاء دین
 و ائمه و مجتهدین جمع اولوب برجمک کتاب اولشدر
 حقیقتمک مراد ایدن اخوان کورسونلو و یارسونلو کتاب
 جاهل و باطل و معسدر و مغفیر و میرسیر که مطلقاً نماز
 نبی و نوح قبلتد زخم ایدوب همان خلق بنده استرعبان
 ایلسونلو بو باطل زخمها سولید و جمله ائمه دین و لاجمهدین
 رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضرت قلزنده ربه ایدر خلق عماد
 منیع ایدر لور دیو افتر ایدر لور بیکه رسول رب العالمین مصطفی

ظالم لور دزه در وینه کلاه قدیمین سورد آن کلم
شکاء شعور المهتم من الدین مالم یأذن به الله
 معنای بلکه بونا سراجون الله تعالی حضرت قلزنده
 اور تقلموی وارد رکد انرا سراجون شرعی قلالو بیدان
 سولمنسته لور بیکه تعالی نک انزه اذی یوقدر
 مراد انکار و دضدر غملاء دین قندن عبادت شاعرت
 امر و رضا سبیلله اولان دشته لور د بدعت و بیجه
 و عادات شاعرکلام و رضاسی او طیمان دشته لور
 حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم سورد
 حدیث صحیحند **من عمل عملاً ایس علیه امرنا فهو**
 معتبار برکسه برعمل شلسه که اول عمله نرم امرت
 اولسه اول عمل قتی یک رده اولمنشد الله تعالی
 اول عمل جمع بقول ایدوب اکا ثواب و برمک احتیاط
 یوقدر و حضرت رسول صلی الله تعالی علیه وسلم

صورت

حضرت زینره بلکه هالی حمل جلاله و عم نواله کلام قدیم و
قرآن عظیمه مخالف است ایلا انک باطل سوز زینره قولی
طوفون عظیمه رجحه الحق علی الخلق اجمعین هکذا بر علی
وستنتی بالمرسلین و اجماع الامته المجتهدین لکن فی القائلین
والفاعلین دیننا منبتی علی المنقول لاعلی منا سیات العقول
مقتضنا سجنه عمل ایدوب نقل کتاب مقبول

و معتبرون بران اریله لکه
ایمانک و خیریله لراول
جاهلک و باطلک بو
سوز لری
اوقیده لری

نظ
انکر سوز اول ملایا بزینتی
نقل کتاب انکر لکه
علی جوب لاند کرد اذ غایر مدتی
نظ
غایر لاند بری غایر مدتی سوز
سوز

بوی هوی و باطل و غوغای
علیانه سخوله علم مطلق بلای بلکه بز
سوز

آخر غ زینره بعد فاجین بتر
طوفون لری و ایش لری ان صدق
سوز و قتاد دیند جوق در کوبد هیچ
هر کس برین بریند طوفون لری
اهل کس تصعبید در ره قلوب دین
امر حق سوز هر اهل اهل حق و شد
بلایه بلایه کلستانه اوج کل
ای اوستایه در دیار و جوی قیلان
مکرایه سوز لری سوز بود برین
کس طوستری لری ای طبعه طوفون و
نظ
سوز

نظ
دیکر

ای سوز
جاهلک سوز سوز سوز سوز

کوفون غوغای اوین غوغای فاجین بتر
سوز هکذا که که اخطوف قالی
بتر غوغای آیین و ارکان بتر
شرع احدین لام هکذا بتر
هر که زینا ایش بتر
عالی ناولورده جاهله نادان بتر
سوز به سوز لری طوفون و لری
ساکه سوز لری سوز لری لری
موتن ایس خور بود کل سوز
اوج سوز سوز سوز سوز

دوست خندان صیقم دشمنان غم فارغ وازاده هم بردارند
 بودی خلقه جز اولاد نماندیم کزومه ازاده لایقین اولاد
 خیرینان بخت آتاک کراحت ایلام
 دوست خندان صیقم دشمنان غم
 علیا یا ای دشمنان کسب کنان محالوم
 خلقه ندیدند او را قیام التیام
 دوست خندان نه صیقم دشمنان غم

نظم دیگر

عالم اجره عالم آستانه کسبند
 دم بدم بوزد عالم آستانه
 طبعی قلعه غده آلوده دور و دور
 چغری برین ضیا غریب و روشن
 کجمن و شنبه و کلان آیه شیب
 ای ریخا کجی خلقه خفا اوتند

بر اولو کسب چون انشا هم واریم
 خالتره کمال دیرین و لاله فاضله
 مبد خندان بلام حتی بزای اهل حال
 بلکه بود یکی عالم بسد هم
 حضرت صقه هزاران شکر و مصلحتا

نظم دیگر

هر که دست خندان خالداست
 یا تو دشمنان خلق و یا باک کم
 دوست خندان صیقم دشمنان غم
 طغیان و رسکه دل و زهره بد زنا
 طائر تره مین زنجار خندان
 دوست خندان صیقم دشمنان غم
 فائده نه دولت مردم بی مصلحت
 صراط هم تخت کردن خاطر کز یاد

دور

دینه روز مشکل بوم مشکل کماله
 علم و فضل اوله ترقیدین عینا کماله
 جاهلا و فاسقا عصر اوله کماله
 تو خلیفک ارب نای دایا کماله
 حله نم کر اولسه قدر علیا کماله
 بشمه رفیع اولی اولی کماله
 لحظه لحظه بوحسه اتونما کماله

نظم دیگر

قیروز نو لگ زمانگه کون جهله
 کینا قصد همدین دیکه باغله
 کینوز اهل کماله برار جهله
 خنظیله کخضوضنا کینوز
 خرایم نم کینوز انشا کینوز
 کینوز اهل کماله برار جهله

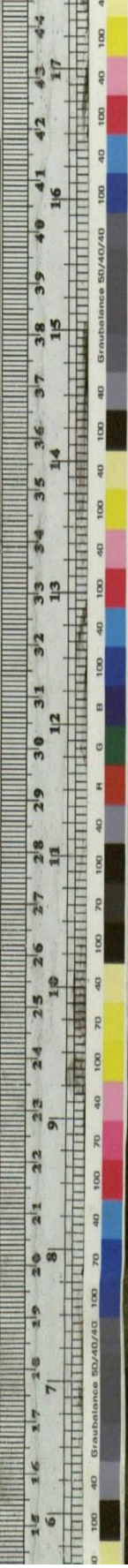
کیمه ضلونی بولم بر واروسون مشکله
 او کون فی یارین کون بصلاب او توکم
 عالم اولی و فضل خلیل خدا کیمه
 برود کوز قدر زاد قاع عارفه
 اروق ککلسوز قوخم کلام ایت
 طالبان شعاع احمد عارف محمود اولوب
 حضرت خقدوز قدرین نزلد زبیر

کله ای رخ نیر عکسه دور نغمه کله
 کیمه ثایف کتایب نمکه ایلرجه
 زنجی کونله قله کورده بالله هله
 بو عینک طایب بیمی کیمه کینوز
 شاعر نغمه خنج ایلله یکله کینوز
 زنجی کونله کونله بالله هله

جمع اولی اعتبار یارین کماله
 غم غم کون نمکه یا غم ز کماله
 عدل صوری فرقه میر ویکه کماله
 نشاهل جاهل لطف عطا کماله
 قلد اهل جاهل همد هر خدا کماله
 علم با الله اوله اهل فنا کماله
 کماله ایلمی صبیح و کماله
 قورغون مو افق اصقل کماله
 خلقه کویاشقه لقص و کماله
 انجلیتینه قیلند غنا کماله
 دلین خت بن صبر طوفان
 ختلیان قضایه سینه رص کماله
 جاهل ارقوم زود اهل کماله
 خیفم کینجه یا رص صفا کماله

اولدن مهر محبتک مبر خاص و علم
 برو کل کینجه یی راستم کومیز اله
 خلقم ایه کم اولغده بوز دوزخی
 اولدن در و صبر و توکل منقطع
 روفی ناسه باخیر اوله کینجه
 کوز زرق و زویر طویب کومیکه حق
 جاهلک قدر ترقیدین تمنا کماله
 عجب ایلدن بوز رفعدن هر اهل
 انشیرین کوندا نوز کون کون
 قانع اولر زنجیا اولسه لقا روفی
 مؤمن اولد کونله نغمه اولجه کماله
 کوندا کل خلق نغمه کانتات
 حالدا و جحر کمال بولم کون
 در دیز شرح نمکه بر یا صبا کماله

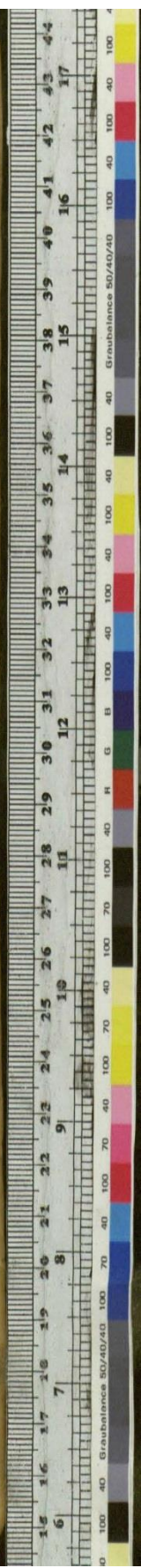
در دیز شرح
 نمکه بر یا صبا
 کماله

بادشاه چاهنامه **نیزه** **نظام نظام** **ادب**
 و فصد و لطیفه که هر کس نظر آنرا بر حرمی از عمل بنده کردی
 بادشاه عالم او را بیخ فزون نظر او و هم اندازد و بیخ کردی
 الله تعالی لطف و رحمتش بپایان رساند و عمل بنده را ببخشد
 عدل و داد و راستی و راستی مملکت باطنی باطنی اول
بضعه قوتی که شکوه الغنا بلبش اول
جداک ایزدی یاق دیوانی هر ایزدی بر
بویله دمدن سندن جوق جوق ایلله دیوانی بلبش اول
اهل اسلام خونی صفا السوسین هر کوشه ده
طش برده طول جمله آه **افضا بلبش اول**
قالدی بخند استی سندن اهل اسلام عسکری
بوندن اندن که می نماید ایلله اعوان بلبش اول
که دی تیمار اهل اندون کی قلبی برصند و قمر
افو چچن فتح دشمن اولمز اسان بلبش اول

نظر
 اهل حقه بغض قلب اهل ایمان
 روز بختر طالع غافل جوانی
 آنکه در هر کس کفانی استایند
 یلده که ناکه دوش بر فطال ایلد
 و بوجوب کذب الحقی قانی
 اهل صفا که با کوه با الله هله
 فیضیلو بیلده نذر و نوحی بود بولر
 طغرای سوز لرینه عاقل زار بارک
 اهل فقهه و شوق قوی من سلسله
 عاقل آنکه نذیر اجتهاد تقوی بعضی
 اولکه زور زور لعلکایه خنجر
 ابرو در کجه سیم استماتون باغی
 لعل لعل کیمینغ غدا غان الحقی

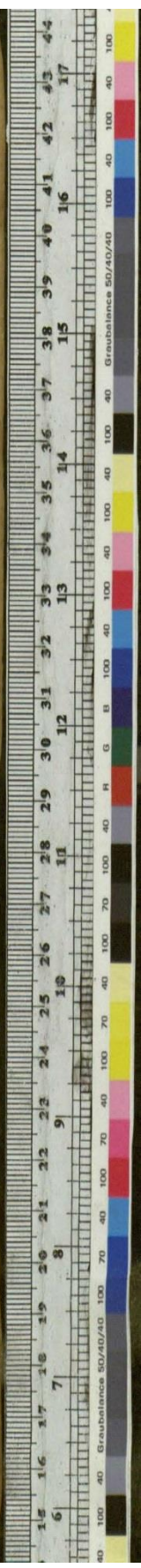

بویه ظلم ایله آکی وچ بیل قاتو زووهان
 هرکسک یانینه قالدی اقد و کچی کوردیلر
 جمله مدح جم اوین کوستردی طغیان بلش اول
 اولدی عیان واکا جمله مغلوب دژان
 درلودر لود بدعته بنلادی سنوان بلش اول
 عقله و ماله مضر کین مصر اولوب یسنه
 شیخ و شایب چرخ شدری بکسان بلش اول
 برش و ایفون زهر و زخم کچی کین ییدیلر
 طوکت همق خان زله جمله بلدان بلش اول
 شتر شجر و هم لوطله اولدی شیاع دین
 رشوق المقله بوزلدی جمله اینک سنک
 اچقه سز و منصبی اهلینه سلطان بلش اول

شتر کیش بیل قحیه ممالک و لاهر حقیقت بوزان
 یا هنرناه و یاسیقا در ترک ترکان بلش اول
 هوز قیدر بر کسه نک شریه جرمین صور صغه
 یاسیقا اولور اول یا میر میران بلش اول
 اته سینه قاتین هر ترک اولور کچیری
 جور با جیلر داخی اتمز اولدک صیدان بلش اول
 عسکرینک عنیا سی اهلر کان اولدی لر
 قالدی ایقده فقیر اولان سجا زاده لو
 کجادی انور برینه کور کچی جنگا بلش اول
 واعظ اولدک یخه مفسد لور کچی کذا بلر
 کور سیرده نقل ایدر کور کچی بهتان بلش اول
 قاضیلر او قور و عن طومر خطیب لاکلمن
 هوز قور لور کور کچی اغ بوزان بلش اول

بوز ایلد و لورده هر کرا اهل
 اجنه صورت لور کور کچی بوزان

۱۵۰

هر کیم ضایق کند و که صاحب ایل بلیک *
 * بلد و رده هر گوی که سا که لقمه ان بلیش اول *
 مرد صادق اول در کم کدی تتر سر و رور *
 * صادق قدرین بیلور عقل استی اول بلیش اول *
 بیکه بر کخی بولنر صادق و هم متقی *
 * هر چه الله از دن از د ر اهل فرقان بلیش اول *
 هم چو سا کند رسکلا ز فراسطوی حکیم *
 * علم و عاقل کرک جمله وزیران بلیش اول *
 بکلر کدن جقدی اولی جلا لیلک شها *
 * قالد بیلر حفر اول اولی ر ق جمله بیان بلیش اول *
 بش سینه یا شالرت بکلر جلاک ایلر *
 * منصب لدن تیز کدیجک اولور در اسلا بلیش اول *
 اول سبیدن بکلر امت اولی بوقیب دکلر *
 * حال ایله منصب لاندرا ایدر عصیان بلیش اول *

اولک ایله کسبه در بلیک ویرلر کور دیرلر *
 هر لوند مالک او جندن اولک سکل بلیش اول *
 بختی صینک وارمن اولی بختی بی اکنکه *
 * هر چه شمدن کر و باغیله بوستا بلیش اول *
 بر نظر قرین جامعه جقدی قه خلق کترن *
 قایو که کلدی دو کو دی عیوان اول بلیش اول *
 متضلع اولما از نسیک بو مالک اولی *
 * اجمیه بختی تو سن سا که رضوا بلیش اول *
 قول از نیک حالنی سنلر صو رر و رور کار *
 * هر چه بلیش کرک فی قسط ایله میزان بلیش اول *
 بادشاهر دو کنگن بویله علم اولدی عتر *
 * راضی اولما یه مقرر بو وجه سکل بلیش اول *
 بو جهلند قیغ ایدم دیر سنک بو ظلمت جمله سن *
 * یوقله اهل بادشاهر بکجه هر ان بلیش اول *

لهی

رحمته نفع لمن نظر قلبه ودعا له الفقير لغيره صراطي
 المتفرقة فان السطح السائر جئنا بيا العميق الملقه بوم
 كائنه كم اليد برية حارة
 ويرى حتى كما موزون في الجرائد
 الوفاة في بعض النسخ
 الخ

سعي ايدي دينار السنك ورحيم صلاتي
 اولوندي هر وزن بويله بريشا بلمش اول
 بود صاحبك حتى سوزي يازدي ضري حتى ايون
 استر اصلا بو خلدك جاه وعضيان بلمش اول

بلك اسلام اهل كه آخري ما اولد
 حضرت سلطان مرده اوله دم مستور
 ولتو برادير بود حتى ميان
 فاوقا و زينو اوش مستر اعلام
 اوقو برقي شني كنجي جمه امتلاقم
 بلديرم بر خابدين بدور قل امام
 مفتي قاضي ايل انك حكا تياه
 خالقه و زين بو رخلقي امتلاقم
 برادرا تمزييه عدليه بوياده

كوزكده علم و علم قللك علم البيرة
 حكمة متقا اكو خلدك درم
 الودع اولو ساك اكدك درم اي
 وفق الذك كرم راجر اكدك درم
 هر ركنه اكو كرم راجر اكدك درم
 الودع اولو ساك اكدك درم اي
 كوزكده علم و علم قللك علم البيرة
 اكو بلمش دينم راجر اكدك درم اي
 الودع اولو ساك اكدك درم اي

دع

